

ARCHEOLOGICKÝ ÚSTAV ČESKOSLOVENSKÉ AKADEMIE VĚD
V BRNĚ

PŘEHLED VÝZKUMŮ 1980

BRNO 1982

ARCHEOLOGICKÝ ÚSTAV ČESKOSLOVENSKÉ AKADEMIE VĚD
V BRNĚ

PŘEHLED VÝZKUMŮ 1980

1980

BRNO 1982

PD 1520/1980. (1982.)

03880/82 p

Dne 6. srpna 1980 oslavil akademik Josef Poulík, ředitel Archeologického ústavu ČSAV, člen prezidia ČSAV a odpovědný redaktor Přehledu výzkumů významné životní jubileum. Narodil se v Jiřkovicích u Brna /6.8.1910/. Podníčen vzdělaným učitelem Příbyslavským, zajímal se již v raném věku o nejstarší historii svého rodiště a jeho nejbližšího okolí. Postupně soustředil svoji hlavní pozornost k otázkám slovanského osídlení našich zemí a patří dnes, zejména v této sféře, k předním badatelům u nás i v zahraničí.

Bohatá vědecká, politická, organizační a popularizační činnost akademika Josefa Poulíka byla po zásluze oceněna vysokými stranickými a státními vyznamenáními a dalšími poctami.

Od roku 1945 stojí v čele brněnského ústavu, který si pod jeho vedením získal dobré jméno jak v našich, tak i v zahraničních odborných kruzích.

Do budoucích let přejeme jubilantovi ještě mnoho dalších úspěchů pracovních i osobních, životní optimismus a hlavně pevné zdraví.

Ad multos annos.

Rudolf Tichý

O B S A H

J. Pavelčík: Další průzkum v Oticích /okr. Opava/, - Weitere Untersuchung in Otice /Bez. Opava/.	6
J. Pavelčík: Terénní průzkum ve Lhotě /okr. Přerov/, - Terrainuntersuchung in Lhota /Bez. Přerov/.	6
Č. Staňa: Nové nálezy na neolitickém sídlišti v Lulči a Nemojanech /okr. Vyškov/, - Neue Funde auf der neolithischen Siedlung in Luleč und Nemojany /Bez. Vyškov/.	7
J. Pavelčík: Neue Funde aus Uherský Brod - Odjatá /Bez. Uherské Hradiště/.	7
I. Rakovský: Funde der Trichterbecherkultur in Moravský Písek /Bez. Hodonín/.	8
J. Pavelčík: Vierzehnte Grabungsetappe der äneolithischen Höhensiedlung in Hlinsko bei Lipník /Bez. Přerov/.	8
A. Medunová: Sídliště ze staršího a středního eneolitu v Žarošicích /okr. Hodonín/, - Siedlung aus dem älteren und mittleren Äneolithikum in Žarošice /Bez. Hodonín/.	9
J. Pavelčík: Nález mlatu lidu se šňůrovou keramikou v Lipníku nad Bečvou /okr. Přerov/, - Fund eines Beiles der Träger der Schnurkeramik in Lipník nad Bečvou /Bez. Přerov/.	10
J. Pavelčík: Steinbeil aus Partutovice /Bez. Přerov/.	10
V. Dohnal: Únětické hroby v Bolelouci /okr. Olomouc/, - Úněticer Gräber in Bolelouc /Bez. Olomouc/.	10
S. Stuchlík: Pátá sezóna na výzkumu v Boroticích /okr. Znojmo/, - Fünfte Grabungs-saison in Borotice /Bez. Znojmo/.	11
S. Stuchlík: Grabung auf der Siedlung aus der Bronze- und Latènezeit in Moravský Žižkov /Bez. Břeclav/.	12
D. Kolbinger, S. Stuchlík: Nález bronzové dýky z Kurovic /okr. Kroměříž/, - Fund eines bronzenen Dolches aus Kurovice /Bez. Kroměříž/.	12
V. Dohnal: Lužické hroby a sídlištní objekty v Bolelouci /okr. Olomouc/, - Lausitzer Gräber und Siedlungsobjekte in Bolelouc /Bez. Olomouc/.	13
J. Nekvasil: Hroby lužické kultury z Pustiměře /okr. Vyškov/, - Gräber der Lausitzer Kultur aus Pustiměř /Bez. Vyškov/.	14
R. Snášil: Slezskoplatěnický objekt z Drslavic /okr. Uherské Hradiště/, - Schlesisch-platēnicher Objekt aus Drslavice /Bez. Uherské Hradiště/.	15
J. Nekvasil: Sběr z Hradiska u Velkých Opatovic /okr. Blansko/, - Lesefunde auf Hradisko bei Velké Opatovice /Bez. Blansko/.	15
D. Jelínková: Zachraňovací výzkum narušených objektů na svahu "Hradiště" u Mušova /okr. Břeclav/, - Rettungsgrabung von gestörten Objekten am Hange von "Hradiště" bei Mušov /Bez. Břeclav/.	16
D. Jelínková: Nálezy z doby římské ze štěrkovny v Mušově /okr. Břeclav/, - Kaiserzeitliche Funde aus der Schottergrube in Mušov /Bez. Břeclav/.	17
J. Pavelčík: Funde aus der römischen Kaiserzeit in Havřice /Bez. Uh. Hradiště/.	18
M. Čižmář, M. Geisler, I. Rakovský, V. Janák: Hroby z doby stěhování národů z Bučovic /okr. Vyškov/, - Gräber aus der Völkerwanderungszeit aus Bučovice /Bez. Vyškov/.	18
Z. Klanica: 27. Grabungssaison in Mikulčice /Bez. Hodonín/.	19

Z. Kratochvíl; Zvířecí kostní materiál z hradiště v Mikulčicích získaný v roce 1976 /okr. Hodonín/. - Tierknochen aus dem Burgwall im Mikulčice im Jahre 1976 /Bez. Hodonín/.	20
Z. Kratochvíl; Zvířecí kostní materiál z hradiště v Mikulčicích získaný v roce 1977 /okr. Hodonín/. - Tierknochen aus dem Burgwall in Mikulčice im Jahre 1977 /Bez. Hodonín/.	23
Z. Klanica; Výzkum v Prušánkách v roce 1980 /okr. Hodonín/. - Grabung in Prušánky im Jahre 1980 /Bez. Hodonín/.	25
P. Kouřil; Výzkum na hradisku Chotěbuz-Podobora u Českého Těšína v roce 1980 /okr. Karviná/. - Grabung auf dem Burgwall Chotěbuz-Podobora bei Český Těšín im Jahre 1980 /Bez. Karviná/.	26
Č. Staňa; Slovanské sídliště v Nuzířově /okr. Brno-venkov/. - Slawische Siedlung in Nuzířov /Bez. Brno-venkov/.	27
H. Chybová; Středohradištní sídlištní nález z Kurovic /okr. Kroměříž/. - Mittelburgwallzeitlicher Siedlungsfund aus Kurovice /Bez. Kroměříž/.	28
H. Chybová; Dvě nové slovanské sídlištní lokality u Lehotic /okr. Kroměříž/. - Zwei neue slawische Siedlungslokalitäten bei Lehotice /Bez. Kroměříž/.	29
E. Opravil; Zuhelnatělé dřevo a obilí ze slovanského sídliště v Lehoticích /okr. Kroměříž/. - Verkohltes Holz und Getreide aus der slawischen Siedlung in Lehotice /Bez. Kroměříž/.	30
Z. Měřínský; Výzkum hradiště "Petrova Louka" u Strachotína a jeho zázemí v roce 1980 /okr. Břeclav/. - Grabung des Burgwalles "Petrova louka" bei Strachotín und seines Hinterlandes im Jahre 1980 /Bez. Břeclav/.	32
J. Unger; Mittelburgwallzeitliche Siedlung in Klobouky bei Brno /Bez. Břeclav/.	..
D. Jelínková; Výzkum slovanského pohřebiště v Mušově /okr. Břeclav/. - Grabung des slawischen Gräberfeldes in Mušov /Bez. Břeclav/.	33
E. Opravil; Rostlinné zbytky z hrobů ze střední a mladší doby hradištní v Mušově /okr. Břeclav/. - Pflanzenreste aus Gräbern aus der mittleren und jüngeren Burgwallzeit in Mušov /Bez. Břeclav/.	33
D. Jelínková; Pokračování záchranového výzkumu valového opevnění v Mušově /okr. Břeclav/. - Fortsetzung der Rettungsgrabung der Wallbefestigung in Mušov /Bez. Břeclav/.	35
V. Dohnal; Systematický výzkum dómského návrší v Olomouci - 5. etapa /okr. Olomouc/. - Systematische Grabung der Domanhšhe in Olomouc - 5. Etappe. /Bez. Olomouc/.	36
V. Dohnal; Středověké železářské pece v Seničce /okr. Olomouc/. - Mittelalterliche Eisenverhüttungsöfen in Senička /Bez. Olomouc/.	39
V. Dohnal; Hroby v okolí někdejšího kláštera sv. Ducha v Litovli /okr. Olomouc/. - Gräber in der Umgebung des ehemaligen Klosters des Hl. Geistes in Litovel /Bez. Olomouc/.	40
V. Dohnal; Středověké hroby na břehu Moravy v Olomouci /okr. Olomouc/. - Mittelalterliche Gräber am Ufer der Morava in Olomouc /Bez. Olomouc/.	41
V. Dohnal; Středověké sídlištní objekty v Uničově /okr. Olomouc/. - Mittelalterliche Siedlungsobjekte in Uničov /Bez. Olomouc/.	42
J. Unger, R. Křížová; Zjišťovací výzkum na středověkém opevněném sídle Homolí kopec u Hustopečí /okr. Břeclav/. - Feststellungsgrabung auf der mittelalterlichen befestigten Siedlung Homolí kopec bei Hustopeče /Bez. Břeclav/.	42

J. Unger : Povrchový průzkum zříceniny hradu Děvičky v katastru Pavlova /okr. Břeclav/ , - Oberflächenuntersuchung der Burgruine Děvičky im Kataster Pavlov /Bez. Břeclav/ ..	43
P. Kouřil : Fund von eingemauerten Töpfen auf der Burg Hukvaldy /Bez. Frýdek-Místek/ .	43
R. Snášil : Keramický depot z počátku 14. století z Uherského Hradiště-Starého Města /okr. Uherské Hradiště/ . - Keramisches Depot aus dem Beginn des 14. Jahrhunderts aus Uherské Hradiště-Staré Město /Bez. Uherské Hradiště/	44
M. Geisler : Nález středověké keramiky z Milovic /okr. Břeclav/ . - Fund von mittel - alterlicher Keramik aus Milovice /Bez. Břeclav/	46
P. Kouřil : Sondagegrabung auf dem mittelalterlichen Hausberg in Závada /Bez. Opava/ .	47
o) J. Unger : Lokalizace zaniklé vsi Preser u Pohořelic /okr. Břeclav/ . - Lokalisierung der Dorfwüstung Preser bei Pohořelice /Bez. Břeclav/	47
J. Unger : Habaner-Scherbenlager bei Strachotín /Bez. Břeclav/	48
P. Kouřil : Mittelalterlicher Hausberg "Zámčisko" /Gemeinde Pavlovice u Přerova, Bez. Přerov/	48
H. Karasová : Středověké odpadní jámy z Brna- České ulice /okr. Brno-město/ . - Mit- telalterliche Abfallgruben aus Brno - Česká-Gasse /Bez. Brno-město/	48
J. Nekvasil : Malé Hradisko u Bohuslavic /okr. Hodonín/ . - Kleiner Burgwall bei Bo - huslavice /Bez. Hodonín/	49
J. Kovárník : Terénní průzkum pravěkého osídlení na jihozápadní Moravě. Terrainunter- suchung der prähistorischen Besiedlung in Südwestmähren.	49
R. Snášil, R. Procházka : Výzkumy v Uherském Hradišti v roce 1980 /okr. Uherské Hradiště/ . - Grabungen in Uherské Hradiště im Jahre 1980 /Bez. Uherské Hradiště/ . . .	52
R. Snášil : Drobné nálezy z Uherskohradištska /okr. Uherské Hradiště/ . - Kleinfunde aus dem Raume von Uherské Hradiště.	55
R. Procházka : Povrchový průzkum reliktní opěvněných sídlištních útvarů na Uhersko- hradištsku v roce 1980 /okr. Uherské Hradiště/ . - Oberflächenuntersuchung von Relik - ten befestigter Siedlungsgebilde um Uherské Hradiště im Jahre 1980 /Bez. Uherské Hra- diště/	56
D. Jelínková : Ukončení záchraňovacího výzkumu v oblasti propustě mezi horní a střed- ní zdrží v Mušově /okr. Břeclav/ . - Beendung der Rettungsgrabung im Raume der Schleus- se zwischen dem oberen und mittleren Stausee in Mušov /Bez. Břeclav/	57
D. Jelínková : Nové výsledky záchraňovacího výzkumu v Drnholci /okr. Břeclav/ . - Neue Ergebnisse der Rettungsgrabung in Drnholec /Bez. Břeclav/	58
M. Čižmář, M. Geisler, Z. Himmelová, I. Rakovský : Rettungsgrabungen der prähistorischen Abteilung im Raume des Baues des mittleren und unteren Stausees des Wasserwerkes Nové Mlýny im Jahre 1980 /Bez. Břeclav/	59
M. Čižmář, M. Geisler, Z. Himmelová, I. Rakovský : Rettungsgrabungen auf dem Autobahnabschnitt Brno-Holubice im Jahre 1980 /Bez. Brno-venkov und Vyškov/ .	60
A. Romanovský : Povrchové sběry na hradišti Staré Zámky v Brně-Líšni v letech 1972- -1980 /okr. Brno-město/ . - Lesefunde auf dem Burgwall Staré Zámky in Brno-Lišen /Bez. Brno-město/	62
J. Nekvasil : Záchraňovací výzkum v Nechvalíně /okr. Hodonín/ . - Rettungsgrabung in Nechvalín /Bez. Hodonín/ . -	62
V. Hašek, Z. Měřínský : Interdisziplinäre Rationalisierung sbrigade /IRB/ - Arbeits- ergebnisse der mährischen Gruppe für das Jahr 1980.	63

DALŠÍ PRŮZKUM V OTICÍCH

/o. Opava/

Jiří Pavelčík, AÚ ČSAV Brno

V roce 1980 pokračoval terénní průzkum známé lokality Otice - "Sopka". V jeho průběhu byla doplněna kolekce sílexů z mladomousterské stanice. Jedná se zejména o drásadla, plochá jádra a o hrubotvaré čepelovité úštěpy. Lineární osídlení bylo opět doloženo oblázkovou zátěží a štípanou industrií. Získaný keramický materiál se tentokrát výrazně odlišuje od lineárního a patrně souvisí s dosud nerozpoznanou osadou z lengyelského období. Překvapující je nálezy střepe zdobeného rytými, vzájemně se proplétajícími lomenými trojitými páskami. Analogie k výzdobě zřejmě musíme hledat v potiském prostředí, jehož zásah prostředkován přes Malopolsko byl na Opavsku prokázán již dříve.

Weitere Untersuchung in Otice /Bez. Opava/. Auch im Jahre 1980 setzte die Verfolgung der Jungmousterien-Station und der linearbandkeramischen Niederlassung in der Flur Otice-Sopka fort. Neu hat man vermutlich eine Lengyel-Niederlassung bewiesen. Überraschend ist der Fund eines Bruchstückes mit einer Verzierung, die an die Theiss-Keramik erinnert.

TERÉNNÍ PRŮZKUM VE LHOTĚ

/o. Přerov/

Jiří Pavelčík, AÚ ČSAV Brno

Dne 16. dubna 1980 uskutečnili pracovníci opavské expozitury AÚ ČSAV Brno terénní průzkum ve Lhotě u Lipníku. Svou pozornost jsme tentokrát věnovali prostoru kóty 361, která se nachází severně od obce. Kupa s kótou je součástí pahorkatiny, která společně s vysokou diluviální terasou Bečvy vytváří jihovýchodní okraj inundačního údolí řeky a současně i Moravské brány. Známa aurignacká stanice se nachází 500-600 m západněji od sledovaného území¹, lineární osada² leží 500 m jihozápadním směrem a sídliště lidu s vypíchanou³ keramikou 600-700 m směrem jiho-jihozápadním.

Jak ukázal průzkum, nebylo pravěké osídlení v prostoru kóty 361 zřejmě nikdy intenzivní. V západní části, tj. při polní cestě do Podhůry a při její odbočce k paleolitické stanici se sporadicky objevují bíle patinované sílexy. Ty zřejmě signalizují, že v těchto místech teprve končí vnější sídelní zóna aurignackého tábořiště. Naproti tomu na vrcholu kupy se koncentrují nálezy, které podle zlomku sekeromlatu, shodného technologií³ výroby, složením suroviny s kusy z Hlinska, můžeme datovat do eneolitu. Jak ukázal průzkum J. Fryče i náš, vyskytuje se toto řídké eneolitické osídlení i na paleolitické stanici a v prostoru osady lidu s vypíchanou keramikou. Můžeme je zřejmě považovat za součást zemědělského osídlení, lemujícího výrobní středisko lidu s kanelovanou keramikou v poloze Hlinsko "Nad Zbružovým", které leží přibližně 2 km západněji.

Poznámky:

- 1 B. Klíma, Nová stanice aurignacien v Moravské bráně, AR XXXI, 1979, 361-369.
- 2 J. Pavelčík, Osada lidu s lineární keramikou u Lhoty, PV 1979, Brno 1981, 11.
- 3 J. Pavelčík, Neolitické sídliště ve Lhotě u Lipníka, PV 1978, Brno 1980, 15.

Terrainuntersuchung in Lhota /Bez. Přerov/. Mitarbeiter der Expositur des AÚ ČSAV Brno in Opava stellten im Raume der Kote 361, die sich nördlich der Gemeinde befindet, Spuren einer paläolithischen und äneolithischen Besiedlung fest.

NOVÉ NÁLEZY NA NEOLITICKÉM SÍDLIŠTI V LULČI A NEMOJANECH

/okr. Vyškov/

Čeněk Staňa, AÚ ČSAV Brno

Na rozmezí katastrů obcí Luleč a Nemojany /okr. Vyškov/, kolem železničního nádraží Luleč, je rozlehlé neolitické sídliště, objevené již v minulém století Fl. Koudelkou. Památky narušené potom při různých stavebních a zemědělských pracích zachraňoval po léta lulečský rolník V. Trávěnek¹. Sídliště zaujímá k jihovýchodu skloněný svah v polních tratích "Důlky" v katastru Luleč a "Důlek nad cestou" a "Přední padělky" v Nemojanech. Praveká situace byla značně pozměněna výstavbou lulečského nádraží, při níž byl do svahu vyhlouben zářez, na druhé straně část původního svahu překryl násyp. Zbytky sídliště však zůstaly po obou stranách nádraží. Jeho nejnovější stopy objevil 31.7.1980 Jan Boček, dopisující člen ČSSA z Olešnice /okr. Náchod/, který nálezy a zprávu o nálezových okolnostech předal Archeologickému ústavu ČSAV v Brně. Při prohlídce známých archeologických lokalit na Vyškovsku nalezl na jedné zahrádce při rekreační chatce na jižním kraji plošiny lulečského hradiska neolitické střepy. Majitel zahrádky ho však upozornil, že půda zahrádky byla na místo dovezena ze staveniště rodinného domku na stav. parcele 200/8 v Nemojanech, severně od žel. stanice Luleč. J. Boček hned navštívil majitele nového domu č. 205 na uvedené parcele, kde skutečně nalezl stejný keramický materiál. Jeho typičtější zlomky patří kultuře s lineární keramikou. Kromě střepů získal hnědou, průsvitnou rohovcovou čepelku, zlomek další a drásadlo z šedo-hnědého rohovce. Když nové nálezy příliš nerozšiřují poznatky o známém sídlišti, jsou závažné okolnosti, jež náleze zaregistroval, totiž druhotné přemístění nálezů do výšinné exponované polohy, kde neolitické sídliště nebylo. Přispěl tak k upřesnění nálezového katastru, který by byl při méně pozorných sběrech nejspíše rozšířen.

Poznámka:

1 J. Skutil, Praveká sídliště, pohřebiště a nálezy na Vyškovsku, Vyškov 1937, 16. - Archiv AÚ ČSAV v Brně, č.j. 1056/47 a 502/59 /Luleč/, č.j. 2863/46 /Nemojany/.

Neue Funde auf der neolithischen Siedlung in Luleč und Nemojany /Bez. Vyškov/. Auf der Katastergrenze der Gemeinde Luleč und Nemojany ist eine umfangreiche neolithische Siedlung, die bereits aus dem vorigen Jahrhundert bekannt ist¹. Neue Funde der Kultur mit Linearbandkeramik gewann im Sommer 1980 J. Boček auf dem Bauplatz des Hauses Nr. 205 nördlich vom Bahnhof. Er registrierte einen schwerwiegenden Umstand; vom Bauplatz war die Erde mit neolithischen Scherben auf einen Garten am südlichen Rande des Plateaus des Burgwalles von Luleč transportiert worden.

NEUE FUNDE AUS UHERSKÝ BROD - ODJATÁ

/Bez. Uherské Hradiště/

Jiří Pavelčík, AÚ ČSAV Brno

Nach einem langjährigen Vergrasen wurde wiederum die Lokalität Uherský Brod - Odjatá bebaut, die ein Bestandteil des umfangreichen Siedlungskomplexes der Träger der mährischen bemalten Keramik ist und nördlich von der Stadt liegt. Bei einer Terrainuntersuchung hat man eine reiche Kollektion an Spaltindustrie und ein Steinbeil gewonnen.

FUNDE DER TRICHTERBECHERKULTUR IN MORAVSKÝ PÍSEK

/Bez. Hodonín/

Ivo Rakovský, AÚ ČSAV Brno

/Abb. 1/

Im April 1980 übergab N. Benedíková, Mitarbeitern des Al Material der Trichterbecherkultur, das sie in der Sandgrube im Kataster der Gemeinde Moravský Písek, links der Strasse nach Nedakonice fand. Ausser Gefässbruchstücken, die eher in den älteren Zeitabschnitt der genannten Kultur gehören, verdient Aufmerksamkeit vor allem die tönernerne Imitation eines kupfernen Beiles.

VIERZEHNTE GRABUNGSETAPPE DER ANEOLITHISCHEN HOHENSIEDLUNG IN HLINSKO BEI LIPNÍK

/Bez. Přerov/

Jiří Pavelčík, AÚ ČSAV Brno

In den Tagen vom 30.6. - 1.8. 1980 wurde die 14. Grabungsetappe der Höhensiedlung der Träger mit kannellierter Keramik in der Flur "Nad Zbružovým" in Hlinsko bei Lipník realisiert. Die Grabung sollte drei Probleme lösen:

- 1/ Im nördlichen Sektor des Zutrittssattels verfolgten wir den weiteren Verlauf der Lehmgrubenbatterie, die ein ausserhalb der eigentlichen Niederlassung liegendes Produktionsareal vorstellt. Mit Suchschnitt S-62/80 gelang es uns drei Objekte-Lehmgruben /O-1, 2,4/80/ mit verhältnismässig reichem Fundmaterial zu erfassen.
- 2/ Mit den Suchschnitten S-63/80 und S-64/80 versuchten wir den Verlauf der Fortifikation im Raume der nördlichen Ecke des Siedlungsplateaus zu verfolgen. Besonders bemühten wir uns den weiteren Verlauf der Palisadenrinne zu erfassen, die wir in dem Suchschnitt S-50/77 feststellten. Im Suchschnitt S-63/80, der westlicher lag, hob sich die Rinne ab. Im Suchschnitt 64/80 unterschied sich ihre Ausfüllung offensichtlich farblich nicht von der umliegenden Erde. Ihren Verlauf deuteten vermutlich bloss die charakteristisch angeordneten Steine an /Abdichtung der Pfosten/. Im mittleren Teil des Suchschnittes war sie anscheinend durch eine seichte schüsselförmige Lehmgrube gestört /O-5/80/.
- 3/ Westlich und nordwestlich von den Suchschnitten S-55/79 und S-59/79 öffneten wir eine Fläche von 10 x 6 m /S-61/80/, mit der wir auf der gesamten Fläche Hütte - Obj. 374 abdecken sollten, die im Jahre 1979 erfasst worden war. Die Ausgrabungsarbeiten, die unter sehr komplizierten Terrain- und Witterungsbedingungen verliefen, zeigten, dass die Situation komplizierter ist, als wir erwarteten. Vor allem stellten wir fest, dass die Steinmauer, auch wenn sie die Erbauer der Hütte ausnützten, älter ist und mit einem umfangreicheren Bau zusammenhängt. Eine zweite Steinmauer fanden wir nämlich 280 cm westlicher und sie verlief mit der ersten parallel. Der nördliche Abschluss, das östliche und südliche Ende der Westmauer, überdeckten sich in einer Länge von 250 cm, so dass ein korridorartiges Gebilde entstand. Zwischen den beiden Mauern verlief eine Palisadenrinne, die der gesamte Suchschnitt in Nord-Südrichtung durchschnitt. Der Spiegel des gewachsenen Terrains, das von diesen Stellen naturgemäss in nordwestlicher Richtung abfiel, war an den Stellen des Rinnenverlaufes terrassenförmig hergerichtet. Besonders äusserte sich dies im westlichen Teil des Suchschnittes, wo in das Liegende Pfostengruben eingetieft waren. An diesen Stellen stiessen wir auch auf ein unregelmässig eingetieftes Bett einer Hütte - Obj. 387. Ähnlich wie bei den beiden Hütten aus dem Jahre 1979 war das Bett mit gestampftem Lehm ausgefüllt. Auf seinem Niveau - dem Fussboden der Hütte - lag eine eingestürzte Ecke, einige Gefässe und eine zusammenhängende Schicht von verkohlten Getreidekörnern.

Wie die Situation im nördlichen Teil des Suchschnittes zeigte, sinkt das Liegende an der Stelle der Kante stark ab. Sein Gefälle ist wesentlich höher als bei dem natürlichen Terrainverlauf. Bei dem heutigen Grabungsstand kann nicht beurteilt werden, ob es sich um einen Graben oder nur um eine künstliche Abschrägung des Hanges handelt, die diesen ersetzen sollte.

Sofern wir versuchen würden die Fundsituation zu interpretieren, dann müssen wir beide Steinmauern und die Palisadenrinne als Bestandteil des Fortifikationssystems der Niederlassung betrachten. Hier allerdings wird die Frage erhoben, welcher von beiden Teilen älter ist - die Palisade oder "die Wälle," deren Bestandteile die Steinmauern waren. Aus der Fundsituation im Suchschnitt S-61/80 können wir diese Frage nicht beantworten, auch wenn es den Anschein hat, dass die Palisadenrinne sowohl westlich, als auch östlich

unter die Mauern reichte. Dies würde unseren Feststellungen auf der südöstlichen sowie südwestlichen Seite der Sporenlage entsprechen. Es bleibt daher das Problem der gegenseitigen Beziehungen der beiden Mauern, deren Überdeckung usw. offen. Im gegebenen Falle taucht indessen als einzige logische Lösung auf, dass es sich um ein "Korridor" handelt. Diese These zwingt uns dann die Ansicht zu revidieren, dass Obj. 374 eine Wohnhütte repräsentiert. Das "Pfortensystem", das den Raum zwischen den beiden Mauern einnimmt, muss nicht die Tragkonstruktion des Hüttendaches vorstellen, sondern kann mit der Innenherrichtung des Tores zusammenhängen.

Der Fund eines "Tores", sofern wir die Fundsituation so interpretieren, ist an dieser Stelle der Niederlassung ganz unerwartet und ungewohnt, denn es liegt völlig ausserhalb der beiden Zutrittsräume in das eigentliche Siedlungsareal. Wenn dies so wäre, dann handelt es sich auf unserem Gebiet um eine erstmalige absichtliche Ausnützung eines Abwehrelementes, in dem der Ankömmling an die umfriedete Stelle absichtlich durch das Terrain und die Fortifikationen gezwungen ist, zum "Tor" entlang des langen Wallabschnittes vorzugehen. Im gegebenen Falle müsste unbedingt im Abhang eine Zutrittskommunikation ausgehoben worden sein. Diese könnte mit dem Graben oder einer Schutzwehr verbunden sein, deren Rand wir im nördlichen Teil der Sonde S-61/80 feststellten.

Hütte Obj. 387 ist jünger als die beiden Fortifikationen und sie störte markant den Verlauf der südlichen Mauer. Ebenfalls die Tiefe der Palisadenrinne war an diesen Stellen wesentlich niedriger. Der Rest eines Kuppelherdes und die trogartige Grube - Obj. 386 - hängen mit einem weiteren Siedlungsobjekt zusammen, das jünger als die beiden Fortifikationen ist. Dieses war allerdings nicht ausdrucksvoller eingetieft und äusserte sich nur durch die Störung des oberen Teiles der südlichen Steinmauer, d.h. im Räume des "Tores". Wir können es mit Hütte Obj. 374 identifizieren, deren Lage und Konstruktion wir neu interpretieren werden müssen. Die chronologische Beziehung von Hütte Obj. 387 und Obj. 374 ist aus der Stratigraphie nicht klar und wir werden sie erst aufgrund des gefundenen Belegmaterials lösen müssen.

SÍDLIŠTĚ ZE STARŠÍHO A STŘEDNÍHO ENEOLITU V ŽAROŠICÍCH

/okr. Hodonín/

Anna Medunová, AÚ ČSAV Brno

/Obr. 2/

Pracovníci Ingstavu Brno Ant. Čagánek a Stanislav Sláma narazili severně od Žarošic v trati Oulehle při terasování těžkými stroji na pravěké sídlištní jámy. Při záchranném výzkumu, který provedli pracovníci ústavu, byly vybrány dvě eneolitické jámy s nepříliš bohatým materiálem. Další nálezy z dřívě zničených čtyř až pěti jam předal ústavu S. Sláma, správce muzea v Žarošicích S. Snášel předal pak obsah dalších dvou zničených jam. Více se na lokalitě nepodařilo pro rychlý postup terasovacích prací zachránit. Z prokopaných jam bylo možno rekonstruovat dva hrnce, jeden zdobený plastickou prstovanou páskou při okraji, druhý s řadou svislých žeberek při okraji, které zřejmě nahrazují výzdobu plastickou přesekávanou páskou, dále byly získány střepy, zdobené plastickou páskou přerušovanou vpichy a dvojkonický přeslen. V jámě č. 2 byly i dva střípky, zdobené kanelurami. Z materiálu zachráněného ze zničených jam stojí za zmínku horní část hrnce, zdobená plastickou prstovanou páskou, okrajový střep nálevkovitého poháru, dva zlomky ucha, zdobeného okrouhlými vpichy, střípek, zdobený rýhováním, dva kostěné nástroje a část výduti amforovité nádoby s dvěma protilehlými svislými tunelovitými uchy. Nálezy lze z velké části zařadit do kultury nálevkovitých pohárů, slabě je zastoupena i kanelovaná keramika.

Siedlung aus dem älteren und mittleren Neolithikum in Žarošice /Bez. Hodonín/. Nördlich von Žarošice in der Flur Oulehle wurden bei Terrassenherrichtungen mit schweren Mechanismen prähistorische Siedlungsobjekte erfasst. Zwei von den erfassten Gruben konnten durchgegraben werden, ungefähr von sieben weiteren zerstörten Gruben wurde nur Material gewonnen. Die Funde können grösstenteils in die Trichterbecherkultur eingereiht werden, schwach ist auch kannelierte Keramik vertreten.

NÁLEZ MLATU LIDU SE ŠŇUROVOU KERAMIKOU V LIPNÍKU NAD BEČVOU
/okr. Přerov/

Jiří Pavelčík, AÚ ČSAV Brno

V dubnu 1980 ohlásil externí spolupracovník opavské expozitury AÚ ČSAV J. Tomáš z Lipníku nad Bečvou nález kamenného sekeromlatu.

Lokalita s pomístním názvem "Ořechy" se nachází 400 m severně až severovýchodně od železniční stanice Lipník nad Bečvou, na východním svahu kóty 284,9 - Hořecko. V její blízkosti /cca 100 m/ leží vodojem a kaplička sv. Anny. Je to v podstatě uprostřed mezi polními cestami, z nichž jedna vede do Trnávky a druhá do Bohuslávky. Mlat slezského typu s nízkou posazeným provrtem má plochou ventrální stranu. Dorzální strana je oblá. Plochý tyl i obloukovité ostří jsou na ventrální straně vytaženy. Nástroj byl vyroben ze světle šedozelené horniny s černými vrostlicemi. D - 119 mm, š - 46 mm, š tylu 30 mm, s ostří 46 mm, s tylu 34 mm, ot - 20 mm. Mlat byl nalezen při hloubení trasy vodovodu /na vyhozené hlíně/, v místě, kde trasa protáhla bývalé mrchoviště. V blízkém okolí bylo získáno pazourkové rydlo, střepek ze žlábků zdobených amfory lidu popelnicových polí a okrajový střepek tuhované zásobnice z XIII. až XIV. stol. Při průzkumu místa nálezů se nám podařilo nalézt i oboustranně klenutou sekerku čočkovitého průřezu se zaobleným tylem. Povrch má jemně upravenou piketáž, ostří je broušeno. D - 66 mm, š - 49 mm, s - 24 mm.

Sekeromlat a patrně i sekerka pocházejí zřejmě z rozrušené mohyly /mohyl?/ lidu se šňurovou keramikou. Pokud je tomu tak, pak lokalita Lipník - Ořechy spolu s mohylnkem u Vicínova tvoří severní hranici dřevohostické skupiny mohylových pohřebišť šňurové kultury v Pobečví a na Záhoří.

Fund eines Beiles der Träger der Schnurkeramik in Lipník nad Bečvou /Bez. Přerov/. Im Raume Lipník nad Bečvou-Ořechy wurde bei einem Aushub für die Wasserleitungstrasse ein Beil des schlesischen Types der Schnurkeramik gefunden. Der Fund stammt vermutlich aus einem gestörten Hügelgrab.

STEINBEIL AUS PARTUTOVICE

/Bez. Přerov/

Jiří Pavelčík, AÚ ČSAV Brno

Jindřich Tomáš aus Lipník nad Bečvou übergab der Expositur des AÚ ČSAV in Opava ein kleineres Beil, das in der Sammlung der Schule in Partutovice deponiert war. Über die Fundumstände ist nur soviel bekannt, dass es aus dem Kataster der Gemeinde stammt. Mit Rücksicht auf die Form /vordere und hintere Seite ist enger als die Flanken/, auf die Bearbeitung sowie verwendeten Rohstoff, können wir es ungefähr in den äneolithischen Zeitabschnitt datieren.

ÚNĚTICKÉ HROBY V BOLELOUCI

/okr. Olomouc/

Vít Dohnal, Krajské vlastivědné muzeum Olomouc

/obr. 3:1,2/

Při prohlídce rýhy pro vodovod z Nenakonic do vodojemu nad Čertoryjemi byly zachyceny kromě lužických hrobů¹ i tři hroby únětické, JZ od výkrmny býků, v jejímž prostoru při stavbě stájí v r. 1960-1961 už došlo k nálezům únětických hrobů /Z. Trnáčková, Únětické hroby z Bolelouce, okres Olomouc, AR XX 1968, 152-156/. Vodovodní rýha byla vedena zhruba rovnoběžně se silnicí, asi 20 m západně od ní. První hrob se objevil zhruba v místech, kde se napojuje na hlavní silniční cestu z obce, druhý hrob byl asi o 100 m severněji a třetí hrob zas ještě o 50 m dál. Ve všech případech došlo k značnému poškození. Hrobové jámy se daly rozpoznat podle hnědavé výplně, rozpoznatelné v okolí spraši. Dna hrobů se nacházela v hloubce 80 /hrob 1/,

120 /hrob 2/ a 130 cm /hrob 3/.

Hrob 1 měl jámu 130 x 80 cm se zaoblenými rohy. Střední část byla zničena. Z kostry uložené ve skrčené poloze na levém boku se zachovala část lebky ve východním konci a zlomky dlouhé kosti z nohy v západním konci jámy. Lebka ležela na levém spánku obličejem k J. Severně od lebky stála malá nezdobená nádoba s pupkem na výduti /obr. 3:1/.

Hrob 2 měl jámu 120 x 90 cm. Zachovala se z ní pouze západní část se zbytkem pánve a s kostmi nohou v silně pokrčené poloze. Ve výkopku jsme našli patinou zbarvené úlomky lebečních kostí se zlomkem spodní čelisti. Bronzy ani keramiku jsme však už nezjistili.

Hrob 3 měl jámu 150 x 80 cm, z níž se zachoval západní konec s rozpadlou lebkou a s kostmi horní části trupu. Lebka byla obrácena obličejem k J. V západním konci hrobové jámy byly kosti nohou od kolen dolů, podle jejichž polohy nohy zemřelého musely být poněkud méně pokrčeny než v hrobě 2. Před koleny stála mísa s nízkým hrdlem a čtyřmi oušky /obr. 3:2/.

Poznámka:

1 V. Dohnal, Lužické hroby a sídlištní objekty v Bolelouci /okr. Olomouc/, zpráva v tomto PV.

Úněticer Gräber in Bolelouc /Bez. Olomouc/. Beim Aushub einer Rinne für die Wasserleitung wurden drei Úněticer Gräber erfasst, die eine Fortsetzung der Funde von Úněticer Gräbern beim Baue eines Kuhstalles in den Jahren 1960-1961 sind /Z. Trnáčková, Únětické hroby z Bolelouce, okr. Olomouc, AR XX 1968, 152-156/. Die Lokalität befindet sich ungefähr 10 km südlich von Olomouc auf dem Kamm einer von den mächtigen Lössanwehungen, die von Westen die Talau des Flusses Morava säumen. In den Gräbern waren Skelettüberreste in Hockerlage. Im Grab 1 lag ein Schädel im östlichen Ende, auf der linken Schläfe mit dem Gesicht nach Süden. Bei dem Schädel war ein Gefäß /Abb. 3:1/. Grab 2 enthielt einen zerstörten Schädel am östlichen Ende, auf den Überresten der Schädelknochen waren Spuren der Bronze patina. Die Bronzen sind aber nicht mehr gefunden worden. Im Grab 3 lag der Schädel am westlichen Ende mit dem Gesicht nach Süden. Bei den Knien war eine Schüssel /Abb. 3:2/.

PÁTÁ SEZÓNA NA VÝZKUMU V BOROTICÍCH

/okr. Znojmo/

Stanislav Stuchlík, AÚ ČSAV Brno

V červenci a srpnu 1980 pokračoval výzkum mohylníku středodunajské mohylové kultury v Boroticích již pátou sezónu. Pro výzkum byla zvolena poměrně velká mohyla č. 16, která se nachází přibližně ve střední části mohylníku. Vedle odkryvu této mohyly se pracovalo současně na navrhování mohyl, zkoumaných v minulých letech.¹

Mohyla č. 16 o průměru přibližně 17 m a výšce 70 cm byla pro výzkum rozdělena křížovými kontrolními bloky na čtyři sektory. Výzkumem byl zachycen zbytek kostrového hrobu mohylové kultury. Další keramický materiál z téhož období byl získán z násypu mohyly.

Poznámka:

1 S. Stuchlík, Výzkum mohylníku středodunajské mohylové kultury v Boroticích /okr. Znojmo/, PV 1976, Brno 1978, 33-34; týž, Pokračování výzkumu mohylníku středodunajské mohylové kultury v Boroticích /okr. Znojmo/, PV 1977, Brno 1980, 38-39; týž, Třetí sezóna výzkumu mohylníku středodunajské mohylové kultury v Boroticích /okr. Znojmo/, PV 1978, Brno 1980, 19; týž, Čtvrtá sezóna na výzkumu v Boroticích /okr. Znojmo/, PV 1979, Brno 1981, 22.

Fünfte Grabungssaison in Borotice /Bez. Znojmo/. Im Jahre 1980 setzte die archäologische Grabung des Hügelgräberfeldes der mitteldonauländischen Hügelgräberkultur in Borotice bereits mit der fünften Saison fort. Für die Grabung wurde das verhältnismässig grosse Hügelgrab Nr. 16 gewählt, das sich ungefähr im mittleren Teil des Hügelgräberfeldes befindet. In dem Hügelgrab im Durchmesser von ca. 17 m und Höhe von 70 cm wurden Reste eines Skelettgrabes der Hügelgräberkultur erfasst und weiteres keramisches Material hat man aus der Aufschüttung gewonnen.

GRABUNG AUF DER SIEDLUNG AUS DER BRONZE- UND LATÈNEZEIT IN MORAVSKÝ ŽIŽKOV

/Bez. Břeclav/

Stanislav Stuchlík, AÚ ČSAV Brno

/Abb. 5, 6, 7:2-6/

Bei Meliorationsarbeiten im Kataster der Gemeinde Moravský Žižkov wurde eine grosse Siedlung aus der Bronze- und Latènezeit gestört. Der Fundort befindet sich südlich von der Strasse Moravský Žižkov - Prušánky auf einem mässigen Hange, der nach Süden gekehrt ist. Durch Meliorationsrinnen hat man 40 Objekte gestört, aus denen Material der mitteldonauländischen Hügelgräberkultur, der Velaticer Kultur und aus der Latènezeit geborgen wurde.

NÁLEZ BRONZOVÉ DÝKY Z KUROVIC

/okr. Kroměříž/

Dalibor Kolbinger, Hulín
Stanislav Stuchlík, AÚ ČSAV Brno

/Obr. 7:1/

V březnu v roce 1978 nalezl prof. Fr. Kosina z Holešova v trati Padělky v Kurovicích /parcela č. 95/ na Kroměřížsku malou bronzovou dýku. Dýka se později dostala do sbírky D. Kolbingera z Hulína. Tato krátká dýka s čepelí trojúhelníkového tvaru a se středovým žebrem má tylní část rozklepanou a okraje natarovány do nízkých okrajových lišt /délka - 9,5 cm; šířka - 1,5 cm; síla - P,3 cm/.

Dýčka z Kurovic nepatří k běžným tvarům. Podobné dýky, avšak s otvory pro nýty v jazykovité rukojeti, se objevují od přechodného mohylovo-velatického období¹, a jejich běžný výskyt končí stupněm HAL.² Exempláře bez otvorů pro nýty se vyskytují jen vzácně a na Kroměřížsku je známe z Jarohněvic³ a ze Šelešovic⁴. U exempláře z Kurovic však nejde o původní zakončení tylové části, ale o reparační úpravy poškozené dýky s ulomenou rukojetí. Část čepele byla rozklepána, takže se odstranilo středové žebro a okraje čepele v tomto místě byly nahnuty na jednu stranu, čímž se vytvořily jednostranné okrajové lišty, sloužící k upevnění rukojeti z organické hmoty. Reparační úpravy svědčí o delším používání této dýky, takže lze počítat s jejím datováním na konec stupně BD nebo do stupně HAL.

Poznámky:

- 1 V. Furmánek, Bronzová industrie středodunajské mohylové kultury na Moravě, SIA XX, 1973, 107.
- 2 M. Novotná, Dva depoty bronzov v študijných zbierkách Archeologického seminára FFUK v Bratislave, Musaica IX, 1969, 6.
- 3 V. Furmánek, SIA XX, 1973, 56, obr. 30:13.
- 4 V. Dohnal, Žárový hrob z konce doby bronzové u Hodonína, PVM II, 1961, obr. 3:2.

Fund eines bronzenen Dolches aus Kurovice /Bez. Kroměříž/. Im Jahre 1978 fand Prof. Fr. Kosina aus Holešov in der Flur Padělky in Kurovice einen bronzenen Dolch. Der kurze Dolch mit einer Mittelrippe hat den Rückenteil aufgehämmert und die Ränder zu niederen Randleisten geformt /Länge - 9,5 cm/. Dolche ohne Öffnungen in dem zungenförmigen Griff kommen nur selten vor und um Kroměříž kennen wir sie aus Jarohněvice³ und aus Šelešovice⁴. Bei dem Exemplar aus Kurovice handelt es sich jedoch nicht um die ursprüngliche Beendigung des Rückenteiles, sondern um Reparaturrichtungen des beschädigten Dolches mit abgebrochenem Griff. Ein Teil der Klinge war aufgehämmert, so dass die Mittelrippe beseitigt wurde und die Klängenränder waren an dieser Stelle auf eine Seite gebogen, wodurch einseitige Randleisten gebildet wurden, die zum Befestigen des Griffes aus einer organischen Masse dienten. Die Reparaturrichtungen zeugten von einer längeren Verwendung dieses Dolches, so dass man mit seiner Datierung an das Ende der Stufe BD oder in Stufe HAL rechnen kann.

LUŽICKÉ HROBY A SÍDLIŠTNÍ OBJEKTY V BOLELOUCI

/okr. Olomouc/

Vít Dohnal, Krajské vlastivědné muzeum Olomouc

/Obr. 3:3-7; obr. 4/

Při hloubení rýhy pro vodovod byly SZ od obce kromě únětických hrobů¹ zachyceny také čtyři starolužické žárové hroby, patřící k pohřebišti, které se nachází v prostoru výkrmny býků. Lokalita je známá od r. 1927, kdy došlo k prvním nálezům lužických hrobů. Od té doby se příležitostně objevují další nálezy /V. Burian, Zprávy SLUKO č. 9 1952, 6; Z. Trnáčková, Zachraňovací archeologický výzkum v Bolelouci /předběžná zpráva/, Zprávy VÚ v Olomouci č. 91 1960, 210-211; táž, Nécropole de Bolelouc /Moravie/, in: Investigations archeologiques en Tchécoslovaquie, Prague 1966, 153/. Pohřebiště je na hřbetu mohutné sprašové návěje, jaké se táhnou už od Olomouce podél západního okraje údolní nivy řeky Moravy. Nad údolím Moravy je hřbet převýšen asi o 40 m.

Hroby se našly v blízkosti kapličky západně od silnice, v místech podobného nálezu z r. 1951. První hrob /A/ byl těsně u kapličky, druhý /B/ o 25 m k jihu, třetí /C/ o 40 m dál a poslední /D/ ještě o 26 m jižněji. Horní okraje hrobů se objevily asi 60-70 cm pod povrchem v úrovni, kde tmavá ornice přechází do spraše. Hroby byly uloženy v malých jamkách bez kamenů či jiných stop po nákladnější úpravě. Ve všech případech došlo k značnému poškození, takže zachráněná keramika netvoří uzavřené hrobové celky.

V hrobě A bylo jako popelnice použito osudí /obr. 4:5/. Uvnitř mezi spálenými kostmi ležely ohněm poškozené bronzы /obr. 4:2/. Další spálené kosti byly vysypány na dně hrobu vedle osudí. Dále k obsahu hrobu patří část menšího osudí /obr. 4:4/, okrajový střep z vejčitého hrnce s uchem /obr. 4:3/, ucha z velké mísy s hrdlem, sřepy z velkého nezdobeného tuhovaného okřínu, střep z konické mísy se svisle rýhovaným spodkem /obr. 4:1/ a sřepy z dalších blíže neurčitelných nádob.

Hrob B obsahoval zbytek nezdobeného okřínu /obr. 4:6/, neúplný džbánek /?/ zdobený širokým mělkým žlábkováním světle hnědého povrchu se stopami po tuhování /obr. 4:7/ a sřepy z tenkostěnného nezdobeného okřínu. Kremační pozůstatky se v zachované části hrobu nenašly.

V hrobě C stál na kusu velkého osudí zdobeného přesekávanou lištou a pruhy hlubokých šikmých rýh /obr. 4:10/ nezdobený okřín /obr. 4:9/, který byl přikrytý střepem z velkého šedého osudí, zdobeného neorámovanými vypnulínami a dvojicí velkých mělkých důlků /obr. 4:12/ a střepem z dalšího velkého okřínu /?/ s přesekávaným lomem. Dále sem patří střep z velké zásobnice /obr. 4:11/, část výdutě z tuhovaného osudí zdobeného orámovanými vypnulínami, střídajícími se s trásněmi a dvojicí malých důlků /obr. 4:8/, i několik střepů z dalších neurčitelných nádob. Spálené kosti se nedochovaly.

Hrob D obsahoval menší nezdobené osudí s lomenou výdutí /obr. 3:6/, v němž se objevily zbytky spálených kostí. Osudí bylo přikryto kusem výdutě z velkého osudí s vyhlazenou horní a prsty svisle brázděnou spočíní částí /obr. 3:7/. Mezi kostmi ležel tmavohnědý džbánček zdobený rytým ornamentem /obr. 3:4/. Vedle popelnice byl nezdobený hnědý šálek /obr. 3:3/ a poškozený jednoduchý hnědý hrnek /3:5/. Kromě toho se v hrobě našly sřepy z několika dalších neurčitelných nádob středních a velkých rozměrů.

Ve vzdálenosti asi 700 m od nejnižnějšího hrobu D protala vodovodní rýha jeden sídlištní objekt a dalších 165 m jižním směrem jsme zjistili další podobný objekt. První jáma se dala na profilu sledovat v délce 8 m /zahloubení 40 cm/. Kromě neurčitelných střepů se ve výplni objevil střep z konické mísy, zdobené jemným svislým rýhováním /obr. 3:8/ a kus kamenné podložky k drcení. Druhá jáma měřila v řezu 3 m a zahloubení bylo stejné. Mezi střepem byla část výdutě z osudíčka, zdobeného neorámovanou vypnulínou /obr. 3:9/. Podle zachráněného střepového materiálu oba objekty časově odpovídají starolužickému období.

Poznámka:

1 V. Dohnal, Únětické hroby v Bolelouci /okr. Olomouc/, zpráva v tomto PV.

Lausitzer Gräber und Siedlungsobjekte in Bolelouc /Bez. Olomouc/. Beim Baue einer Wasserleitung nordwestlich der Gemeinde stiess man auf vier altlausitzer Gräber, die zu dem seit dem Jahre 1927 bekannten umfangreichen Gräberfeld gehören. Zwei von ihnen sind Urnengräber, die übrigen zwei waren derart gestört, so dass verbrannte Knochen nicht festgestellt werden konnten. In Grab A befanden sich zwischen den Knochen auch Reste von verbrannten Bronzen /Abb. 4:2/. Die Gräber waren in einfachen Gruben ohne Steinkonstruktion beigesetzt. Ungefähr 700 m von dem südlichsten Grab D war durch eine Wasserleitungsrinne ein Siedlungsobjekt durchschnitten worden /Länge 8 cm, Eintiefung 40 cm/ und um 165 m weiter dann ein weiteres ähnliches Objekt /Länge nur 3 m, Eintiefung gleich/. Nach den Scherbenfunden gehören beide in den altlausitzer Zeitabschnitt.

HROBY LUŽICKÉ KULTURY Z PUSTIMĚŘE

/okr. Vyškov/

Jindra Nekvasil, AÚ ČSAV Brno

/Obr. 8/

V roce 1961 probíhaly u Pustiměře zemní práce, při kterých byly zachyceny hroby ze tří pohřebišť: kultury zvoncovitých pohárů, popelnicového pohřebiště lužické kultury a ze slovanského pohřebiště /Ludikovský 1962/. Místo nálezu je v blízkosti bývalé pustiměřské cihelny, která byla známa jako pravěká lokalita a hlavně jako místo zničeného pohřebiště lužické kultury /Nekvasil 1980/. Popisované nálezy byly učiněny na jihozápad od bývalého hliníku, až za silnicí vedoucí do Pustiměře, v místě, kde se zdvihá malá terénní vlna. Jelikož keramika z lužického pohřebiště byla rekonstruována teprve před nedávnem a v pozůstalosti dr. Ludikovského byly další podklady k dokumentaci, doplňují původní zprávu.

Situace v místě nálezu potvrzuje pozorování, učiněné v roce 1977, že i ty části pohřebiště, které nezaujmaly v hliníku cihelny, jsou tak narušeny orbou, že většina hrobů je již zničena a že se dochovaly jen hroby nejhluběji uložené. Na ploše odkryvu bylo ve shrnuté povrchové hlině množství střepů i ojedinělé části nádob, které zřetelně pocházejí ze zničených celků. Z nich byly vybrány jen typické kusy. Pro to i na poměrně velké ploše byly odkryty jen dva hroby a ty byly i tak silně poškozeny. Přestože se jedná o málo průkazný nález, přece alespoň zčásti naznačuje postavení pustiměřského pohřebiště v okrajové oblasti lužické kultury. S výjimkou džbáněčku /obr. 8:6/ ze středního období lužické kultury, jehož lokalizace do těchto míst je nejistá, patřily ostatní nálezy do halštatského období. Tím je naznačeno, že i zde byl samostatný pohřební okrsek z tohoto období, který se za silnicí patrně překrýval s okrskem ze starého lužického období, tak jak je to již známo z jiných moravských pohřebišť. Odkryté hroby byly označeny jako hroby č. 6 a 9; bohužel obsah druhého hrobu se ztratil.

Z hrobu 6 se dochovala jen jihozápadní část a podle všeho měla hrobová jáma čtvercový nebo obdélný půdorys a při jejich stěnách byly na dně navrstveny kameny. Z nádob hrobu se uchovala jen řada stojící při jihozápadní stěně; byla to váza, hrnek s pokličkou a mísa se zataženým okrajem. Jiná mísa byla uložena v zásypu u vázy. Zbytek hrobu, kde musela být popelnice, byl již zničen a jen několik střepů z amfory a jiné velké nádoby naznačuje, že v hrobě bylo více nádob.

Podobně byl upraven i hrob 9, ze kterého se dochovala severovýchodní část. Také zde byl okraj dopraven kameny a některé ležely i na nádobách ve vnitřní části hrobové jámy. Podle nákresu a fotografie stála ve východním rohu hrobové jámy amfora a v ní byly čtyři malé nádobky, z nichž přinejmenším jedna byla šálkem. Na dně hrobové jámy v dochované části pak bylo postaveno dalších sedm nádob, většinou miniaturních. Poslední z nich byla postavena na okraji amfory.

Kamenná konstrukce při okrajích hrobové jámy byla zachycena i v hrobě č. 1 z blízkých Drysic /Nekvasil 1962/, kde však byla zjištěna i vnitřní dřevěná hrobová schránka. Je možno tedy považovat tento způsob úpravy hrobu za místní zvláštnost, která asi vyplývá z blízkosti výskytu mohyl horákovské kultury /Nekvasil 1962, 158/. Hrob č. 6 zařadíme na sám počátek halštatského období podle vázy /obr. 8:2/, neboť je ještě blízká nejmladším typům osudí středního /slezského/ období. Další nádoby tohoto celku jsou nevýrazné. Ze sběrů stojí této nádobě blízko váza /obr. 8:1/, a také drobný šálek /obr. 8:4/ zařadíme do tohoto vývojového stupně. Pozůstatky vázičky /obr. 8:3/ a kusy dvou amfor /obr. 8:8, 1/ zařadíme již do následujícího stadia vývoje keramiky a to podle charakteristických pruhů rýh, doplněných liniemi dolíčků. Při tom u nádoby /obr. 8:1/ je již uplatněno rastrování, které se zde objevuje časněji než v lužické oblasti dále na Hané. Neobvyklá je široká modelace výdutí u amfor /obr. 8:8,7/, u jedné z nich souvisle visle žlábkovaná. Předlohy pro takovou modelaci musely být vzaty z amfor konce podolské fáze středodunajské kultury popelnicových polí /Říhovský 1960, o. 87:1; 89:7, 9/.

Shrneme-li tyto, i když jen kusé, poznatky o nálezech z pustiměřského pohřebiště, pak můžeme stanovit poznatek, že v hraniční oblasti mezi lužickou a středodunajskou oblastí jsou lužickou kulturou přebírány některé prvky jak v pohřebním ritu, tak i ve výrobě keramiky, nejvíce právě na začátku halštatského období.

Literatura:

- K. Ludikovský, Pohřebiště zvoncovitých pohárů v Pustiměřských Prusích u Vyškova, PV 1961, Brno 1962, 47 - 48.
J. Nekvasil, Pronikání horákovské kultury do oblasti lužických popelnicových polí. Sborník Českosl. spol. archeol. 2, 1962, 141 - 165.
J. Nekvasil, Zničené pohřebiště lužické kultury u Pustiměře /okr. Vyškov/, PV 1977, Brno 1980, 42 - 43.
J. Říhovský, Problematika podolské kultury, AR XII, 1960, 212 - 237.

Gräber der Lausitzer Kultur aus Pustiměř / Bez. Vyškov/. Aus den erhaltenen Funden, die bei der Terrainherrichtung bei Pustiměř gewonnen wurden, kann gefolgert werden, dass der selbständige Teil des Gräberfeldes aus dem hallstattzeitlichen Abschnitt der Lausitzer Kultur von dem Raume der einstigen Ziegelei in südwestlicher Richtung reichte. Ferner, dass das Gräberfeld bereits durch Ackerung wesentlich zerstört war und es blieben vereinzelt am tiefsten gelegene Gräber erhalten. Aus derartigen zwei Gräbern blieben nur noch Fragmente übrig. Sowohl die Gräberherrichtung mit steinerner Verkleidung, als auch einige Elemente auf der Keramik deuten an, dass dieses Randgebiet der Lausitzer Kultur schon zu Beginn des hallstattzeitlichen Abschnittes durch die Horákovcer Kultur beeinflusst war.

SLEZSKOPLATĚNICKÝ OBJEKT Z DRSLAVIC

/okr. Uherské Hradiště/

Robert Snášil, Slovákcké muzeum Uherské Hradiště

Při kopání studny v trati "Dílce" na parc. č. 1973 byl majitelem pozemku Z. Zimčikem porušen pravěký objekt. Na základě hlášení tu byl 22.5.1980 proveden záchranný výzkum zbývajících dvou třetin objektu.

Jednalo se o zásobní jámu, nejspíše obilnici, téměř pravidelného kruhového půdorysu se zúženým hrdlem o průměru 140 cm, čočkovitou až ploše lahovitou dutinou o max. průměru 185 cm a rovným dnem v hloubce 150 cm od dnešního povrchu. Na dně objektu, hloubeného do spraše, nacházela se 20 cm silná vrstva černé hlíny promíchaná uhlíky a na ní spočívala lidská kostra ve skrčené poloze na pravém boku, orientovaná ve směru jihovýchod-severozápad, s lebkou na jv straně směřující obličejovou částí k severovýchodu. Výplň objektu nad kostrou tvořila tmavohnědá hlína, vyskytující se při obvodu a promíchaná hrudkami zhlíněné spraše. Při středu byla černá hlína s uhlíky a relativně větším množstvím drobných střepek a mazanice, včetně ojedinělých zvířecích kostí. Tato měkká sypká část zásypu obsahovala i dvě ulity plžů a dva zlomky ulit mlžů.

Objekt je nepochybně součástí sídliště. Pohřeb v zásobní jámě může svědčit o lidské oběti, související nejspíše s plodností, úrodou.

Schlesischplatēnicher Objekt aus Drslavice / Bez. Uherské Hradiště/. Bei der Rettungsgrabung wurde eine Vorratsgrube, Getreidegrube, untersucht, in der knapp ober dem Boden ein menschliches Skelett in Hockerlage entdeckt wurde. Die Bestattung in einem Siedlungsobjekt hängt vermutlich mit der Fruchtbarkeit, Ernte, zusammen.

SBĚR Z HRADISKA U VELKÝCH OPATOVIC

/okr. Blansko/

Jindra Nekvasil, AÚ ČSAV Brno

/Obr. 9/

V červenci 1980 sesbírali N. a Sl. Venclovi z AÚ ČSAV Praha na pravěké lokalitě Hradisko menší kolekci nálezů. Vše pochází z porušeného valu, který na hradišti rozebírají neznámí ničitelé. Hradisko u Velkých Opatovic je popsáno i datováno /Smrž 1975/, ale výzkum zde dosud nebyl prováděn a nehojně nálezy jsou získány vesměs z povrchových sběrů. Proto je nutno se zmínit i o této malé kolekci. Jeden ze střepek a kus rohovcového, pilovitě opracovaného čepelovitého nástroje potvrzují, že lokalita byla osídlena již v neolitu. Ostatní nálezy jsou z doby osídlení lužickou kulturou. Z nich nejstarší střepek /obr. 9:1/ pochází patrně z hrdla starolužického osudí. Několik nevýrazných střepek z okrajů středně velkých nádob a dolíkové dno šálku /obr. 9:2/ je možno zařadit do středního /slezského/ období, avšak jemnější datovací prvky na nich nejsou zachytitelné. Šest střepek /obr. 9:3,4/ je z amfor. Provedením, t.j. načervenalým vnitřním vypálením a tuhováním povrchu, se hlásí do halštatského období lužické kultury. Výzdobné prvky sestavené z plynkých rýh a linií dolíčku nasvědčují, že se jedná o amfory z počátku tohoto období /HC/. Další skupina střepek nese znaky pro zařazení do mladohalštatského období /HD/. Je to rastrový pás na výduti středně velké nádoby, hrubší i jemnější vleštování na střepech z mis /obr. 9:5,7/. Výrazná lišta, oddělující situlovitě modelované hrdlo na hrnku /obr. 9:10/ a linie ostrých otisků pod hrdlem jiné hrncovité nádoby /obr. 9:9/.

Poslední skupina střepů se sice hlásí svou úpravou do halštatského období, nelze však rozhodnout, zda patří k starší či mladší skupině. Jedná se většinou o střípky ze šálečků či misek a mis /obr. 9:6/.

Mladohalštatská skupina nálezů je patrně nejdůležitější a řadí se ke střepům, uvedeným Smržem /1975, Tab. 9:1, 4/ jak z této lokality, tak i z Bořitova /l. c. Tab. 7:9-11/ a Krhova /l. c. Tab. 9:1-5/. Smrž ve své práci tyto nálezy považuje za doklad obsazení Boskovické brázdy horákovskou kulturou. Nicméně těchto nálezů je prozatím málo a jsou doloženy málo průkazným materiálem, jak konec konců ukazuje popisovaný nález. Pozoruhodné je ovšem to, že dvě z těchto lokalit, Hradisko u Velkých Opatovic a Malý Chlum u Krhova jsou na výšinných hradiscích se staršími nálezy lužické kultury. K vyřešení vztahu horákovské kultury k původnímu lužickému osídlení prozatím nedostačují a bude nutno vyčkat nových objevů.

Literatura:

Z. Smrž, Enkláva lužického osídlení v oblasti Boskovské brázdy, Studie AÚ ČSAV Brno III, 3, Praha 1975.

Lesefunde auf Hradisko bei Velké Opatovice /Bez. Blansko/. Die Lesefunde aus dem gestörten Wall zeigten, dass die Lokalität bereits im Neolithikum besiedelt war. Ausdruckslose Funde stammen aus dem älteren, mittleren sowie hallstattzeitlichen Abschnitt der Lausitzer Kultur. Andere Scherben deuten an, dass auf der Siedlung auch die Horákov Kultur beteiligt war.

ZACHRAŇOVACÍ VÝZKUM NARUŠENÝCH OBJEKTŮ NA SVAHU "HRADIŠTĚ" U MUŠOVA

/okr. Břeclav/

Dagmar Jelínková, AÚ ČSAV Brno

/Obr. 10/

V dubnu 1980 prováděli pracovníci AÚ ČSAV terénní průzkum v okolí "Hradiště" /někdy Římský vrch, dříve Burgstall/ u bývalé obce Mušova. Při této příležitosti zjistili, že na jižním svahu zmínovaného kopce byly při hloubení rýhy pro vodovodní potrubí, vedoucí od vodárny na "Hradišti" k "areálu" zachyceny za hloubené objekty. Zbytky dvou z nich se podařilo prozkoumat. V prvním případě šlo o severní roh chaty přibližně pravouhého půdorysu, jejíž dno zasahovalo asi 10 cm do šterkového podloží /vzhledem k přemístování zeminy nelze mocnost nadloží přesně určit/. Vodovodní potrubí protínalo chatu ve směru SZ-JV. Druhý objekt byl natolik porušen výkopem, že nelze přesněji určit jeho charakter. Výplň obou tvořila tmavohnědá hlinitopísčité vrstva. První objekt obsahoval kromě kostí tura domácího, jak určil Z. Kratochvíl, i nepočetný keramický materiál. Druhý pouze kosti tura domácího, prasete domácího a ovce domácí. Pro datování prvního nálezů má jistý význam větší slepovaný kus a dva další zlomky terry sigillaty, pocházející z téže mísy tvaru Drag. 37. Podle určení F. Křížka jde o výrobek středogalských hrncířských dílen v Lezoux, na způsob dílny mistra Paterna, pocházející ze 2. - 3. čtvrtiny 2. století. Další produkt provinciálních dílen, tentokrát pannonských, představuje větší kus žlutooranžové tenkostěnné keramiky. Ze střepů domácí barbarské keramiky, které spolu s jedním fragmentem terry sigillaty byly nalezeny již na hromadě hlíny vybagrované z objektu, je důležitý zlomek výdutě mísy, který je zdoben svíslými plastickými lištami, vytlačovanými z vnitřku nádoby s řadami drobných vrypů. Plastický výzdobný motiv a drobné vrypy na tomto střepu mají analogie v keramice ze sídlištních objektů, např. z Brodu nad Dyjí I, Drnholce, Ladné atd. a ukazují na 1. polovinu 3. století.

Rettungsgrabung von gestörten Objekten am Hange von "Hradiště" bei Mušov /Bez. Břeclav/. Bei einer Terrainuntersuchung in der Umgebung des Burgstalles bei Mušov hat man festgestellt, dass beim Aushub einer Rinne für die Wasserleitung am südlichen Hange, eingetieft Objekte gestört worden waren. Reste von zwei von diesen gelang es zu untersuchen. Im ersten Falle handelte es sich um die nördliche Ecke einer Hütte von ungefähr rechtwinkeligem Grundriss, die ca. 10 cm in das Schotterliegende eingetieft war /mit Rücksicht auf die Versetzung des Erdreiches kann die Mächtigkeit des Hangenden nicht genau bestimmt werden/. Das Objekt enthielt das Fragment einer gelborangenenen dünnwandigen pannonschen Keramik und drei grössere Stücke von Terra sigillata, die aus derselben Schüssel der Form Drag. 37 stammt. Nach der Bestimmung von F. Křížek handelt es sich um ein Produkt aus Lezoux, im Stile der Werkstätte des Meisters Paternus, aus dem 2. - 3. Viertel des 2. Jahrhunderts stammend. Scherben der heimischen barbarischen Keramik gemeinsam mit einem Fragment von Terra sigilla-

ta /aus derselben Schüssel/ wurden bereits auf einem Erdhaufen gefunden, der aus dem Objekt ausge -
baggert war. Das Bruchstück vom Bauch der Schüssel, das mit senkrechten plastischen Leisten aus dem
Gefässinneren herausgedrückt und durch Reihen kleiner Einritzungen verziert war, hat Analogien in der
Keramik aus Siedlungsobjekten, z.B. aus Brod n. Dyjí I, Drnholec und Ladná, und kann in die 1. Hälfte
des 3. Jahrhunderts eingereiht werden. Die Tierknochen bestimmte Z. Kratochvíl als Knochen des Haus-
auerochses.

Objekt Nr. 2 war ziemlich durch den Aushub gestört und man kann seinen Charakter nicht bestimmen.
Es enthielt bloss Tierknochen, die dem Hausauerochs, Hausschwein und Hausschaf angehören.

NÁLEZY Z DOBY ŘÍMSKÉ ZE ŠTĚRKOVNY V MUŠOVĚ

/okr. Břeclav/

Dagmar Jelínková, AÚ ČSAV Brno

/Obr. 11/

Ze štěrkovny Státního statku v Mušově byly doposud známy nálezy, patřící do období eneolitu, dále kul-
tuře únětické, kultuře velatické a laténskému období¹.

Nové nálezy poskytují doklady o tom, že místo bylo osídleno i v mladší době římské. Jde o nečleněnou
širokou mísu s mírně zataženým okrajem a prohnutou spodní částí, vytvářející nožku a o esovitě profilova-
ný oboustranně otevřený trychtýřovitý keramický tvar, jehož stěny byly z vnější strany perforovány hustý-
mi řadami drobných otvorů. Tato cedníkovitá forma se údajně nacházela širším okrajem v misce. Ani na je-
jím ústí, ani na spodním okraji nebyly zjištěny stopy po opotřebení. Oba exempláře byly předány pracovní -
kům AÚ ČSAV traktoristou s. Brabcem z Pasohlávek, podle jehož sdělení pocházejí z objektu porušeného
při bagrování v květnu 1980 v severozápadní stěně štěrkovny. Při ověřování místa nálezu byla v uvedeném
místě zjištěna narušená jáma o průměru 120 cm, jejíž výplň tvořil hnědošedý zásyp s ojedinělými uhlíky
/objekt č. 1/. Ze zásypu byly vybrány dva menší laténské střepy. K bližšímu chronologickému zařazení ná-
lezů z doby římské může sloužit především miska. Miska tohoto typu je běžná od 2. až do 4. století². Po-
měrně hrubé provedení a zejména drsný nehlazený povrch hovoří spíše pro mladší dobu římskou. Účel ced-
níkovité nádoby, které se vyskytují ve všech pravěkých obdobích, je zatím těžko určitelný. V literatuře se
objevují různé názory, že šlo o nádoby na přípravu sýrů, na tlačení plodů, na konzervaci plodů, k získá-
vání medu, že sloužily jako lampy, nakuřovadla, je jim připisována i funkce při udržování ohně atd.³

Tvarově nejbližší nález s prohnutými stěnami pochází z Dewitz⁴ /NDR/ a je datován na počátek 5. stol.
Z našeho území z doby římské jsou známy trychtýřovité cedníkovité tvary z Dobřichova-Pičhory a ze sídli-
ště ve Vícemilicích⁵.

Poznámky :

- 1 S. Stuchlík, Únětický hrob s bronzovou dýkou s litou rukojetí z Mušova, AR XXXII, 1980, 381.
- 2 J. Tejral - D. Jelínková, Nové nálezy z doby římské v Brodě nad Dyjí, AR XXXII 1980, 394-411.
- 3 K. Willvonseder, Zur Verwendung der urzeitlichen "Siebgefäße", MAGW LXII, 1932, 217-222.
- 4 R. u. E. Dunkel: Ausgrabungen und Funde 26, 1981, 29-39.
- 5 F. Kalousek - R.M. Pernička: Die römzeitliche Siedlung bei Vícemilice in Mähren, SPFFBU E 1 /1956/ 72 a d., Taf. XI:1; E. Beninger - H. Freising: Die germanischen Bodenfunde in Mähren, Reichenberg 1933, 63.

Kaiserzeitliche Funde aus der Schottergrube in Mušov /Bez. Břeclav/. Aus der Schottergrube des Staatlichen Gutes in Mušov waren bisher Funde bekannt, die in den äneolithischen
Zeitabschnitt, ferner der Úněticer- und der Velaticer Kultur sowie der Latènezeit angehörten.

Neue Funde gewähren Belege darüber, dass der Ort auch in der jüngeren römischen Kaiserzeit be-
siedelt war. Es handelt sich um eine Schüssel mit mässig eingezogenem Rand und um eine S-förmig profi-
lierte beiderseitig geöffnete trichterartige Form, deren Wände von der äusseren Seite durch dichte Rei-
hen kleiner Öffnungen perforiert sind. Weder an seiner Mündung noch auf dem unteren Rand waren Ab-
nutzungsspuren festgestellt worden. Diese Exemplare wurden Mitarbeitern des AÚ ČSAV übergeben und
stammen angeblich aus einem gestörten Objekt, aus der nordwestlichen Wand der Schottergrube. Bei der
Beglaubigung der angeführten Stelle wurde eine gestörte Grube mit zwei kleineren latènezeitlichen Scher-
ben in der Aufschüttung festgestellt. Die Schüssel kann nach der groben Durchführung und der unglät-
teten rauhen Oberfläche eher in die jüngere römische Kaiserzeit eingereiht werden. Über den Zweck des
seiherartigen Gefässes gibt es in der Literatur viele Ansichten. Das formlich am nächsten, mit durch -

bogenen Wänden, stammt aus Šárka, allerdings ohne nähere Umstände. Aus der römischen Kaiserzeit ist eine trichterförmige Seiherform aus Dobřichov-Pičhora und aus Vícemilice bekannt.

FUNDE AUS DER ROMISCHEN KAISERZEIT IN HAVŘICE

/Bez. Hradiště/.

Jiří Pavelčík, AÚ ČSAV Brno

Bei einer Tiefackerung in der Flur "Obalovo pole", die zwischen den bekannten Lokalitäten Havřice - "Nad zahrádky" und Havřice - "Nad stavem" liegt, wurde eine Reihe von Siedlungsobjekten gestört. Die Lokalität befindet sich östlich von der Abzweigung der Bezirksstrasse Uherský Brod - Vlčnov, in Richtung Havřice. Die Objekte, aus denen wir sog. barbarisches Material gewannen, konzentrierten sich im nördlichen Teil der Lokalität unweit der Kurve zur Brücke über den Fluss Olšava.

HROBY Z DOBY STĚHOVÁNÍ NÁRODŮ Z BUČOVIC

/okr. Vyškov/

Miloš Čižmář, Martin Geisler, Ivo Rakovský, AÚ ČSAV Brno,

Vratislav Janák, Muzeum Vyškovska Vyškov

V první polovině května 1980 přinesli pracovníci OSP Vyškov do detašovaného pracoviště Muzea Vyškovska v Bučovicích několik lidských kostí a železný nůž, získané při stavbě nových bytoven. Lokalita se nachází na severním okraji Bučovic, v poloze určené na ZM 1:50 000 / Šlapanice 24 - 43 / souřadnicemi 0,2 cm od V s.č. a 9 cm od S s.č. Archeologické pracoviště Muzea Vyškovska zde provedlo záchranný výzkum, při němž byl prozkoumán zbytek kostrového hrobu /hrob č. 1/. Lokalita byla dále sledována a v měsících červnu a září téhož roku zachránili pracovníci Archeologického ústavu ČSAV v Brně další dva hroby narušené stavebními pracemi /hrob č. 2 a 3/.

Popis hrobů a nálezů:

Hrob 1. Zjištěny zbytek kostrového pohřbu, do značné míry zničeného průkopem kanalizace. Tvar hrobové jámy nebylo možno zjistit. Kostra se nacházela v hloubce 110 cm od dnešního povrchu, nadložní vrstva byla mocná 40 cm. Pohřeb byl původně v natažené poloze na zádech a podle polohy lebky byl pravděpodobně orientován směrem západojižním. Dle antropologického posudku M. Stloukala jde o pozůstatky 50-60-tileté ženy, na jejíž lebce je patrna umělá deformace. U kostry se nacházely: železný nůž, železná přezka, drobná bronzová přezka se štítovitým ukončením trnu, drobný stočený pásek z bronzového, plasticky zdobeného plechu s nespojenými konci, uvnitř pásku je drobný korálek z bílé skelné pasty, korálek ze žluté skelné pasty s červenohnědým povlakem, podlouhlý trojboký jantarový korálek, dva hliněné přesleny. Umístění všech předmětů nebylo možno zjistit, přesleny ležely v nohách kostry, korálky byly porůznu rozmístěny v deformované hrudní partii.

Hrob 2. Hrobová jáma přibližně oválného tvaru byla na západní straně porušena výkopem rýhy pro kanalizaci. Na jejím dně v hloubce 110 cm pod dnešním povrchem ležela větší část silně porušené kostry. V původním uložení byly zjištěny spodní části nohou, další části kostry byly druhotně zpřeházeny. Podle části, uložené v původním umístění, byla kostra orientována lebkou k západu. Mezi zbytky kostry se nacházely patrně druhotně přemístěné předměty: železný nůž, drobný neurčitelný železný zlomek, dva drobné korálky ze žluté a jeden z červenohnědé skelné pasty, korálek z hnědé skelné pasty se žlutým pletenčovým ornamentem.

Hrob 3. Hrobová jáma měla zhruba obdélný tvar se zaoblenými rohy, její delší stěny byly stupňovitě upraveny. Jáma byla 225 cm dlouhá, 120 cm široká a 230 cm hluboká; stupně podél delších stěn byly vysoké 65 cm. Téměř neporušená kostra ležela natažena na zádech, orientována lebkou k západu. Větší část lebky byla druhotně přemístěna, spodní část levé ruky byla posunuta od kostry a mírně narušena byla také partie hrudníku. V nejbližším okolí kostry se nacházely: v ruce vyrobená širší hluboká mísa, v horní části těla s vhlazovanou výzdobou, horní část většího hrnce s profilovaným okrajem, jehož plece jsou zdobeny jednou - chou rytou vlnicí, osm listovitých železných šipek s tulejí, železný nůž, krátký železný bodec, na jednom konci ohnutý, neurčitelný železný zlomek, bronzová tyčinka na jednom konci profilovaně ukončená, na druhém

konci s příkorodovanými zbytky železného předmětu, železná pinzeta. Obě nádoby byly umístěny těsně při stěně v severozápadním rohu hrobové jámy, šipky tvořily dvě skupiny po pravé straně těla. Ostatní kové předměty ležely ve shluku těsně při levé polovině pánve.

Zachráněné hroby lze podle nálezů datovat do první poloviny 6. století n.l. a velmi pravděpodobně jsou součástí většího pohřebiště. Nálezové okolnosti nasvědčují tomu, že hroby byly nedlouho po pohřbu vyloupeny, což je na obdobných pohřebištích, připisovaných Langobardům, častým zjevem. Lokalita bude při dalších stavebních pracích průběžně sledována.

Gräber aus der Völkerwanderungszeit aus Bučovice /Bez. Vyškov/. In den Monaten Mai bis September 1980 bargen Angestellte des Museums in Vyškov und des Archäologischen Institutes der ČSAV in Brno drei Skelettgräber, die durch Erdarbeiten am nördlichen Rande von Bučovice gestört worden waren. Die Skelette lagen ursprünglich in Strecklage auf dem Rücken, der Schädel war ungefähr in westlicher Richtung orientiert. In den Gräbern fand man eiserne Messer und Pfeilspitzen, eine eiserne und bronzene Schnalle, eine Pinzette, verschiedene Glas- und Bernsteinperlen, tönernerne Spinnwirtel und ein Gefäß und den Teil eines weiteren. Die Fundumstände zeugen davon, dass die Gräber nicht lange nach der Beisetzung ausgeraubt worden waren. Das Gräberfeld kann man in die erste Hälfte des 6. Jahrhunderts u.Z. datieren und mit dem Aufenthalt der Langobarden auf unserem Gebiet in Zusammenhang bringen.

27. GRABUNGSSAISON IN MIKULČICE

/Bez. Hodonín/

Zdeněk Klanica, AÚ ČSAV Brno

Im Jahre 1980 setzte die Grabung des slawischen Burgwalles in Mikulčice fort. Im nordöstlichen Zipfel der Fürstenburg wurde die Abdeckung des Gräberfeldes und der Siedlung in der Umgebung der XII. Kirche sowie des Tores in die Befestigung der Fürstenburg zwischen der V. und VI. Kirche beendet. Es wurde eine Fläche nördlich des sog. Fürstenpalastes geöffnet und interpretiert. An der Grabung beteiligten sich mit dem Referenten PhDr. B. Kavánová und PhDr. B. Klíma /Fundbericht AÚ ČSAV, Prot. Nr. 557/81, 545/81/.

Im Raume des Tores konzentrierte sich unsere Aufmerksamkeit auf die Frage der gegenseitigen Beziehung der einzelnen Phasen der Befestigung, konkret des Tores und der Holzpalisade. Unter dem Fahrweg des Tores hat man keine Spuren einer älteren Holzbefestigung festgestellt. Eine Erklärung dieser Erscheinung kann zweierlei sein. Im ersten Falle werden wir voraussetzen, dass das Tor an dieser Stelle schon am alleinigen Beginn der Existenz des Burgwalles erbaut wurde, als hier noch keine ältere Kulturschicht existierte. Andererseits kann jedoch nicht ausgeschlossen werden, dass vor dem Bau des Tores das Terrain vollständig geräumt und von älteren Bauüberresten befreit wurde. Keine von diesen Möglichkeiten können wir vorläufig ausschließen, neue Erkenntnisse kann nur eine weitere Grabung in unmittelbarer Umgebung des Tores bringen. Im Raume vor dem Tor hat man, ähnlich wie auf der gesamten Länge der Befestigung der Fürstenburg, vor der Steinmauer eine Holzpalisade, an diesen Stellen in drei Reihen, festgestellt. Zwei von den Palisadenreihen respektieren das Tor und sind unterbrochen, die dritte verläuft unter dem Fahrweg des Tores ohne Unterbrechung. Auch hier bieten sich mehrere Möglichkeiten einer Interpretation dieser Erscheinung an, vor allem im Zusammenhang mit der möglichen Funktion einer von den angeführten Palisadenreihen/der nicht unterbrochenen/ an, als Festigung des Ufers gegen die Erosivitätigkeit des Wasserlaufes.

Die Grabung des Gräberfeldes in der Umgebung der XII. Kirche ergänzte die Erkenntnisse, die in den vergangenen Jahren gewonnen wurden. Insgesamt wurden hier 75 Skelettgräber untersucht, von denen der Grossteil senkrecht zur Nackenwand der Befestigung und parallel mit den Wandresten des Holzbaues orientiert war, deren Reste unter dem Presbyterium der XII. Kirche festgestellt worden waren. Derart war Grab 1451 mit einem silbernen granulierten Fingerring sowie Grab 1489 mit vergoldeten Kugelknöpfen orientiert. Im Jahre 1980 kam zu diesen das parallel mit der Befestigung orientierte Grab 1526 mit bronzenen granulierten Kugelknöpfen und das ähnlich orientierte Grab 1527 mit einem gläsernen Kugelknopf hinzu. Das letztgenannte Grab war von Grab 1504 überdeckt, das nach den Wänden des Kirschenpresbyteriums orientiert war. Grab 1504 war jedoch fundlos.

Bei der Beendigung der Grabung im Presbyterium der XII. Kirche wurden unter ihrem Fussboden Reste eines nicht grossen Steinschreines entdeckt, in vergangenen Zeiten offensichtlich einigemal geöffnet. Die Destruktionsschicht mit einer Menge von römischen Ziegeln brachte auch einen sehr schwerwiegenden Fund eines 4cm hohen Kreuzchens, das aus Kupferblech angefertigt und mit Öffnungen versehen ist, mit denen es wahrscheinlich auf eine Holzunterlage angenagelt war. In seine Oberfläche ist auf dem gepunzten Hinter-

grund eine Gestalt mit Resten eines Heiligenscheines um den Kopf eingeritzt, Die rechte Hand ist in der altertümlichen Geste der römischen Kaiser gehoben, die linke ist auf das Herz gelegt, in anatomischer Form dargestellt. Unter den Füßen der Gestalt ist eine Flechte. Der Fund gehört im Gegensatz zu den Produkten von hohem technischem sowie künstlerischem Niveau, wie wir sie aus dem Umkreis der Hofkunst der grossmährischen Herrscher kennen, zu einfachen Ziergegenständen kunstloser Durchführung. Seine Datierung ist vorläufig unklar, genaue Analogien fehlen. Mit Rücksicht zur Gesamtsituation auf der Fundstelle sowie auf die historischen Tatsachen können wir den Fund an die Wende des 9. und 10. Jahrhunderts, in den Zeitabschnitt des fortschreitenden Verfalles Grossmährens datieren.

Die Siedlungsschicht in der Umgebung der XII. Kirche stellen Objekte vor, die allgemein älter als die Skelettgräber sind, die sie überdecken. Es erscheinen hier wiederum mergelsandige Herrichtungen der Fu3böden sowie Reste von Steinkonstruktionen, die ohne Mörtel erbaut sind. Unter dem angeführten Horizont meistens mit Keramik des 2. Types, waren im Liegenden Reste älterer Siedlungsobjekte in einem mächtigen Horizont von verbrannten Holzkonstruktionen abgedeckt. Von den Funden ist chronologisch am empfindlichsten ein gegossener propellerförmiger Sperrstift, im Quadrat 45/-16, knapp hinter der Nackenwand der Befestigung der Fürstenburg gefunden. Wir können ihn in das 8. Jahrhundert datieren.

Eine weitere Grabungsstelle waren acht Quadrate nördlich von dem sog. Fürstenpalast /16,17/-1 bis -4/. Die Stelle ist in unmittelbarer Nähe des im Jahre 1958 untersuchten Objektes 400 mit Funden tönerner Figürchen. Auf der Fläche stellte man Baudestruktionen fest, die aus Stein mit Mörtelverbund erbaut worden waren, in eingesenkten Schichten der Ausfüllung eingetiefter Objekte erhalten, und Skelettgräber, aus denen vergoldete Ohrgehänge mit vollem Filigrankörbchen /Gr. 1515/ stammen. Am bedeutendsten ist die Tatsache, dass auf der Fläche die Grenze zwischen zwei Typen der Kulturschicht auf der Fürstenburg festgestellt wurde. So wie bei der Grabung in der Umgebung der X. Kirche, so hat man auch hier festgestellt, dass die Schicht ohne markante Siedlungsbelege, von der übrigen Kulturschicht mit Resten mergelsandiger Fussbodenherrichtungen auf der Fläche der Fürstenburg durch eine Holzumfriedung abgeteilt war, nach der im Liegenden Pfostenspuren blieben. Auf der untersuchten Fläche waren Reste der angeführten Umfriedung in nordöstlicher Richtung erfasst worden und knüpften so an die Rinne, die auch unter den Fundamenten des sog. Fürstenpalastes festgestellt wurde. Das derart umfriedete Objekt - vielleicht Umzäunung - war ca. 20 m breit, auf der höchsten Stelle der Fürstenburg situiert. Auf seiner nördlichen Seite hat man einen Abschluss festgestellt, ungefähr in der Mitte ist das bereits erwähnte Objekt 400 angebracht.

Ausser den angeführten zwei Stellen, wo in Mikulčice die Terrainuntersuchung durchgeführt wurde, deckten wir den Raum des Tores in die Befestigung unter der 1. und 2. Kirche ab. Die Interpretation dieses Teiles wird im Jahre 1981 beendet werden. Von den schwerwiegenden Funden in diesem Teile machen wir auf einige Tiegel und besonders auf eine Menge von Mahlsteinen aufmerksam, mit denen die benützte Fläche des Tores verschüttet war, sie sind jedoch auch in die Ausfüllung des Wassergrabens vor der Befestigung geworfen worden.

ZVÍŘECÍ KOSTNÍ MATERIÁL Z HRADIŠTĚ V MIKULČICÍCH ZÍSKANÝ V ROCE

1976

/okr. Hodonín/

Zdeněk Kratochvíl, AÚ ČSAV Brno

Každoroční systematický rozsáhlý výzkum slovanského hradiště v Mikulčicích se v průběhu roku 1976 prováděl na pěti místech výzkumné plochy sídlištní aglomerace /Klanica 1978/. Zvířecí kostní zbytky byly nalezeny v 7 sondách, 40 čtvercích a 17 kontrolních blocích /Kratochvíl 1981/. Výsledkem tohoto terénního šetření bylo získání zvířecího osteologického materiálu v celkovém počtu 11835 kostních zbytků. Zpracováním tohoto materiálu se ukázalo, že je možno počítat s 5 856 určenými kostními zbytky, které patřily 10 druhům domácích a nejméně 8 druhům divoce žijících zvířat. Celkový přehled kostního materiálu, patřícího jednotlivým druhům zvířat, je uveden v tab. 1. V této tabulce je rovněž zaznamenán stanovený minimální počet jedinců a to oběma dosud prováděnými postupy. Stanovením minimálního počtu jedinců v průběhu zpracování v jednotlivých čtvercích a jejich součtem /MPJ I/ a stanovením z celkového materiálu. Získané výsledky ukazují, že se neodchylují od dosavadních zjištění na tomto sídlišti. Stejně tak již dříve zkoumané vztahy, na něž jsem se zaměřil dříve, přinesly obdobné výsledky. Např. z uvedených čísel o prošetřené výzkumné plochy je patrné, že výzkum byl prováděn na značném množství čtverců. Získaný materiál pak ukazuje na dosavadní zkušenosti; totiž, že nejpočetněji jsou zastoupeny čtverce, v nichž je frekvence kostního materiálu zhruba do počtu 200.

Mimo uvedená zjištění základního materiálového významu je v tab. 2 uvedeno rozdělení kostního materiálu na jednotlivé části kostry. Také tento přehled dokumentuje dosavadní stav, zaznamenaný v průběhu dřívějších výzkumných sezón. Kostní materiál jednotlivých druhů se nezachovává rovnoměrně z jednotlivých

krajin těla a nestejně u jednotlivých druhů. Tato skutečnost je z největší části ovlivněna nejen různým stupněm dochovanosti kostního materiálu, ale i mnohými dalšími vlivy, mezi nimiž převažuje činnost člověka.

Literatura:

- Z. Klanica, Předběžná zpráva o 23. sezóně výzkumu v Mikulčicích /okr. Hodonín/. PV 1976, Brno 1978, 52 - 53.
 Z. Kratochvíl, Zvířecí kostní materiál z Mikulčic XIII, nálezová zpráva. Archiv AÚ ČSAV v Brně, 1-126.

Tierknochen aus dem Burgwall in Mikulčice im Jahre 1976 /Bez. Hodonín/. Die alljährliche systematische Grabung des slawischen Burgwalles in Mikulčice brachte auch in dieser Saison Tierknochen, die in 40 Quadraten, 7 Sonden und 17 Kontrollblöcken gewonnen wurden. Ihre Gesamtzahl und Einteilung auf bestimmte einzelne Tiergattungen ist auf Taf. 1. angeführt. Hier ist ebenfalls ausser der Knochenzahl /PK/ auch die bestimmte Mindestindividuenzahl durch Summarisierung aus den einzelnen Quadraten /MPJ I/ und aus dem gesamten verarbeiteten Material bestimmt /MPJ II/. Inhalt von Taf. 2 ist die Aufteilung des Knochenmaterials auf einzelne Skeletteile.

Tabulka 1. Počet kostních zbytků /PK/ a stanovený minimální počet jedinců určených druhů, získaný sumací z jednotlivých čtvrců /MPJ I/ a z celé prošetřené plochy /MPJ II/ a absolutních a relativních hodnotách /v %/.

Tabelle 1. Die Zahl von Knochenüberresten /PK/ und die aus ihnen festgesetzte Mindestindividuenzahl der bestimmten Gattungen, die aufgrund der Summarisierung aus einzelnen Quadraten /MPJ I/ und aus der gesamten untersuchten Fläche /MPJ II/ in absoluten und relativen Werten /in %/ gewonnen wurde.

	PK		MPJ - 1		MPJ 2	
	abs.	v %	abs.	v %	abs.	v %
Bos primigenius f. taurus	1 692	28,90	102	19,43	36	14,06
Sus scrofa f. domestica	3 060	52,25	197	37,52	132	51,56
Ovis-Capra	872	14,89	116	22,10	51	19,96
Equus ferus f. caballus	20	0,34	12	2,29	2	0,78
Asinus africanus f. domestica	1	0,02	1	0,19	1	0,39
Canis lupus f. familiaris	12	0,20	8	1,52	3	1,17
Felis lybica f. catus	15	0,26	3	0,57	2	0,78
Gallus gallus f. domestica	93	1,59	28	5,33	12	4,69
Anser anser f. domestica	24	0,41	13	2,48	2	0,78
Sus scrofa	16	0,27	8	1,52	2	0,78
Cervus elaphus	18	0,31	12	2,29	2	0,78
Capreolus capreolus	5	0,09	5	0,95	2	0,78
Castor fiber	8	0,14	5	0,95	2	0,78
Lepus europaeus	12	0,20	10	1,90	3	1,17
Felis silvestris	4	0,07	2	0,38	1	0,39
Vulpes vulpes	1	0,02	1	0,19	1	0,39
Aves	3	0,05	2	0,38	2	0,78
Celkem	5 856	100,00	525	100,00	256	100,00
Neurčitelné	5 979					
Celkem	11 835					

ZVÍŘECÍ KOSTNÍ MATERIÁL Z HRADIŠTĚ V MIKULČICÍCH ZÍSKANÝ V
ROCE 1977
/okr. Hodonín/

Zdeněk Kratochvíl, AÚ ČSAV Brno

Studium a průběžný výzkum rozsáhlé sídlištní aglomerace ze 6. - 10. století v Mikulčicích se v roce 1977 soustředil na řešení tří dílčích otázek, z čehož vyplynul i terénní výzkum na třech různých plochách této lokality a to na celkové prozkoumané ploše 3 000 m² /Klanica 1980/. Obdobně jako v jiných výzkumných sezónách, byl získán zvířecí kostní materiál v celkovém počtu 9 088 kostních zbytků z 38 čtverců a 23 kontrolních bloků/Kratochvíl 1981/.

Z tohoto množství bylo 38,6 % neurčitelného materiálu, takže jsem získal 5 574 určitelných kostních zbytků, patřících 15 druhům domácích a divoce žijících zvířat. Druhové složení odpovídá dosavadnímu složení sídlištní fauny, stejně tak tomu je v kvantitativním zastoupení jednotlivých druhů počtem kostních zbytků, jak je patrné z tab. 1. To platí i při studiu, jež systematicky provádíme ve všech výzkumných sezónách, zaměřeném na minimální počet jedinců, jež sledujeme jednak v jednotlivých čtvercích výzkumné plochy /MPJ I/ a pak jejich sumací, a minimální počet jedinců stanovený z celého volumenu kostního materiálu z příslušné výzkumné sezóny. Jde o materiálové podklady, jež poslouží hlubšímu vý-

Tabulka 1. Počet kostních zbytků /PK/ a stanovený minimální počet jedinců určených druhů získaný sumací z jednotlivých čtverců /MPJ I/ a z celé prošetřené plochy /MPJ II/ v absolutních a relativních hodnotách /v %/.

Tabelle 1. Die Zahl von Knochenüberresten /PK/ und die aus ihnen festgesetzte Mindestindividuenzahl der bestimmten Gattungen, die aufgrund der Summarisierung aus einzelnen Quadraten /MPJ I/ und aus der gesamten untersuchten Fläche /MPJ II/ in absoluten und relativen Werten /in %/ gewonnen wurde.

Bos primigenius f. taurus	1 632	29,15	103	16,91	43	13,15
Sus scrofa f. domestica	2 685	48,17	198	32,51	149	45,57
Ovis - Capra	910	16,33	165	27,09	95	29,06
Equus ferus f. caballus	72	1,29	28	4,59	4	1,22
Asinus africanus f. domestica	1	0,02	1	0,16	1	0,31
Canis lupus f. familiaris	21	0,38	4	0,66	1	0,31
Felis lybica f. catus	7	0,13	5	0,82	2	0,61
Gallus gallus f. domestica	63	1,13	23	3,78	8	2,45
Anser anser f. domestica	22	0,39	14	2,30	5	1,53
Sus scrofa	71	1,27	24	3,94	5	1,53
Cervus elaphus	68	1,22	24	3,94	6	1,83
Capreolus capreolus	11	0,20	9	1,48	3	0,92
Castor fiber	9	0,16	6	0,99	2	0,61
Lepus europaeus	8	0,14	4	0,66	2	0,61
Vulpes vulpes	1	0,02	1	0,16	1	0,31
Celkem	5 574	100,00	609	100,00	327	100,00
Neurčitelné	3 514					
C e l k e m	9 088					

zkumu těchto vztahů, jimž v dosavadních pozorováních nebyla věnována pozornost. I v tomto materiálu jasně vykazuje největší počet kostních zbytků prase domácí, což vyjadřuje i stanovený minimální počet jedinců. Domácí zvířata představují 97% kostního materiálu, což odpovídá výsledkům z dřívějších výzkumných sezón. Divoce žijící druhy jsou zastoupeny 6 druhy, tvořícími 3% kostního materiálu. Mezi nimi mají podstatnou převahu prase divoké a jelen obecný. Jejich kostní zbytky tvoří 2,5 z uvedených 3% zastoupení kostních zbytků divoce žijících zvířat.

V tab. 2 je uveden sumární obraz o rozdělení kostních zbytků na jednotlivé části skeletu u zjištěných druhů. Porovnáním s výsledky dřívějších výzkumů můžeme konstatovat, že mezi jednotlivými výzkumnými sezónami není podstatného rozdílu a platí tu výsledky z již uveřejněných materiálových podkladů.

Literatura:

- Z. Klanica, Předběžná zpráva o výsledcích 24.sezóny výzkumu v Mikulčicích /okr. Hodonín/, PV 1977, Brno 1980, 56 - 57.
Z. Kratochvíl, Zvířecí kostní materiál z Mikulčic XIV, nálezořá zpráva, Archiv AÚ ČSAV v Brně. 1-193.

Tierknochen aus dem Burgwall in Mikulčice im Jahre 1977 /Bez. Hodonín/. Die Untersuchung der Siedlungsagglomeration in diesem Grabungsjahr verlief auf drei Flächen dieser Lokalität. Die Tierknochen wurden aus 38 Quadraten und 23 Kontrollblöcken geborgen. Die gewonnene Menge des Knochenmaterials /PK/ und seine quantitative Vertretung bei einzelnen Gattungen enthält Taf. 1, wo gleichfalls die Mindestindividuenzahl festgestellt ist, durch Summarisierung aus den einzelnen Quadraten und Bestimmung aus dem gesamten Umfang des Knochenmaterials /MPJ, II/. Die Einteilung der Knochenreste auf einzelne Teile des Skelettes ist auf Taf. 2 angeführt.

VÝZKUM V PRUŠÁNKÁCH V ROCE 1980

/okr. Hodonín/

Zdeněk Klanica, AÚ ČSAV Brno

Čtvrtá sezóna výzkumu slovanských pohřebišť z 8. - 11. století a pravěkých i slovanských sídlištních objektů na nalezišti, rozkládajícím se těsně za posledními zařízeními JZD Prušánky, vlevo od silnice do Moravského Žižkova, přinesla další pozoruhodná zjištění /nál. zpr. AÚ ČSAV, č.j. 558/81/.

Na I. pohřebišti byly prozkoumány hroby, umístěné na jeho západním okraji, čímž se ohraničil celý prostor pohřebišť s výjimkou jižní strany, kam hroby pokračují i do neprozkoumané plochy. Prozkoumaná skupina hrobů navazuje bezprostředně na ostatní část hřbitova a má proti ostatním na pohřebišti některé zvláštnosti, především pokud se týká skladby nálezů. Poněkud častější jsou zde sekery a ostruhy /hr. 254, 258/, ve dvojhrobě 275 bylo kopí, železné šípky a nádoba se značkou - vedle muže ležící žena měla jen jednoduché měděné kroužky v uších. Hroby 289 a 282 přinesly kování věder. Z ženských patřil k nejbohatším hr. 268 se stříbrnými náušnicemi. Hrob 273 byl značně rozměrný /215 x 137 cm, hloubka 172 cm/, s poměrně dobře rekonstruovatelnou dřevěnou rakví. Obsahoval zbytky dětské kostry, ozdobené litým měděným nákrčníkem, dvojitou šňůrou celkem 99 korálů, párem stříbrných náušnic a měděných hladkých gombíků. V hrobě byla nalezena jednoduše profilovaná nádoba, zdobená hustými vlnicemi a kosti kuřete. Ze zvláštností pohřebního ritu sluší se jmenovat další případy hrobů s výklenky /hr. 250, 252, 261, 263, 294/, jejichž počet na I. pohřebišti dosáhl čísla 18. V některých případech bylo možno při výzkumu pozorovat zbytky dřevěné přepážky, která oddělovala hrobovou jámu od výklenku, přičemž kostra byla někdy uložena v hrobové jámě, jindy ve výklenku.

Pravěké sídlištní objekty, většinou unětické, byly podobně jako v letech minulých, nepravidelně rozmístěny na ploše pohřebišť. Na západním okraji I. pohřebišť byly ovšem nalezeny také objekty se slovanskou hradištní keramikou, většinou se hlásící ke starším tvarům. Zajímavá byla skupina velmi mělkých objektů /o. 71, 70, 55/, které vedle keramiky obsahovaly i množství úlomků přepálených kostí. Mnohem výraznější v tomto směru byl obj. 60, oválná jáma s podobnou výplní jako předchozí objekty, navíc však se zachovalým místem hranice na dně, projevujícím se do červena vypálenou pravidelnou čtvercovitou plochou. Nelze vyložit, že jde o stopy žárového pohřbívání, rozhodující slovo však musí říci antropologický rozbor přepálených kostí.

II. pohřebiště, umístěné 200 m jihozápadně od I. pohřebišť, bylo v roce 1980 zkoumáno ve dvou skupinách, vzájemně od sebe vzdálených asi 30 m. Plošným odkryvem první skupiny ležící severozápadně od druhé skupiny hrobů II. pohřebišť bylo zjištěno, že hroby, obklopující pohřeb bojovníka s mečem, nepokrachují dále na sever. Byly zde nalezeny další dva hroby s ostruhami /hr. 311. 312/ a zjištěno pravděpodobné pokračování skupinky jihozápadním směrem.

Jihovýchodně od první skupiny II. pohřebiště umístěná druhá skupina hrobů přinesla dva další hroby s ostruhami /hr. 317, 319/, přičemž v hr. 319 byla i sekera a hrob s kopím /315/, z ženských hrobů byl nejbohatší hr.318 se stříbrnými náušnicemi. Zajímavý je i v této části hrob s výklenkem/316/. Uvedené hroby jsou umístěny na jižním okraji skupiny hrobů, kde v r. 1979 byly nalezeny stříbrné esovité záušnice a mince z 11. stol.

Grabung in Prušánky /Bez. Hodonín/ im Jahre 1980. Vierte Grabungssaison von zwei slawischen Gräberfeldern, die voneinander 200 m entfernt sind. Weitere Funde von silbernem und kupfernem Schmuck in Frauengräbern, in Männergräbern Axte und Sporen. Insgesamt bereits 18 Fälle von Gräbern mit Nischen, von 322 auf beiden Gräberfeldern untersucht. Die Gräberfelder liegen 9 km von der Fürstenburg in Mikulčice. Nach der charakteristischen Burgwallkeramik und nach den Zieraten datieren wir die Funde in das 9. - 10. Jahrhundert, einige Nusserste Fälle in das 8. - 11. Jahrhundert.

VÝZKUM NA HRADISKU CHOTĚBUZ-PODOBORA U ČESKÉHO TĚŠÍNA V ROCE 1980

/okr. Karviná/

Pavel Kouřil, AÚ ČSAV Brno

První zpráva o systematickém výzkumu a popis hradiska byl podán v PV 1979¹. Jde o trojdílné výšinné hradisko, jež bylo zbudováno lidem lužické kultury popelnicových polí /především 2. fáze kultury slezsko-hraděnické/ a posléze, v závěru 8. stol., osídleno Slovany.

Archeologický výzkum v letošní sezoně se zaměřil na slovanské osídlení, především pak na fortifikační systém hradiska a na zjištění možného osídlení na plošinách západně hradiska směrem do Louckého lesa, a to na základě výsledků geofyzikálního měření, letecké rekonstrukce i leteckého snímkování.

Hlavní výkopové práce se soustředily na akropoli, kde byla podrobena výzkumu její východní část společně s hranou svahu, a to v návaznosti na výzkum sezóny 1979, kdy byly skryty čtverce +5/+25 a +10/+25. Jejich pokračování, čtv. +15/+25 a +20/+25, mělo za cíl prozkoumat případnou konstrukci či jiné zpevnění hrany svahu. Slovanské osídlení, tvořené především šterkovito-písčitou vyrovnávací vrstvou, sahalo do hloubky 60/80 cm a směrem ke hraně svahu mohutnělo. Ve čtv. +20/+25 byla zjištěna černá mastná vrstva cca 20 cm mocná, jdoucí přes celou jeho západní šířku a objekt č. 21 /160x190 cm/ s dosti výrazně propálenou výplní; keramika z těchto míst odpovídá 8./9. stol. Kulturní vrstva ve čtverci končila na 4 m, kde nastal zlom a vznikl schodek 40-50 cm vysoký, pod kterým byl až do délky 6,5 m /od počátku čtverce/ písčité šterky, v jižní části místy propálený; keramika zde byla pravěká. Propálená vrstva v příčném žlábků a řada kamenů naznačuje možnost objevení fortifikace při dalším výzkumu.

Řez hlavním vnitřním valem akropole, nad příkopem, byl veden v návaznosti na sondu S 2 v délce 15 m a šířce 2 m a přispěl k objasnění jeho vzniku. Hlinité těleso pravěkého valu leží na kulturní vrstvě z doby popelnicových polí, z jejich slezské fáze. Na vnitřní straně hlinitého násypu bylo zjištěno dláždění z říčních valounů. Val byl pak Slovany nepatrně zvýšen a zpevněn kůly - tři v řadě za sebou, vzdálené cca 2 m od sebe. Na 5 m v hloubce 35 cm byl nalezen stříbrný denár uherského krále Štěpána I /997-1038/.

Řez malým předsunutým severním valem pod akropolí měl zjistit, zda jde o přírodní či umělý útvar, případně jej kulturně zařadit. Bylo konstatováno, že val je uměle sypaný, nebyly však získány žádné nálezy.

Na rovných plochách západně akropole a prvního předhradí bylo položeno celkem devět menších sond /nejčastěji 0,9 x 2 m/, vedených ve směru Z-V, tedy zhruba kolmo na příkop. V pěti z nich byla zachycena kulturní vrstva a získány keramické artefakty pravěké a slovanské. Především sondy S 11, S 13 a S 14 plně ověřily předpoklady geofyzikálního měření.

Poznámka:

1 P. Kouřil, Výzkum na hradisku Chotěbuz-Podobora, PV 1979, Brno 1981, 45.

Grabung auf dem Burgwall Chotěbuz-Podobora bei Český Těšín im Jahre 1980 /Bez. Karviná/. Die archäologische Grabung des dreiteiligen Höhenburgwalles konzentrierte sich auf die slawische Besiedlung, vor allem dann auf sein Fortifikationssystem und auf die Feststellung einer eventuellen Besiedlung auf den Plateaus westlich des Burgwalles, und dies aufgrund geophysikalischer Messungen,

einer Luftrekonoszierung sowie Fliegeraufnahmen.

Die Hauptausgrabungsarbeiten konzentrierten sich auf die Akropolis, wo ihr östlicher Teil gemeinsam mit der Kante des Hanges untersucht wurden, mit dem Ziele eine eventuelle Konstruktion oder irgendeine andere Festigung der Hangkante festzustellen. Das gewonnene Material können wir an das Ende des 8.-9. Jahrhunderts legen. Eine durchbrannte Schicht und eine Reihe von Steinen deuten die Möglichkeit der Entdeckung einer Fortifikation bei der weiteren Grabung an.

Der Schnitt durch den inneren Hauptwall der Akropolis oberhalb des Grabens, trug zur Klärung seines Ursprunges bei. Der erdige Körper des vorgeschichtlichen Walles liegt auf einer Kulturschicht aus der Urnenfelderzeit, aus ihrer schlesischen Phase. Der Wall wurde dann von den Slawen etwas erhöht und durch Pfosten gefestigt. In der oberen Schicht fand man einen silbernen Denar des ungarischen Königs Stephan I. /997 - 1038/.

Der Schnitt durch den kleinen vorgeschobenen nördlichen Wall unter der Akropolis bestätigte, dass er künstlich aufgeschüttet ist.

Auf den ebenen Flächen westlich der Akropolis und der ersten Vorburg hat man in neun Sonden eine vorgeschichtliche und slawische Besiedlung festgestellt. Die Sonden beglaubigten völlig die Voraussetzung der geophysikalischen Messung.

SLOVANSKÉ SÍDLIŠTĚ V NUZÍŘOVĚ

/okr. Brno-venkov/

Čeněk Staňa, AÚ ČSAV Brno

Po orbě na podzim 1980 objevil posluchač VUT v Brně Václav Růžička z Lipůvky jz., od obce Nuzířova, okr. Brno-venkov, na rozoraném žlutohnědém poli tmavé skvrny. Při bližším ohledání místa našel v tmavé hlíně slovanské střepy, takže lze předpokládat, že orba narušila sídlištní jámy. Část střepů přinesl ukázat koncem listopadu do Archeologického ústavu ČSAV v Brně.

Sídliště leželo na svahu, skloněném k jihovýchodu, nad pravým břehem potůčku, tekoucího od Nuzířova do říčky Lubě. Místo je asi 0,5 km od záp. konce osady, jv. od silnice z Nuzířova do Malhostovic. Vzdušnou čarou je asi 1500 m západně od známé mladohradištní lokality Sv. Klement u Lipůvky, okr. Blansko.

I když vybraný soubor čítal pouze 17 střepů, které reprezentovaly 17 různých nádob, tvořil svérázný, v podstatě jednolitý celek, významný pro poznání slovanského vývoje ve střední části Boskovické brázdny. Svěrák se projevuje především v materiálu, ovlivněném lokálními zdroji; nádoby byly zhotoveny ze zrnitého materiálu s různým množstvím písku, jemného nebo hrubšího, jeho podstatnou složkou téměř ve všech případech byla slída. Silná příměs nestejnězrnné slídy v jednom okrajovém zlomku dala struktuře materiálu hrubě lupínkovitý ráz, další dva okraje se silnou příměsí slídy vykazovaly jednak v profilaci, jednak ve výzdobě typologicky nejmladší znaky, a to vytažení okraje šikmo ven nahoru, podtržené uvnitř horizont. žlábkem, a měkké vydělení hrdla, na jehož úpatí byla řada šikmých protáhlých vrypů, níže pak dvě dvou- až třínásobné vlnice. V barvě nádob převažovaly hnědé tóny, vně často světle a oranžově hnědé, uvnitř okrově šedé; vyskytla se i černá místa způsobená kouřem. Vztah barvy vně a uvnitř na většině zlomků naznačuje, že nádoby byly patrně přibližně stejně vypalovány bez ohledu na strukturu materiálu jednotlivých hrnců /zrnitost, množství písku či slídy v hlíně/, takže nakonec se jeví některé střepy jako velmi dobře vypálené, jiné, hlavně s hrubším pískem či většími zrny slídy, jež jsou potom drobné, jako málo vypálené. Mezi nádobami dominovaly hrncovité tvary. Dva větší zlomky z horních částí těl snad ukazují na banaté láhve. V menšině jsou hladce vyhnuté okraje jednoduše seříznuté. K nejjednodušším úpravám okrajů patří nevýrazný žlábek na vnitřní straně, zeslabení ke rtu na vnější straně. Výraznější již je lehké odsazení či měkké zlomení ke rtu, jeho zduření na vnější straně a členění obvodovými rýhami. Hlavní výzdobné prvky představují vícenásobné vlnice a vícenásobné šikmé vrypy, případně jejich kombinace. Nejstarobylější zlomek, zdobený vícenásobnou vlnicí mezi dvěma pásy rýh má relativně nejlépe promíšený materiál s jemnou slídou.

Při datování souboru je nutno vzít v úvahu jeho regionální zvláštnost nepochybně úzce spjatou s nálezem v blanenské železářské oblasti a přihlídnout ke keramickému inventáři z nedalekého mladohradištního sídliště v poloze Sv. Klement u Lipůvky, které pravděpodobně začíná okolo roku 1000. Zlomky nádob ze sídliště v Nuzířově vykazují zřetelné znaky středohradištní keramiky a to zejména její vyspělé, povolkomoravské fáze. Nelze vyloučit jeho počátky na sklonku 9. století, jeho těžiště však je třeba hledat v 10. století.

Slawische Siedlung in Nuzířov /Bez.Brno-venkov/. Nach der Ackerung im Herbst 1980 waren in dunklen Flecken auf dem Felde SWW von der Gemeinde Nuzířov slawische Scherben gefunden worden. Es waren hier offensichtlich Siedlungsgruben aus der jüngeren Phase der mittleren Burgwallzeit /Ende des 9. - 10. Jahrhunderts/ gestört worden. Die Keramik hat gewisse Analogien auf Siedlungen des Eisen -

verhüttungsraumes um Blansko. Die Lokalität, die ca. 1500 m westlich von der bekannten jungburgwall - zeitlichen Siedlung in der Flur Sv. Klement bei Lipůvka entfernt ist /darauffolgender Siedlungshorizont vom Beginn des 11. Jahrhunderts/, ist wichtig für die Erkenntnis der slawischen Entwicklung im mittleren Teil des Boskovicer Grabens.

STŘEDOHRADIŠTNÍ SÍDLIŠTNÍ NÁLEZ Z KUROVIC

/okr. Kroměříž/

Helena Chybová, Muzeum Kroměřížska Kroměříž

Na lokalitu upozornil spolupracovník Muzea Kroměřížska p. Fr. Košina z Holešova, který zjistil tmavé skvrny na polích jižně od obce Kurovice na Holešovsku. Přímou z narušených kulturních objektů vybral několik střepeň, které odevzdal v muzeu. Na podzim r. 1980 provedli pracovníci Muzea Kroměřížska po - vrchový průzkum lokality a záchranný výzkum jednoho, rozorávkou silně narušeného objektu.

Naleziště je situováno na mírně k SV skloněném svahu v n.v. 230 m, asi 300 m jižně od obce v polní trati zvané "Úzký". Nachází se přibližně 50 m východně od bývalého obecního hliníku, kde v minulosti těž - ba hlíny silně narušila kostrové pohřebiště, datované nálezy do střední doby hradištní¹.

Zkoumaný sídlištní objekt se po skrývce ornice jevil jako sytě tmavě zbarvená skvrna přibližně oválné - ho tvaru o rozměrech 290 x 200 cm, delší osou orientovaná ve směru V-Z, s kamennou destrukcí uprostřed, tvořenou drobnými přepálenými kameny a promísenou keramickými střepy a zvířecími kostmi. Kamenná de - strukce, která jen nepatrně zasahovala do podloží, byla ve východní části objektu silně narušena orbou a její zbytky byly orbou roztaženy po blízkém okolí. Asi 50 cm od západního okraje kamenné destrukce probí - hal v délce 70 cm žlábek /š. 15 cm, hl. 10 cm/. Zbytky podobného žlábků, vyplněné tmavě zbarvenou vý - plní, byly v délce 50 cm patrné rovněž na protilehlém východním okraji destrukce. Objekt byl po obvodě ie - mován drobnými kúlovými jamkami /pr. 8-10 cm, hl. 10-15 cm/, které nevytvářely pravidelný systém a jsou stopami zřejmě častých oprav a přestaveb. Koncentrace týchž drobných jamek zapuštěných 10-15 cm do sprašového podloží byla patrna po začistění objektu také uprostřed a přímo pod kamennou destrukcí. Po vybrání kompaktní sazovité výplně promísené střepy, kostmi a uhlíky bylo zřejmé, že střední část objektu přibližně v rozsahu kamenné destrukce byla mísovité zahloubena do podloží /maxim. zahloubení 15 cm/. Tento prostor je možno s největší pravděpodobností považovat za pozůstatek otopného zařízení s kamennou konstrukcí /zaklenutí nebo prosté obložení kameny/.

Objekt lze tedy interpretovat jako zbytek nadzemního obydlí patrně srubové konstrukce, s mírně zapuště - nou středovou částí, v níž bylo situováno otopné zařízení. Jde tedy o typ nadzemní stavby s lehce sníženou podlahou nebo pouze její částí, běžný v časně slovanském a velkomoravském období.

Kromě početné keramiky byly v obsahu výplně objektu nalezeny četné zvířecí kosti, podle osteologického určení /prase, skot, ovce, srnec, zajíc, kur?/, dále kostěný propletáček, zlomek roubíkovitého předmě - tu z parohoviny a část kamenného pískovcového brousku. Soubor získaných nálezů je možno považovat za uzavřený nálezový celek, většina nálezů pochází ze zkoumaného objektu a naznačuje chronologii jednoho ča - sového horizontu. Nalezenou keramiku lze rámcově zařadit do středohradištního období. Odpovídá tomu jak profilace okrajových zlomků, tak složení materiálu, výzdoba a technologie výroby.

Na základě průzkumu lokality lze konstatovat, že sídliště zaujímalu výhodnou polohu na téměř celém úbo - čí SV svahu v dosahu dnes již zaniklého vodního zdroje. Jeho existenci lze dát do přímé souvislosti s plo - chým kostrovým pohřebištěm, situovaným v těsné blízkosti. Nově zjištěná sídlištní lokalita u Kurovic tvoří součást komplexu převážně středohradištních lokalit slovanského sídelního okrsku levobřežního Pomoraví, situovaných na okrajích terasových stupňů nebo na zvýšených terénních vlnách přímo v inundačním terénu řeky Moravy, jejichž průzkumu nebyla zatím věnována patřičná pozornost.

Poznámka:

- 1 I. L. Červinka, Slované na Moravě a říše Velkomoravská, Brno 1928, 153; B. Dostál, Slovanská po - hřebiště ze střední doby hradištní na Moravě, Praha 1966, 137; J. Skutil, Další nález slovanského ko - strového hrobu z Kurovic, PV Brno 1962, 65; Týž, Další nález slovanského hrobu v Kurovicích u Hole - šova, Zprávy obl. muzea v Gottwaldově 1963, č. 1, 30.

Mittelburgwallzeitlicher Siedlungsfund aus Kurovice /Bez. Kroměříž/. Süd - lich der Gemeinde in der Flur "Úzký" ca. 50 m östlich der ehemaligen Gemeindelehmgrube, wo die För - derung schon früher ein mittelburgwallzeitliches Skelettgräberfeld störte, wurde bei der Ackerung ein Siedlungsobjekt von ovaler Form mit einer Steindestruktion in der Mitte gestört. Man kann diesen als Rest

eines oberirdischen Wohnbaues, vermutlich mit Blockbaukonstruktion, mit mässig eingetieftem mittlerem Teil interpretieren, in dem eine Heizvorrichtung angebracht war. Nach den Funden kann das Objekt in die mittlere Burgwallzeit datiert werden.

DVĚ NOVÉ SLOVANSKÉ SÍDLIŠTNÍ LOKALITY U LECHOTIC

/okr. Kroměříž/

Helena Chybová, Muzeum Kroměřížska Kroměříž

/Obr. 12, tab. 1/

Na upozornění p. J. Brázdila z Míškovic se podařilo pracovníkům Muzea Kroměřížska objevit dvě nové slovanské sídlištní lokality na katastru obce Lehotice.

První z nich se nachází západně od obce v polní trati "Nadluží", na mírném, k JV orientovaném svahu, na pravém břehu potoka Židelného v n.v. 230 m, ve vzdálenosti asi 80 m od areálu farmy JZD. V jarních měsících r. 1979 provedlo Muzeum Kroměřížska záchraný výzkum kultivačními pracemi silně porušeného objektu, jevícího se jako výrazně tmavá skvrna přibližně oválného tvaru, promísená drobnými přepálenými kameny a střepy. Po odstranění slabé vrstvy ornice se vyrýsoval obrys objektu protáhlého ledvinovitého tvaru, delší osou orientovaný ve směru SV-JZ, o rozměrech 2,90 x 1,78 m, uprostřed s kamennou destrukcí. Objekt se mísovitě zahluboval do podloží /maximum zahloubení 40 cm/, přičemž v SZ části objektu bylo zahloubení stupňovitě upraveno. Kamenná destrukce značně zasažená orbou byla roztažena na ploše 1,0 x 0,7 m. Obsahovala popelovitou vrstvu promísenou uhlíky, střepy a drobnými zlomky propálené mazanice. Po začistění bylo možno destrukci interpretovat jako pozůstatek otopného zařízení s kamennou konstrukcí. Celkově lze zkoumaný objekt charakterizovat jako zahloubenou část nadzemního obydlí patrně srubové konstrukce.

Nalezený materiál z objektu tvoří především keramika, kterou je možno na základě podstatných znaků, t.j. technologie, složení materiálu, výzdoby a profilace přiřadit ke skupině časně slovanské keramiky. I přes značnou fragmentárnost se podařilo rekonstruovat jednu nádobu celou a dvě částečně. V materiálu je zastoupena v převážně většině keramika hrubá, v ruce robená, archaického rázu. Keramika zdobená, se stopami po obtáčení, je zastoupena částí hrncovité nádoby a dvěma dalšími střepy. Kromě keramiky byl v obsahu výplně objektu nalezen dvojkónický přeslen z jemně plavené hlíny. Na základě poznatků o datování časně slovanské keramiky lze keramický soubor z objektu přiřadit ke smíšenému horizontu časně slovanské keramiky na Moravě.

Nález slovanského sídlištního objektu v poloze "Nadluží" u Lehoti je stopou zřejmě většího sídlištního komplexu, což prokáže teprve další průzkum lokality. Dnes však je již zřejmé, že část plochy sídliště byla zasažena výstavbou farmy JZD a melioračními výkopy.

Při podrobném průzkumu katastru obce byla na jaře r. 1980 objevena další slovanská sídlištní lokalita. Nachází se na SZ okraji katastru v polní trati "Lechůtky", vzdálena asi 600 m SZ směrem od zmíněné lokality "Nadluží". Je situována na pravém břehu potoka Žaranovky, na JV svazích mírného návrší. Pozůstatky sídliště se projevují rozoráváním kulturních vrstev v místech objektů.

V červnu r. 1980 provedlo Muzeum Kroměřížska na lokalitě zjišťovací výzkum. V podélné sondě /20 x 6 m/, protínající JV svah návrší ve směru Z-V byly zachyceny dva sídlištní objekty, část hliněné pece a několik kulturních a zásobních jam. Sídlištní objekty A1-1/80 a A4-1/80 patří k typu nadzemních staveb zřejmě srubové konstrukce. Přibližně uprostřed objektů byla v mísovitých prohlubních situována otopná zařízení, jejichž zařazení k určitému typu bylo vzhledem k značné destruovanosti nemožné. U objektu A4-1/80 šlo zřejmě o jednoduché ohniště obložené kameny, s hliněným výmazem. Oba obytné objekty byly vybaveny menšími zásobními jámami.

Největší procento nálezů z objektů tvoří keramický materiál, který lze rámcově datovat do středohradistního období. Značná část nalezené keramiky jeví znaky vyspělé výrobní technologie a profilace okrajových zlomků, s výrazným zastoupením keramiky, vyrobené z kaolínové hlíny, na povrchu a lomu špinavě bílé barvy, s výzdobou typickou pro okruh pomoravské velkomoravské keramiky. Chronologické postavení keramických nálezů podporuje i nález zelenomodrého korálu s bílou natavovanou nití v obsahu objektu A1-1/80. Z objektů byl dále získán početný osteologický materiál, dokládající chov skotu, prasete, ovce a kozy.

V případech nově zjištěných slovanských lokalit na katastru Lehotic se rýsuje jejich začlenění do určitého sídelního mikroregionu, v jehož rámci lze očekávat výskyt dalších lokalit, event. jejich pohyby s prokazatelnou kontinuitou vývoje od starohradistního po mladohradistní období¹.

Poznámka:

1 S. Stuchlík, Sídliště z mladší doby hradištní v Mískovicích, PV 1971, Brno 1972, 99.

Zwei neue slawische Siedlungslokalitäten bei Lechotice /Bez. Kroměříž/.
 1. In der Flur "Nadluží" wurde die Rettungsgrabung eines gestörten nierenförmigen Objektes mit Stein-
 destruktion in der Mitte durchgeführt. Es handelt sich offensichtlich um den eingetieften Teil eines Block-
 baubauobjektes mit einer Heizvorrichtung mit Steinkonstruktion in der Mitte. Die Funde datieren das Objekt
 in den frühen slawischen Zeitabschnitt. 2. In der Flur "Lechůtky" am rechten Ufer des Baches Žeranov-
 ka wurden zwei Siedlungsobjekte, der Teil eines tönernen Herdes und einige Kultur- sowie Vorratsgru-
 ben angeackert. Die Siedlungsobjekte sind von demselben Typ wie das Objekt aus der Flur "Nadluží".
 Das Fundmaterial datiert beide Objekte in den mittelburgwallzeitlichen Abschnitt.

ZUHELNATĚLÉ DŘEVO A OBIÍ ZE SLOVANSKÉHO SÍDLIŠTĚ V LECHO-
 TICÍCH

/okr. Kroměříž/

Emanuel Opravil, AÚ ČSAV Brno

/Obr. 13/

V r. 1980 pokračovala H. Chybová z Muzea Kroměřížska ve výzkumu slovanských sídlištních objektů
 v poloze "Lechůtky" na katastru obce Lechotice, které souhrnně datuje do střední doby hradištní; při
 výzkumu se jí podařilo získat menší množství zuhelnatělého obilí a zuhelnatělého dřeva.

Zuhelnatělé dřevo pochází jednak z vrstev výplně samotných objektů - 10 vzorků, jednak bylo v malém
 množství i v pecích - 2 vzorky. Při analýze byly zjištěny následující druhy a rody dřevin:

	počet zlomků	a objektů
javor babyka - <i>Acer campestre</i>	4	1
javor mléč - <i>Acer platanoides</i>	2	1
habr obecný - <i>Carpinus betulus</i>	2	2
buk lesní - <i>Fagus silvatica</i>	6	2
dub - <i>Quercus sp.</i>	17	11

Skutečný počet drobných zlomků je mnohem vyšší, v některých případech jde očividně o rozpadlé velké
 kusy zuhelnatělého dřeva /např. v 1 vzorku 10 zlomků u habru, 11 zlomků u dubu apod./, pocházejícího s
 velkou pravděpodobností ze stavební konstrukce. I v peci byly zbytky, pocházející ze silnějších větví - po-
 lenové dříví. Všechny zjištěné dřeviny rostou v okolí Lechotic dodnes, buk je silně zastoupený na přilehlých
 svazích Hostýnských vrchů.

Dva vzorky zuhelnatělých semen pocházejí z výplně pece objektu č. 3 v sektoru A 4 /dle písemného sdě-
 lení H. Chybové středohradištní/. Analýzou byly zjištěny následující druhy a rody rostlin:

Koukol - *Agrostemma githago*: 1 celé semeno se zachovaným osemením, 2 téměř celá bez osemení, jen
 s nepatrnými zbytky.

Lebeda - *Atriplex sp.*: 1 poškozené semeno.

Sveřep rolní - *Bromus arvensis*: 1 poškozená obilka.

Žito seté - *Secale cereale*: vzorek A - 46 obilek, vzorek B - 38 obilek; typické žitné obilky mají tupě
 zakulacenou až utátou apikální část, v obrysu jsou podlouhlé, na hřbetní straně tupě kýlovité; zašpičatělá
 bazální část má většinou dobře uchované embryo /obr. 13:2/; povrch některých obilek je poškozený, v obou
 vzorcích jsou četné zlomky. Podle uvedených rozměrů /v mm/ a indexů délky a tloušťky se neliší obilky ži-
 ta od jiných nálezů z doby hradištní:

Vzorek A:

d	6,0	6,7	7,0	6,4	6,3	6,48
š	2,4	2,4	2,6	2,1	2,1	2,32
t	2,0	2,1	2,5	1,7	2,1	2,08
ld	250	279	269	304	300	279
lt	83	87	96	80	100	89

Vzorek B:

d	6,4	5,7	5,3	5,9	5,3	5,6	5,0	5,3	5,3	5,7	5,55
š	3,1	2,4	2,4	2,5	2,2	2,4	2,5	2,4	2,5	2,3	2,47
t	2,9	2,3	2,3	2,1	2,0	2,0	2,4	2,4	2,3	2,3	2,30
ld	206	237	220	235	240	233	200	220	212	247	224
lt	93	95	95	84	90	83	96	100	92	100	93

Pšenice obecná /incl. shloučená/ - *Triticum aestivum* /incl. compactum/; vz. A - 169 obilek, vz. B - 158 obilek; obilky v obrysu široce oválné až široce vejčité, /obr. 13:1/ silně zduřelé, relativně krátké; povrch většinou dobře zachován, rovněž embrya jsou převážně zachována, pokud vypadla jsou jejich jamky široké a hluboké; břišní rýha je rovná; jak vyplývá z následujícího přehledu rozměrů /v mm/ a z indexů délky a tloušťky, jde o nález s výrazně kratší délkou obilek než je tomu na jiných lokalitách z doby hradištní.

Vzorek A:

d	4,8	4,3	4,4	4,0	4,4	4,2	4,2	4,6	3,9	4,2	4,30
š	3,2	3,3	3,2	3,0	3,1	3,1	3,3	2,6	3,1	2,9	3,08
t	2,3	2,5	2,4	2,3	2,1	2,3	2,5	2,2	2,4	2,3	2,33
ld	150	130	137	133	141	135	127	176	125	144	139
lt	71	75	75	76	67	74	75	84	77	79	75

Vzorek B:

d	4,7	4,0	4,2	4,4	3,7	4,7	4,0	3,8	4,0	4,0	4,15
š	3,7	3,4	3,2	3,4	3,0	3,0	3,0	3,0	3,1	2,3	3,11
t	2,0	2,7	2,6	2,5	2,0	2,6	2,1	2,2	2,0	2,1	2,28
ld	127	117	131	129	123	156	133	126	129	173	133
lt	54	79	81	73	66	86	70	73	64	94	73

Objem zlomků obou druhů - ve vzorku A 1,5 ccm, ve vzorku B 8 ccm.

Délkový index je zvláště u vzorku B zřetelně nižší než je tomu u ostatních vzorků pšenice obecné v našich zemích v době hradištní /např. Tempír 1966 uvádí ve svém přehledu nejnižší hodnotu 140 a pro dobu historickou jedinou výjimku s tak nízkým číslem z Hradištků - průměr 136/. Ani v novějších pracích nejsou zmiňovány obilky s takovým indexem /cf. Tempír 1973, Kühn 1976 aj./ . Protože odlišení pšenice shloučené od pšenice obecné je velmi obtížné a není jednoznačné /cf. např. Kühn, msc. a jiní autoři/, můžeme se z uvedených rozměrů a vypočtených indexů domnívat, zda snad nejde v Lehoticích z části i o tento druh /resp. poddruh *Triticum aestivum* subsp. *compactum*/.

Literatura:

- F. Kühn, Rostlinné zbytky z velkomoravské sídlištní vrstvy ve Šlapanicích, Přehled výzkumů 1974, Brno 1976, 50-52.
 F. Kühn, Beitrag zur Morphologie von Ähre und Korn bei prähistorischen Weizen, referát, msc.
 Z. Tempír, Výsledky paleoetnobotanického studia pěstovaných zemědělských rostlin na území ČSSR. Vědec. práce Čs. zeměd. muz. 1966, 27-144.
 Z. Tempír, Nálezy pravěkých a středověkých zbytků pěstovaných a užitkových rostlin a plevelů na některých lokalitách v Čechách a na Moravě, Vědec. práce Čs. zeměd. muz. 13, 1973, 19-47.

Verkohltes Holz und Getreide aus der slawischen Siedlung in Lehotice /Bez. Kroměříž/. In den Objekten aus der mittleren Burgwallzeit fand man verkohltes Holz und Getreide mit einer kleinen Unkrautbeimengung. In den Holzkohlestückchen überwog Eiche, begleitet von Feldahorn, Spitzahorn, Weissbuche und Rotbuche. Das verkohlte Getreide fand man in Ofen - Roggen und Saatweizen; die Roggenkörner sind in Größe und Form anderen Funden aus der Burgwallzeit ähnlich, jedoch bei den Saatweizenkörnern ist ihre kleine Länge im Vergleich mit anderen Funden bei uns auffallend. Man kann die Möglichkeit des Vorkommens von Zwergweizen voraussetzen.

VÝZKUM HRADIŠTĚ "PETROVA LOUKA" U STRACHOTÍNA A JEHO ZÁZE- MÍ V ROCE 1980

/okr. Břeclav/

Zdeněk Měřínský, A Ú ČSAV Brno

V roce 1980 se archeologické výzkumy slovanského osídlení v okolí Dolních Věstonic soustředily opět na odkryví v prostoru hradiště "Petrova louka" u Strachotína, kde byl ve spolupráci s geofyziky sledován průběh opevnění staršího dvorce. Bylo bezpečně prokázáno, že 9 až 10 m široký příkop dvorce byl v severozápadní části pozdějšího sedmnáctihektarového hradiště překryt valem této fortifikace. Je to právě ona část valu, zachovaná u silnice ze Strachotína do Dolních Věstonic. Pro datování zániku mladšího opevnění /vlastní hradiště "Petrova louka" o výměře přes 17 ha/ někam na přelom 9. a 10. nebo na počátek 10. století je důležitý nález depotu 2 železných radlic pluhu, krojidla a srpů. Tyto předměty byly spolu se třemi nádobami nalezeny u vnitřní stěny valové hradby, která se na ně zřítila.

Kromě výzkumů na "Petrově louce", které se vzhledem k nepříznivému počasí a vysokému stavu spodní vody nemohly uskutečnit v plánovaném rozsahu, bylo zjištěno nové velkomoravské pohřebiště v intravilánu obce Strachotín. Celkem zde bylo prozkoumáno 33 kostrových hrobů. Dále byl proveden menší zjišťovací výzkum u kostela sv. Oldřicha ve Strachotíně. Při tomto výzkumu jsme odkryli 67 kostrových pohřbů z 11. až 18. století, obilní jámu s keramikou pražského typu a další pravěké objekty z neolitu, doby bronzové a halštatu. Nejstarší hrob u strachotínského kostela je možno dle denáru uherského krále Ondřeje I. datovat zhruba do poloviny 11. století. Z dalších nálezů jmenujme alespoň parvus Jana Lucemburského, černý peníz Ludvíka Jagellonského a zlaté nebo pozlacené ozdoby - součást čelenky ženy pohřbené někdy v průběhu 16. - 17. století.

Grabung des Burgwalles "Petrova louka" bei Strachotín und seines Hinterlandes im Jahre 1980 /Bez. Břeclav/. Im Jahre 1980 setzten die Grabungsarbeiten auf dem Burgwall "Petrova louka" bei Strachotín fort, wo in Zusammenarbeit mit den Geophysikern der Verlauf der Befestigung des älteren Gehöftes verfolgt wurde, dessen 9-10 m breiter Graben im nordwestlichen Teil des späteren siebzehnhektar grossen Burgwalles mit dem Wall dieser Fortifikation überdeckt war. Für die Datierung der Wüstung der jüngeren Befestigung /eigentlicher Burgwall/ irgendwann an die Wende des 9. und 10. oder den Beginn des 10. Jahrhunderts ist das Depot von eisernen Gegenständen /2 Pflugscharen, Pflugmesser, Sichel/ wichtig, das gemeinsam mit drei Gefässen durch die Ruine der Innenwand der Wall-schanze überdeckt war. Die Arbeiten auf "Petrova louka" konnten mit Rücksicht auf den hohen Stand des Grundwassers nicht in dem geplanten Umfang durchgeführt werden, und daher wurde erhöhte Aufmerksamkeit der Grabung des Burgwallhinterlandes gewidmet. Im Intravilan der Gemeinde Strachotín kam es zur Entdeckung eines umfangreichen grossmährischen Gräberfeldes, von dem 33 Skelettgräber untersucht wurden. Eine kleinere Feststellungsgrabung führten wir bei der Kirche des Hl. Ulrich in Strachotín durch. Den Bestattungsbegrubnis auf dem Friedhof um die Kirche kann man nach einem Grab mit dem Denar des ungarischen Königs Andreas in die Mitte des 11. Jahrhunderts legen. Ferner hat man hier eine Getreidegrube mit Keramik des Prager Types und Objekte aus dem Neolithikum, der Bronze- und Hallstattzeit abgedeckt.

MITTELBURG WALLZEITLICHE SIEDLUNG IN KLOBOUKY BEI BRNO

/Bez. Břeclav/

Josef Unger, Regionalmuseum Mikulov

Bei Grabungsarbeiten im Schlosse von Klobouky fand man Keramikscherben, die die Besiedlung dieses Ortes in der mittleren Burgwallzeit belegen. Die Funde barg die Angestellte des Museums Z. Jakubíčková.

VÝZKUM SLOVANSKÉHO POHŘEBIŠTĚ V MUŠOVĚ

/okr. Břeclav/

Dagmar Jelínková, AÚ ČSAV Brno

/Obr. 14/

Na břehu horního jezera, kde má být v budoucnu vybudována pláž s rekreačními zařízeními, byly v červnu 1980 zachyceny rýhou pro vodovodní potrubí slovanské kostrové hroby. Místo se nachází na mírném návrší v SZ části katastru bývalé obce Mušov. V těsné blízkosti vodovodní rýhy, vedoucí od vodárny na Řím - ském vrchu ve směru SSZ-JJV, byl neprodleně zahájen záchraňovací výzkum, kterým bylo na ploše 25 x 20 m prozkoumáno 58 hrobů a 5 objektů. Na nejhořejší hroby se narazilo již po odstranění 80 cm mocné vrstvy ornice. Náležely většinou do období mladohradištního, zatímco hlubší hroby do střední doby hradištní. Mladohradištní hroby byly vybaveny větším počtem stříbrných, bronzových nebo stříbrem plátovaných záušnic /až 16 exemplářů v jednom hrobě/, stříbrnými mincemi moravských a uherských panovníků 1. poloviny 11. století, korálky a pod. Velkomoravské hroby obsahovaly často keramiku, skleněné korálky, náušnice, železné nože, přeslen apod. V několika hrobech byly pozorovány stopy po dřevěném obložení nebo rakvi, byly nalezeny zbytky textilu a odebrány vzorky hlíny k dalšímu zkoumání. Pohřebiště náleželo patrně k již dříve zkoumanému nedalekému sídlišti na "lagunách". V blízkosti pohřebiště bylo již koncem minulého století vykopáno několik kostrových hrobů¹.

Poznámka :

1 I.L. Červinka, Slované na Moravě a říše Velkomoravská, Brno 1928, 117 ad.; týž, Slované na Moravě - Moravané /rukopis/, Brno 1939, 56-57.

Grabung des slawischen Gräberfeldes in Mušov /Bez. Břeclav/. Am Ufer des oberen Sees, Im Kataster der ehemaligen Gemeinde Mušov, wo in Zukunft ein Strand mit Rekreationseinrichtungen errichtet werden soll, wurden im Juni 1980 von einem Graben für die Wasserleitung slawische Skelettgräber erfasst. Durch die Rettungsgrabung wurden auf einer Fläche von 25 x 20 m 58 Gräber und 5 Objekte untersucht. Auf die obersten Gräber stiess man bereits nach dem Entfernen der 80 cm mächtigen Ackerkrume. Sie gehörten grösstenteils in den jungburgwallzeitlichen Abschnitt /eine grössere Anzahl von silbernen, bronzenen oder mit Silber platierten Schließenringen, silberne Münzen mährischer und ungarischer Herrscher aus der 1. Hälfte des 11. Jahrhunderts, Perlen u.ä./, während die tieferen Gräber in die mittlere Burgwallzeit /häufig Keramik, Glasperlen, Ohrgehänge, eiserne Messer, Spinnwirtel u.ä./ gehörten.

ROSTLINNÉ ZBYTKY Z HROBŮ ZE STŘEDNÍ A MLADŠÍ DOBY HRADIŠTNÍ V MUŠOVĚ

/okr. Břeclav/

Emanuel Opravil, AÚ ČSAV Brno

Při výzkumu pohřebiště "Mušov - areál 1980" byly v hrobech ze střední a mladší doby hradištní často nalézány zbytky trouchnivého dřeva; časté byly též stopy po dřevě zcela ztrouchnivělém. Zuhelnatělé zlomky se vyskytly ojediněle. Stopy po látkách organického původu byly rovněž zjištěny v nádobách, tvořících součást inventáře jednotlivých hrobů.

Ve vzorcích, odebraných z míst bývalé výdřevy hrobů, resp. ve zbytcích trouchu ze dřeva rakví se jen výjimečně vyskytla dřevní hmota se zachovanými buněčnými elementy. U naprosté většiny vzorků, předložených k analýze bylo možno pouze konstatovat přítomnost amorfní humózní hmoty. Ve vzorku z hrobu LVIII se podařilo nalézt jednotlivé silně korodované zbytky tracheid s dvůrkatými tečkami, dokazujícími tak původ z jehličnaté dřeviny. Ve vzorcích z hrobů XLI, XLIX a L se uchovaly části pletiv s tracheami, naznačujícími tak původ ze dřeva listnáčů. Dřevo borovice /*Pinus cf. silvestris*/ se podařilo prokázat v hrobě LI, ve kterém se uchoval silně ztrouchnivělý zlomek tenké desky o mocnosti 8 mm a rozměrech 70 x 10 cm. Trouchnivé zbytky dřeva bez balzámových kanálků a abietoidní skulptury buněk dřevových paprsků bez -

pečně prokázaly, že jde o dřevo jedle bělokoré /*Abies alba*/; v hrobě XLVII bylo nalezeno pod kostrou a v obsahu hrnce, v hrobě XLIX mimo nádobu u kostry, v hrobě LI jeden vzorek vně a dva vzorky z obsahu dvou hrnků. Silně trouchnivé zbytky dřeva dubu /*Quercus sp.*/ byly nalezeny v hrobech XL a XLIV; zuhelnatělý zlomek dřeva dubu byl nalezen v misce hrobu XLIV. Přítomnost zlomku zuhelnatělého dřeva možno vysvětlovat různě, ovšem u ztrouchnivělého dřeva je interpretace vcelku jednoznačná: zbytky rakví, popřípadě výdřevy hrobových jam, některé propadlé dovnitř nádob. S největší pravděpodobností bylo použito desek ze dřeva jedle; přířezy ze dřeva dubu a borovice sloužily nejspíše ke zpevnění rakví či výdřevy hrobů. Používání jedlového dřeva na rakve a výdřevu hrobů ve velkomoravském prostředí a i mladší době hradištní je příznačné; s tímto jevem se totiž setkali již u některých mikulčických hrobů /Opravil 1972, 23/.

Použití dřeva jedle na jižní Moravě i jinde v nižších polohách mimo její původní výskyt, v našem případě v nívné krajině řeky Dyje, je opět dalším důkazem těžby této dřeviny v horách a dopravy jejího dřeva do nížiny, často na značné vzdálenosti. Důkazy o použití jedlového dřeva v teplejších oblastech Moravy a Čech jak v době velkomoravské tak i v pozdějším středověku máme z řady dalších nalezišť, z nichž byla dosud jen část publikována, např. Staré Město, Uherské Hradiště, Olomouc, Kroměříž, Mohelnice, v Čechách Poděbrady aj. /Opravil 1976/.

Zcela výjimečný a v naší literatuře dosud neuváděný nálezy byl učiněn ve výplni hrnce v hrobě XXXIX. V pozici, vylučující podle sdělení vedoucí tohoto výzkumu D. Jelínkové pozdější kontaminaci obsahu v nádobě, byl nalezen shluk organické hmoty o rozměrech 15 x 10 x 10 mm. Byl šedohnědě zbarven, pod lupou nejevil ani na povrchu ani na lomu žádnou strukturu - byl zcela amorfní. Po čtrnáctidenní maceraci v monochloroctové kyselině se začaly vyjasňovat a uvolňovat jednotlivé komponenty, především 3 semena maliníku /*Rubus idaeus*/. Drobné prosvětlené amorfní shluky vykazují pod mikroskopem chaotickou směs destrukovaných buněk rostlinného původu převážně epidermálního charakteru, avšak bez průduchů. Jde o zbytky pokožkových buněk souplodí maliníků - malin. Potvrzuje to i příměs mikroskopických shluků sklerenchymatických buněk, vyskytujících se v dužině malin se zbytky vodivých elementů z cévních svazků odlišného charakteru než z prýtů nebo listů. Porovnání s macerovanými pletivy konzervovaných recentních plodů maliníku prokázalo shodnou strukturu těchto buněčných elementů.

V případě hrobu XXXIX jde o ojedinělý případ uchování zbytku potravy, kterou pozůstalí uložili nebožtíkovi v nádobě do hrobu. Nálezy zbytků potravy patří v našich fosilizačních podmínkách ke vzácnosti, jak ukazují např. výzkumy v areálu Starého Města, kde se v několika málo případech výjimečně vyskytly vaječné skořápky /Hrubý 1955, Hochmanová - Vávrová 1962/. Zda byly do nádoby v mušovském hrobě vloženy jen maliny nebo ještě jiné ovoce nemůžeme pro nedostatek dalšího materiálu, který by bylo možno vyhodnotit, zjistit. Ale i tak je to zajímavý doklad pohřebního ritu, který prokazuje alespoň jednu složku nebožtíkovy záhrobní potravy, sbírané lesní plody. Pokud nebylo ovoce do nádoby uloženo nějakým způsobem konzervované, ale čerstvé plody, což je pravděpodobnější, můžeme předpokládat, že zemřelá byla uložena spolu s milodary do hrobu v době, kdy na jižní Moravě vrcholil sběr malin, resp. v době jejich maximální zralosti.

Literatura:

- V. Hochmanová-Vávrová, Velkomoravské pohřebiště ve Starém Městě "Na valách", ČMM 47, 1962, 201-270.
V. Hrubý, Staré město - velkomoravské pohřebiště "Na valách", Praha 1955.
E. Opravil, Rostliny z velkomoravského hradiště v Mikulčicích, Studie AÚ ČSAV Brno 1/2, Praha 1972, 6-31.
E. Opravil, Jedle bělokorá /*Abies alba* Mill./ v československém kvartéru, ČSM C 25, 1976, 45-67.

Pflanzenreste aus Gräbern aus der mittleren und jüngeren Burgwallzeit in Mušov /Bez. Břeclav/. In den Gräbern fand man Sargüberreste resp. Verschalungen, die vor allem aus Tannenholz stammen; dies ist ein Beleg der Einfuhr dieses Holzes aus den entfernten Bergwäldern in den Karpaten oder aus dem Drahaner Hochland. Das vereinzelt festgestellte Eichen- und Kiefernholz wurde eher zur Festigung der Särge oder der Verschalung benützt. Verkohltes Holz hat man nur in einem Falle gefunden - Eiche. In Mušov gelang es die rituale Gepflogenheit zu beweisen und zwar Belegen eines Teiles der Nahrung in ein Gefäß zu dem Toten. In diesem Falle waren es Früchte der Himbeeren.

POKRAČOVÁNÍ ZACHRAŇOVACÍHO VÝZKUMU VALOVÉHO OPEVNĚNÍ V MUŠOVĚ

/okr. Břeclav/

Dagmar Jelínková, AÚ ČSAV Brno

V r. 1978 pokračoval záchraňovací výzkum opevněného sídla v trati Duchna¹, v jehož průběhu byl dokončen výzkum centrálního objektu, zahájený v předešlém roce. Stavba sestávala z kamenného sklípku a větší nadzemní části, ze které se uchovala mazanice a mohutnými, až 60 cm širokými bloky mazanice a zbytky spáleného dřeva, ojediněle byly zachyceny stopy po kůlech. Zajímavé je zjištění, že ve zděvu sklípku, které bylo stavěno na vápennou maltu a lícováno pouze z vnitřní strany, bylo druhotně vezděno několik architektonických článků. Na podlaze sklípku byla odkryta skupina dvou hrnců, jednoho džbánku a v blízkosti zvířecí kosti. Ležely tam také železné závěsy ze dvěří, které patrně uzavíraly vchod do sklepa. Různá železná dveřní kování, dveřní závěsy, množství hřebíků, dlouhé hřeby do krovu, skoby, oboustranné skoby, nože, hrot kopí, trojramenný vrták, hřeblo atd. bylo získáno také při rozebírání mazanice a destrukce. Z hořejších vrstev pocházejí zlomky kachlů se čtvercovým ústím.

Severně od centrální stavby, v blízkosti paty vnitřního valu, byly zjištěny zbytky dalšího objektu, které se jevíly těsně pod povrchem jako propálená mazanice a nepravidelného tvaru, porůznu prostoupená kameny. Rovněž z těchto míst byl získán keramický materiál, mezi nímž vynikají jeden úplný a fragmenty z několika dalších nálevkovitých oboustranně otevřených keramických tvarů, zdobených na vnitřní straně a na vodorovně vytaženém okraji rytými vlnicovými liniemi. Názory na funkci těchto předmětů se zatím v literatuře různí; uvažuje se o násypnicích, nálevkách, nádobách na výrobu sýra apod. Podle názoru L. Kuncce se jedná o hliněné sopouchy. Většinu keramiky z obou objektů je možno zařadit do 14.-15. stol. Konečné vyhodnocení však přinese až zpracování veškerých nálezů a petrografické srovnání stavebního materiálu ze sklípku centrální stavby se stavivem ze starších fází mušovského kostela, jehož výzkum prováděl J. Unger. Vzájemná podobnost tohoto materiálu může naznačovat určitou souvislost mezi vznikem centrální stavby a přestavbami kostela.

Řezy, které byly provedeny v několika místech vnitřního a v jednom místě vnějšího valu, nepřinesly žádné doklady o dřevěné konstrukci nebo palisádě.

Při odkrývání zbytků destrukce a snižování terénu v okolí stavby se narazilo na sídlištní objekty kultury velatické, zahloubené jámy z období laténského a na jeden kostrový hrob. Výzkum dále prokázal, že místo bylo přiležitostně osídleno i v pozdějších obdobích, o čemž svědčí i nález rukojeti rapíru ze 16.-17. stol., mince z 19. stol. a další drobné předměty.

Poznámka:

1 D. Jelínková, Výzkum valového opevnění v Mušově, PV 1977, Brno 1980, 93.

Fortsetzung der Rettungsgrabung der Wallbefestigung in Mušov /Bez. Břeclav/. Im Jahre 1978 setzte die Rettungsgrabung des befestigten Sitzes in der Flur Duchna¹ fort, in deren Verlauf die Grabung des Zentralobjektes beendet wurde. Der Bau bestand aus einem Steinkeller und einem grösseren oberirdischen Teil, von dem die Destruktion durchgebrannten Lehmewurfes und Überreste von verbranntem Holz erhalten blieben, vereinzelt waren Pfosten Spuren erfasst worden. Interessant ist die Feststellung, dass in dem auf Kalkmörtel erbauten Kellergemäuer sekundär einige architektonische Glieder eingemauert waren. Von dem Fussboden des Kellers und ebenfalls bei der Auseinandernahme der Lehmewurfdestruktion hat man eine grössere Menge an keramischen Material und verschiedenen Eisengegenständen gewonnen. Nördlich des Zentralbaues, in der Nähe des Fusses des Innenwalles, stellte man Reste eines weiteren Objektes fest, die sich knapp unter der Oberfläche als eine durchbrannte Lehmewurfscholle von unregelmässiger Form äusseren, verschiedenartig mit Steinen durchsetzt. Auch von hier hat man keramisches Material gewonnen, unter dem eine ganze und Fragmente von einigen weiteren trichterbecherartig beiderseitig geöffneten keramischen Formen hervortraten. Die Mehrzahl der Keramik aus beiden Objekten kann man in das 14. - 15. Jahrhundert einreihen. Die endgültige Bewertung wird erst die Bearbeitung der gesamten Funde und der petrographische Vergleich des Baumaterials aus dem Keller des Zentralbaues mit dem Baumaterial aus der älteren Phase der Kirche in Mušov bringen. Die Schnitte an einigen Stellen des Innen- sowie des Aussenwalles erbrachten keine Belege von einer Holzkonstruktion oder Palisade. Durch die Grabung wurde wiederum eine Besiedlung mit Velaticer Kultur, aus der Latènezeit und die gelegentliche Benützung dieser Lage im 16. - 19. Jahrhundert belegt.

Vít Dohnal, Krajské vlastivědné muzeum Olomouc

V červenci a srpnu 1980 provedlo archeologické oddělení Krajského vlastivědného muzea v Olomouci pátou etapu výzkumu, který byl zahájen v r. 1972. Sondáž se zaměřila na získání dalších poznatků pro konečnou interpretaci zděného obdélníkového půdorysu, který jsme zjistili v letech 1974-1975¹ v prostoru mezi biskupským kostelem sv. Václava a románským palácem. Jak už tehdy bylo zřejmé, musel tento obdélníkový objekt vzniknout po opuštění hřbitova na severní straně kostela a před přeměnou románského paláce na gotický ambit². Předcházející, čtvrtá výzkumná etapa /léto 1979 až březen 1980/ naznačila, že z chronologických důvodů nejpravděpodobnější bude výklad, že obdélníkový půdorys je románského původu stejně jako palác, a že nepůjde o uzavřenou budovu, ale o obvod malého obdélníkového dvorku, obklopeného čtyřmi kolmo na sebe navazujícími chodbami³. Otevřená tehdy zůstala otázka funkčního a časového vztahu ke kostelu a k paláci a také, zda všechny čtyři chodby byly postaveny naráz, anebo případně zda tento útvar nevznikal po částech postupným přistavováním jednotlivých chodeb. Jinými slovy šlo o to, má-li zde ambit románského stáří, či zda zjištěná architektura sloužila jinému účelu.

Pátá etapa přinesla řadu nových zjištění, která podepsaný shrnul ve výkladu, předneseném při jednání odborné komise, konaném za předsednictví ředitele AÚ ČSAV, akademika J. Poulíka dne 23. října 1980⁴. Základní these zmíněného referátu jsou shrnuty v tomto článku.

Ve zkoumané části dómského návrší je nejstarší budovou kostel sv. Václava, vysvěcený r. 1131 a dále palác, o němž se písemné prameny nezmiňují. Kromě těchto dvou objektů se na lokalitě nacházejí další zdi a jejich torza, které jsou předgotického původu, a které dohromady tvoří jeden stavební celek. Patří k němu zeď mezi palácem a západním průčelím kostela, dále obdélníkový půdorys, objevený v letech 1974-1975, a zeď mezi palácem a kostelem, která uzavírá prostor na východní straně a odděluje gotickou křížovou chodbu od nynější jižní /vikářské/ sakristie. Jádro celého komplexu tvoří zmíněný obdélníkový půdorys, jehož vzdálenosti od kostela, paláce i od obou uvedených obvodových zdí jsou téměř shodné. Pokud se týká západní a východní zdi dochovaného gotického ambitu, zjistili jsme, že s jižní palácovou zdí tyto zdi nejsou provázány, ale obě zdiva oddělují zřetelné svislé stavební spáry. Se severní zdí kostela není provázána východní zeď, oddělující východní chodbu gotického ambitu od vikařské sakristie. Na západní straně se dnes už nedá zjistit, zda zdivo západní zdi mezi palácem a kostelem bylo provázáno se zdí severní věže, protože původní zdivo byla v době Meretetty přestavby kostela odstraněna. S jižní palácovou zdí, jak už bylo řečeno, západní zeď provázána není a má oproti palácové zdi i mělčí základ. Jižní palácová zeď nasedá na podložní skálu, kdežto západní zeď má základ asi o 70 cm výš a v pravěké kulturní vrstvě. Ze situace je zřejmé, že jak západní tak i východní zeď byly teprve dodatečně postaveny, když už kostelní a palácová budova stály. Objekt, k němuž obě zdi patří a k němuž patří i obdélníkový půdorys by bez sousedního kostela a paláce nebyl uzavřený a je tedy vzhledem k těmto budovám druhotný. Obdélníkový půdorys není pozůstatkem budovy, ale je to obvod volného prostoru, který zůstal uprostřed čtyř na sebe kolmých chodeb. Je to dvorek. Chodby byly postaveny naráz, nikoliv postupně, jak lze soudit podle obnažených nároží. Dvě z nich /jihozápadní a severovýchodní/ mají kompaktní zdivo, severozápadní nároží je rozděleno svislou spárou na zeď západní a zeď severní, která je k ní naprosto těsně přiložena bez nejmenších stop po hlíně, která by se zde musela objevit v případě, že by mezi stavbou těchto zdí byl časový interval. Ze spára mezi zdí západní a severní není důsledkem dodatečného postavení západní zdi, ale vysvětlení že je třeba hledat ve stavebním postupu, nejlépe dokládá protějščí, jihozápadní nároží, které má zdivo zcela kompaktní, bez spáry. Poslední nároží, jihovýchodní, se nedochovalo nepochybně následkem toho, že právě v tom místě se několikrát po sobě do gotického ambitu pochovávalo, takže při kopání hrobových jam zdivo nároží bylo úplně zničeno. Na základě získaných poznatků nelze architekturu mezi kostelem a palácem interpretovat jinak než jako ambit předgotického stáří. Přesnější časové zařazení umožňují především dochované jeho části. V patře západní chodby byla v jeho vnější /západní/ zdi už v r. 1867 objevena dvojité románské okna, která jsou v literatuře dobře známá jako okna přechodu či galerie, který podle dosavadních představ měl umožňovat spojení mezi palácem a kostelní tribunou. Dalším dokladem románského stáří objeveného ambitu je zazděný dveřní otvor v přízemí východní chodby. Tento vchod propojoval ambit s další románskou budovou, kterou je nutno, jak dále uvidíme, předpokládat v místě nynějších sakristií. Zazděný otvor byl objeven pod novodobou omítkou na rozhraní mezi prvním a druhým klenebním polem gotického ambitu /počítáno od jihu/, ve východní zdi východní křížové chodby. Ostění se ve zdivu sice už nedochovalo, ale struktura okolního zdiva je románská. Kromě toho je do zazdívký zrušeného průchodu vsazena konsola, nesoucí příporu gotické klenby, takže je zřejmé, že vchodu muselo být používáno ještě před vznikem gotického ambitu. Pro datování románského ambitu ještě do 12. století ostatně svědčí i situace, v níž se nacházela olomoucká kapitula na počátku 13. století. Jak známo, ambity u biskupských kostelů měly umožňovat kanovníkům komunikaci mezi kostelem a okolními budovami v době, kdy se kapituly řídily ještě zásadami společného života. Vzhledem k tomu, že na počátku 13. století byl v Olomouci tento způsob opuštěn, jak na základě listiny z r. 1207⁵ upozornil V. Richter,⁶ musíme vznik románského ambitu položit před toto datum. Při pokusu o jeho přesnější časové zařazení nelze pominout známé přenesení biskupství od staršího biskupského kostela sv. Petra na předhradí k novému kostelu sv. Václava, které je fixováno

listinou datovatelnou, jak se nyní ukazuje, do r. 1141⁷. Vzhledem k tomu, že změna sídla této významné instituce musela být předem po všech stránkách náležitě připravena, je nutno předpokládat, že na počátku čtyřicátých let už musel při nové katedrále existovat alespoň částečně obyvatelný objekt, v němž by bylo možno kapitolu umístit. Je to zřejmě zároveň i časová hranice, od kdy se původně pro reprezentační účely určený palác stává kapitulním domem.

Ostatní poznatky, které jsme získali v průběhu páté etapy, se týkají zaniklé románské budovy mezi kostelem a východním koncem paláce. Budova tvořila jakýsi samostatný trakt, přistavěný k severní zdi kostela v místě nynější jižní /vikařské/ sakristie a pokračující severním směrem až k severní obvodové zdi nynější severní /kanovnické/ sakristie. Toto východní palácové křídlo v důsledku pozdějších přestaveb sice zaniklo, ale některé části jeho obvodových zdí se dosud zachovaly a byly už některými badateli jako románské identifikovány. Počátek cesty, která vedla k objevení zmizelé budovy, znamenal objev K. Reichertové v letech 1948-1949, kdy se po sundání omítky na severní lici kanovnické sakristie ukázalo, že východní úsek uvedené zdi je románský, a že ve výši prvního patra se nachází zazděné trojdílné románské okno⁸. Pod vlivem tohoto významného zjištění byla opuštěna do té doby obecně uznávaná představa románského paláce na obdélníkovém půdorysu, jak ji na základě průzkumu z 80-tých a 90-tých let minulého století do literatury uvedl A. Prokop⁹. Namísto toho se ujalo přesvědčení, že k paláci patří ještě i románský úsek severní zdi kanovnické sakristie, a že tedy severní obvodová zeď paláce nebyla přímá, ale na východní straně budovy se pravouhle zalamovala a pak pokračovala dál k východu, což působilo dojem, jakoby východní konec paláce měl menší hloubku než konec západní¹⁰. Mylné ztotožnění západního konce kanovnické sakristie a východní části paláce zavedlo nesprávným směrem V. Ríchtra, ačkoliv on byl vlastně první, kdo si uvědomil románský původ západní a východní obvodové zdi jižní /vikařské/ sakristie a správně přepokládal, že románská budova na místě nynější vikařské sakristie byla patrová¹¹. Podobně i rekonstrukce palácového půdorysu v práci J. Sokola - O. Pechové vychází z předpokladu, že severní palácová zeď se zalamuje. Analogicky se počítá s uskočením i jižní zdi paláce, čímž potom se dostávají k představě oboustranně zúžené východní části paláce, kam umísťují třetí palácovou místnost menších rozměrů, od severu osvětlenou trojdílným oknem, objeveným K. Reichertovou¹². Ve studii je správně poukázáno na rozdílné provedení tohoto okna oproti ostatním /nejvýchodnější okno je děleno pilířky, kdežto všechna ostatní mají sloupky/ a zároveň autoři upozorňují na nestejnou úroveň nejvýchodnější okna ve srovnání s ostatními /rozdíl činí 60 cm/. Na základě neověřeného předpokladu, že románský kostel stál v terénu výš než palác /rozdíl odhadují na 130 cm¹³/ vysvětlují rozdílnou úroveň oken tím, že podle jejich názoru měla východní část paláce podlahy výš, aby se vyrovnal výškový rozdíl mezi kostelem a palácem. Na základě provedeného průzkumu zdíva považují východní i západní obvodovou zeď vikařské sakristie za románské. Jejich tvrzení, že tyto zdi jsou provázány se zdí kostelní však neodpovídá skutečnosti.

Naznačené problematice jsme věnovali celkem pět sond. Tři byly umístěny ve východním křídle ambitu: první obnažila základ východní ambitové zdi, počínaje od kostelní zdi až téměř po nynější vchod do sakristie, druhá byla v místě zbořené jižní zdi paláce a třetí v severovýchodním rohu gotického ambitu mezi východní zdi ambitu a severní zdi paláce. První sonda ukázala, že zeď ambitu není propojena s kostelní zdí a to ani v základové, ani v nadzemní části. Do základového zdiva ambitu byl vezděn zdobený fragment z palácového okna, jak lze usuzovat podle stejného způsobu zdobení, což nasvědčuje tomu, že tato zeď je pozdějšího původu než palác; pro přesnější určení časového vztahu zdi k paláci nález však nestačí. Druhou sondou jsme obnažili zbytek jižní, odbourané palácové zdi, k níž byl od jihu přiložen základ západní zdi vikařské sakristie a od severu pak základ jiné zdi, která přetíná východní část paláce v severojižním směru. Tato druhá zeď je v jedné rovině s lici západní zdi vikařské sakristie, takže při pohledu od západu, vzniká dojem, jakoby východní chodba gotického ambitu byla na východě uzavřena jednou zdí. Zmíněná sonda však jasně prokázala, že jde o dva úseky různého stáří. Jižní část /od severní zdi kostela po jižní zeď paláce/ je románského původu a severní část /v šířce paláce/ byla postavena teprve při vzniku gotického ambitu. Tím byl zkrácen románský palác o nejvýchodnější část tak, aby zde nevznikl nežádoucí výklenek v severovýchodním rohu gotické křížové chodby. Tato stavební úprava je dobře patrná v patře paláce, kde v důsledku uzavření východního konce palácového půdorysu bylo přezděno poslední /nejvýchodnější/ dvojdílné okno. V sondě jsme zjistili dvě svislé stavební spáry: jednu mezi jižní palácovou zdí a jižním /románským/ úsekem obvodové zdi gotického ambitu a druhou svislou stavební spáru, která odděluje jižní palácovou zeď od přezdívký palácového prostoru. Rovněž základ obou úseků je rozdílný především tím, že základové zdivo přezdívký víc vynívá před linií nadzemního zdiva než je tomu u zdiva románského. Třetí sonda v severovýchodním rohu gotického ambitu potvrdila, že základové zdivo gotické přezdívký není provázáno se severní zdi románského paláce, a že tedy severní úsek východní obvodové zdi gotického ambitu je skutečně vestavěn do palácového půdorysu až dodatečně. Čtvrtá sonda byla v jihozápadním rohu malého dvorku, tedy mezi východní zdi vikařské sakristie a severní zdi kostela. Naprosto zřetelná stavební spára mezi oběma zdmi nenechává na pochybách, že zeď sakristie je oproti kostelnímu zdivu druhotná. Po slední a nejdůležitější sondě byla na parkánu v rohu mezi východní zdi paláce a severní zdi kanovnické sakristie. Ukázalo se, že severní zeď sakristie, v jejímž patře se nachází trojdílné okno, objevené v letech 1948 - 1949, není provázána se zdí paláce, ale obě zdíva od sebe odděluje nepravidelná, ale naprosto zřetelná spára. Rovněž malta, použitá v sousedních zdech, byla barevně odlišná, jak bylo možno pozorovat v čerstvě vykopané sondě /v palácovém zdivu byla malta světlejší/. I když jeden menší dlouhý kámen severní zdi byl zavázán do zdi východní - vzhledem k nepatrnému objemu tohoto kamene nelze z této skutečnosti vyvodit žádné objektivní závěry - a přesto, že několik vrstev kamene nad úrovní předzákladu uvedené zdi působí přesvědčivě jakoby navzájem svázané - je nutno v komplexním pohledu na vztah obou částí při -

hlédnout k zásadní skutečnosti, že severní zeď sakristie nenavazuje na severovýchodní roh paláce, ale je proti němu uskočena a dále i na skutečnost, že románské okno v severní zdi má jinou úroveň než okna ostatní a je i odchylně provedeno. V tomto smyslu hodnotí D. Líbal zjištěný stav a konstatuje, že "v rozsahu základů byla zřetelně napřed postavena východní zeď paláce a teprve druhotně k ní byly přiloženy základy severní zdi východního křídla objektu /sakristii/"¹⁴. Z hlediska rozčlenění severní fronty románského objektu do dvou celků je zajímavý i rytmus, v němž se na severním průčelí střídají dvojdílná a trojdílná okna. Počítáno od západu jsou to dvě okna dvojitá, pak tři trojitá, jedno dvojitě a za severovýchodním nárožím paláce potom zas ještě jedno okno trojitě, které jak bylo uvedeno, má svoje zvláštnosti. Rozlohu východní románské budovy patrně naznačuje poloha východní zdi vikářské sakristie, v jejímž prodloužení směrem severním leží východní okraj románského úseku severní zdi kanovnické sakristie. Domnívám se, že můžeme prodloužit východní zeď vikářské sakristie až k zmíněnému východnímu okraji románského zdiva v severní zdi kanovnické sakristie, jak to předpokládal V. Richter¹⁵ a rekonstruovat tak celý obvod románské budovy, dodatečně přistavené mezi východní konec paláce a severní zeď kostela. Budova podle toho byla 21m dlouhá a zabírala celou šířku nynější vikářské sakristie /10,5 m/ i na ni navazující východní část později vzniklé kanovnické sakristie v šířce 7,5 m. Palác nebyl přístavbou východního křídla ve svém půdorysu nijak dotčen. I nadále měl v patře menší místnost západní se dvěma dvojitými okny k severu a sál se třemi trojdílnými a jedním oknem dvojitým. Teprve při přestavbě areálu na gotický ambit, když palác jako budova zanikl, byl palácový půdorys zkrácen na východním konci postavením duté zdi, navazující na líc románské zdi, která uzavírala románský ambit na východě. V patře bylo touto gotickou zdí přezděno nejvýchodnější dvojdílné okno. Východní zeď východní chodby gotického ambitu se tedy rozpadá na úsek románský od kostelní zdi po zbořenou jižní zeď paláce, v délce tří klenebních polí gotického ambitu, jak bylo zjištěno už v r. 1964¹⁶ a úsek gotický v šířce palácového půdorysu. Pokud se vnitřního členění východního křídla týká, nelze za současného stavu dospět ke konkrétnější představě. Můžeme pouze předpokládat, že s největší pravděpodobností budova byla členěna a také, že alespoň na severním konci byla patrová, jak nasvědčuje trojdílné okno v severní zdi nynější kanovnické sakristie. V přízemí bylo možno se z tohoto traktu dostat přímo do kostela průchodem asi v místě nyníšších dveří, spojujících vikářskou sakristii se severní lodí kostela.

Ze situace jednoznačně vyplývá, že východní křídlo je mladší než palác a patrně současné s románským ambitem. Z této časové posloupnosti snad lze vyvodit, že podobně jako ambit, i tato budova sloužila kapitule.

Poznámky :

- 1 V. Dohnal, Beendigung der Grabung des Paradieshofes bei der Olmützer Domkirche, PV 1975, Brno 1976, 74-76.
- 2 týž, Mladohradištní pohřebiště na Olomoucku, AR 33, 1981, 262 ad.
- 3 týž, Zpráva z jednání odborné komise, konané 20. března 1980 v Olomouci, na ukončení 4. etapy archeologického výzkumu dómského návrší /areál NKP-Přemyslovský palác/, cyklostylované materiály, rozneslané účastníkům jednání; týž, Výzkum dómského návrší v Olomouci - 4. etapa, PV 1979, Brno 1981, 48.
- 4 Týž, Zpráva o hlavních výsledcích 5. etapy systematického archeologického výzkumu dómského návrší v Olomouci, cyklostylovaný materiál, rozneslaný účastníkům jednání.
- 5 CDM XV, str. 1, č. 1 - CBD II, str. 61, č. 66.
- 6 V. Richter, Raněstředověká Olomouc, Praha - Brno 1959, 87-88.
- 7 CDB I, 116, č. 115; k tomu srv. J. Bistřícký, Datování Zdikovy listiny, in: Mikulovská symposia 1978, Praha 1979, 34-35.
- 8 K. Reichertová, Přemyslovský hrad a předhradí v Olomouci, AR 1, 1949, 63.
- 9 A. Prokop, Die Markgrafschaft Mähren in kunstgeschichtlicher Beziehung I., Wien 1904, 86, obr. 128.
- 10 O. Uhrová, Několik plánů k přestavbám domu v Olomouci, ZPP 9, 1949, plán na str. 85.
- 11 V. Richter, op.c. 95-96, obr. 12.
- 12 J. Sokol - O. Pechová, Příprava stavebních úprav Přemyslovského paláce v Olomouci, ZPP 24, 1964, 166-167.
- 13 Při plošném odkryvu na Rajském dvoře a při sondáži na různých místech v gotickém ambitu se ukázalo, že povrchová hladina z románského období se pohybuje v rozmezí od -30 do -70 cm pod nyníšší mramorovou dlažbou ambitu. Neopodstatněná je také opačná domněnka, že totiž románská povrchová úroveň byla asi o 75 cm výš než je nyníšší mramorová dlažba v gotickém ambitu, jak usuzoval A. Rozehnal /1979, 33/ podle polohy gotického portálu, který se nachází v západní /venkovní/ zdi gotického ambitu.
- 14 D. Líbal, Záznam o vyhodnocení 5. etapy archeologického výzkumu NKP- Přemyslovský palác z hlediska stavebního a umělecko-historického, strojopis expertizy z 22. 10. 1980, pořizovaný pro zmíněnou odbornou komisi.
- 15 V. Richter, op. c. 97, obr. 12.
- 16 J. Sokol - O. Pechová, op.c. 164.

Systematická výzkumná práce o Domankově v Olomouci - 5. etapa / Bez. Olomouc/. Práce o vykopávkách, které byly provedeny v roce 1980 v rámci spolupráce s Ústavem pro dějiny a etnografii, ukázaly, že objekt, jehož základy leží pod gotickým křížem mezi severní stěnou biskupského kostela sv. Václava a zbytky známého románského paláce, není uzavřená stavba, ale spíše jen okraj jednoho z celků, který byl součástí rozsáhlejšího areálu, jehož středem byl gotický kříž. Tento objekt, který byl postaven v 12. století, byl součástí paláce, který byl součástí rozsáhlejšího areálu, jehož středem byl gotický kříž. Tento objekt, který byl postaven v 12. století, byl součástí paláce, který byl součástí rozsáhlejšího areálu, jehož středem byl gotický kříž.

V roce 1980 bylo zjištěno, že objekt, který byl postaven v 12. století, byl součástí paláce, který byl součástí rozsáhlejšího areálu, jehož středem byl gotický kříž. Tento objekt, který byl postaven v 12. století, byl součástí paláce, který byl součástí rozsáhlejšího areálu, jehož středem byl gotický kříž.

STŘEDOVĚKÉ ŽELEZAŘSKÉ PECE V SENIČCE

/okr. Olomouc/

Vít Dohnal, Krajské vlastivědné muzeum Olomouc

/Obr. 15, tab. 2/

V květnu 1980 narazil M. Absolon při kopání studny na zahradě svého domu č. 103 na bok silně pro-pálené kopulovité pece. Lokalita leží v západní části obce a nachází se na mírném k jihu obráceném svahu, asi 40 m od potoka, který protéká nevelikým žlebem, ostře od jihu zařezaným do krajiny jinak ploché. Místo nálezu se nachází na vrstevnici 254 m.

Při výzkumu se ukázalo, že jde o čtyři konstrukčně úplně stejné tavící železařské pece v řadě od Z k V. Pece byly umístěny těsně vedle sebe, s čely obrácenými k J /po svahu/. Vrcholy kopulí byly v hloubce 145-150 cm pod nynější úrovní a byly překryty vrstvou jednotné hnědé nadložní hlíny. Úhelná délka všech čtyř pecí byla 350 cm. Při stavbě pecí bylo využito mírně svažitého terénu a jednotlivé pece byly vyhloubeny do jakéhosi schodu či lavice, který zde byl v terénu odkopáním zeminy vytvořen. Odpichové otvory ústily do společného předpečního prostoru příkopovitého tvaru, který byl vyplněn černou zemí s drobnými uhlíky a hlavně malými i většími hrudkami škváry. Šířka příkopu se pohybovala kolem 100 cm a jeho nerovné dno bylo jen o několik centimetrů pod spodním okrajem odpichových otvorů, které chránila vždy jakási malá stříška vymodelovaná ze spráše a poněkud vystupující před čelo pece. Světlost odpichových otvorů byla 20-30 x 20 cm. S vlastním tavícím prostorem byl odpichový otvor spojen asi 40 cm dlouhým tunelem s vodorovným dnem. Nístěj měla dno vždy mělce pánevovité prohnuté. Max. šířka nístěje byla 35 cm, výška 15-25 cm. Shora do nístěje ústila kychta skloněná v úhlu 60° k jihu. Šachta kychty měla kruhový průřez /22 cm/ a směrem nahoru se mírně nálevkovitě rozšiřovala. Stěny šachty byly prostoupeny železými taveninami, takže šachta působila dojem jakési pevně tlustostěnné roury ze šikma nasazené na nístěj. Těsně nad spodním koncem kychtové šachty do ní ústily v úhlu 50-60° rourkovité dmychací průduchy /Ø 19 mm/, s červenohnědě ožehnutým písčitém výmazem. Nístěj měla v zadní části značně vyklenutý strop, takže zde vznikla poměrně prostorná dutina, fungující jako místo pro nauhličování taveniny. Výška dutiny se pohybovala kolem 40 cm. Uvnitř byly pece vyplněny škvárovitou černou zemí s hrudkami houbovitěho železa¹. Stěny pecí byly propáleny do hloubky 17-18 cm a na řezu se daly pozorovat následující barevné odstíny; úplně na povrchu byla spráš narůžovělá, pak přecházela do stále intenzivnější červené a nakonec nabíhala do šedo- a zelenomodrých odstínů. Na stropech nístějí, kde žár byl nejprudší se spráš tavila, jak nasvědčovaly

valy drobné krápníčky a zatuhlé závěje natavené spráše. Zvenku byly rozměry pecí 90 x 110-130 x 65 cm.

Pece byly vybudovány v místě, kterého už před tím bylo používáno k jiným účelům. Dokládá to nálež neveliké kulturní jámy, kterou jsme zjistili pod jednou z pecí. Jáma měla koulovitou spodní část / \varnothing 125 cm/, na níž navazovalo válcovité hrdlo, které bylo v úrovni spodku zmíněné pece zasypáno vrstvou drčené kulmské břidlice /určení R. Sládka z mineralogického oddělení KVMI/. Spodní část jámy byla vyplněna tmavohnědou hlinitou zeminou, obsahující několik volně rozptýlených blíž neurčitelných slovan - ských střeptů. Ze situace bylo zřejmé, že jáma ani časově ani funkčně s pecemi nesouvisí.

Pokud se datování pecí týká, jsou k dispozici střepty z okolí nejzápadnější pece. Nejstarobylším dojmem působí střept, nalezený přímo v předpecním prostoru /obr. 15:1/, poněkud deformovaný druhotným přepálením a malý okrajový střept /obr. 15:7/, který se našel v těsné blízkosti. V obou případech jde o hrnce se vzhůru vytaženým okrajem, které lze zařadit rámcově do 12. století. Ostatní střepty jsou typologicky pokročilejší a lze je srovnávat s keramikou první poloviny 13. století; s výjimkou dvou malých střípků /obr. 15:3-4/, které pocházejí z obsahu zmíněné jámy pod pecí č. 3. Materiálově jde většinou o šedě vypálenou hlínu s příměsí křemité drti a slídy /obr. 15:1,2,5,6,8/, ve dvou případech /obr. 15:4 a 7/ se vyskytla hlína s jemně rozemletou tuhous bez dalších přísad a okrajový střept nalezený v jámě /obr. 15:3/ má jemnou hnědě vypálenou hlínu s tvrdým, šedým, vyhlazeným povrchem.

Podle střeptování materiálu je možno prozkoumanou dílnu datovat snad už na sklonek 12. a do první poloviny 13. století. Z vývojového hlediska je zajímavé, že ještě i v tomto poměrně pozdním období se na této lokalitě objevuje zařízení, odpovídající pecím želechovického typu².

Poznámky:

- 1 Podle analyzy Dr. V. Preiningera z Lékařské fak. University Palackého v Olomouci vzorek obsahoval: FeO 51,44%; Fe₂O₃ 14,13%; SiO₂ 18,70%; Al₂O₃ 3,06%; MnO 0,41%; CaO 4,78%; P₂O₅ 0,36% /z toho 0,16% P/; K₂O 2,80%; Na₂O 0,20%; TiO₂ 0,42%; Cr₂O₃ 0,049%; MgO 0,78%; Mn 0,32%; S 0,042%; Zn 0,004%; Cd 0,00033%; Pb 0,00039%; Ni 0,0028%; Mo 0,001%; V 0,016%; Cu 0,0016%; Co 0,00043%; Sb 0,00001%; Bi 0,00017%; z FeO a Fe₂O₃ 49,87% Fe.
- 2 R. Pleiner, Základy slovanského železářského hutnictví v českých zemích, Praha 1958, 208 a d.

Mittelalterliche Eisenverhüttungsöfen in Senička /Bez. Olomouc/. In der Gemeinde, die am östlichen Rande der Drahaner Hochebene, ca. 16km NW von Olomouc liegt, stiess man bei einem Brunnaushub auf vier gut erhaltene Eisenverhüttungsöfen, die in ihrer Konstruktion den vor Jahren bei Želechovice nördlich von Olomouc untersuchten Öfen entsprechen. Die Lokalität befindet sich auf einem mässigen nach Süden gekehrten Abhang, ungefähr 40 m von einem kleinen Bach entfernt. Die Öfen waren von einer ca. 150 cm starken Schicht brauner Erde des Hangenden überdeckt. Die Öfen waren in einer W-O Reihe knapp nebeneinander und in den Lösshang eingetieft, der künstlich zu irgendeiner Bank oder Stufe hergerichtet war. Die Stirnseiten der Öfen waren hangabwärts gekehrt, in Südrichtung. Die Abstichöffnungen /20-30x20cm/ mündeten in einen gemeinsamen grabenförmigen Vorofenraum. Die Gicht hatte einen Durchmesser von 22 cm und knüpfte etwas schräg an den Herdraum an. Die Herdräume waren alle ungefähr gleich /35x15-25cm/. In den Gichtschacht mündete ein Gebläsekanal / \varnothing 19 mm/, der mit sandigem Material ausgeschmiert und braunrot gebrannt war. Die Decke des Herdraumes war in ihrem hinteren Teil gewölbt und der Boden des Herdraumes seicht pfannenförmig durchbogen. Das Innere der Öfen war mit schwarzer schlackiger Erde ausgefüllt, die kleinere Klumpen von schwammigem Eisen enthielt. Die Wände der Öfen waren bis zu einer Tiefe von 17-18 cm durchgebrannt. Auf der Oberfläche waren die Lösswände der Öfen nur rosa durchgebrannt und in Richtung nach Innen nahm die rote Verfärbung an Intensität zu, bis sie in grün- und graublau Schattierungen überging. Die Länge aller vier Öfen zusammen betrug 350 cm, die einzelnen Öfen massen 90 x 110-130 x 65 cm. Nach dem Scherbenmaterial in der Umgebung der Öfen kann die Einrichtung an das Ende des 12. und in die erste Hälfte des 13. Jahrhunderts datiert werden. Die Öfen wurden an einer Stelle errichtet, die bereits früher benützt worden war, wie davon der Fund einer kugelförmigen Kulturgrube mit niedrigem zylinderförmigem Hals zeugt, die teilweise von einem Ofen überdeckt war. Nach den wenigen Scherben im Inhalt der Grube gehörte auch dieses Objekt in den slawischen Zeitabschnitt, aber mit dem Ofen hing es weder zeitlich noch funktionell zusammen.

HROBY V OKOLÍ NĚKDEJŠÍHO KLÁŠTERA SV. DUCHA V LITOVLI
/okr. Olomouc/

Vít Dohnal, Krajské vlastivědné muzeum Olomouc

Při stavbě teplárenské přípojky pro novou mateřskou školu na Vítězná ulici se na podzim 1980 přišlo

na kostrové hroby, které nepochybně patří ke klášteru sv. Ducha, zaniklému za třicetileté války. Teplárenské vedení je vedeno po severním břehu tzv. Klášterské strouhy od školy směrem na východ a ve vzdálenosti asi 30 m východně od mostu na Vítězné ulici /dříve Staroměstská třída/ se ve výkopu objevily zbytky strojem zničených kostrových hrobů. Šlo celkem o šest hrobů, jejichž orientaci ani způsob uložení v zemi už nebylo možno zjistit. Rýhou byla částečně obnažena také masivní kamenná zeď, která se táhla rovnoběžně se strohou a ve vzdálenosti 30 m východně od zmíněného mostu se v tupém úhlu zalamovala severním směrem a pokračovala dál do neprokopaného terénu. Hroby ležely po obou stranách zdi, takže asi nepůjde o ohradní zeď hřbitovní; ostatně i tloušťka zdi /150 cm/ by pro takovýto účel byla zbytečná. Pokud se stratigrafické situace týká, hroby byly uloženy 150 cm pod dnešním povrchem, v šedé jílovito-písčité naplavenině. Datovatelné předměty se nenašly. Lokalita se nachází v prostoru býv. farské zahrady na severním obvodu středověkého města v místech, kam je lokalizován uvedený klášter¹. Ke klášteru patřil kromě klášterní budovy, špitálu a kostela také hřbitov, k němuž zřejmě patří i pozorované hroby.

Poznámka:

1 V. Pinkava, Litovelský okres, Vlastivěda moravská, II. místopis, Brno 1903, 78-80, mapa.

Gräber in der Umgebung des ehemaligen Klosters des Hl. Geistes in Litovel /Bez. Olomouc/. Am nördlichen Rande der mittelalterlichen Stadt stiess man am nördlichen Ufer des Klostergrabens beim Aushub einer Rinne für die Fernheizungleitung auf sechs Skelettgräber ohne jedwede datierbare Gegenstände. Die Gräber gehören höchstwahrscheinlich zu dem Kloster des Hl. Geistes /gegründet um das Jahr 1260 und im dreissigjährigen Krieg gewüstet/, das in den Raum der heutigen Funde lokalisiert wird¹. Ausser den Gräbern wurde eine massive Steinmauer freigelegt, deren Ursprung nicht klar ist.

STŘEDOVĚKÉ HROBY NA BŘEHU MORAVY V OLOMOUCI

/okr. Olomouc/

Vít Dohnal, Krajské vlastivědné muzeum Olomouc

/Obr. 16/

Při ražení podzemní kanalizační štoly v červnu 1980 se přišlo na kostrové hroby. K nález došlo před restaurací Bristol. Kanalisace byla vedena ulicí Na Letné po pravém /západním/ břehu řeky Moravy. Lokalita se nachází těsně před křižovatkou ulic Na Letné - Komenského - Husova poblíž silničního mostu. Nález leží už mimo historické jádro města, ale v nevelké vzdálenosti /250-300 m/ od dómského návrší, v oblasti, kudy procházela dálková trasa, směřující od Hradské brány k východu. Nález byl ohlášen pozdě, takže při prohlídce byly už kosterné pozůstatky ze země vyjmuty a stěny štoly zapaženy. Podle výpovědi nálezců mělo jít o dva hroby, z nichž jeden směřoval hlavou k západu a druhý k východu. Kostry prý ležely proti sobě. Ze situace bylo zřejmé, že šlo o nález v jemném náplavovém jílovitém písku, tedy v rostlém terénu, asi 4 m pod dnešní úrovní. Koster patrně bylo víc, neboť na kosti se prý přicházelo při ražení štoly už před i za místem se dvěma kostrami. V úrovni koster se podle sdělení našel v hlinité vrstvě zlomek keramického svícnu /?/ z tvrdě vypálené žlutavé hlíny /obr. 16:5/, dále koňská podkova /obr. 16:1/ a úlomky zeleně polévaného kamnového kachlu /obr. 16:2-4/. Podle těchto údajů se zdá, že šlo asi o menší hřbitov /při nejmenším dva hroby/, zasahující dny hrobových jam bezpečně do intaktního terénu a snad alespoň částečně překrytého navážkou, která by podle kachlu mohla být renesančního původu. Otázka, šlo-li skutečně o malý hřbitov, jakých je na území Olomouce známo už několik, anebo mají-li zjištěné hroby nějaký vztah ke zmíněné dálkové trase, musí za tohoto stavu zůstat otevřená.

Mittelalterliche Gräber am Ufer der Morava in Olomouc /Bez. Olomouc/. Bei einem unterirdischen Stollenbau für Kanalisation stiess man vor der Restauration Bristol am rechten /westlichen/ Ufer des Flusses Morava auf zwei Skelette, die in einer Tiefe von ca. 4 m unter dem heutigen Niveau im Liegenden beigelegt waren. In der Nähe stiess man in der erdigen Schicht auf Bruchstücke eines keramischen Leuchters /Abb. 16:5/, auf ein Pferdehufeisen /Abb. 16:1/ und auf Bruchstücke einer grün glasierten Renaissancekachel /Abb. 16:2-4/. Es hat den Anschein, dass hier ein kleiner Friedhof erfasst worden war, der sich bereits ausserhalb des historischen Stadtkernes befand. Man kann auch nicht eine eventuelle Beziehung der Gräber zu der Ferntrasse ausschliessen, die unweit von hier aus der Stadt nach Osten führte.

STŘEDOVĚKÉ SÍDLIŠTNÍ OBJEKTY V UNIČOVĚ

/okr. Olomouc/

Vít Dohnal, Krajské vlastivědné muzeum Olomouc

V létě 1980 se při kladení elektrického kabelu v Uničově na Olomoucké ulici přišlo na dva kostrové hroby. Hroby byly uloženy asi 70 cm pod dnešním povrchem a byly bez jakýchkoliv nálezů. Vzhledem k tomu, že k nálezů došlo v areálu býv. minoritského kláštera a v nepatrné vzdálenosti od jeho kostela /první hrob byl 28 a druhý 35 m jižně od kněžiště/, lze oba hroby považovat za součást klášterního hřbitova.

Při hloubení rýhy pro totéž vedení na Olomoucké ulici, ale poněkud dál k jihu od kostela, se na čtyřech místech objevily stopy mírně zahloubených, zřejmě sídlištních, objektů. /Údaje o přesné poloze jsou uvedeny v příslušné nálezové zprávě, uložené v archeologickém odd. KVMO a také v archivu nálezových zpráv v AÚ ČSAV Brno./ Ve dvou z nich se vyskytly střepy ze 13. století /úločky z velkých zásobnic z tuhové hlíny, střepy ze středně velikých hrnců, zdobených širokými mělkými i jemnějšími rýhami a také střep z hrnce se vzhůru vytaženým okrajem/ a druhé dva objekty měly střepový materiál mladší. V zášypu obou starších jam se dala sledovat příměs červeně vypálené hlíny, snad jako náznak požáru. Uvedené nálezy potvrzují, že v prostoru nynější Olomoucké ulice je třeba počítat s určitou zástavbou zřejmě už od samého založení města.

Mittelalterliche Siedlungsobjekte in Uničov /Bez. Olomouc/. In der Rinne für eine elektrische Leitung stieß man in der Olomoucká Gasse, in nächster Nähe der ehemaligen Kirche des Minoritenklosters auf zwei Gräber, die zu dem Klosterfriedhof gehören. Etwas weiter nach Süden kam man in derselben Gasse auf vier mässig eingetiefte Siedlungsobjekte. Zwei von diesen kann man nach den Scherbenfunden in das 13. Jahrhundert datieren und zwei sind jünger.

ZJIŠŤOVACÍ VÝZKUM NA STŘEDOVĚKÉM OPEVNĚNÉM SÍDLĚ HOMOLÍ KOPEC U HUSTOPEČÍ

/okr. Břeclav/

Josef Unger - Radmila Křížová, Regionální muzeum Mikulov

Na základě dopisu Městského národního výboru v Hustopečích o plánovaném odstranění návrší "Homolí kopec", byl zde v říjnu až prosinci 1980 proveden zjišťovací výzkum. Lokalita se nachází v jihozápadní části Hustopečích zvané Česká ves a prakticky ukončuje Hradní ulici. Před započtím výzkumu byl zpracován podrobný vrstevnicový plán lokality v měřítku 1:200. Archeologický výzkum byl proveden pomocí tří kopaných sond z nichž jedna o rozměrech 10 x 1 m, položená téměř na temeni kopečku, byla negativní a jednu nebylo možno dokončit. V třetí sondě, situované na jihovýchodním svahu kopečku, byl vypracován zajímavý profil svědčící o tom, že v těchto místech došlo k umělému navršení zeminy, jejíž prudké svahy byly uměle zpevnovány a to jak se zdá ve dvou fázích. Při výzkumu byly nalezeny kusy mazanice, zvířecí kosti, úločky železných předmětů a nečetné úločky keramiky, která se hlásí především do pokročilého 13. stol. Při sondáži pedologickou tyčí bylo zjištěno, že další pozůstatky stavební činnosti na lokalitě lze očekávat i na východním svahu.

Nalezenou situaci lze interpretovat jako pozůstatky středověkého opevněného sídla. Klínovité zpevnění svahů násypu bylo zatím na jižní Moravě zjištěno u tvrziště z druhé poloviny 13. stol. na zaniklém Kovalově u Žabčic a u příkopu, který obklopoval původní románský kostel v Mušově.

Pro existenci opevněného feudálního sídla v těchto místech svědčí nejen z obranných důvodů výhodná poloha nad původní vsí a námi objevené pozůstatky, ale i starý název "Burgstall" a lidová tradice, která sem kladla hrad. Dochovaly se i zprávy o kamenném zdivu a dalších nálezích na lokalitě¹. S určitou rezervou můžeme za stavebníka sídla považovat Viléma z Egerberka, který se r. 1249 začal psát z Hustopeč /CDB IV, 158/.

Bezprostředně po výzkumu byla zajištěna památková ochrana lokality. Další archeologický výzkum by objasnil jednak rozsah dochovaných pozůstatků sídla, jednak by přinesl velmi cenný materiál pro chronologii středověké keramiky na jižní Moravě.

Poznámka:

1 A. Ribio, Der Burgstall von Auspitz, Morgenpost z 30. 10. 1943.

Feststellungsgrabung auf der mittelalterlichen befestigten Siedlung Homolí kopec bei Hustopeče /Bez. Břeclav/. Bei der Feststellungsgrabung wurden Überreste einer Aufschüttung entdeckt, deren Hänge gegen einen Abrutsch gefestigt waren. Spärliche Funde melden sich vor allem in das fortgeschrittene 13. Jahrhundert.

POVRCHOVÝ PRŮZKUM ZŘÍCENINY HRADU DĚVIČKY V KATASTRU PAVLOVA
/okr. Břeclav/

Josef Unger, Regionální muzeum Mikulov

V jarních měsících r. 1980 byl proveden povrchový průzkum zříceniny hradu Děvičky na Pavlovských vrších. Úkolem průzkumu bylo především získat keramický materiál pro datování počátků osídlení lokality. Na svahu mezi hradní zříceninou a "Třemi pannami" se našlo velmi mnoho úlomků středověké i novověké keramiky. Nejstarší jsou úlomky z nádob, vyrobených z tuhového materiálu, které byly zdobeny jednoduchými řadami radélkovaných čtverečků. Tuto keramiku je možno datovat již do první poloviny 13. stol. Dále zde byly nalezeny úlomky z hrnců, mís, džbánů, pohárů a kachlů z druhé poloviny 13. až 17. stol. Pozoruhodné jsou střepy z ložtických pohárů. Ze stavební keramiky byly nalezeny zlomky prejzů a cihly. O pobytu kováře na hradě svědčí kusy strusky.

Povrchový průzkum vyřešil otázku původní lokalizace hradu Děvičky, která byla dosud sporná¹. Na základě nalezeného keramického materiálu můžeme tvrdit, že hrad vznikl na tomto místě již v první polovině 13. stol. Nevíme však nic o jeho podobě, která mohla být pozdějšími přestavbami zcela změněna.

Poznámka:

1 D. Menclová, Děvičky, Brno 1966; V. Richter a kol., Mikulov, Brno 1971, 70-73.

Oberflächenuntersuchung der Burgruine Děvičky im Kataster Pavlov /Bez. Břeclav/. Bei der Untersuchung wurde Keramik aus Graphitmaterial und mit Reihen von Rädchenvierecken verziert gefunden. Man kann sie schon in die erste Hälfte des 13. Jahrhunderts datieren. Der Fund dieser Keramik löste die strittige Frage der Lokalisierung und Entstehung der Burg Děvičky.

FUND VON EINGEMAUERTEN TOPFEN AUF DER BURG HUKVALDY
/Bez. Frýdek-Místek/

Pavel Kouřil, AÚ ČSAV Brno

Im Mai 1980 wurde auf der Burg Hukvaldy in der 2,5 m breiten Umfriedungsmauer, oberhalb des Eintrittes, in der Höhe von 12 m von ihrem Fusse, beim Abschlagen des Bewurfes, eine Kollektion von acht eingemauerten defekten keramischen Gefäßen entdeckt. Diese Gefäße waren in Dreiergruppen nebeneinander deponiert, in verhältnismässig konstanten Entfernungen von 40 - 50 cm. Ubereinstimmend war im Grunde auch die Entfernung zwischen den einzelnen Dreiergruppen /180 - 190 cm/, wenn wir allerdings voraussetzen, und die gesamte Anlegung zeugt dafür, dass das neunte Gefäß beim Einsetzen eines Renaissance Fensters zerstört wurde. Dass die Töpfe absichtlich gleichzeitig mit dem Bau des Objektes /Mauer/ eingemauert worden waren, bestätigen längere flache Steinsetzungen ober diesen und auch die Tatsache, dass sie umhüllt und im Mörtel abgedrückt sind /häufig war er auch im Inneren der Gefäße/, der mit dem Mörtel des umliegenden Gemäuers übereinstimmt. Sechs Töpfe waren mit der Mündung, die übrigen zwei mit dem Boden nach aussen deponiert. In zwei von diesen befand sich ein kleiner Knochen.

Die keramische Kollektion ist in das 14. Jahrhundert datiert, sehr wahrscheinlich in seine erste Hälfte. Mit Rücksicht zu der Einheitlichkeit und Schadhaftheit des gesamten Komplexes wird vorausgesetzt, dass sein Ursprung mit dem Bau der Umfriedungsmauer synchron und gewiss auch heimischer Provenienz ist. Er datiert also den Bau der Mauer oder den Anbau ihres oberen Teiles. Auf keinen Fall jedoch entspricht die Keramik zeitlich der allgemein vorausgesetzten Gründung der Burg in den 30. - 40. Jahren durch Arnold von Hückeswagen, wenn wir die Möglichkeit einer eventuellen Lokation erst durch seinen Sohn Frank ausser acht lassen und vermutlich nicht einmal die Datierung der Mauer zwischen den 70.-80. Jahren des 13. Jahrhunderts und zwar aufgrund der Datierung des Eintrittes in die Innenburg, durch ein gotisches Spitzbogenportal gebildet.

KERAMICKÝ DEPOT Z POČÁTKU 14. STOLETÍ Z UHERSKÉHO HRADIŠTĚ - STARÉHO MĚSTA

/ okr. Uherské Hradiště/

Robert Snášil, Slováké muzeum Uherské Hradiště

Šestidenní záchranný výzkum Slováké muzea, který proběhl v době od 6. do 14. 5. 1980 v Uh. Hradišti-Starém Městě v poloze "Na kostelíku" v zahradách domových parcel mezi Klukovou a Svatovítskou ulicí, navázal organicky na rozsáhlý předstihový výzkum realizovaný v roce 1976. Letošní výzkum byl opět vyvolán plánovanou výstavbou bytových jednotek, tentokrát bloku D. Pro jeho výstavbu byla vymezena obdélníková plocha o výměru 1.472 m², orientovaná delší osou shodně s předchozími plochami sever-jih. Pro archeologické účely byla označena písmenem C. Na ní byla mechanizovaně skryta orníční a kulturní vrstva až po úroveň žlutého siltu, nacházejícího se na niveletě 177,6[±] 0,1 m. Nezačištěná plocha byla podrobně prosondována raženou jednometrovou pedologickou tyčí, zvláště v místech tmavých skvrn. Orientační časové zařazení jednotlivých zachycených objektů bylo zjištěno prostřednictvím archeologického materiálu, získaného drobnými vkopy do jejich výplně. Na ploše naprosto převládaly středohradištní sídlištní objekty se šedivě zbarvenou hlinitou výplní. Všechny byly ponechány pro další zpracování týmu pracovníků archeologického oddělení Moravského muzea. Ze středověkých objektů s tmavší a humóznější výplní byly zjištěny čtyři /obj. č. 62-65/. Číslování navázalo na číselné značení středověkých objektů z výzkumu v roce 1976, z nichž bylo získáno 15.839 zlomků a celých předmětů, evidovaných pod přír. čísly 1-3/80.

Objekty č. 63 až 65 předběžně datované k přelomu 14. a 15. století představují zbytky patrně parcelních hranic prezentovaných archeologicky žlaby. Původní dřevěná oplocení či palisády oddělovaly od sebe zahrady nebo humna jednotlivých usedlostí. Parcelní žlab /obj. č. 63 a 64/ je orientován západ-východ a je v něm ponechána mezera široká 4 m. Zde je možné předpokládat na základě dalších indicií průjezdní bránu s vyšším okolním oplocením. Druhý parcelní žlab /obj. č. 65/ směřoval téměř kolmo ve směru sever-jih na žlab příčný. Mezi oběma byla ponechána mezera široká 1 m. Zde byla asi umístěna průchozí branka.

Nejstarším středověkým objektem, zachyceným na ploše C, byl obj. č. 62, představovaný válcovitou jamou v horní části poněkud nálevkovitě otevřenou, o průměru 105 cm, vyplněnou až do hloubky 135 cm /niveleta 176,25 ± 0,1 m/ keramickými nádobami. Jak bylo při postupné preparaci a následné ražené sondáži rozpoznáno, keramika byla uložena v horní části šachtice starší zaniklé studny s vnitřní dřevěnou výstuží, bedněním. Keramický depot, kterým byla doslova vyplněna celá uvedená horní část studniční šachty, obsahoval celé, tlakem často popraskané hlíněné nádoby, skládané ve vrstvách vzájemně do sebe. Poslední vrstva se nacházela již pod dnešní hladinou podzemní vody a spočívala na horní bázi šedého jemného a tuhého bahnitého kalu, kterým byla vyplněna spodní část studny. Z časových a technických důvodů nemohla být studna cele vypreparována.

Vrstvy navzájem do sebe vsunovaných nádob byly původně prokládány měkkými vystýlkami z organického materiálu, patrně slámy. Tam, kde pronikla vzácně z horního zásypu mezi keramiku proplavením hlínou, vyskytly se konzervované vrstvičky a shluky ztrouchnivělé a rozpadlé organické hmoty. Po sesednutí proložek způsobeným jejich strávením, docházelo v průběhu doby i k menším posunům a sesedání keramických vrstev depotu. Nádoby byly potom při výzkumu nalézány v různých polohách, vždy však v sadách vzájemně do sebe vkládaných. Podle vzhledu keramických výrobků je naprosto zřejmé, že hrncina nebyla dosud vůbec použita. Mnohé z nádob se dostaly do depotu přímo z hrncířské pece. Svědectvím je jednak jejich charakteristický ocelově šedý lesklý povrch, zejména vnitřní, charakteristický pro nádoby vyšlé z pecí, v nichž se pájilo bez přístupu vzduchu, redukčně, jednak pruhy jemného povlaku dosud nedotčených sazovitých usazenin uvnitř nádob, které prošly pálkou tak, že stály ústím dolů a dnem vzhůru. Po setření povlaků se objevovala pod nimi světlejší místa, známá i z jiných keramických nálezů a v literatuře vysvětlovaná např. jako stopy po dlouhodobém uložení tekutin nebo tekutých viktálií. Staroměstský nález objasňuje tak přesvědčivě jednu z příčin jejich vzniku. V depotu byla keramika uložena většinou tak, že

některé ze zastoupených tvarů tvořily více méně skupiny, jako např. poklice, džbány a pohárovité džbány. Počet keramických jedinců nebyl dosud ve všech tvarových skupinách zjištěn /časové omezení výzkumu nedovolovalo třídít a jednotlivě ukládat tlakem popraskanou keramiku přímo na místě/, ale je vcelku odhadován na 300 až 350 kusů. Např. jen poklic bylo zastoupeno na 98 kusů. Keramický depot, který je ve středověku našeho státního území dosud zcela ojedinělým nálezem a analogie jsou shledávány zatím jen v Polsku /zde rovněž ve studních, ale v menším zastoupení jedinců/, sestával tedy jednak z vyrobené již zásoby, připravené pro tržní distribuci, jednak z keramiky zcela čerstvě vypálené v hrnčířské peci je - diné dílny.

Materiálem, způsobem jeho zpracování a vypálením se řadí keramika z depotu do skupiny tzv. měkké hrnčiny. Materiál, použitý k výrobě nádob, je až na jednu výjimku naprosto jednotný; keramické těsto sestává z jílovité složky, ostřené středně zrnitým pískem. Rovněž i tato uniformita použitého materiálu dokládá výrobu hrnčiny v jednom dlenském okruhu. Z předběžného hodnocení zároveň vyplývá, že i technologie výroby byla shodná. Pokud lze soudit zatím jen z makroskopického ohledání, byly duté tvary hotoveny nálepem ze šikmo roztráhaných válků. Dna byla hotovena rovněž nálepem a to jako samostatné části, které byly spojovány se spodkem výduť dodatečně. Zda byly tímto způsobem hotoveny i okraje, není do - sud jisté. Povrch nádob byl po dokončení jejich hrubého tvárnění přetažen jemněji ostřeným materiálem a posléze byl celý tvar obtáčen na ručním kruhu. Ve všech případech bylo použito jemné podsýpky, sto - py po odřezávání den od disku kruhu nebyly vůbec zjištěny. Výzdoba byla prováděna výhradně při rotaci nádoby. Keramika byla pálena redukčně, jedná se tedy o zakuřovanou hrnčinu. Celý povrch je stejnoměrně zbarven do šedého, nepřilíš tmavého odstínu. Lomy jsou poněkud světlejší, vždy však stejnoměrně vypálené, bez barevné vrstevnatosti. V několika málo případech se na povrchu vyskytují světlejší béžové, okrové až červenavé skvrny, které vznikly náhodným ožehem přímým plamenem, nejspíše při otevírání pracovních otvorů pece po ukončení pály, kdy zbytky paliva opět vzplanuly za přístupu vzduchu plamenem. V několika málo případech jsou tvary zcela mírně deformované. Zatím však nelze rozlišit, zda k deformaci došlo již při jejich vytváření resp. sušení, nebo až v průběhu pály. Vzhledem ke stejnoměrnému vypálení se jeví prvá možnost reálnější.

Ze širšího hlediska lze keramiku depotu rozčlenit do dvou základních skupin: na duté a ploché tvary. K dutým patří hrnce, džbány, pohárovité džbány a horní část destilačního aparátu, k plochým poklice, mísy, mísovitě naběračky, nálevka, kahan a poklička s provrtem-zvoneček /?/.

Z funkčního užitkového hlediska lze rozdělit keramiku rovněž do dvou základních skupin: 1. kuchyň - ská a stolní, 2. technická. Do skupiny 1 náleží hrnce převážně vejčitého a situlovitého tvaru; bezuché hrnce, hrnce s uchem, hrnce s úchytkou, hrnce s uchem a úchytkou. Dále zvonovité poklice se širokým kruhovým plochým knoflíkovitým držadlem bez krčku a zvonovité poklice s menšími knoflíkovitými držadly na krčku /držadlo jednou plasticky zdobeno/. Ze džbánů se vyskytují štíhlejší vejčité, dále nízké kulo - vité a konečně štlhlé pohárovité tvary. Náleží sem kónické hluboké mísy s otevřenou hubičkou a kónické miskovité naběračky s nahoru z okraje vytaženým prohnutým a ploše oválným vně prohnutým držadlem, ukončeným někdy v podobě vlašťovčísho ocasu. Do skupiny II patří trychtýřovitá, uvnitř vlnicí zdobená ná - levka, miskovitý kahan s rovnými nízkými stěnami s výlevkou, zvonek v podobě provrtené zvonovité poklice a horní část destilačního aparátu, v jehož hmotě je jako v jediném případě příměs lupínku drceného s - ruku. Tato část destilačního aparátu má kuželovitý tvar nahoře ukončený knoflíkovitým držadlem, dole opa - třený obvodovým sběrným žlábkem, vzniklým přehnutím okraje dovnitř, který je přerušen dutou trubkovi - tou výlevkou, určenou pro odvod destilátu z vnitřního obvodového sběrného žlábků.

Bezuché hrnce mají nejčastěji svisle vytažené okraje, zdobené, podobně jako jejich výduť, hustě kladenou jemnou šroubovicí. Dále jsou hojně vně vyhnuté zesílené válcovité nebo nálevkovité seříznuté okraje, zesílené a podsekuté okraje a konečně okraje přehnuté. Méně se vyskytují okraje vně šikmo vyhnuté. Pro hrnce s uchy, kterých není příliš, je příznačný plochý, vně vodorovně vyložený okraj, výdu - ti hrnců bývají nejčastěji zdobeny šroubovicí, obvodovými rýhami a brázdami, radélkem v podobě drobných čtverečků a kombinací radélka se šroubovicí. Okraje uchatých hrnců jsou někdy na horní ploše zdo - beny rytou otevřenou vlnicí, vertikální ucha oválného profilu u horního kořene zasekávanými křížky a na povrchu v podélné ose šikmými vsky. Okraje poklic jsou trychtýřovitě seříznuté a dovnitř zesílené. Poklice zdobeny nejsou. Štíhlejší džbány mají vysoký svislý válcovitý okraj od hrdla oddělený nízkou obvo - dovou lištou. Nízké banaté a štíhlé pohárovité džbány mají vysoký nálevkovitý okraj. Ten je u pohároví - tých oddělen od hrdla, resp. výduti, opět lištou. Všechny tři typy jsou zdobeny v kombinaci radélko-šrou - bovice /nebo obvodové brázdy/, přičemž radélko převládá na ploše okraje, šroubovice na ploše výduti. Okraje kónických mís jsou ploché, vně více nežli dovnitř vodorovně vytažené, na koncích zaoblené. Mísy jsou na vnější straně zdobeny radélkem, pouze v jednom případě širokou, plochou, stupňovitou, málo za - řezanou šroubovicí. Miskovité naběračky mají zaoblený, poněkud dovnitř zatažený okraj. Vnější strana bývá těsně pod okrajem zdobena dvěma obvodovými rýhami, držadlo na vnitřní straně rýhou, vedenou stře - dem podélné osy. Kromě uvedených již nálevky je z ostatních tvarů zdobena zmíněná horní část destilační aparatury: nad okrajem z vnější strany jsou opět dvě obvodové rýhy.

Je třeba zmínit se ještě o zlomku okraje tuhové, na povrchu engobované zásobnice, který je na vněj - ší straně zdoben kolkováním v podobě podkovovitého oblouku a dvěma tzv. malinami. Zlomek sloužil jako zátěž jedné z vystýlek keramických vrstev.

Depot byl uložen, jak vyplývá ze samé jeho podstaty, v době potenciálního nebezpečí. Z celkové si - tuace, zjištěné dosavadními výzkumy středověkého osídlení jak ve Starém Městě, tak i v Uherském Hradi - ští, je zřejmé, že na obou lokalitách se projevuje na počátku 14. století výrazný zánikový horizont, spo - jený se zhoubným požárem. Z vrstev tohoto horizontu byl kromě jiného získán ve městě i bývalé trhové vsi

keramický materiál, srovnatelný s nálezy typů uložených v depotu. Jestliže můžeme požárovou vrstvu zjištěnou v Uherském Hradišti již na šesti místech v západní a střední části historického jádra spojit s obléháním města Matoušem Čákem Trenčanským roku 1315, potom je zřejmé, že i staroměstský zánikový horizont, jehož je depot nedílnou součástí, lze synchronizovat s touto událostí.

Staré Město, náležející v té době dosud velehradskému klášteři, stávalo se, po ztrátě trhových práv po roce 1258 ve prospěch Uherského Hradiště, postupně předměstím tohoto nového města. Specializovaná řemeslná výroba ve vesnici zcela nezankla, i když tu začíná převládat výroba zemědělská. Řemeslné výrobky byly nepochybně směňovány na trzích ve městě. Lze tedy předpokládat, že pro tento trh vyráběla i ona specializovaná a navíc nejspíše již plně profesionalizovaná hrnčířská dílna, jejíž výrobci ukryli nejspíše roku 1315 část zásob její produkce.

Keramisches Depot aus dem Beginn des 14. Jahrhunderts aus Uherské Hradiště-Staré Město /Bez. Uherské Hradiště/. Bei der Rettungsgrabung in Staré Město in der Flur "Na kostelíku" hat man ausser Grundmauerinnen der Parzellengrenzen von Niederlassungen aus der Wende des 14. und 15. Jahrhunderts auch das erste mittelalterliche Keramikdepot auf tschechoslowakischem Staatsgebiet entdeckt. Es war im oberen Teil des Schachtes eines älteren bereits gewüsten Brunnens deponiert /Analogien aus Polen/. Es enthielt an 300 bis 350 Stück Reduktionsgebrannter weicher Töpferware, in der einerseits Küchen- und Tischkeramik, andererseits technische Keramik vertreten ist. Das Depot enthielt henkellose Töpfe, Töpfe mit Henkel, Töpfe mit Handhabe, Töpfe mit Henkel und Handhabe, glockenförmige Topfdeckel, drei Krugtypen, konische Schüsseln, schüsselförmige Schöpfkellen, einen Fülltrichter, eine schüsselförmige Lampe, eine Glockenklengel in Form eines durchbohrten Topfdeckels und den oberen Teil einer Destillationsapparatur. Das Depot, das Produkt einer professionellen Töpfereiwerkstätte, die für den Stadmarkt produzierte, wurde am ehesten im Jahre 1315 bei der Belagerung von Uherské Hradiště /Staré Město war Vorstadt/ von Matouš Čák Trenčanský aufbewahrt.

NÁLEZ STŘEDOVĚKÉ KERAMIKY Z MILOVIC

/okr. Břeclav/

Martin Geisler, AÚ ČSAV Brno

/Obr. 17, 18/

V srpnu 1980, při hloubení jámy pro septik na dvoře domu č.p. 42, narazil majitel domu pan Slavík v hloubce cca 3 m na podzemní loch, vyhloubený ve spraši, o zjistitelné délce několika metrů. Nalezl v něm soubor středověké keramiky a předal ho pracovníkům AÚ ČSAV v Brně. V kolekci byly nejpočetněji zastoupeny bezúché hrnce a hrnky, z nichž bylo možno rekonstruovat konický hrnec s ovalným okrajem, zdobený třemi vodorovnými rýhami a vejčitý hrnec s prostým, ven vyhnutým okrajem, odsazeným na vnější straně lištou. Mezi okrajovými fragmenty naprosto převažují okraje ven vyhnuté, ovalné /10/, jednostranně /3/ či oboustranně /3/ protažené ve výčnělky, hráněné /3/, jedenkrát se vyskytl okraj svisle vytažený, na vnější straně profilovaný dvěma výraznými žlábků a svisle vytočený, ovalný. Hrncovitým nádobám patřily i nalezené spodní části nádob, vytáčené na kruhu. Jedinou výjimku tvořilo dno se stopami podsýpky a s reliéfní značkou v podobě kříže v kruhu. Hrnce s uchem jsou doloženy pouze dvěma nálezy. Okrajovým fragmentem hrnce s okrajem ven vyhnutým a ovalným, z něhož vychází svisle prožlabené páskové ucho, nasazené na horní části výduti a spodní části hrnce s odlomeným ovalným uchem. Džbány byly v souboru zastoupeny tvarem s vysokým nálevkovitým hrdlem, otevřenou výlevkou a uchem, vycházejícím z hrdla a nasazeným na horní části výduti, a džbánem, jehož okraj je na vnitřní straně odsazený, svisle vytažený a na vnější straně profilovaný dvěma žlábků. Jeho ucho vychází z okraje a je rovněž nasazené na horní část výduti. Patrně džbánům náleží i dvě nalezená odlomená ucha. Dva zlomky pocházejí z poklic. Jde o fragment pláště s terčovitou uchytkou a fragment pláště konického tvaru. Soubor kuchyňské keramiky doplňuje zajímavý nálezkový spodní pohár válcovitého tvaru zdobený po celém povrchu vtačenou výzdobou. Pohár byl tvrdě vypálený, leskle šedý.

Kuchyňská keramika byla vyrobena z materiálu s příměsí písku, případně slídy, byla dobře až tvrdě vypálená do šedých a černých odstínů. Pouze jedenkrát se vyskytla s podní část nádob, vypálená do barvy cihlově červené s hnědou polevou na vnitřní straně. Výzdoba byla jednoduchá, tvořily ji vodorovné rýhy či žlábků, pouze jednou se vyskytl na podhrdlí hrnce pás radélkové výzdoby a v okraji dalšího pět prstových důlků. Ucha džbánů byla zdobena svislými rýhami, trojúhelníkovými a protáhlými šikmými vrypy.

Ke keramice technické se řadí dva nalezené kahany, oba mušlovitého tvaru s otevřenou výlevkou. Materiál, z něhož byly vyrobeny, byl hrubý, s příměsí kaménků a slídy.

Celkový charakter nálezů - převaha ven vyhnutých a ovalných okrajů, jednoduchost výzdoby, vypálení do černých a šedých odstínů jakož i praktická absence glazované keramiky umožňuje datovat soubor nalezené keramiky do 15. st.

Fund von mittelalterlicher Keramik aus Milovice /Bez. Břeclav/. Am Hofe des Hauses Nr. 42 wurde in einem unterirdischen Raum /Loch/, der im Löss ausgehoben war, eine Kollektion mittelalterlicher Küchenkeramik gefunden, die in das 15. Jahrhundert datierbar ist. Am zahlreichsten waren henkellose Töpfe und Näpfe vertreten, seltener Töpfe mit Henkeln, Krüge, Topfdeckel und Lampen. Auch den Teil eines verzierten Bechers hat man gefunden.

SONDAGEGRABUNG AUF DEM MITTELALTERLICHEN HAUSBERG IN ZÁVADA

/Bez. Opava/

Pavel Kouřil, AŮ ČSAV Brno

Die Grundinformation über den Hausberg in Závada wurde in PV 1979¹ gegeben. Im Jahre 1980 wurden auf der Lokalität vier Sonden gelegt, von diesen drei auf dem zentralen Mittelplateau und eine haben wir über den ersten Graben auf der südwestlichen Seite geführt. Ausser Stückchen von durchbranntem Lehmewurf und Fragmenten amorphen Eisens, wurden nur einige wenige Keramikbruchstücke gewonnen /einige auch mit Innenglasur/, die vor allem aufgrund der technologischen Merkmale in das 14. - 15. Jahrhundert gelegt werden.

Anmerkung:

1 P. Kouřil, Středověký hrádek v Závadě /okr. Opava/, PV 1979, Brno 1981, 47.

LOKALIZACE ZANIKLÉ VSI PRESER U POHOŘELIC

/okr. Břeclav/

Josef Unger, Regionální muzeum Mikulov

Lokalizace zaniklé vsi, známé za jména Kuneše kdysi z Preseru r. 1354 /CDM VIII, 236 /, byla stanovena až opakovanými terénními průzkumy a povrchovými sběry. Nápadná koncentrace zlomků středověké keramiky byla objevena 600 m jihovýchodně od Pohořelic na nepatrném návršíčku, táhnoucím se ve směru západ - východ. Povrchové nálezy byly sledovány na ploše asi 240 x 40 m. Z povrchových sběrů pocházejí ojedinělé střepy z doby římské a jeden nalezený střep je možno zařadit do mladší doby hradištní. Přestože nalezený soubor po vytrídění čítá jen 82 jedinců, lze jej využít jako pramene nejen k lokalizaci zaniklé vsi, ale i k jejímu datování. Nalezené zlomky dokládají, že ve vsi byly používány hrnce, džbány, ploché i zvonovité pokličky, pánvičky na třech nožkách s vnitřní polevou a poháry. Archeologické nálezy datují existenci Preseru především do 14., eventuálně i do počátku 15. století.

Lokalisierung der Dorfwüstung Preser bei Pohořelice /Bez. Břeclav/. Aufgrund der Konzentration von Bruchstücken mittelalterlicher Keramik wurde das Dorf an die Stellen 600 m südöstlich von Pohořelice lokalisiert. Die Keramikfunde sind vor allem in das 14. und eventuell in den Beginn des 15. Jahrhunderts datierbar.

HABANER-SCHERBENLAGER BEI STRACHOTÍN

/okr. Břeclav/

Josef Unger, Regionalmuseum Mikulov

Bei Erdarbeiten am südlichen Rande von Strachotín wurden Schichten gestört, die eine grosse Menge an Bruchstücken von Habaner /Wiedertäufer/-Keramik enthielten. Auf den Fund machte Jan Tým aufmerksam, dem es gelang, eine Auswahl an Funden zu bergen und dem Regionalmuseum in Mikulov zu übergeben. Ausser Keramik hat man hier auch Glasbruchstücke und ein beinernes ovales Plättchen von einer Taschensonnenuhr gefunden.

MITTELALTERLICHER HAUSBERG "ZÁMČISKO" /GEMEINDE PAVLOVICE

U PŘEROVA/

/Bez. Přerov/

Pavel Kouřil, AÚ ČSAV Brno

Am nördlichen Rande eines Wäldchens zwischen den Gemeinden Pavlovice, Šišma und Hradčany hat man genau den mittelalterlichen Hausberg, genannt "Zámčisko", lokalisiert. Der Hausberg von ovalem Grundriss ist in einem mässig abfallenden Abhang situiert /eingeschnitten/ und von einem Graben und Wall umgeben, der mit der Anknüpfung an den Hang endet. Die Lokalität wurde vermessen und eingezeichnet, die gesamten maximalen Ausmasse betragen 70 x 50 m.

STŘEDOVĚKÉ ODPADNÍ JÁMY Z BRNA - ČESKÉ ULICE

/okr. Brno - město/

Helena Karasová, Muzeum města Brna Brno

V říjnu 1980 oznámil do Muzea města Brna PhDr. Ondruš z Moravského muzea nálezy středověké keramiky na ul. České, nalezené při rekonstrukci Domu sportu Jiskra. Zároveň předal do Muzea města Brna jednu neúplnou nádobku a několik zlomků keramiky.

V průběhu října probíhal při rekonstrukci záchranný výzkum. Byly zachyceny tři odpadní jámy kuže - lovitého tvaru, hluboké asi 1 metr. Z nálezů jsou dochovány 4 téměř úplné nádoby, z toho jedna glazovaná a tři slídivité, zdobené vodorovným žlábkováním na výduti. Dále bylo nalezeno několik zlomků keramiky - část polévaného talíře, zlomky trojnožek a několik zlomků technických nádob. Uvedené nálezy patří do období od počátku 14. stol. do 16. stol. Jedná se patrně o odpadní jámy řemeslnického charakteru podle několika zlomků tyglíků se zbytky bronzové hmoty, malty a několika dyzen.

Nález tří odpadních jam bude mít patrně souvislost s hromadným nálezem keramiky, objevené při stavbě hotelu Avion v r. 1927, v jeho bezprostřední blízkosti.

Literatura:

K. Reichertová-V. Nekuda, Středověká keramika v Čechách a na Moravě, Brno 1968, 283.

Mittelalterliche Abfallgruben aus Brno - Česká-Gasse /Bez. Brno - město/. Bei der Rekonstruktion des Sporthauses Jiskra auf der Česká Gasse hat man im Oktober 1980 drei Abfall -

gruben handwerklichen Charakters entdeckt. Unter den Funden, die in den Zeitabschnitt vom Beginn des 14. bis in das 16. Jahrhundert datiert sind, überwiegen Bruchstücke von glasierten Gefäßen und technischer Keramik / Düsen und Tiegel /.

MALÉ HRADISKO U BOHUSLAVIC

/okr. Hodonín/

Jindra Nekvasil, AÚ ČSAV Brno

Při pochůzce terénem narazil na podzim 1980 referent severně od Bohuslavic u Kyjova na malé opevnění, které dosud není uvedeno v archivu lokalit. Nalézá se na severovýchodním úbočí vrcholu "Hradisko", na jehož temeni je nedobudované pravěké hradisko /Nekvasil 1977/. Malé hradisko je umístěno těsně nad přechodem svahu do inundační roviny říčky Kyjůvka a jeho severozápadní okraj ční nad strží, která se zařezává do svahu "Hradiska". Je tedy vybudováno na silně skloněné ostrožně. Ohraničuje je oválný příkop, ještě dnes dobře zřetelný, a stejně výrazný val. Střed hradiska se zdvíhá do kopulovitého útvaru. Ze západní strany je příkop a val porušen zářezem železniční trati. Vše nasvědčuje tomu, že se jedná o středověký hrádek.

V archivu AÚ jsou podchyceny novinové zprávy /č. j. 1574/69/ o porušení jakési tvrže u Bohuslavic při přestavbě železnice asi v letech 1943 nebo 1944. Přes řadu nesrovnalostí by se tyto zprávy mohly vztahovat k popisované lokalitě.

Literatura:

J. Nekvasil, K významu nedokončeného opevnění na Hradisku u Bohuslavic /okr. Hodonín/, PV 1975, Brno 1977, 31.

Kleiner Burgwall bei Bohuslavice /Bez. Hodonín/. Nördlich der Gemeinde, auf dem Hange Hradisko, hat man einen kleinen Burgwall mit gut sichtbarem ovalem Graben und Wall und mit Mittelanhöhe entdeckt. Es handelt sich vermutlich um einen mittelalterlichen Hausberg.

TERÉNNÍ PRŮZKUM PRAVĚKÉHO OSÍDLENÍ NA JIHOZÁPADNÍ MORAVĚ

Jaromír Kovárník, Jihomoravské muzeum Znojmo

/Obr. 19-21/

V průběhu roku 1980 jsem prováděl terénní průzkum v užší oblasti jihozápadní Moravy. Většina archeologických nálezů náleží do mladší doby kamenné. V mnohých případech však není tak jednoduché přesně stanovit kulturní zařazení.

V důsledku trvalého nasazení těžké zemědělské mechanizace je situace pro terénní archeologický průzkum rok od roku komplikovanější. Tam, kde před několika lety bylo možno povrchoým sběrem získat velké fragmenty keramiky, nebo dokonce neporušené menší keramické tvary, nacházíme dnes archeologické nálezy s malou vypovídací hodnotou. Z tohoto důvodu uvádím u některých archeologických nálezů pouze jejich rámcové chronologické datování.

Bačice I /okr. Třebíč/

Lokalita se nachází asi 500 m východně obce na svahu s jihovýchodním sklonem. Naproti je bývalý kamenolom, který tvoří dominantu v katastru obce. Povrchovým sběrem byla získána kolekce keramických fragmentů a štípané industrie, mezi níž se vyskytly nástroje s bilaterálně drasadlovitou retuší a retušované čepele s bulbem /obr. 21:4,8/. Nálezy lze zařadit do mladoneolitického období.

Bačice II /okr. Třebíč/

Severovýchodně lokality Bačice I, ve vzdálenosti asi 400 m, byl získán střepevý materiál a štípaná industrie. Nálezy byly rozptýleny na větší ploše. Část pravěkého sídliště přechází na katastrální území sousední obce Krhova. Povrch keramických fragmentů je silně zvětralý. U některých bylo použito jemnozrnného keramického těsta. Štípaná industrie byla vyrobena z místních zdrojů. Výskyt této suroviny jsem zjistil na katastrech obcí Krhov a Račice. Podle znaků na keramice /obr. 19:2/ lze soudit, že jde o sídliště s MMK.

Biskupice II /okr. Třebíč/

Při terénním průzkumu byl zjištěn pravěký materiál. Poloha s archeologickými nálezy je vzdálena asi 400 m severozápadně od Biskupic. Podloží lokality tvoří spraš. Z jihozápadní strany se zahlubuje údolí menšího potoka. Vlastní sídliště je exponováno na plošině s jižním sklonem. Keramický materiál nese znaky oxidačně redukčního výpalu. Kolekce štípané industrie je tvořena bulbovanými čepelemi, jádry s negativy odštípaných lamel a odpadem.

Biskupice III /okr. Třebíč/

Sídliště se nachází asi 500 m severně od vesnice na mírném jihovýchodním svahu. Z archeologických nálezů můžeme usuzovat na několikere osídlení. Jde o keramický materiál ostřený středozrnným křemenným pískem. Dále jde o plavený materiál po výpalu šedavého zabarvení. Některé fragmenty obsahovaly příměs tuhý. Prvně uvedená keramika spadá do mladší doby kamenné. Tuhovou keramiku lze přiřadit slovanskému osídlení.

Poččetně byla i neolitická štípaná industrie. Jsou v ní zastoupeny retušované čepele s bulbem /obr. 21: 1, 7, 9/ a nástroje s dorzoventrální retuší.

Blatnice IV /okr. Třebíč/

Další pravěká lokalita v katastrálním území obce leží přibližně 500 m severozápadně od sídliště lidu s lineární a vypíchanou keramikou¹. Je situována na jihozápadně orientovaném svahu. Tato poloha byla v průběhu pravěku vícekrát osídlena. Dokladem jsou nálezy keramiky, broušené a štípané industrie. Některé znaky na zlomcích nádob jsou charakteristické pro kulturu s MMK. V západní části popisované lokality se koncentrují nálezy keramiky, jejíž profilace okrajů odpovídá osídlení lidem s kulturou zvoncovitých pohárů /obr. 19:4,6,10/. Kamenná broušená industrie je zastoupena exemplářem drobného kopytovitého klínku /d. 43 mm, š. 13 mm, v. 12 mm/. Je pečlivě vypracován, a to i v tylní části, která plynule přechází ve hřbet. V příčném řezu je asymetricky konvexní. V kolekci štípané industrie jsou zastoupeny škrabadla, čepele, jádra a bulbované úštěpy.

Blatnice V /okr. Třebíč/

Ve vzdálenosti přibližně 400 m východně od sídliště Blatnice I byly získány fragmenty keramiky a štípané nástroje. Povrch nádob byl vypálen do červenavého tónu. Jádra střepe jsou šedočerná, karbonizující. Charakter keramického materiálu odpovídá kultuře s MMK /obr. 19:5, 11, 12; obr. 21:5/.

Blatnice VI /okr. Třebíč/

Sídliště z mladší doby kamenné se nachází 1 500 m jihozápadně od Blatnice. Leží na jižním svahu u lesa Padělky. Povrchovým sběrem jsem si tu ověřil existenci osady lidu s MMK.

Horní Dunajovice /okr. Znojmo/

Při hloubení základů pro bytové jednotky místního JZD byly na pozemku za základní školou narušeny pravěké a slovanské objekty. Průzkumem jsem zjistil, že jde o sídlištní jámy mladšího stupně kultury s MMK. Fragmenty keramiky jsou zdobeny bílou pastózní malbou na tmavém, leštěném nebo červeném podkladu. V bílé sprašující se malbě jsou některé motivy ornamentace provedeny technikou *impresa*. Vhloubená ornamentace je zastoupena velkými kruhovými kolky, případně motivem "slzičky". V plastické výzdobě převažují vyvinuté výčnělky /obr. 20:3,5/. Z keramických tříd jsou zastoupeny hrnce, mísy, mísy na nožce a pohárky. Zajímavý je nález torza ženské plastiky. Ve výplni je zastoupena broušená a štípaná industrie. Vyskytla se též kostěná sídla.

Pozoruhodný byl objekt č. 3, v jehož dně existovaly dvě zahloubeniny vzájemně oddělené záměrně vytvořenou hrázkou. Působily dojem menších nádrží, které byly zahloubeny asi 30 cm pod úroveň dna objektu. Uměle vytvořená hráz, která oddělovala zahloubeniny od zbývající plochy dna, byla vysoká 10 cm. Její šířka se pohybovala od 8 cm do 23 cm. Objekt měl kruhový půdorys, přičemž ke dnu se kuželovitě rozšiřoval. V jeho výplni se nacházel průběžný materiál kultury s MMK. V poslední popelovité vrstvě, v těsné blízkosti obou zahloubenin, jsem našel čtyři kusy nevytvořeného keramického těsta. Měly kulovitý tvar, mírně zploštělé. Domnívám se, že šlo o jemnozrnnou až plavenou vytvářecí směs, připravenou k výrobě menších

nádob. Další nálezy nevytřesené keramické směsi jsem zjistil také na dně objektu č. 1 téže kultury. Podle úpravy dna objektu č. 1 a zejména u objektu č. 3 lze předpokládat, že jejich funkce úzce souvisela s výrobou keramiky.

Výkopem byl též narušen objekt z doby bronzové a kostrové slovanské hroby. Jako výbava u jednoho z nich sloužil železný nůž, který byl nalezen poškozený ve výhozu zeminy. U levé nohy zemřelého se našla hrncovitá nádoba².

Jaroměřice n/R XI /okr. Třebíč/

Naleziště je asi 1 500 m východně od Jaroměřic n/R na dominantní poloze v rámci tzv. Jaroměřické sníženiny³. Kóta s tratovým názvem Žabík má nadmořskou výšku 475 m. V těchto místech vystupuje podloží, tvořené rostlou skálou. Směrem východním je svah se sprašovým podložím. Jde o levou terasu řeky Rokytné.

Povrchovými sběry, prováděnými již od r. 1977, byla získána z této polohy větší série eolitů. Jde o tzv. slunáky⁴. Asi 20 ks má tvar velmi blízký archaickým sekáčům a pěstním klínům. V jednom případě byl použit jako surovina valoun šedavého pazourku /obr. 20:1,2/. Jedním úderem byla část valounu odštípnuta a tak byl vytvořen jednodlící sekáč /chopper/. Nálezy jsem konzultoval s RNDr. K. Žeberou, DrSc⁵. Při podrobném studiu eolitů zjistil na některých hrotech jemné pracovní úderky a stopy po použití. Nález pazourkového jednodlčího sekáče na uvedené lokalitě dotvrzuje RNDr. K. Žeberovi, DrSc., intencionální původ těchto pracovních úderů. Domnívá se, že v případě eolitů nejde o pouhé pseudoartefakty, ale že jich bylo pro jejich vhodný tvar použito jako nástrojů. Stáří jednodlčího sekáče stanovil asi na 250 000 let.

Jaroměřice n/R XII /okr. Třebíč/

Sídliště lidu kultury s MMK se nachází asi 1 500 m severovýchodně od okraje města. Lokalita vybíhá jihozápadním směrem do údolí potoka, vtékajícího do rybníku Janák. Je ukončena menším skalnatým srázem. Terénním průzkumem byly získány střepy keramiky a kamenné nástroje. Na jednom zlomku nádoby se zachovalo rohaté ucho s vertikálním otvorem /obr. 19:1, 3, 13; obr. 20:4; obr. 21:3/. Nálezový soubor dále tvoří lichoběžníková sekerka plankovexního průřezu /obr. 20:6/. Velmi početná je štípaná industrie, v níž jsou hojně zastoupeny srpové čepelky s charakteristickým leskem a se zbytky organického tmele /pryskyřice/, jímž byly připevněny k rukojeti nástroje.

Moravské Budějovice III /okr. Třebíč/

Ve směru k lesu Ochoz, přibližně 2 000 m východně od Mor. Budějovic se nachází na levém břehu potoka sídliště lidu kultury s MMK. Jde o mírně vyvýšenou sprašovou terásku. Nálezový materiál tvoří keramika a štípaná industrie. Na jednom fragmentu se zachoval polokulovitý plastický výčnělek /obr. 19:9; obr. 21:2/.

Ohrazenice /okr. Třebíč/

Pro pravěké osídlení je velmi příhodná poloha v trati "U dubu". Jde o zalesněný svah, spadající jihovýchodním směrem k potoku Nedveka. V úvoze lesní cesty byly vyplaveny fragmenty pravěké silnostěnné keramiky. Na protějším svahu našel údajně R. Říha kamennou sekerku.

Dukovany /okr. Třebíč/

Po levé straně silnice ze Skryjí do Dukovan byl nalezen silně patinovaný rohovecový útěp. Nese zřetelné stopy po opracování /obr. 21:10/.

Litohoř /okr. Třebíč/

Severovýchodně od obce, ve svahu nad soutokem dvou menších potoků, jsem našel štípanou industrii a nevýrazný keramický materiál. Jeden ze zlomků je zdoben vodorovnou linií a vlnicí /obr. 19:7; obr. 21:6/.

Přifložany I /okr. Třebíč/

Po levé straně polní cesty do Přístpa, asi 700 m jižně od Přifložan, byla nalezena lokalita s hojným výskytem střepového materiálu. Část keramiky lze datovat do slovanského období.

Přístpo VI /okr. Třebíč/

Na rozhraní katastrů Přístpa a Přifložan v trati "Markovský" je další lokalita kultury s MMK, doložené nálezy keramiky a kamenných nástrojů.

Při terénním průzkumu pravěkého osídlení jsem nemohl pominout ani nálezy z mladšího období. Kromě slovanského osídlení přichází do styku též se středověkými nálezy. Z nich uvádím například zlomek keramiky s reliéfním zobrazením lidské hlavy /obr. 19:8/. Nález byl učiněn v obci Lukov, okres Znojmo.

Poznámky :

- 1 J. Kovárník, Nové archeologické nálezy z okolí Jaroměřic n/R., PV 1974, Brno 1975, 92.
- 2 Další výzkum zneškodnili neznámí pachatelé, kteří neodborným zásahem zničili pět pravěkých objektů a tři slovanské hroby.
- 3 J. Demek a kol., Geomorfologie českých zemí, Praha 1965, 25.
- 4 Slunáky jsou lokálně nahromaděné nebo řídce roztroušené volné balvany celistvých /amorfních/ křemenců.
- 5 Za osobní i písemnou konzultaci nálezů srdečně děkuji RNDr. K. Žeberovi, DrSc.

Terrainuntersuchung der prähistorischen Besiedlung in Südwestmähren. Im Jahre 1980 setzte der Autor mit einer archäologischen Terrainuntersuchung der prähistorischen Besiedlung im Bezirk Třebíč und Znojmo fort. Es gelang ihm besonders neue Siedlungen aus der jüngeren Steinzeit festzustellen. Ausser diesen Funden gewann er eine Kollektion altpaläolithischer Artefakte von der Lokalität Jaroměřice n/R XI, Bez. Třebíč. Paläolithischen Alters ist ebenfalls ein Hornblendeabspalt aus Dukovany, Bez. Třebíč. Durch Lesefunde gewann er ferner Belege einer slawischen Besiedlung.

Eine kleinere Rettungsgrabung führte er auf dem Bauplatz der LPG in Horní Dunajovice, Bez. Znojmo durch. Bei dieser Rettungsaktion gewann er einige weitere Erkenntnisse über Produktionsobjekte der Kultur mit MBK.

VÝZKUMY V UHERSKÉM HRADIŠTI V ROCE 1980

/okr. Uherské Hradiště/

Robert Snášil, Rudolf Procházka, Slováké muzeum Uherské Hradiště

/obr. 22/

1. Otakarova ul.

V průběhu července - září 1980 pokračoval 2. fází výzkum v Otakarově ulici, při městské hradbě v severním cípu městského jádra. Na parcele č. 130 a zčásti i 129 byla dokončena skrývka zánikových vrstev horizontu II/2. pol. 13. - poč. 14. st. /Toto souvrství o mocnosti 40 - 50 cm tvořily převážně hnědě až černohnědě zbarvené hlíny, obsahující značné množství keramiky, zvířecích kostí i zbytků železných předmětů. Vedle kulturních vrstev obsahovalo i pozůstatky povodňových zásahů, jakož i trosky zřícených stěn hlinitodřevěných objektů. Početné bloky propálené mazanice nasvědčovaly požárovému zániku. Původně jistě značně zvlněná plocha byla patrně srovnána na přelomu 15. a 16. stol. /horizont I/, kdy došlo k opětovnému osídlení s množstvím odpadových jam a střepišť.

Kulturní souvrství z 13./14. stol. nasedalo přímo na vlastní sídlištní horizont, z něhož byla z větší části na parc. č. 130 vypreparována poslední fáze. Přibližně uprostřed parcely byly odkryty základové trámy obdélného obytného objektu o šířce 3,4 - 3,8 m a délce nejméně 15 m. Štítovou stranou byl orientován ke komunikaci, bohužel právě tyto kratší stěny nebyly zachyceny v důsledku omezení plochy výzkumu a mladších zásahů. Poloha vchodu zůstává zatím nejasná.

Dům obsahoval 2 pece s kamennou konstrukcí stěn. Uchovaná pec v severní části byla podkovovitého tvaru s podélnou osou v délce 2,1 m. Čelušní směřuje k východní delší stěně stavby ve vzdálenosti pouhých 0,6 m. Vlastní kamenné jádro bylo zřejmě obloženo hliněným pláštěm, nadusáným do obdélného rámu, z něhož byly zachyceny základové trámy na západní a jižní straně a základ kamenné zídky při severním okraji. Dno pokrýval trojitý výmaz, střídáný stejným počtem vrstev zásobnicových střepů. Druhá pec zřejmě obdobné konstrukce je situována podélnou osou kolmo ke kratší jihozápadní straně stavby. Z větší části však zasahuje pod úroveň dnešní komunikace, takže zatím bylo zkoumáno jen její ústí.

Severní část objektu patrně srubové konstrukce pokrývaly fošnové podlahy.

Zbytky základových trámů další souběžné stavby byly odkryty západně ve vzdálenosti 2,3 m v délce zatím 5m. I zde byla prokázána existence dřevěných podlah, tentokrát v jižním úseku. Vně tohoto domu při západní hranici parcely se nachází pozůstatky další kamenné pece, stavěné zřejmě na maltu. Její preparace bude dokončena v následujícím roce.

Zmíněná základová břevna byla místy přeplavena povodňovou vrstvičkou, která vyděluje poslední fázi osídlení, aniž by souvisela s jeho zánikem. Nasedá již na starý humózní horizont, vytvořený zřejmě ještě během doby hradištní. V jeho rámci musíme hledat nejstarší kolonizační etapu osídlení, jakož i pozůstatky z období velkomoravského. Tento předpoklad byl potvrzen po sejmutí sídlištních vrstev a pozdně gotických objektů v severovýchodní části parcely č. 129 a v severních čtvercích B8 - B10 v parcele č. 130. 20 - 30 cm pod úrovní horizontu 13./14. stol. byl na parcele č. 129 zachycen povrch objektu zřejmě zemnicového typu, který byl zavalen požárovou destrukcí mazanice a zuhelnatělých dřev. Přibližně ve stejné rovině se

na parcele č. 130 objevily i první velkomoravské objekty, jejichž preparace bude rovněž součástí výzkumu v roce 1981 /horizont III/.

Náležový celek horizontu II pochází převážně z posledního období osídlení. Dominuje kvalitně vypálená keramika, vyrobená ze středně pískem ostřeného materiálu tmavě šedých odstínů. Okraje hrnců jsou tvarovány dvěma základními způsoby. První skupinu tvoří okraje vyhnuté a svisle seříznuté nebo přehnuté. Poněkud řídkěji se vyskytují pozdní vzhůru vytažené okraje /nepravá okruž/, obvykle oboustranně prožlábnuté a šikmo dovnitř seříznuté. Dále jsou zastoupeny zlomky konických misek, džbánů, naběraček, pohárů a vzácně i láhve. Výzdoba sestává z horizontálního žlábkování a radélka. Souběžně ještě vyznívá produkce typické keramiky 13. stol., zastoupené hrncovitými tvary s vzhůru vytaženým okrajem. Byly vyráběny z hrubší hlinitopísčité suroviny, vypálené v hnědošedých odstínech. Výzdoba nese hradištní tradice - brázděné linie, vlnice, šikmé záseky. Hojně se dosud užívaly tuhové zásobnice.

Jen sporadicky se nachází zlomky hrnčířských výrobků cizí proveniencí, které reprezentují zejména bílé kaolinové keramiky a miniaturní nádobky zčásti hnědě glazované. Velmi rozsáhlá je také kolekce železných předmětů. Zatím nebylo možno přistoupit k jejich vyhodnocení vzhledem k nedokončené konzervaci, avšak již nyní lze hovořit o podílu zemědělské výroby /srpy, podkovy/ i některých řemesel /kovářství, dřevozpracující odvětví apod./.

Zatím nepočtené nálezy středohradištního původu byly získány pouze nevelkými sondami. Již nyní však můžeme konstatovat existenci souvislého velkomoravského horizontu v úrovni kolonizačního osídlení i pod ním. Vedle keramiky a mimořádně vysokého podílu zvřecích kostí si zaslouží pozornost zejména zlomky malty a střešní krytiny, stejně jako zlomek keramiky tzv. antického charakteru v podobě štěrchátka-dutého vajíčka.

2. Hradební ulice.

V průběhu měsíce května pokračoval pod vedením R. Snášila rovněž předstihový výzkum v Hradební ulici /parc. čís. 25/ na staveništi Školického zařízení generálního ředitelství Aero druhou a zároveň poslední etapou, a to na ploše 1.350 m². Kromě podrobné vertikální stratigrafie geologických poměrů, většinou fluvialních a povodňových uloženin, vytvořených v průběhu našeho tisíciletí, byly v hloubce 5 m pod dnešní úrovní terénu objeveny zbytky dvou opevnění dřevěných konstrukcí. Jedna z nich, zachycená v délce 18,9 m byla prezentována dubovou palisádou zapuštěnou do hrotitého dna žlabu /zachováno 29 spodních částí dřevěných kůlů a 40 kůlových jamek o průměru 8-20 cm/. Původní výška palisády sahala nad úroveň tehdejšího terénu cca 3 m. Druhá konstrukce, zachycená v délce 11,8 m sestávala se sedmi mohutných ražených dubových pilotů /průměr 32 až 44 cm/, vzdálených od sebe v rozmezí od 160 do 190 cm, a k nim z vnitřní strany nad sebou kladených tří zachovalých řad kulatin a polokulatin. Nechybí tu ani náznaky komorové konstrukce. Oba pozůstatky opevnění byly zjištěny na stejné horizontální úrovni, vznikly tedy s největší pravděpodobností současně. Jejich časové zařazení je obtížné, protože v jejich blízkosti nebyl nalezen žádný datovatelný průvodní archeologický materiál. Proto byly odebrány a odeslány vzorky na C14. Jelikož se druhá konstrukce nacházela pod základy kurtiny barokního opevnění /srovnání skutečnosti s plánem opevnění města z r. 1742/ na povrchu vrstvy, kterou lze stratigraficky srovnat s vrstvou, pocházející z období zakládání města a která je opět totožná s povrchem velkomoravského horizontu /zjištěno v ostatních částech historického jádra/, můžeme předběžně stanovit, vzhledem k horizontální stratigrafii zbytků obou konstrukcí, že pocházejí z poloviny 13. století nebo dokonce ještě z velkomoravského období. Vzhledem k umístění zbytků dřevěných opevnění vně gotické hradby města, zdá se druhá možnost reálnější.

3. Náměstí Rudé armády.

Další systematický několikaletý záchranný výzkum byl zahájen v červenci 1980 v přední části parcely čís. 89/2 na místě demolovaného rohového domu č. 69, nacházejícího se na severozápadní straně náměstí Rudé armády při Sojácově ulici. Prvou fází výzkumu, vedeného R. Snášilem² na ploše 300 m², byly zjištěny kromě geologické stratigrafie následující horizonty: A. Dosud nejstarší zachycená sídlištní vrstva je tvořena povrchem úrovně terénu z velkomoravského období, který byl zjištěn v sondě č. 3. Z povrchu byl odebrán vzorek kulatiny pro C14. Černý hlinitý povrch velkomoravského horizontu byl překryt souvrstvím střídajících se vrstviček povodňových a hnědozemních hlin. B. Dosud nejstarší středověký horizont ze 13. století je prezentován jen z části zatím odkrytou dusanou podlahou povrchové stavby, zachycené v sondě č. 1. Na podlaze bylo zjištěno zcela mělce zahloubené prosté ohniště, dále destruke kamenů, promíchaná zlomky cihel, a část plochy podlahy, vyložené drobnějšími kameny. Kromě keramiky byl z podlahy vyzdvížen i litý bronzový zdobený rámeček přezky. Podlaha byla překryta povodňovými uloženinami. C. Druhý stavební horizont 13. století je reprezentován dusanými podlahami povrchové dvoudílného domu se sníženou úzkou chladnou síní a zvýšenou podlahou jizby, vybavené jednak mírně mísovitě zahloubeným prostým ohništěm, jednak vyvýšeným ohništěm. Stěny síně byly pletené a omazané hlinou, konstrukce stěn jizby byla kůlová. Stavba zanikla opět v důsledku povodně, jejíž uloženiny překrývaly její podlahu. V horní části povodňovky, uložené nad podlahou síně, byl nalezen téměř celý hrnc ve střepech a větší část středního stříbrného brakteátu Václava II., pocházejícího z let 1283-1300³.

D. Ta představuje třetí stavební horizont 13. století, dosud nejlépe prozkoumaný. Je zastoupen povrchovou stavbou s dřevěnohlinitými stěnami, u níž byly rozlišeny čtyři individuální krátkodobé stavební etapy. Celek, vybudovaný již zcela nesporně do šířky předem vytyčené parcely, náleží v konečné po -

době tzv. hákové formě, s půdorysem do L. Jádru tvoří symetrický trojdielný dům smíšeného komorovo - chlévového typu, s úzkou chladnou síní, stavebně náležející do širokého okruhu podunajského hliněného domu. Z původně štítové orientovaného stavení s jizbou, síní, chlévem, sníženou komorou se sýpkou v patře a podélnou propojovací chodbou uvnitř domu přístupného ze síně vchodem ze dvora /chlév měl i samostatný vchod rovněž ze dvora a byl spojen rampou s komorou/, vznikl připojením dvou dílenských prostor z domu typického pro vesnickou zemědělskou usedlost dům městského charakteru, se změněnou okapovou orientací a s vjezdem do dvora, umístěným mezi dílnou a ohrazením vnější, rohové strany parcely, směrem z tržiště. Dům lze charakterizovat jako typický pro počátky těch našich středověkých měst, u nichž je historicky doložen jejich poloagrární ráz. Stavení zaniklo požárem, jehož příčinu lze nejspíše spojit - podobně jako soudobý požárový horizont, zjišťovaný na dalších místech historického jádra Uherského Hradiště, a zánikový horizont v bývalé trhové vesnici Veligrad /Staré Město/ - s obláháním města Matoušem Čáskem Trenčanským v roce 1315. E. Čtvrtý stavební horizont, zjištěný výzkumem v přední části parcely, náleží již 14. století. Je zastoupen kamenným gotickým domem, jehož základy byly položeny bezprostředně po požáru předchozího šesti prostorového domu, nebo, a to je pravděpodobnější, ještě v době existence tohoto stavení. Vnější půdorys kamenného domu je totiž vepsán do bývalého dvora, jinými slovy, respektuje průběh vnitřních /dvorových/ stěn stavení horizontu D. Navíc byla mezi stěnaní stavby ze 13. století a kamenného domu ponechána jistá mezera, průchozí ulička. I tato okolnost by svědčila pro krátkodobou koexistenci staršího domu s počátky výstavby kamenné budovy. Zároveň se vjezd do dvora přesunul na opačnou stranu šířky parcely, k sousednímu domu /dnes č. 70/ na parcele č. 90 a hloubky parcely se směrem od tržiště /nám. Rudé armády/ zkrátila o plných 8 metrů. Tento posun, a to v celé severozápadní frontě náměstí, je dokonce ještě zaregistrován na veduté města z roku 1670, na které je zachycen v podstatě renesanční či pozdně gotický stav zástavby historického jádra města. Zdá se, že příčinou rozšíření severozápadního, "veligradského" tržiště, byly pohnutky hospodářské, konkurenční: rozšířením se upravila plocha tržiště do velikosti a tvaru, odpovídajícího přibližně zrcadlově tvaru a ploše jihovýchodního, "kuncvického" tržiště. Gotický kamenný dům dozal v průběhu existence různých stavebních úprav, jasně se projevujících v příčkách vnitřního zdiva. K nejstarší jeho fázi nejspíše náleží ohněm ožehnutý zlomek profilovaného a poškozeného pískovcového ostění, zařaditelného svým vznikem k roku 1300. F. Pátý stavební horizont je zastoupen cihlovou barokní přístavbou k průčelí a úpravami v nitru gotického jádra domu. K přístavbě došlo po velkém požáru města v roce 1681 a dokončena byla ještě před koncem 17. století. Barokizace se nedotkla pouze pojednáváného domu. Nová přístavba zasáhla celou severozápadní frontu náměstí, které takto vykročilo zpět na původní úroveň tržiště ze 13. století, čímž se náměstí, zvláště při severním rohu, opět zužilo a získalo protáhlý lichoběžníkovitý tvar. Barokní zděné příčky a menší místosti, vzniklé ve vnitřním prostoru gotické části domu jsou datovány cihlami, pocházejícími z městské cihelny v Jarošově /připomínaná již v urbáři z roku 1678/ a opatřenými plastickými známkami negativního a obráceného otisku HR /Hradiště/, uzavřenými v srdci G. K poslední velké stavební úpravě domu došlo po jeho požáru roku 1850. Následujícího roku byl nejen obnoven, ale zvednut zároveň na patro. Výzkum objevil i základ jeho původně dřevěného schodiště, který byl později vystřídán cihlovým základem. Celá parcela byla v roce 1979 uvolněna pro výstavbu nové budovy Geodezie, s jejíž výstavbou se počítá v roce 1983.

Dosavadním výzkumem přední části parcely byl získán pro dějiny města velice důležitý model jeho stavebně-historického profilu od velkomoravské doby po současnost.

4. Bezručova ulice.

V prosinci 1980 zde byl proveden nevelký zjišťovací výzkum ve výkopu přípojky plynovodu na parcele č. 69. V místě maximálního zahlobení před obchodním domem Slovač byla porušena v hloubce 60 - 120 cm pod dnešní úrovní silná požárová vrstva, z níž se podařilo získat zlomky keramiky z počátku 14. stol.

5. Náměstí K. Gottwalda.

18.9.1980 byla za vedení R. Snášila prozkoumána geologická ručně kopaná sonda, umístěná v jiho - východním nádvoří "Reduty" při vnějším zdivu jižní části bývalé jezuitské koleje, náležející ke kostelu sv. Františka Xaverského /Gottwaldovo nám., parcela čís. 31/2/. Sonda byla situována těsně u zdiva, severně od vnitřních vrat do zmíněného traktu. Dosáhla hloubky 280 cm. Od dnešního povrchu až po dno sondy byly zjištěny pouze mohutné vrstvy navážek, sestávající z černé písčité hlíny, škváry, úlomků cihel atd. Odhalená část základového zdiva koleje byla postavena z pískovcových kamenů, kladených v nepravidelných horizontálních řadách na maltu. Na základ nasedá 52 cm silná vrstva zdiva, tvořná ze šesti na sebe položených a maltou spojených řad cihel různé síly. Zdá se, že druhotně byly použity i slabé časné gotické cihly. Z dalších stavebních prvků byl odkryt sokl barokního profilovaného vnějšího polopilíře-opěráku. Byl vytesán z hrubozrnného pískovce světle žluté barvy a sestaven ze dvou zrcadlovitě uložených polovin, přiléhajících na středu vertikálními rovinami k sobě. Jeho výška je 60 cm, celková šířka 152 cm. Výsledkem průzkumu je především zjištění, že se v průběhu 326 roků, to je od založení stavby v roce 1654 po současnost, zvedl terén o 117 cm. Zjištění je důležité z hlediska sledovaných změn úrovní obou náměstí /Gottwaldovo, Rudé armády/ v jednotlivých vývojových etapách existence historického jádra Uherského Hradiště.

Poznámky :

- 1 R. Snášil - R. Procházka, Archeologické výzkumy v Uherském Hradišti v roce 1979, PV 1979, Brno 1981, 53.
- 2 R. Snášil, Nejstarší hradištské domy, Zprávy o městě Uh. Hradišti, listopad 1980, 15-17; týž, Záměstnání a strava obyvatel nejstarší hradištské usedlosti, Zprávy o městě Uh. Hradišti, leden 1981, 14-15.
- 3 Určení: dr. T. Kučerovská a prom. hist. J. Šmerda, Moravské muzeum Brno.

Grabung in Uherské Hradišti im Jahre 1980 / Bez. Uherské Hradišti /.

1. Otakar-Gasse. Die Grabung im nördlichen Zipfel des Stadtkernes bei der Stadtmauer konzentrierte sich auf die Beendigung der Abdeckung der Siedlungsschichten aus der Wende des 13./14. Jahrhunderts / Horizont II/ auf Parzelle Nr. 130 und teilweise auch auf Nr. 129, sowie auf die Präparierung der Fundamente von 2 Wohnbauten in Blockhauskonstruktion. Das inmitten der Parzelle Nr. 130 erfasste rechteckige Haus enthielt 2 steinerne hufeisenförmige Herde. Ein weiterer Herd stand ausserhalb der festgestellten Objekte bei der westlichen Grenze der Parzelle Nr. 130.

Bei der Abnahme des Niveaus des Siedlungshorizontes II wurde auf Parzelle Nr. 129 die Oberfläche eines Kolonisations-Wohnbaues, vermutlich vom Erdhütentypus abgedeckt, der von einer Branddestruktion verschüttet worden war. Ungefähr im gleichen Niveau heben sich im nördlichen Teil der untersuchten Fläche mittelburgwallzeitliche Objekte /Horizont III/ ab. Besonders dieser Abschnitt wurde viel später mit spätgotischen Abfallgruben und Scherbenhaufen ausgefüllt /Horizont I/. Ein umfangreicher Fundkomplex stammt insbesondere aus dem 13./14. Jahrhundert. Von Gegenständen grossmährischen Ursprunges muss das Bruchstück einer Bedachung und eines keramischen hohlen Eies betont werden.

2. Hradební Gasse. Während der zweiten Grabungsphase auf Parzelle Nr. 25 wurden ausser geologischen Verhältnissen Reste von zwei eichernen Befestigungen - Palisaden und vermutlich eines Walles mit Kammerkonstruktion festgestellt. Vor der C14 Datierung kann ihr Ursprung ungefähr in die Mitte des 13. Jahrhunderts, eher jedoch in den grossmährischen Zeitabschnitt eingereiht werden.

3. Platz der Roten Armee. Durch die erste Phase der Grabung auf Parzelle Nr. 89/2 wurden folgende Horizonte festgestellt: A. Oberfläche der grossmährischen Schicht, B. Teil des gestampften Fussbodens eines Hauses mit Feuerherd, C. Zweiteiliges Haus mit Flur und zwei Feuerstellen in der Stube, D. Dreiteiliges sechsräumiges Haus vom gemischten Kammer-Stall Typ mit Werkstätte und Grundriss in L. B.-D=13. Jahrhunderts bis Beginn des 14. Jahrhunderts, F. Barocker Ziegelanbau aus den 80. Jahren bis Ende des 17. Jahrhunderts, G. Umbau des Hauses nach einem Brand im Jahre 1850. Durch die Grabung hat man für die Historie der Stadt ein sehr wichtiges Modell ihres bau-historischen Profiles von der grossmährischen Zeit bis zur Gegenwart gewonnen.

4. Bezručova Gasse. Beim Eintiefen eines Anschlusses für die Gasleitung im Dezember 1980 wurde auf Parzelle Nr. 69 vor dem Kaufhaus "Slovač" eine starke Brandschicht gestört, aus der es gelang, Keramikbruchstücke aus dem Beginn des 14. Jahrhunderts zu gewinnen.

5. K. Gottwald Platz. Bei der Untersuchung auf Parzelle Nr. 31/2 im Raume des einstigen Jesuitenkolleges wurde das ursprüngliche Terrainniveau aus dem Jahre 1654, das um 117 cm tiefer als das heutige Niveau ist, festgestellt.

DROBNÉ NÁLEZY Z UHERSKOHRADIŠŤSKA

/okr. Uherské Hradiště/

Robert S nášil, Slovákcké muzeum Uherské Hradiště

1. Ostrožská Nová Ves.

Ze známé lokality štěrkořískú zachránil K. Pavelka vybagrované dva zuby mamuta, dvě porušené ste - henní kosti mamutů a olámaný sobí paroh. Tento osteologický materiál, náležející opět nejspíše mladému wůr - mu, předal do Slovákckého muzea.

2. Podolí.

V květnu předal J. Křen Slovákckému muzeu výsadu jeleního parohu, nesoucího výrazné stopy opracová - ní. Byla nalezena při regulaci Olšavy v říčních písčích v hloubce 3-4 m. Podle oválení byla před druhotným uložením transportována. Podle sedimentů náleží nález holocénu, bližší zařazení není možné.

3. Boršice u Blatnice.

Ze známé lokality Hradištko získal J. Slaník výkopem tři silnostěnné střepy z plavené hlíny, pocházející nejspíše z jedné nádoby. Povrch je okrový, lom měkce vypálený, šedý. Střepy náležející volutové kultuře, představují dosud nejstarší nálezy na lokalitě. Zdejší volutové sídliště, předcházející vznik středověkého valového opevnění, patří k výšinným typům. Nálezy byly předány Slovákckému muzeu.

4. Velehrad.

Blíže neznámý nálezce předal Slovákckému muzeu zlomek, pocházející asi ze svícnu, který měl být údajně vykopán celý při hloubení základů domu. Předaný zlomek pochází z podstavy, která byla na celku utvářena do oblouků, oblých lístků. Vnější strana je zdobena rozvinutým rostlinným ornamentem, mezi kterým je na bázi umístěno drobné husté puncování. Materiál se jeví jako slitina bílých kovů. Není vyloučeno románské stáří.

Kleinfunde aus dem Raume von Uherské Hradištko. Aus Ostrožská Nová Ves wurden weitere osteologische Funde vom Würm-Alter gefunden /Mammut, Ren/, aus Podolí ein bearbeiteter Hirschgeweihteil holozänen Alters. Auf Hradištko bei Boršice bei Blatnice hat man Spuren einer volutenke - ramischen Siedlung festgestellt und aus Velehrad stammt das Bruchstück eines vermutlich romanischen Leuchters.

POVRCHOVÝ PRŮZKUM RELIKTŮ OPEVNĚNÝCH SÍDLIŠTNÍCH ÚTVARŮ NA UHERSKOHRADIŠŤSKU V ROCE 1980

/okr. Uherské Hradištko/

Rudolf Procházk a, Slovákcké muzeum Uherské Hradištko

Na sklonku tohoto roku byla zahájena 1. etapa povrchového průzkumu hradišť, hrádků a tvrzišť. Pozornost je věnována v první řadě lokalitám středověkým s cílem připravit podmínky pro jejich pasportizaci, další odborné zpracování, případně i památkovou ochranu v rámci státního seznamu památek, jakož i informovat veřejnost a správní orgány o jejich existenci a významu a čelit tak dalšímu ničení. Přitom bylo možno navázat na práci řady badatelů, zejména R. Snášila a J. Ungra¹.

1. Horní Němčí - "Hrádek". Motta stojící na západním okraji obce byla zaměřena, sběrem v narušeném místě se podařilo získat zlomky keramiky ze 13. stol.
2. Vlčnov - "Hradištko". Dostí známá lokalita obdobného typu jako předchozí je dnes téměř zcela snesena orbou. Kulturní vrstva je zcela zničena, přesto se podařilo sběrem získat keramické fragmenty ze 13. stol.
3. Uherské Hradištko - Jarošov. Hrádek známý již I. L. Červinkovi² se nacházel na konci ostrožny 1 km východně od obce. S největší pravděpodobností byl zničen tamní cihelnou, povrchový sběr byl negativní.
4. Buchlovice - Holý kopec. Na známém pravěkém hradišti byl podniknut průzkum s cílem zjistit přítomnost údajného středověkého osídlení. Jediný nalezený fragment /vedle početných zlomků keramiky platěnické fáze lužické kultury/ však spíše souvisí s kamenolomy v jihozápadní části lokality.
5. Sušice. V trati "Vinohrádek" či "Hrubý" na okraji obce se nachází nepatrné pozůstatky tvrzištko. Na počátku 70. let bylo téměř zničeno soukromým majitelem pozemku, který údajně nalezl při likvidaci značné množství dnes ztracené středověké keramiky.
6. Buchlovice - státní hrad Buchlov. Sběrem na východním svahu pod hradem bylo získáno množství zlomků středověké keramiky, z nichž nejstarší lze klást do poloviny 13. stol.

Poznámky:

1. R. Snášil, Opevněná sídliště 10. - 16. století na Uherskohradištsku, AH 6, v tisku; V. Nekuda - J. Unger, Hrádky a tvrže na Moravě, Brno 1981.
2. I. L. Červinka, Děvín a Velehrad - dva hrady velkomoravské, Kroměříž 1902, 46, 51.

Oberflächenuntersuchung von Relikten befestigter Siedlungsgebilde um Uher-
ské Hradiště im Jahre 1980 /Bez. Uherské Hradiště/. Am Ende des Jahres wurde die 1.
Etappe der Oberflächenuntersuchung von Burgwällen, Hausbergen und Festen zum Zwecke der fachlichen
Bearbeitung und Denkmalpflege eröffnet. Auf den Lokalitäten Horní Němčí - "Hrádek", Vlčnov - "Hradištěk",
Buchlovice - Burg Buchlov gelang es Keramik aus dem 13. Jahrhundert zu gewinnen, auf den Festen in Uher-
ské Hradiště - Arošov und in Sušice wurde die Terrainbegehung mit Rücksicht zur Zerstörung der Lokal-
itäten negativ. Auf dem Burgwall "Holý kopec" bei Buchlovice gelang es nicht die angebliche mittelalterliche
Besiedlung zu beweisen, man fand hier nur Scherben der Lausitzer Kultur.

UKONČENÍ ZACHRAŇOVACÍHO VÝZKUMU V OBLASTI PROPUSTĚ MEZI HORNÍ A STŘEDNÍ ZDRŽÍ V MUŠOVĚ

/okr. Břeclav/

Dagmar Jelínková, AÚ ČSAV Brno

V roce 1978 pokračoval zachraňovací výzkum na pravém břehu Dyje v blízkosti propustě mezi horním
a středním jezerem novomlýnské vodní nádrže na katastru býv. obce Mušova. Bylo prozkoumáno dalších 18
sídlištních objektů a 1 kostrový hrob. Celkem tedy bylo v obou výzkumných sezónách zachráněno 116 ob-
jektů¹.

K nejstarším dokladům osídlení, zjištěným na této lokalitě v r. 1978, patří jáma č. 115, v níž se kro-
mě drobnějších střepů a zlomku pásového ucha našel keramický fragment s krokvicovitým motivem, provede-
ným brázděným vpichem, staršího rázu, který lze srovnat s keramikou z vrstvy Jevišovice C2. Další uká-
zka eneolitické keramiky, a to horní části džbánu ba alberského typu, byla přimíšena v jámě s převahou ke-
ramiky věteřovské /obj. č. 114/. Do nejpozdější fáze únětické kultury lze zařadit obsah objektů č. 107 a
110. Většinu ostatních objektů lze podle typické keramiky zařadit již do vyspělého věteřovského typu /obj.
č. 98, 99, 101, 108, 109, 112, 113/. Další příklady věteřovské keramiky pocházejí z povrchových sbě-
rů. Nálezy z mladší doby bronzové jsou představovány ojedinělými keramickými fragmenty kultury vela-
tické. Horákovská kultura byla v této výzkumné sezóně zastoupena zahloubenou chatou /obj. č. 106/, z níž
byly získány zlomky charakteristické keramiky, misek, mis i hrncovitých tvarů, některé jsou zdobeny tu-
hovanými geometrickými vzory. Určitým překvapením byl objev laténského kostrového hrobu se dvěma bron-
zovými sponami s terčovitou patkou /münsingenského typu/, bronzovým náramkem z dutých hladkých polo-
koulí a dalšími předměty, které umožňují tento soubor datovat do stupně LT-B2. Nejmladší památky před-
stavují objekty č. 103 a 104. V prvním případě šlo o destrukci hrnčířské pece, rozdrčené tlakem buldoze-
ru při skrývce zeminy, ve druhém asi o spodní část předpeční jámy. Mezi shlukem fragmentů z roštu s
kruhovitými otvory a většího kamení, podobně jako v mělké předpeční jámě se našly střepy drsného tenko-
stěnného zboží, vytáčeného na rychle rotujícím kruhu, vypálené do šedého až šedomodrého tónu. Dále zlom-
ky vyhnutých okrajů, páskových profilovaných uch a také jemné keramiky zdobené vleštovanými klikatkový-
mi vzory atd. V ruce vyrobenou keramiku zastupovaly spodní části dvou hrubě hnětených hrnců. Na základě
keramiky lze hrnčířskou pec datovat do 2. poloviny 5. století. Na zkoumané ploše se podařilo zachytit ta-
ké další průběh palisádového žlábků /obj. č. 65/, zkoumaného již v minulé výzkumné sezóně.

Poznámka:

1 D. Jelínková, Zachraňovací výzkum v oblasti propustě mezi horní a střední zdrží v Mušově, PV 1977,
Brno 1980, 106.

Beendung der Rettungsgrabung im Raume der Schleusse zwischen dem oberen
und mittleren Stausee in Mušov /Bez. Břeclav/. Im Jahre 1978 setzte die Rettungsgrabung
am rechten Ufer der Dyje in der Nähe der Schleusse zwischen dem oberen und mittleren See des Wasser-
behälters "Nové Mlýny" auf dem Kataster der ehemaligen Gemeinde Mušov fort. Es wurden weitere 18 Sied-
lungsobjekte und 1 Skelettgrab untersucht. Insgesamt sind in beiden Saisonen 116 Objekte geborgen worden.

Einen Beleg der ältesten Besiedlung auf der Lokalität, im Jahre 1978 festgestellt, stellt ausser klei-
neren Scherben ein keramisches Fragment mit Zick-Zack Motiv in Furchenstich durchgeführt vor /Obj. 115/,
das man mit der Keramik aus Schicht Jevišovice C2 vergleichen kann. Eine weitere Probe von äneolithischer
Keramik repräsentiert der obere Teil eines Kruges vom Baalberger Typ, der in einer Grube mit Věteřov Ke-
ramik beigemischt war /Obj. 114/. Die Objekte 107 und 110 enthielten Keramik aus der späten Phase der
Úněticer Kultur. Die meisten Objekte gehörten dem Zeitabschnitt des Věteřov Types an /Obj. 98, 99, 101,

108, 109, 112, 113/. Die Horákovcer Kultur war in dieser Saison durch eine eingetieftete Hütte vertreten /Obj. 106/. Eine gewisse Überraschung war die Entdeckung eines latènezeitlichen Skelettgrabes mit zwei bronzenen Fibeln mit Scheibenfuss /Münsinger Typ/, einem bronzenen Armring aus hohlen glatten Halbkugeln und weiteren Gegenständen, die es ermöglichen, diesen Komplex in Stufe LT-B2 zu datieren. Die jüngsten Hinterlassenschaften stellt die Destruktion eines Töpferofens und vermutlich untere Teile der Vorherdgrube vor /Obj. 103 und 104/. Unter der Anhäufung der Rostfragmente und grösserer Steine, ähnlich wie in der Vorherdgrube, fand man Scherben hauptsächlich von dünnwandiger Keramik gemeinsam mit zwei Bruchstücken von handgefertigten Töpfen. Aufgrund der Keramik kann der Töpferofen in die 2. Hälfte des 5. Jahrhunderts datiert werden.

NOVÉ VÝSLEDKY ZACHRAŇOVACÍHO VÝZKUMU V DRNHOLCI

/okr. Břeclav/

Dagmar Jelínková, AÚ ČSAV Brno

/Obr. 23/

Zachraňovací archeologický výzkum v trati Holenická pole na katastru obce Drnholec probíhal doposud po tři výzkumné sezóny, od r. 1978 do r. 1980¹. Během této doby bylo prozkoumáno 200 sídlištních objektů - jam různého účelu i zbytků obydlí.

Nejstarší nálezy patří mladší fázi kultury s moravskou malovanou keramikou. Podařilo se prozkoumat jeden úplný půdorys domu /v sondě č. IV/, jehož konstrukci tvořily souvislé řady kúlů, zapuštěných do země, a dva další půdorysy, uchované jen z části. Z téhož období pocházejí také zbytky pece na vypalování keramiky /obj. č. 145/, na jejímž dně se našlo velké množství keramických zlomků a další předměty, např. naběračky, kamenné čepelky, sekerka, klínek atd. V blízkosti tohoto objektu, v sousední sondě /č. VII/, byly objeveny pece obdobného typu, avšak již značně poškozené a rozrušené při zemních pracích.

Období eneolitu reprezentuje několik objektů z mladší fáze kultury nálevkovitých pohárů, dobu bronzovou sídlištní jámy kultury únětické a věteřovské. Následující vývoj zastupuje kultura velatická, podolská a horákovská. Z velatické jámy, velmi bohaté na keramický materiál, pochází také bronzová jehlice s vroubkovanou hlavicí, která umožňuje celý soubor datovat do stupně HA₁².

Intenzivně bylo místo osídleno v době laténské. Dokládají to jak početné sídlištní jámy, tak i částečně zahloubené chaty, většinou obdélníkovitého půdorysu, nejčastěji se dvěma protilehlými kúlami uprostřed kratších stran. Výjimku tvořila pouze chata /obj. č. 20/, která měla téměř dvojnásobné rozměry než ostatní zde zjištěné obytné objekty a jejíž půdorys byl vymezen obvodovým žlábkem s velkými kúlovými jamkami v rozích. Mezi velkým množstvím získané keramiky, vyráběné ručně i na kruhu, nechyběla ani keramika se značkami na dnech nádob. Byly získány také skleněné, kostěné a kovové předměty, mezi nimiž vyniká unikátní bronzová spona z obj. č. 13, kterou je možno zařadit do pozdně laténského období³ a spirálovitý prsten z obj. č. 143.

Nejvíce nálezů na lokalitě pochází z doby římské. Byl prozkoumán větší počet jam a 13 chat s kúlovou konstrukcí. Chaty byly většinou zahloubené, ve dvou případech s vchodovým výklenkem uprostřed delší stěny. Dva půdorysy se podařilo zjistit již v ornici a do podloží zasahovaly pouze kúlovými jamami. Kromě početných zlomků keramiky domácího původu byly často zjišťovány i provinciální keramické výrobky. Z kostěných a parohových předmětů stojí za zmínku jednoduché i trojdílné jednostranné hřebeny s obloukovitým držadlem. Našla se i kostěná jehlice s profilovanou hlavicí a další zlomky jehlic, kostěné hroty atd. Dosud ojedinelá je píšťala vyhotovená z parohu /z obj. č. 134/. Poměrně vzácné jsou i nálezy železných srpů a kamenného žernovu. Mezi bronzovými výrobky vynikají spony, prolamované kování z řemení na zavěšení meče, kapslovitý závěsek a jehly s ouškem, plechová, někdy i zdobená kování atd. Většinu těchto předmětů lze datovat do 2. a 3. století, avšak nález části pohárku z millefiorového skla z obj. č. 40 a větší fragment žlutohnědé glazovaného mortaria ukazují, že osídlení přetrvávalo i ve 4. století.

Poměrně řídké jsou zastoupeny slovanské památky. Do období středohradištního a mladohradištního náleží jen čtyři chaty a několik zahloubených objektů.

Na nalezišti jsou však hojně zastoupeny sídlištní objekty ze středověku. Byla prozkoumána jedna rozměrná zahloubená chata, jejíž funkce je zatím problematická a přes 30 hlubokých jam s hrotitým dnem. Mezi keramikou, kterou je možno zařadit do 13. až 15. století, vyniká několik zlomků zdobených radélkem. Byly nalezeny i železářské výrobky: trojbřítá šípka, hřebíky, nože, zavírací nůž, podkova atd. Ačkoliv nebyly zjištěny zbytky obytných staveb /patrně méně zahloubené objekty byly při obdělávání půdy zničeny/, vše nasvědčuje tomu, že jde o zbytky zaniklé osady Holenice, zminované v pramenech z doby po polovině 14. století, kterou sem lokalizuje L. Hosák⁴.

Poznámky :

- 1 D. Jelínková, Zjišťovací výzkum v severovýchodní části katastru obce Drnholec /okr. Břeclav/, PV 1977, 107-108, Brno 1980.
- 2 O. Kytlicová-V. Vokolek-J. Bouzek, Zur urnenfelderzeitlichen Chronologie Böhmens, Práce musea Hradce Králové VII, Věda společ. 1964.
- 3 M. Čižmář, Laténská spona z Drnholec /okr. Břeclav/, AR XXXII, 1980, 437-438.
- 4 L. Hosák, Středověká kolonizace Dyjskosvrateckého úvalu, Praha 1967.

Neue Ergebnisse der Rettungsgrabung in Drnholec /Bez. Břeclav/. Im Verlaufe der Rettungsgrabung in der Flur Holenická pole im Kataster der Gemeinde Drnholec, die während drei Grabungssaisonen verlief, hat man 200 Objekte untersucht. Die älteste Besiedlung ist hier durch die jüngere Phase der Kultur mit mährischer bemalter Keramik vertreten /Hausgrundrisse und Töpferöfen, eine Menge keramischer Bruchstücke und weitere Gegenstände/. Die darauffolgende Entwicklung repräsentieren Objekte der jüngeren Phase der Trichterbecherkultur, der Úněticer-, Věteřover-, Velaticer-, Podoler- und Horákovcer Kultur. Besonders intensiv war die Besiedlung aus der späten Latènezeit /Siedlungsgruben und teilweise eingetiefte Hütten/ und aus der römischen Kaiserzeit /Reste von 13 Hütten mit Pfostenkonstruktion, eine Menge heimischer sowie provinzialrömischer Keramik, Knochenindustrie, Fibeln, metallene und gläserne römische Importe, eiserne Sichel und ein Mahlstein/. Die Mehrzahl der Funde kann in das 2. und 3. Jahrhundert datiert werden. Slawische Funde sind durch eine geringe Anzahl von Hütten aus der mittleren und jüngeren Burgwallzeit vertreten. Relativ zahlreiche Siedlungsobjekte, die man in das 13. - 15. Jahrhundert einreihen kann, hängen vermutlich mit der mittelalterlichen Dorfwüstung Holenice zusammen, die in schriftlichen Quellen aus der Zeit nach der Mitte des 14. Jahrhunderts erwähnt wird.

RETTUNGSGRABUNGEN DER PRAHISTORISCHEN ABTEILUNG IM RAUME DES BAUES DES MITTLEREN UND UNTEREN STAUSEES DES WASSER- WERKES NOVÉ MLÝNY IM JAHRE 1980

/Bez. Břeclav/

Miloš Čižmář, Martin Geisler, Zdenka Himmelová, Ivo Rakovský, AÚ ČSAV Brno

/Abb. 24-29, Taf. 3/

Im Verlaufe der sechsten Grabungssaison nahmen an den Bergungsarbeiten, die von Ende April bis Ende November verliefen, ausser den Referenten die technischen Kräfte des Institutes Petr Bernard, Jaroslav Hladký, Ivo Krechler, Jan Šlosar und Petr Vitula teil.

Bereits in den Frühlingsmonaten erweiterten Angestellte des VEB Ingstav die Förderung in der Schottergrube bei Strachotín /siehe PV 1978, 1979/ und stürzten in ihrem westlichen sowie östlichen Teil archäologische Objekte. Aus diesen gelang es uns Teile von drei latènezeitlichen Hütten und von zwei Töpferöfen zu bergen. Im Verlaufe von drei Grabungssaisonen stellten wir also auf der verfolgten Lokalität insgesamt sieben Töpferöfen fest, was zweifellos von einer bedeutenden Stellung dieser keltischen Niederlassung in der Töpfereiproduktion der gesamten Region zeugt.

Hauptaufgabe der Grabungskampagne war die Beendigung der Grabung auf dem Kataster der Gemeinde Milovice in der Flur Na pískách, wo im vorherigen Jahr eine Fläche von 100 x 50m abgedeckt wurde. Auf dieser untersuchten wir insgesamt 145 Objekte, die der Glockenbecher-, der Velaticer- und der latènezeitlichen Kultur angehörten. Ein wichtiger Beleg der Töpfereiproduktion auf der latènezeitlichen Siedlung waren Destruktionen von Töpferöfen. Für die Klärung der primären Seite der Produktion von keramischer Graphitware haben eine einmalige Bedeutung zahlreiche Funde von rohem Graphit der hierher aus einer Entfernung von einigen zehn Kilometern befördert wurde.

Im Verlaufe des Monats August und September führten Angestellte des VEB Ingstav eine umfangreiche Flächenabdeckung im Kataster der ehemaligen Gemeinde Mušov in der Flur "U sv. Jana" durch, wo vorher auch Dagmar Jelínková und Zora Trnáčková eine Grabung durchführten. Auf der mehrere Hektar grossen Fläche gelang es uns den Inhalt von insgesamt 30 Objekten zu bergen. Die älteste Besiedlung auf der Lokalität stellten zwei Gruben der Úněticer Kultur mit wenig zahlreichem keramischem Material vor. Wesentlich zahlreicher waren Funde der Věteřover Kultur, der 19 Objekte angehörten, die auf einer Fläche von 50 x 50 m konzentriert waren. Mit Rücksicht darauf, dass die umliegende abgedeckte Fläche archäologisch steril

war, kann erwogen werden, dass es uns gelang entweder eine ganze Věteřov Niederlassung, selbstverständlich damit, dass bei der Abdeckung die Überreste der oberirdischen Bauten zerstört worden waren, oder ihren verhältnismässig isolierten Teil zu untersuchen. Ausser den üblichen, vor allem keramischen Funden, gehört zu den interessantesten ein keramisches Depot, das sich in der Aufschüttung eines von den Objekten befand und aus drei nebeneinander gestellten Töpfen mit einer Schüssel überdeckt und Teile eines weiteren Gefässes besteht.

Die jüngste festgestellte Besiedlung der Lokalität stammt aus dem kaiserzeitlichen Abschnitt. Die insgesamt acht untersuchten Hütten gehören zum Teile in die ältere römische Kaiserzeit, Funde an Keramik des Jiřikovice Types belegen jedoch die Existenz einer Niederlassung auch in der jüngeren römischen Kaiserzeit. Mit diesem Horizont können auch einige in der Konstruktion unterschiedliche Hütten mit drei Pfosten in den kürzeren Wänden mit wenig zahlreichen Funden in Verbindung gebracht werden. Die bemerkenswerteste Entdeckung auf der Lokalität in Mušov war ein ovales Objekt mit der längeren Achse in N - S Richtung orientiert und mit einer mächtigen Steindestruktion in der südlichen Hälfte. Ausser einigen Funden an Keramik und Tierknochen waren in ihm auch drei mechanisch deformierte Bronzegefässe gefunden worden. Es handelt sich um eine Kanne des Types Eggers 124 oder 125, einen Eimer des Ostland Types und vermutlich um einen weiteren näher nicht bestimmbareren Eimer. Ob man das Objekt als Grab interpretieren kann lässt sich schon daher nicht sicher sagen, da seine Untersuchung nicht völlig beendet werden konnte, mit Rücksicht auf den hohen Grundwasserspiegel.

Eine Grabung kleineren Umfanges führten wir auch auf dem Kataster von Dolní Věstonice im Raume des Věstonicer Tores durch. Beim Aushub der Rinne für eine Wasserleitung wurden hier drei Objekte der Kultur mit mährischer bemalter Keramik gestört. Unweit von dem Fundort hat man allmählich eine Fläche von ca. 35 x 15 m abgedeckt und planiert, auf der wir weitere neun Siedlungsobjekte feststellten. Von insgesamt zwölf Objekten gehörten vier der Kultur mit mährischer bemalter Keramik an. Die weisse Bemalung, wenn auch verhältnismässig schlecht erhalten, die scharfe Profilierung der Gefässe sowie das Vorkommen der sog. Terra sigillata, zeugen für ihre Einreihung in Phase IIa nach Palliardi's Gliederung der genannten Kultur. Vorläufig kann geurteilt werden, dass die Siedlung von Věstonice, strategisch sehr gut situiert, ungefähr gleichzeitig mit der nahen Niederlassung auf dem Kataster von Pavlov ist, die in den Jahren 1978 - 1979 untersucht worden war.

Als sehr wichtig muss auch die Feststellung von Objekten der Jordanov Kultur auf der erwähnten Lokalität betrachtet werden. Eine verhältnismässig reiche Fundkollektion gewährte vor allem eine umfangreiche Lehmgrube. Die in ihr gefundene Keramik deutet einen engen Zusammenhang mit dem Material aus der jüngsten Phase der Kultur mit mährischer bemalter Keramik an, es kommen allerdings auch typische Jordanov Formen mit Henkeln und eingetiefter Verzierung vor. Sehr bemerkenswert sind Scherben mit Resten weisser Bemalung, auch wenn man sie mit Rücksicht zur Anwesenheit der älteren Besiedlung, nicht mit Bestimmtheit als Jordanover betrachten kann. Sowohl die Funde der Kultur mit mährischer bemalter Keramik, als auch der Jordanov Kultur sind aus dem Raume des Věstonicer Tores bereits aus den nachkriegszeitlichen Grabungen der paläolithischen Station bekannt und die Jordanover Siedlung gehört zu den südlichsten Lokalitäten dieser Kultur an, sofern wir allerdings als Jordanover nicht auch einige österr-eichische Fundorte betrachten.

Von kleineren Rettungsaktionen kann die Feststellung von Siedlungsobjekten aus der jüngeren Bronzezeit vom östlichen Rande der Gemeinde Dolní Věstonice angeführt werden. Auf dem Kataster von Milovice, auf einer mässigen Anhöhe links von der Strasse nach Bulhary, entdeckten wir bei der Rekognoszierung der Terrainsituation ausser einem Material aus dem jüngeren slawischen Zeitabschnitt auch Keramik vom Prager Typus.

Zu Jahresschluss führten wir eine Sondagegrabung auf einer weiteren Anhöhe in der Inundation der Dyje links der Strasse Milovice - Nové Mlýny, in der Flur, früher genannt Kurzäcker durch. Wir hoben hier eine Sonde im Ausmasse von 20 x 5 m aus und fanden im Hangenden von einer Mächtigkeit von ca. 180 cm zahlreiche, vor allem keramische Funde aus verschiedenen Zeitabschnitten. Die älteste Besiedlung gehört der Kultur mit mährischer bemalter Keramik an und weiter folgen keramische Funde der Věteřov-, Hügelgräber-, Velatic- und Latěnekultur, am zahlreichsten sind jedoch Funde aus der römischen Kaiserzeit vertreten. Die Grabung wird im folgenden Jahre beendet werden, ihre Erweiterung scheint jedoch mit Rücksicht zur Mächtigkeit der Schichten im Hangenden nicht perspektiv zu sein.

RETTUNGSGRABUNGEN AUF DEM AUTOBAHNABSCHNITT BRNO-HOLUBICE IM JAHRE 1980

/Bez. Brno-venkov und Vyřkov/

Miloř Čiřmář, Martin Geisler, Zdenka Himmelová, Ivo Rakovský, A Ú ČSAV Brno
/Abb. 30-32, Taf. 4-6/

Die archäologischen Grabungen auf dem Autobahnbau waren im vergangenen Jahre die zweitgrösste

Rettungsaktion des Institutes in Brno. Ausser den Referenten nahmen an diesen laufend die technischen Mitarbeiter des Institutes P. Bernard, J. Hladký, J. Šlosar und P. Vitula teil.

1/ Holubice I

Unsere erstrangige Aufgabe war die Grabung der Nekropole aus der Völkerwanderungszeit zu beenden. Insgesamt gelang es uns 105 Gräber zu untersuchen, was zur Zeit das grösste langobardische Gräberfeld in Mitteleuropa vorstellt. Der Hauptbeitrag der Grabung ist jedoch die Tatsache, dass das Gräberfeld ganz durchgraben wurde und die, mehrere Hektar grosse Fläche in seiner Umgebung abgedeckt, ausser 4 Siedlungsobjekten der Glockenbecherkultur archäologisch steril war. Zwanzig der untersuchten Gräber gewährten uns ähnliche Erkenntnisse wie die vorherigen und zwar sowohl was den Bestattungsritus, eventuell Plünderung der Gräber betrifft, als auch in Hinsicht der alleinigen Funde. Ausserordentlich war Grab 95, wo 4 silberne vergoldete Fibeln in ursprünglicher Lage gefunden wurden. Zwei von diesen gehören zum Typ der Zangenfibeln und haben eine genau Analogie auf dem Gräberfeld in Strass in Niederösterreich. Die weiteren 2 sind Scheibenfibeln mit Almandineinlagen, die in Mähren erstmals entdeckt wurden. Ob auch dieses Grab mit Fibeln sekundär geöffnet worden war, kann man vor allem mit Rücksicht zu den Funden, nicht einwandfrei entscheiden, auch wenn sich die Aufschüttung der Grabgruben keinerlei von den anderen, ganz sicher ausgeraubten unterschied.

2/ Holubice II

Mit Rücksicht zu den Funden aus dem vorhergehenden Jahr entschlossen wir uns hier eine Fläche von 50 x 20 m zu säubern, auf der es uns gelang 22 Siedlungsobjekte zu untersuchen. Im allgemeinen handelte es sich um nicht allzu tiefe kreisförmige Gruben mit dem üblichen Inventar, das mit Ausnahme von 2 Objekten der Hügelgräberkultur, der Úněticer Kultur angehörte. Die grösste Aufmerksamkeit fesselte Obj. 16, das sich im Lössliegenden als dunkler ca. 6 m breiter Streifen abhob und quer die ganze gesäuberte Fläche durchschnitt. Senkrecht zur längeren Achse dieses Objektes wurden 2 Sonden ausgehoben, die übereinstimmend eine Tiefe von ca. 170 cm, schräge Wände und einen durchbogenen Boden bewiesen. Die Fortsetzung des Grabens ausserhalb der abgedeckten Fläche in nordöstlicher Richtung beglaubigten wir durch 2 Sonden, südwestlich hinderte seine weitere Verfolgung ein nicht eingeebnetes Feld und nach einigen zehn Metern auch der Verbau der Gemeinde. Der überwiegende Teil des Graben gefundenen Materiales gehört der Úněticer Kultur an, selten erschienen auch Scherben der Kultur mit mährischer bemalter Keramik, die sporadisch auch in weiteren untersuchten Objekten vorkam. Selbständige Gruben der letzt erwähnten Kultur wurden jedoch nicht festgestellt.

3/ Holubice III

Die neu festgestellte Lokalität liegt auf einem mässigen südöstlichen Hang nördlich der Gemeinde. Von den schütter verstreuten archäologischen Objekten untersuchten wir eine Grube der Úněticer Kultur mit 2 Vorratsgefässen und 2 unregelmässige Gruben der Kultur mit mährischer bemalter Keramik. In ihrer Ausfüllung hat man geringes Beweismaterial gefunden, das man an das Ende der I. oder zu Beginn der II. Stufe der genannten Kultur datieren kann.

4/ Bedřichovice I

Im Raume, wo wir bereits im vorherigen Jahr gestörte Objekte der Úněticer Kultur und eine Grube der Glockenbecherkultur festgestellt hatten, entdeckten wir bei der fortschreitenden Abdeckung 12 Gräber der Protoúněticer Kultur und 2 Gräber aus der Latenezeit. Die Protoúněticer Gräber waren insgesamt sehr seicht in das Liegende eingetieft und viele von diesen waren ziemlich durch maschinelle Abdeckung gestört. Die Skelette waren in Hockerlage beigesetzt und mit kleinen Abweichungen in S-N Richtung orientiert. Vier Bestattungen waren mit Steinen verkleidet. Im Grabinventar überwog Keramik, es kamen auch sorgfältig retuschierte Pfeilspitzen mit konkaver Basis, weitere Spaltindustrie sowie eine durchbohrte beinerne Nadel vor. In 2 latenezeitlichen Gräbern waren Skelette in Strecklage auf dem Rücken, mit dem Kopf nach Norden gefunden worden. Drei eiserne Fibeln, 2 bronzene Armringe und 2 Fussringe datieren sie in den Zeitabschnitt LT-B. Die von uns festgestellten Gräber der beiden genannten Kulturen sind Bestandteile von Gräberfeldern, die in diesem Raume bereits in den 50. Jahren I. Peškař untersuchte und in einigen Fällen entdeckten wir auf der verfolgten Fläche auch Grabgruben, die von ihm bereits gegraben waren. Die Aufzählung unserer Funde auf der angeführten Lokalität ergänzt ein Siedlungsobjekt der Úněticer Kultur und vereinzelte jungäolithische Scherben.

Im Zusammenhang mit den Rettungsarbeiten auf der Autobahntrasse führten wir auch eine kleinere Aktion auf dem Kataster Podolí durch. Auf der Trasse der Brünner Zubringerstrasse untersuchten wir hier den Teil einer umfangreichen Grube der Hügelgräberkultur mit reichem keramischen Inventar. Am Jahresabschluss verfolgten wir die fortsetzende Abdeckung auf der Umleitung der Strasse Nr. 50, in Richtung Slavkov, die unmittelbar mit dem Aufbau der Autobahn zusammenhängt. Im Kataster Holubice stellen wir eine Menge weiterer archäologischer Objekte verschiedenen Alters fest, deren Grabung wir für das nächste Jahr planen.

POVRCHOVÉ SBĚRY NA HRADIŠTI STARÉ ZÁMKY V BRNĚ-LÍŠNI V LETECH 1972 - 1980

/okr. Brno-město/

Aleš Romanovský, UJEP Brno

/Obr. 33-35/

Od poloviny minulého století bylo hradiště Staré Zámky v Brně-Lišni zemědělsky obděláváno a každoročně zde byly po orbě nacházeny různé archeologické památky. Po prvních výkopech bývalého majitele pozemku hraběte Belcrediho v r. 1864 a po výzkumu dr. M. Kříže v letech 1890-1891, byl tam prováděn dlouhodobý systematický výzkum Archeologickým ústavem ČSAV v Brně v letech 1948-1965¹. Na základě výsledků výzkumu bylo hradiště prohlášeno za památkovou rezervaci. Plocha je však nadále obhospodařována JZD v Brně-Lišni a při provádění polních prací, při nichž většinou nejsou respektována ochranná ustanovení, jsou nadále narušovány pravěké vrstvy, které v některých místech leží velmi mělko pod povrchem.

Po svém prvním náhodném nálezů v roce 1972 jsem při různých pochůzkách terénem této lokality po vrchovými sběry zachránil řadu pravěkých nálezů. Jde o zlomky keramiky z období eneolitického osídlení lidem s kanelovanou keramikou, jeden zlomek pochází z tzv. slavonské misky /obr. 33/, dále jsou to střepy z rozhraní mladší a pozdní doby bronzové - halštát A/B /obr. 34/ a nálezy z doby slovanského osídlení /obr. 35/. Vedle keramiky jsem získal i některé drobné nálezy: přesleny, závaží a kamennou a kostěnou industrii. Zvláštní pozornost si zaslouží dvě železná kování, nalezená ve snížené východní části hradiska poblíž míst, kde se obvodová hradba na severní straně ostrožny odklání ven a začíná klesat k bráně do údolí, a to křížové kování a jazykovité nákončí /obr. 35:2,5/. Lícni strana obou kování byla reliéfně zdobena v podstatě čtvercovými motivy. Na křížovém kování je v rámci této výzdoby oddělena střední část od čtyř ramen. Střední vyvýšených čtverců patrně procházely nýty, na křížovém kování jich bylo pět, na nákončí jeden. I když obě kování jsou dosti poškozena rží, takže není možno makroskopicky přesně rozeznat výzdobné detaily, lze soudit, že byla součástí jedné soupravy výstroje velkomoravského bojovníka.

Poznámka:

1 Č. Staňha, Slované obytné objekty na hradišti Staré Zámky u Líšně, PA LI 1960, 240-293; A. Medunová-Benešová, Eneolitické výšinné sídliště Staré Zámky v Brně-Lišni, PA LV 1964, 91-155; táž, Srp z deskovitého sílexu z eneolitického výšinného sídliště "Staré Zámky" v Brně -Lišni, PA LXX 1979, 5 - 20.

Lesefunde auf dem Burgwall Staré Zámky in Brno-Lišen^ě /Bez. Brno-město/. Auf dem Burgwall Staré Zámky in Brno-Lišen führte der Verfasser in den Jahren 1972-1980 nach der Ackerung Terrainbegehungen durch und gewann eine Kollektion von Funden aus der Zeit der äneolithischen Besiedlung, aus dem Abschnitt zwischen der jüngeren und späten Bronzezeit und aus der Zeit der slawischen Besiedlung.

ZACHRAŇOVACÍ VÝZKUM V NECHVALÍNĚ

/okr. Hodonín/

Jindra Nekvasil, AÚ ČSAV Brno

/tab. 7/

Na podzim roku 1980 zachytili pracovníci mikulčické expedice AÚ zprávu, že v Nechvalíně, v trati Nivky, se budou provádět terénní úpravy před výstavbou hospodářského objektu JZD. Sledovali práci buldozeru, který srovnával vrchol malého návrší, které se rozkládá těsně pod známou středověkou tvrzí. Zjistili, že jsou tu narušeny pravěké objekty a čtyři z nich prozkoumali. Další výzkum převzal referent a za pomoci mikulčických pracovníků a mládežnické brigády AÚ bylo zde prozkoumáno celkem 18 pravěkých objektů. Zjistili jsme, že na tomto místě bylo již neolitické a eneolitické sídliště. Nejvýznamnějšími nálezy jsou pak hroby kultury se šňurovou keramikou. Dva z nich byly povrchovými pracemi téměř zničeny, ale další tři po -

skytly zajímavé poznatky o pohřebním ritu. V jedné z poměrně velkých hrobových jam byl uložen žárový pohřeb a v dalších dvou hroby kostrové. Hroby byly bohatě vybaveny keramikou a obsahovaly i drobné kamenné, kostěné a měděné předměty. Ze sídliště horákovské kultury byly odkryty tři velké zemnicové jámy a několik menších zásobnicových jam. Nejmladším objektem byla obdélná sídlištní jáma z doby laténské.

Rettungsgrabung in Nechvalín /Bez. Hodonín/. In der Flur Nivky hat man den Gipfel einer kleinen Anhöhe abgetragen. Auf dieser Fläche wurden Siedlungsobjekte untersucht, die in das Neolithikum, Aneolithikum, der Horákov Kultur und der Latenezeit angehören. Hier waren auch fünf Gräber der Kultur mit Schnurkeramik.

INTERDISZIPLINARE RATIONALISIERUNGSBRIGADE /IRB/ - ARBEITS - ERGEBNISSE DER MAHRISCHEN GRUPPE FÜR DAS JAHR 1980

Vladimír Hašek, Geofyzika VEB Brno, Zdeněk Měřínský, AÚ ČSAV Brno

Die Tätigkeit der IRB zur Ausnützung geophysikalischer Methoden in der Archäologie knüpfte im Jahre 1980 eng an die methodischen Forschungsarbeiten an, die in den vorhergehenden Jahren durchgeführt wurden¹. Ferner war aber auch die Tendenz wahrnehmbar, die sich schon in der Vergangenheit äusserte, und zwar der Übergang von kleineren Aktionen zu grösseren systematisch durchgeführten Ausgrabungen auf ausgewählten Lokalitäten. Es setzte auch die Integration weiterer naturwissenschaftlicher Disziplinen fort, mit der Möglichkeit ihrer Ausnützung in der archäologischen Forschung im Rahmen der Tätigkeit der IRB. Die Lösung der einzelnen Teilprobleme konzentrierte sich überwiegend auf Forschungsaufgaben des AÚ ČSAV in Brno und der FF UJEP Brno. Bei der Lösung dieser Aufgaben machte sich hauptsächlich die Magnetometrie /M/ und Geoelektrik /E/ geltend.

Die Messungen wurden auf folgenden Lokalitäten durchgeführt: Abúsír /Ägypten/, Suche nach dem Gräberfeld und der Bauphasen der Seelentempel /M, E/; Břeclav-Pohansko /Bez. Břeclav/, Prospektion des entwaldeten Teiles des grossmährischen Burgwalles /M, E/; Hluk-Dolní Němčí /Bez. Uh. Hradiště/, kaiserzeitlich-barbarische Siedlung /M/; Olomouc, Domanhöhe /Bez. Olomouc/, Prospektion des Fundamentgemäuers der Fortifikation und der Burgeblude /E/; Strachotín, "Petrova louka" /Bez. Břeclav/, Fortifikation des grossmährischen Burgwalles und Gehöftes, mittelburg- und jungburgwallzeitliche Siedlungsobjekte /M/; Strachotín, Gemeinde /Bez. Břeclav/, Verfolgung des Befestigungsgrabens des mittelalterlichen Städtchens /M, E/; Velký Újezd /Bez. Třebíč/, Suche nach den Fundamenten der romanischen Rotunde an den Stellen des heutigen Friedhofes /E/.

Die geophysikalischen Terrainarbeiten und ihre Auswertung sicherten Angestellte des Zentrums der methodischen Forschung in der Ingenieurgeophysik des PVÚ Geofyzika VEB Brno /Dr. V. Hašek, CSc., J. Menšík, L. Novotná, Ing. V. Pantl in Zusammenarbeit mit dem Betrieb IVT /S. Mayer/. Die archäologische Beurteilung der Ergebnisse der geophysikalischen Messungen sicherten die Leiter einzelner Grabungen der AÚ ČSAV in Brno, FF UJEP in Brno und weiterer mitarbeitender Institutionen /Dr. Verner, CSc., Doz. Dr. B. Dostál, CSc., Dr. J. Vignatiová, Doz. Dr. R. M. Pemička, CSc., Dr. V. Dohnal, CSc., Dr. Z. Měřínský, Doz. Z. Kudělka, CSc./.

Die grössten geophysikalischen Flächenuntersuchungen konzentrierten sich auf die Lokalitäten "Petrova louka" bei Strachotín, Hluk-Dolní Němčí, wo eine Fläche von ca. 0,1 ha vermessen wurde, und auf die Forschungsarbeiten für das Ägyptische Institut der FF KU Praha auf Flächen von 100 x 240 m und 120 x x 280 m. Methodisch beitragend waren auch die Arbeiten auf der Lokalität Velký Újezd, wo es durch Messungen gelang, genau die Fundamente des romanischen sakralen Baues zu lokalisieren. Diese Fundamente beglaubigte Doz. Dr. Z. Kudělka, CSc. durch eine Grabung. Unausdrucksvolle Ergebnisse /nur eingetieftete Siedlungsobjekte/ erbrachte die Messung der Terrainwelle auf einer kleineren Fläche des entwaldeten Teiles des Burgwalles Břeclav-Pohansko und bisher unbeglaubigt bleibt die Messung auf der Domanhöhe in Olomouc, die als Auftrag ausserhalb des Rahmens der IRB für das VÚ Olomouc durchgeführt wird /Dr. V. Dohnal, CSc./.

Ausser den eigentlichen geophysikalischen Methoden wurden ferner Vorgänge der spektralen und der mikro-spektralen Laseranalysen der Metalle sowie des nichtmetallenen Materiales im Rahmen der chemischen Sektion durchgearbeitet. Es wurde die Vorbereitung der Tätigkeitspläne der IRB für den 7. FJP und die Eingliederung der geophysikalischen Methoden in der Archäologie in den SPGU beendet. Man rechnet mit der Integration weiterer Fächer in der Weise, damit eine einheitliche Organisation des Anteiles der naturwissenschaftlichen Disziplinen an der Lösung der archäologischen Problematik gebildet wird. In diesem Zusammenhang äussern sich als weitere perspektive Fächer, ausser der eigentlichen Geophysik und der spektralen Analysen sowie weiterer Methoden im Rahmen der chemischen Sektion, die Mitarbeit mit den Metallurgen, die intensive Verfolgung der dendrochronologischen Problematik, die Applikation der mathematischen Statistik, eine grössere Ausnützung der Datierung mit Hilfe des radioaktiven Kohlenstoffes C¹⁴ sowie weitere

Fächer. Eine grössere Aufmerksamkeit wird auch der internationalen Zusammenarbeit bei der Nützung der Geophysik sowie weiterer naturwissenschaftlicher Methoden in der archäologischen Forschung gewidmet werden.

Anmerkung:

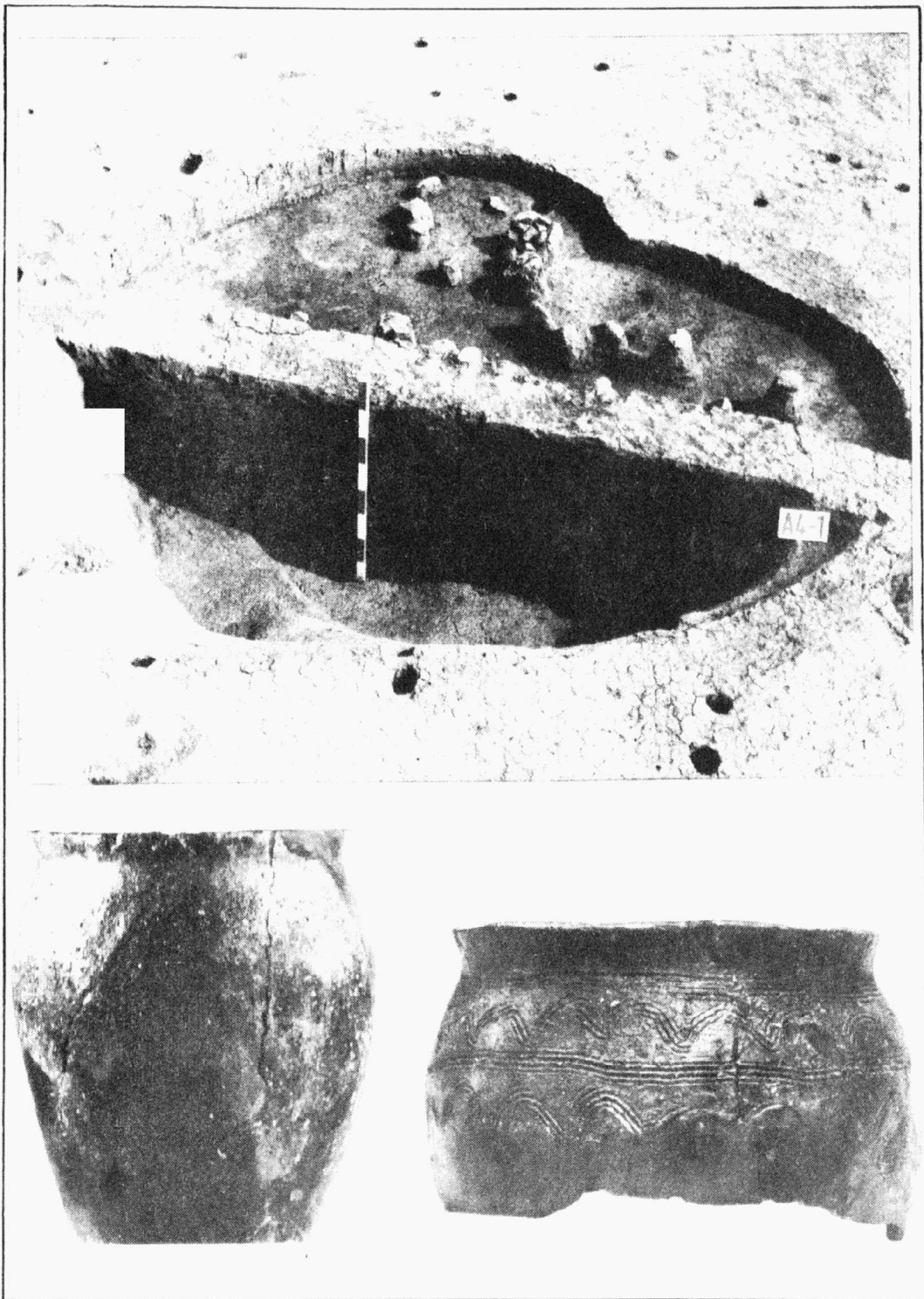
1 V. Hašek - Z. Měřínský, Interdisciplinární racionalizační brigáda /IRB/ - výsledky práce moravské skupiny za rok 1979, PV 1979, Brno 1981, 80.

VÝZKUMY A ZÁCHRANNÉ AKCE NA MORAVĚ V ROCE 1980

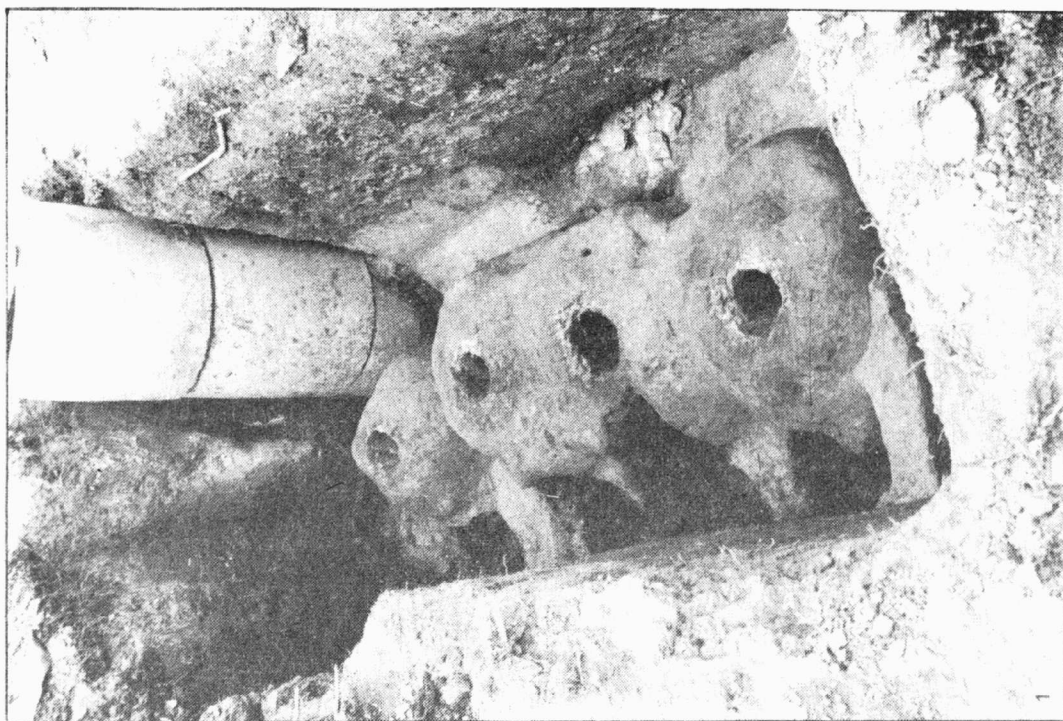
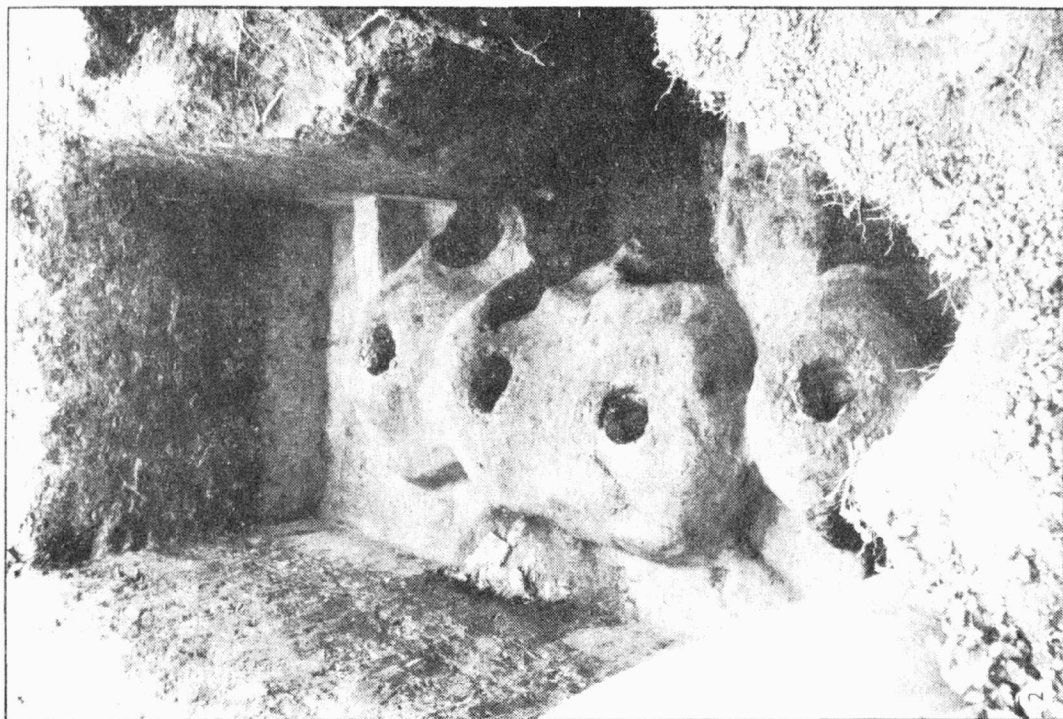
/Tab. 8/

1. Bačice /okr. Třebíč/; neolit
2. Bedřichovice /okr. Brno-venkov/; mladší eneolit, kultura protoúnětická, únětická, doba laténská
3. Biskupice /okr. Třebíč/; neolit, doba hradištní
4. Blatnice /okr. Třebíč/; moravská malovaná keramika, kultura zvoncovitých pohárů
5. Bohuslavice /okr. Hodonín/; středověk
6. Bolelouc /okr. Olomouc/; únětická kultura, lužická kultura
7. Borotice /okr. Znojmo/; středodunajská mohylová kultura
8. Boršice u Blatnice /okr. Uherské Hradiště/; lineární keramika
9. Brno, Česká ulice /okr. Brno-město/; středověk
10. Brno-Líšeň /okr. Brno-město/; eneolit, mladší a pozdní doba bronzová, doba hradištní
11. Bučovice /okr. Vyškov/; doba stěhování národů
12. Buchlovice /okr. Uherské Hradiště/; lužická, platěnická keramika, středověk
13. Dolní Věstonice /okr. Břeclav/; moravská malovaná keramika, jordanovská kultura, mladší doba bronzová
14. Drnholec /okr. Břeclav/; moravská malovaná keramika, kultura nálevkovitých pohárů, únětická, věteřovská, velatická, podolská, hořákovská kultura, doba laténská, doba římská, doba hradištní, středověk
15. Drslavice /okr. Uherské Hradiště/; slezskoplatěnická kultura
16. Dukovany /okr. Třebíč/; paleolit
17. Havřice /okr. Uherské Hradiště/; doba římská
18. Hlinsko /okr. Přerov/; kanelovaná keramika
19. Holubice /okr. Vyškov/; moravská malovaná keramika, kultura zvoncovitých pohárů, únětická, středodunajská mohylová kultura, doba stěhování národů
20. Horní Dunajovice /okr. Znojmo/; moravská malovaná keramika, doba bronzová, doba hradištní
21. Horní Němčí /okr. Uherské Hradiště/; středověk
22. Hukvaldy /okr. Frýdek - Místek/; středověk
23. Hustopeče /okr. Břeclav/; středověk
24. Chotěbuz /okr. Karviná/; doba hradištní
25. Jaroměřice n/R /okr. Třebíč/; paleolit, moravská malovaná keramika
26. Klobouky /okr. Břeclav/; doba hradištní
27. Kurovice /okr. Kroměříž/; mladší doba bronzová, doba hradištní
28. Lechotice /okr. Kroměříž/; doba hradištní
29. Lhota /okr. Přerov/; paleolit, eneolit
30. Lipník nad Bečvou /okr. Přerov/; šňůrová keramika
31. Litoňov /okr. Olomouc/; štípaná industrie, doba hradištní ?
32. Litovel /okr. Olomouc/; středověk
33. Lukov /okr. Znojmo/; středověk
34. Luleč /okr. Vyškov/; lineární keramika
35. Mikulčice /okr. Hodonín/; doba hradištní
36. Milovice /okr. Břeclav/; moravská malovaná keramika, kultura zvoncovitých pohárů, kultura věteřovská, mohylová, velatická, doba laténská, římská, hradištní, středověk
37. Moravské Budějovice /okr. Třebíč/; moravská malovaná keramika
38. Moravský Písek /okr. Hodonín/; kultura nálevkovitých pohárů
39. Moravský Žižkov /okr. Břeclav/; středodunajská mohylová, velatická, doba laténská
40. Mušov /okr. Břeclav/; starší eneolit, kultura únětická, věteřovská, velatická, horákovská, doba laténská, doba římská, doba stěhování národů, doba hradištní, středověk
41. Nechvalín /okr. Hodonín/; neolit, eneolit, kultura s keramikou šňůrovou, horákovská kultura, doba laténská
42. Nuzífov /okr. Brno-venkov/; doba hradištní
43. Ohrazenice /okr. Třebíč/; neolit ?
44. Olomouc /okr. Olomouc/; středověk
45. Ostrožská Nová Ves /okr. Uherské Hradiště/; paleol. osteologický nález
46. Otice /okr. Opava/; paleolit, neolit
47. Partutovice /okr. Přerov/; eneolit
48. Pavlov /okr. Břeclav/; středověk
49. Pavlovice u Přerova /okr. Přerov/; středověk
50. Podolí /okr. Brno-venkov/; středodunajská mohylová kultura
51. Podolí /okr. Uherské Hradiště/; osteologický nález
52. Pohořelice /okr. Břeclav/; středověk
53. Prušánky /okr. Hodonín/; doba hradištní
54. Přifložany /okr. Třebíč/; doba hradištní
55. Přítstpo /okr. Třebíč/; moravská malovaná keramika
56. Pustiměř /okr. Vyškov/; lužická kultura

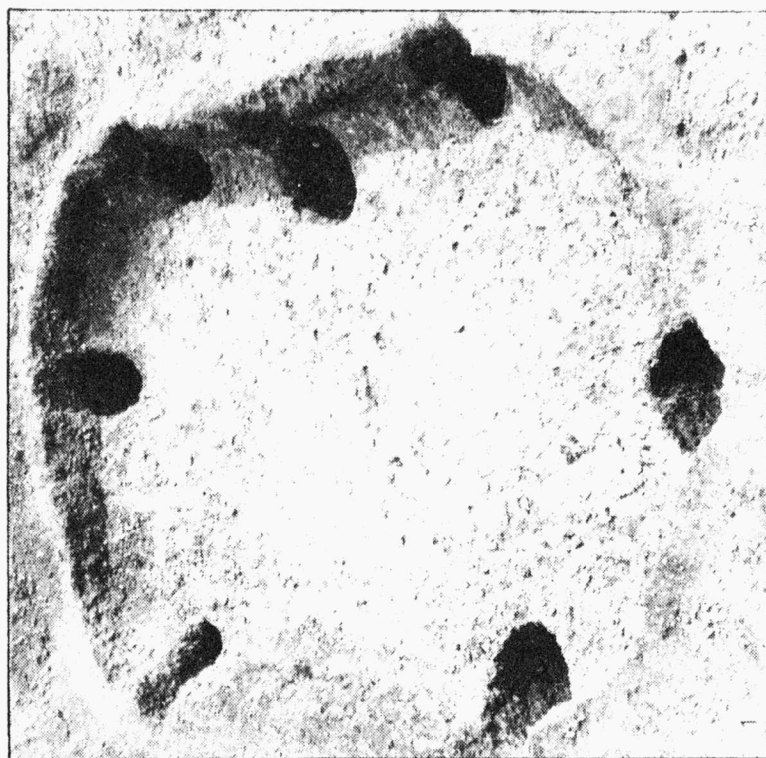
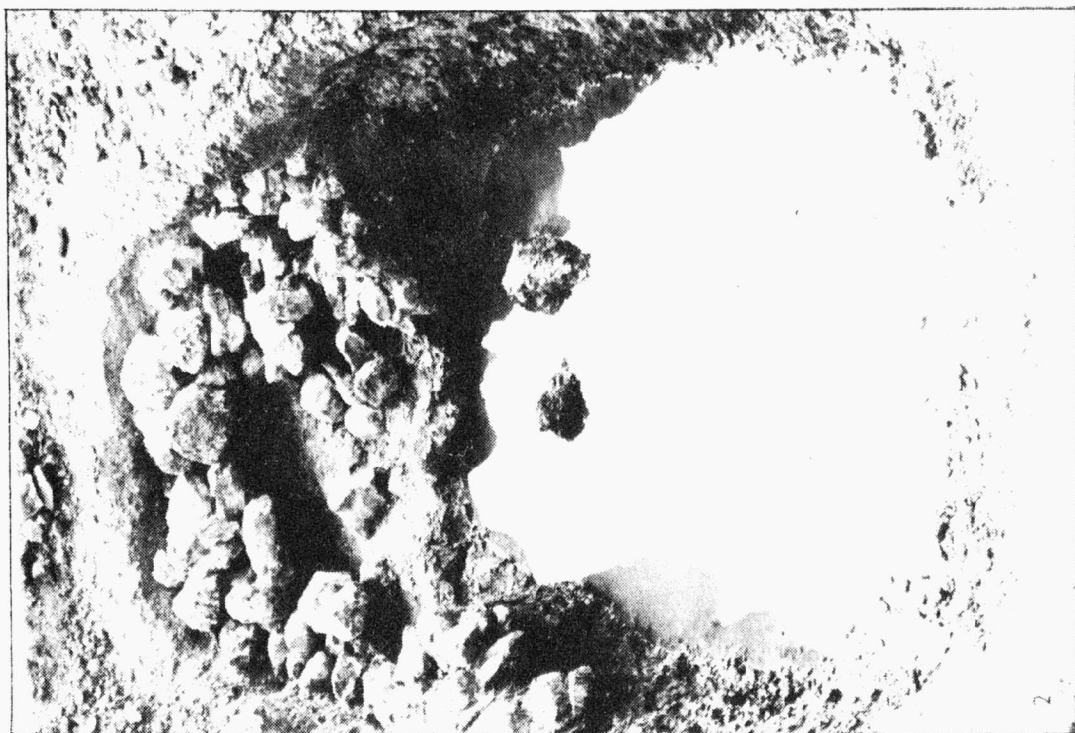
57. Senička /okr. Olomouc/ : středověk
58. Strachotín /okr. Břeclav/ : doba laténská, doba hradištní, středověk
59. Sušice /okr. Uherské Hradiště/ : středověk
60. Uherské Hradiště /okr. Uherské Hradiště/ : středověk
61. Uherský Brod /okr. Uherské Hradiště/ : moravská malovaná keramika
62. Uničov /okr. Olomouc / : středověk
63. Velehrad /okr. Uherské Hradiště/ : středověk
64. Velké Opatovice /okr. Blansko/ : neolit, lužická kultura
65. Vlčnov /okr. Uherské Hradiště/ : středověk
66. Závada /okr. Opava/ : středověk
67. Žarošice /okr. Hodonín/ : kultura nálevkovitých pohárů

Tab. 1
 Lehotice /okr. Kroměříž/. 1 zahloubená část objektu č. A4-1/80; 2-3 nálezy z časně slovanského sídlištního objektu. - 1 eingetiefter Teil des Objektes Nr. A4-1/80; 2-3 Funde aus einem frühslawischen Siedlungsobjekt.

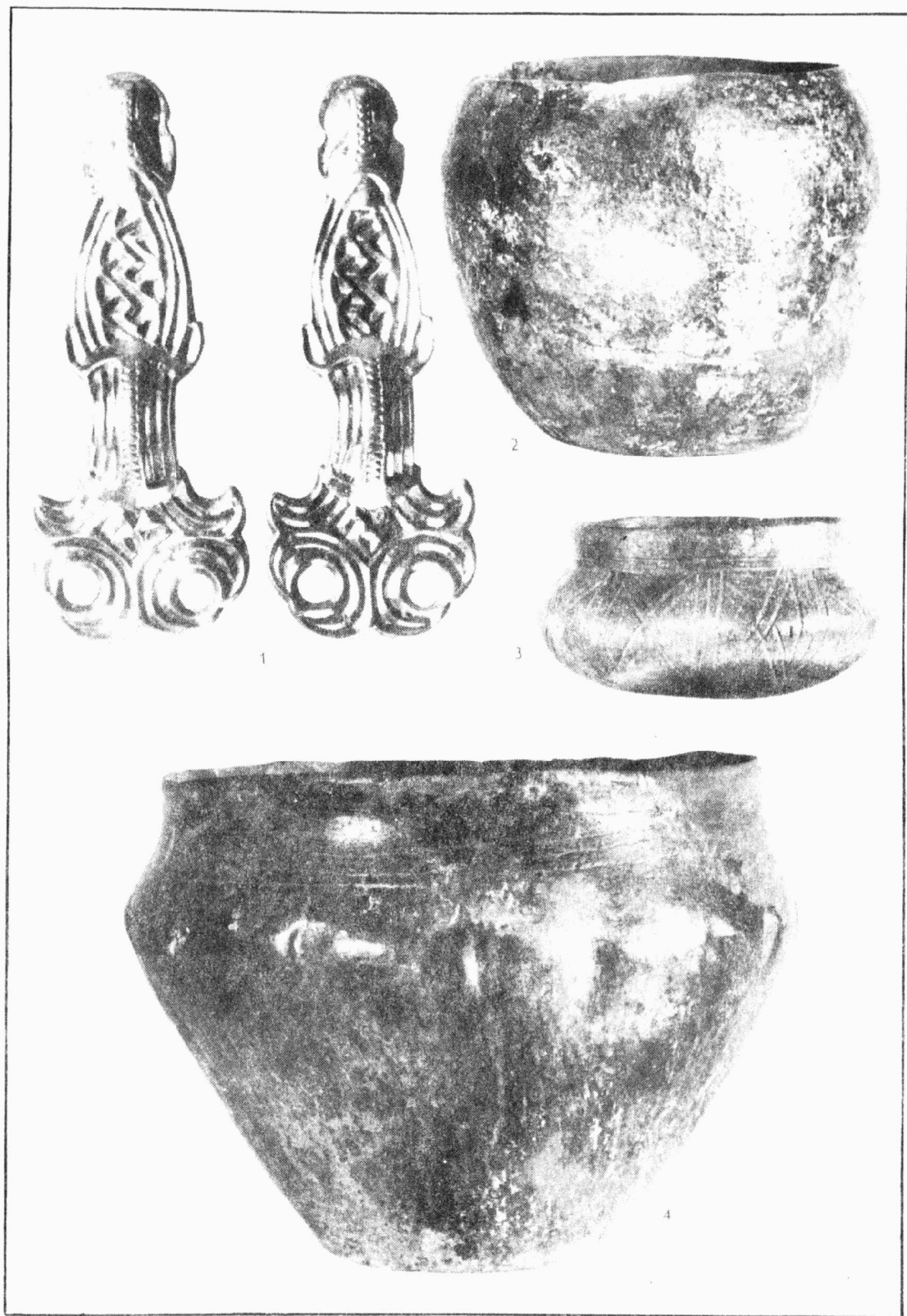
Tab. 2
Senička /okr. Olomouc/. Železářské tavící pece. 1 pohled od severu; 2 pohled od jihu. - Eisenverhüttungs-
öfen. 1 Ansicht von Norden; 2 Ansicht von Süden.

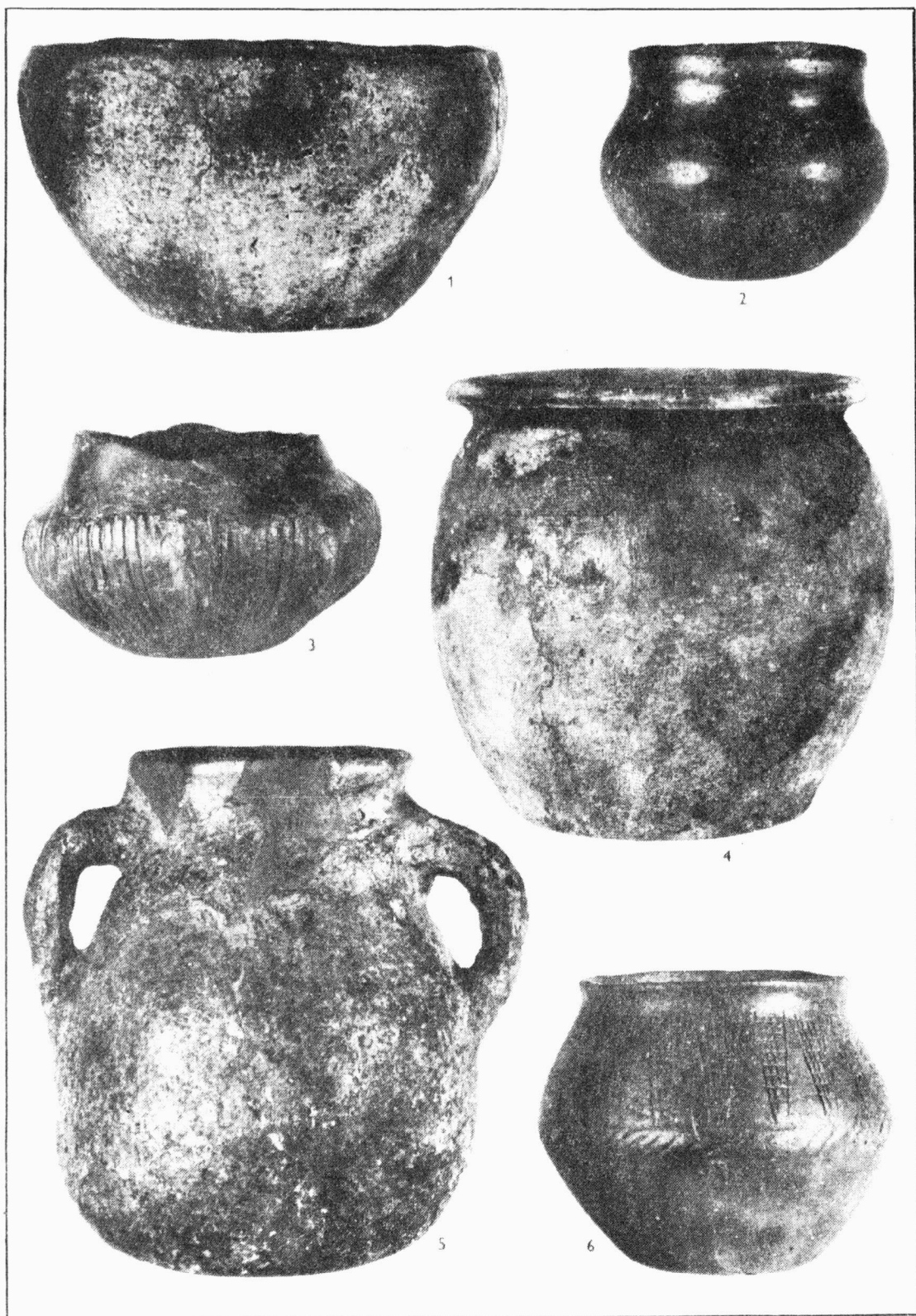
Tab. 3
Mušov /okr. Břeclav/. 1 chata z doby římské; 2 pravděpodobně hrob z doby římské. - 1 Hütte aus der
römischen Kaiserzeit; 2- vermutlich Grab aus der römischen Kaiserzeit.

Tab. 4
Bedřichovice /okr. Brno-venkov/. Hroby protoúnětické kultury. - Gräber der protoúněticer Kultur.

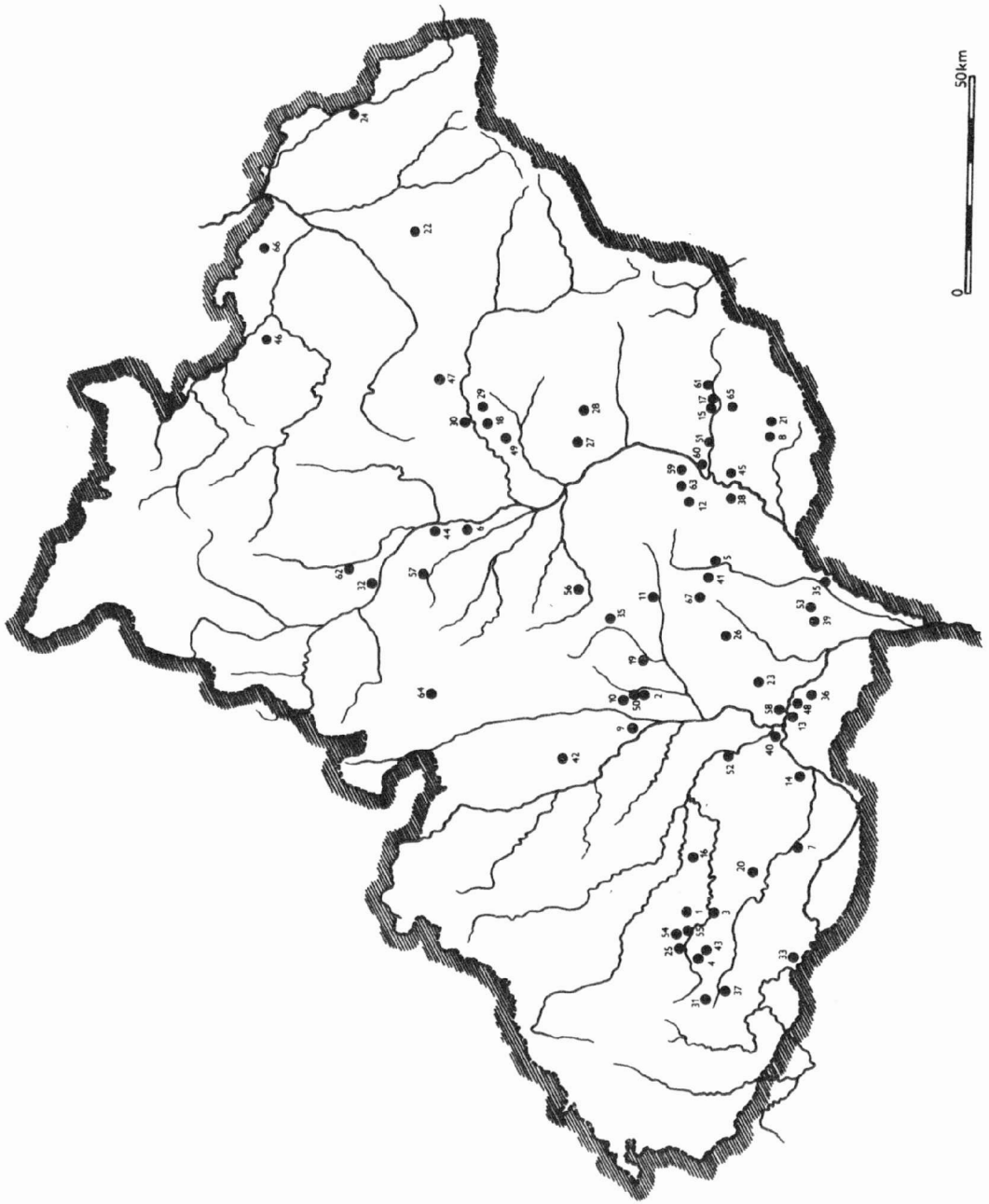
Tab. 5
 Holubice /okr. Vyškov/. Spony a výběr keramiky z hrobů z doby stěhování národů. - Fibeln und Keramik -
 auswahl aus Gräbern aus der Völkerwanderungszeit.

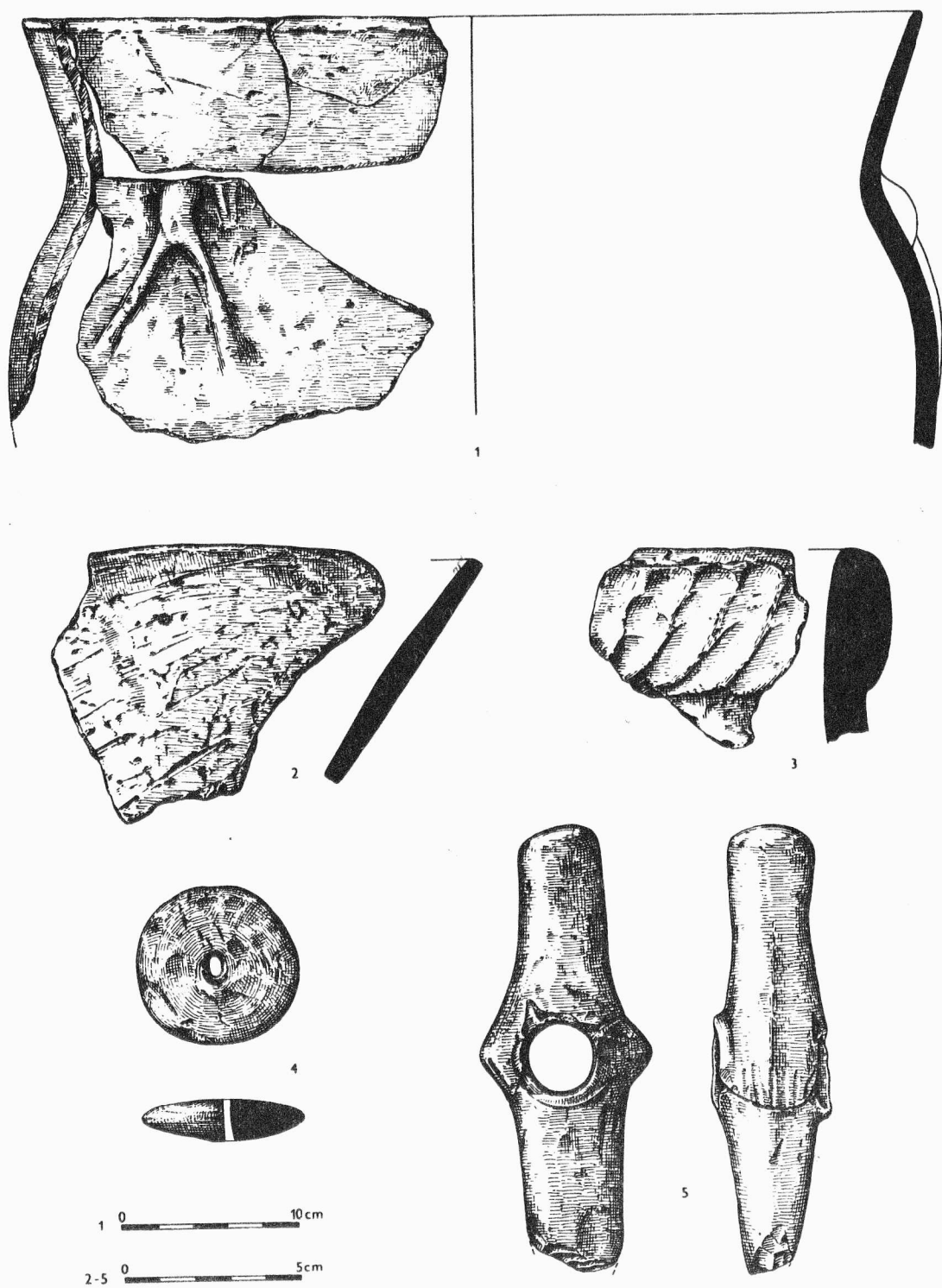
Tab. 6
Holubice /okr. Vyškov/. Výběr keramiky z hrobů z doby stěhování národů.- Keramikauswahl aus Gräbern
aus der Völkerwanderungszeit.

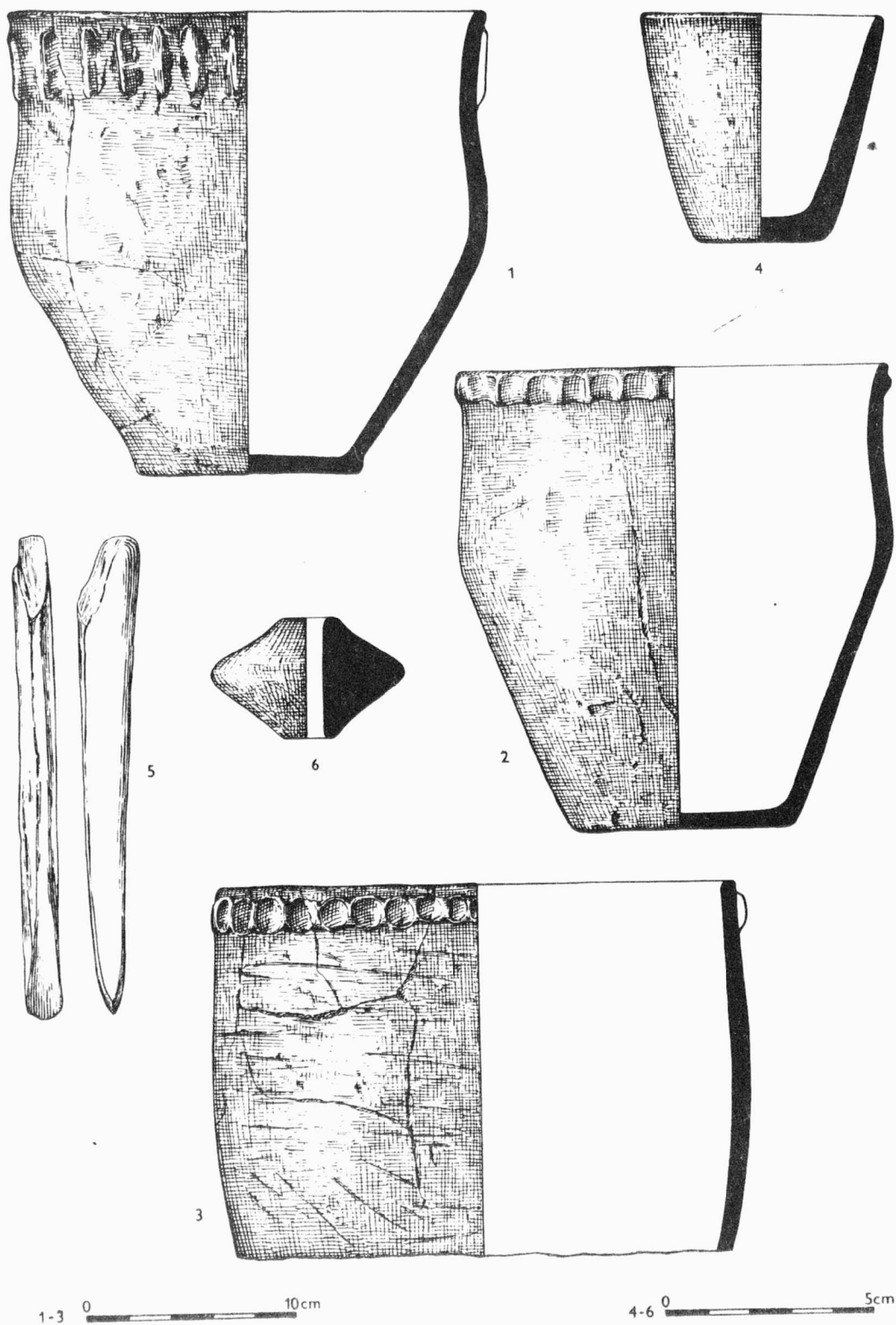
Tab. 7
 Nechvalín /okr. Hodonín/. 1 pohled na naleziště; 2 hrob č. 15 kultury sňurové. - 1 Ansicht auf den Fundort;
 2 Grab Nr. 15 der Kultur mit Schnurkeramik.

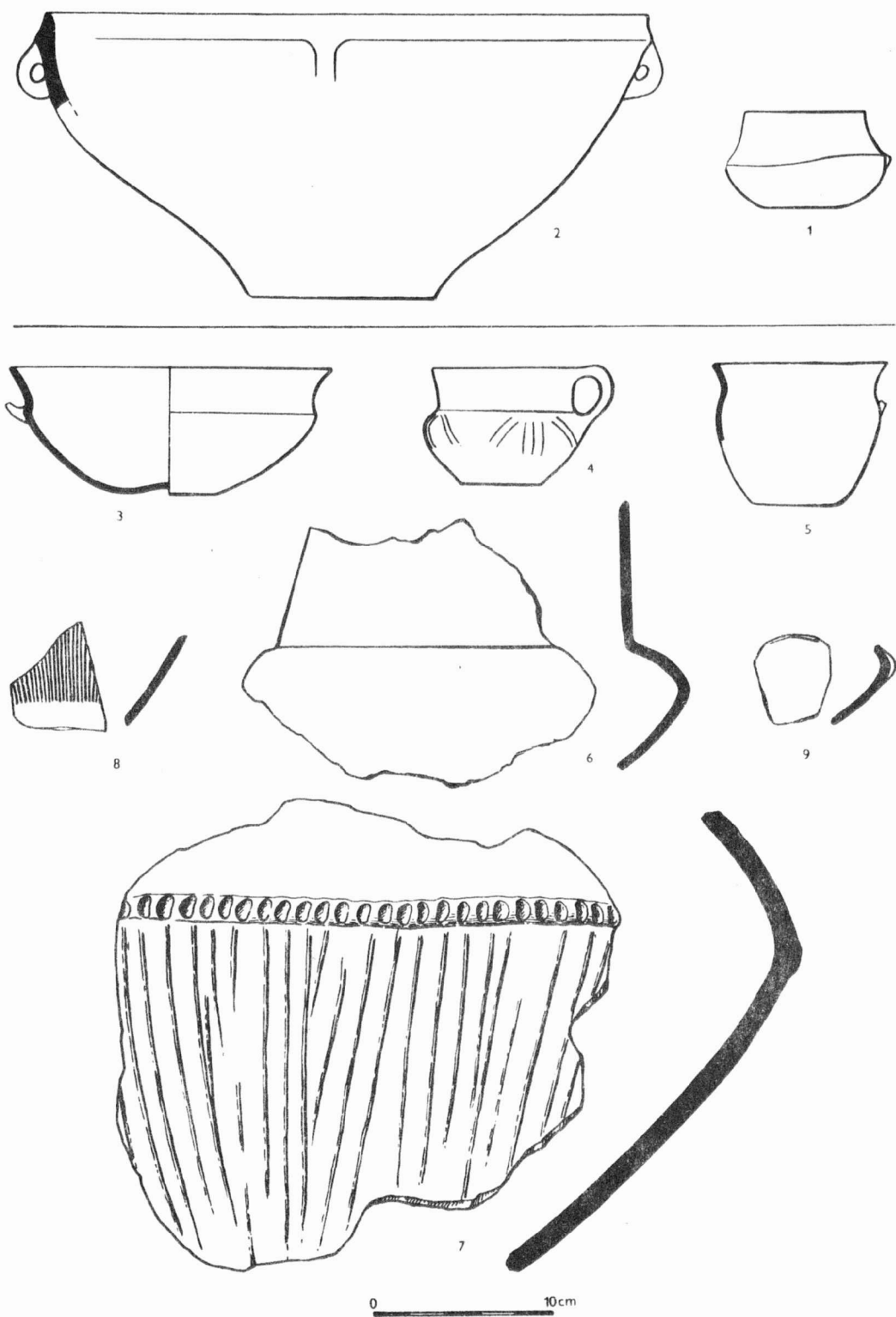
Tab. 8
 Výzkumy a záchranné akce na Moravě v roce 1980. - Grabungen und Rettungsaktionen in Mähren im Jahre 1980.

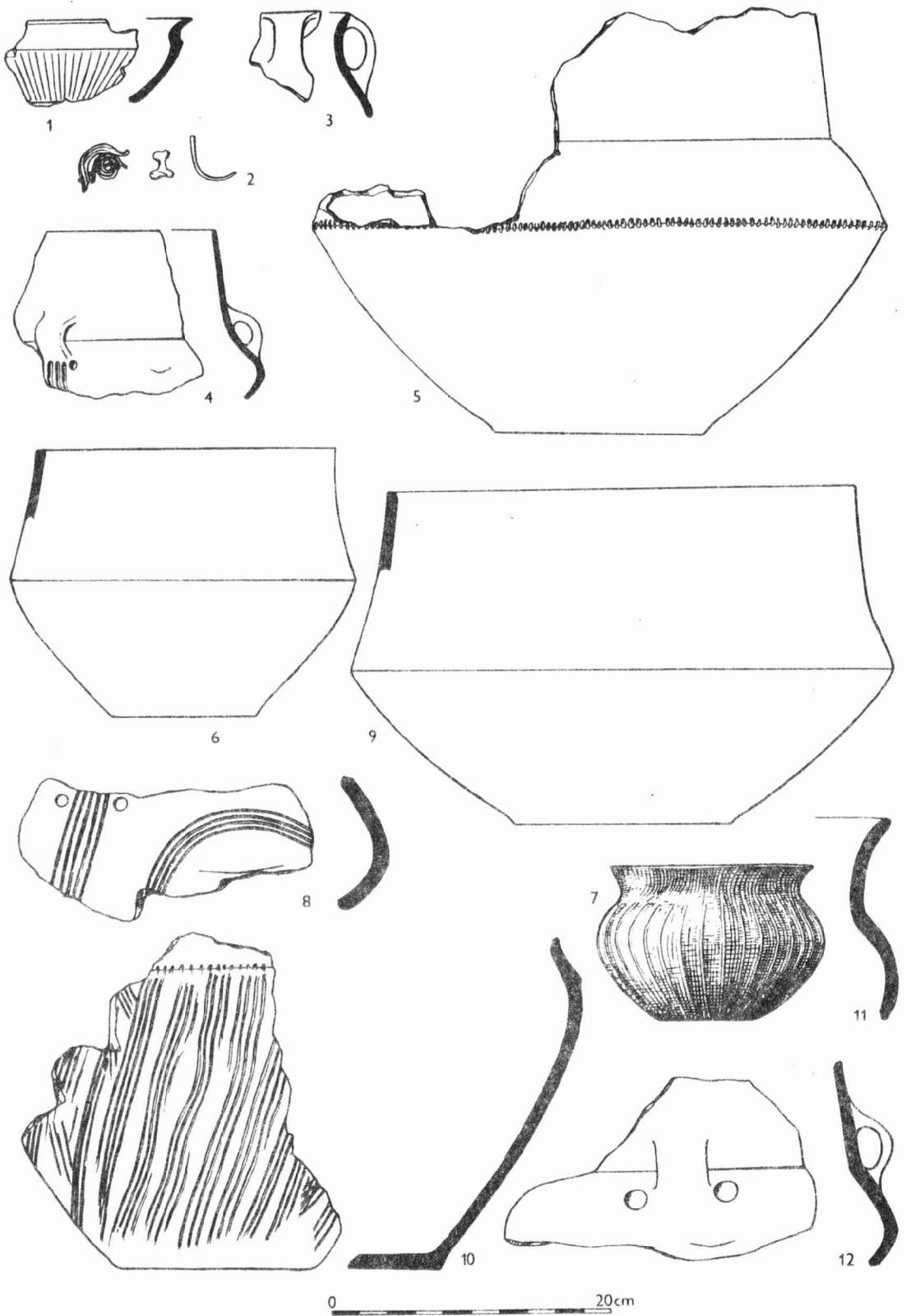
Obr. 1
 Moravský Písek /okr. Hodonín/. Nálezy kultury nálevkovitých pohárů. - Funde der Trichterbecher -
 kultur.

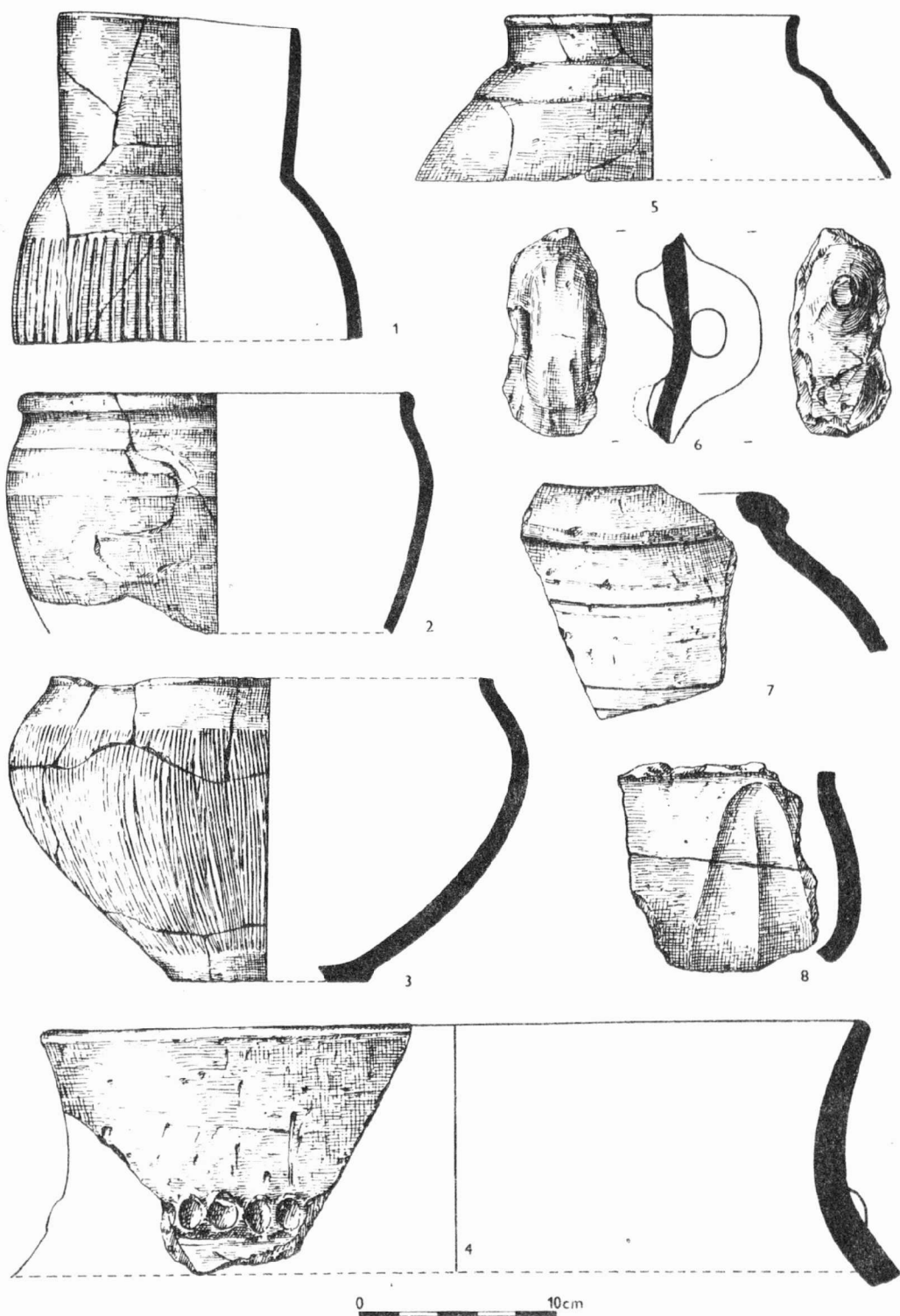
Obr. 2
 Žarošice /okr. Hodonín/. Eneolitické sídliště. 1 jáma 2; 2,6 jáma 1; 3-5 nálezy z porušených jam. -
 Aneolithische Siedlung. 1 Grube 2; 2,6 Grube 1; 3-5 Funde aus gestörten Gruben.

Obr. 3
 Bolelouc /okr. Olomouc/. 1 únětický hrob 1; 2 únětický hrob 3; 3-7 lužický hrob D; 8-9 lužické sídlištní objekty. - 1 Úněticer Grab 1; 2 Úněticer Grab 3; 3-7 Lausitzer Grab D; 8-9 Lausitzer Siedlungsobjekte.

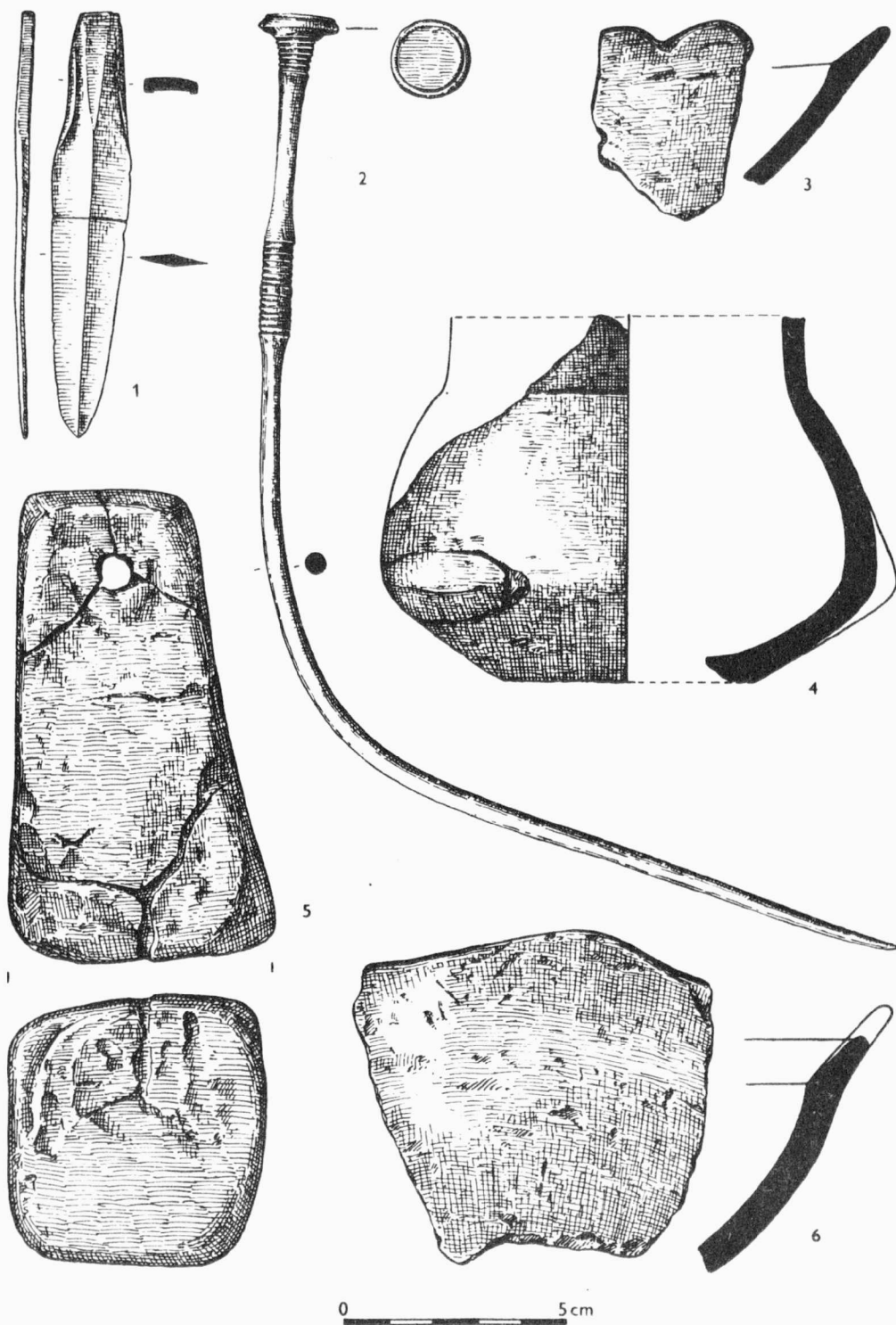
Obr. 4
 Bolelouc /okr. Olomouc/. 1-5 lužický hrob A; 6,7 lužický hrob B; 8-12 lužický hrob C. - 1-5 Lau-
 sitzer Grab A; 6,7 Lausitzer Grab B; 8-12 Lausitzer Grab C.

Obr. 5
 Moravský Žižkov /okr. Břeclav/. Výběr nálezů ze sídliště mohylové a velatické kultury a z doby laté-
 ské /2, 5, 7/. - Auswahl von Funden aus der Hügelgräber- und Velaticersiedlung und aus der Latène-
 zeit /2, 5, 7/.

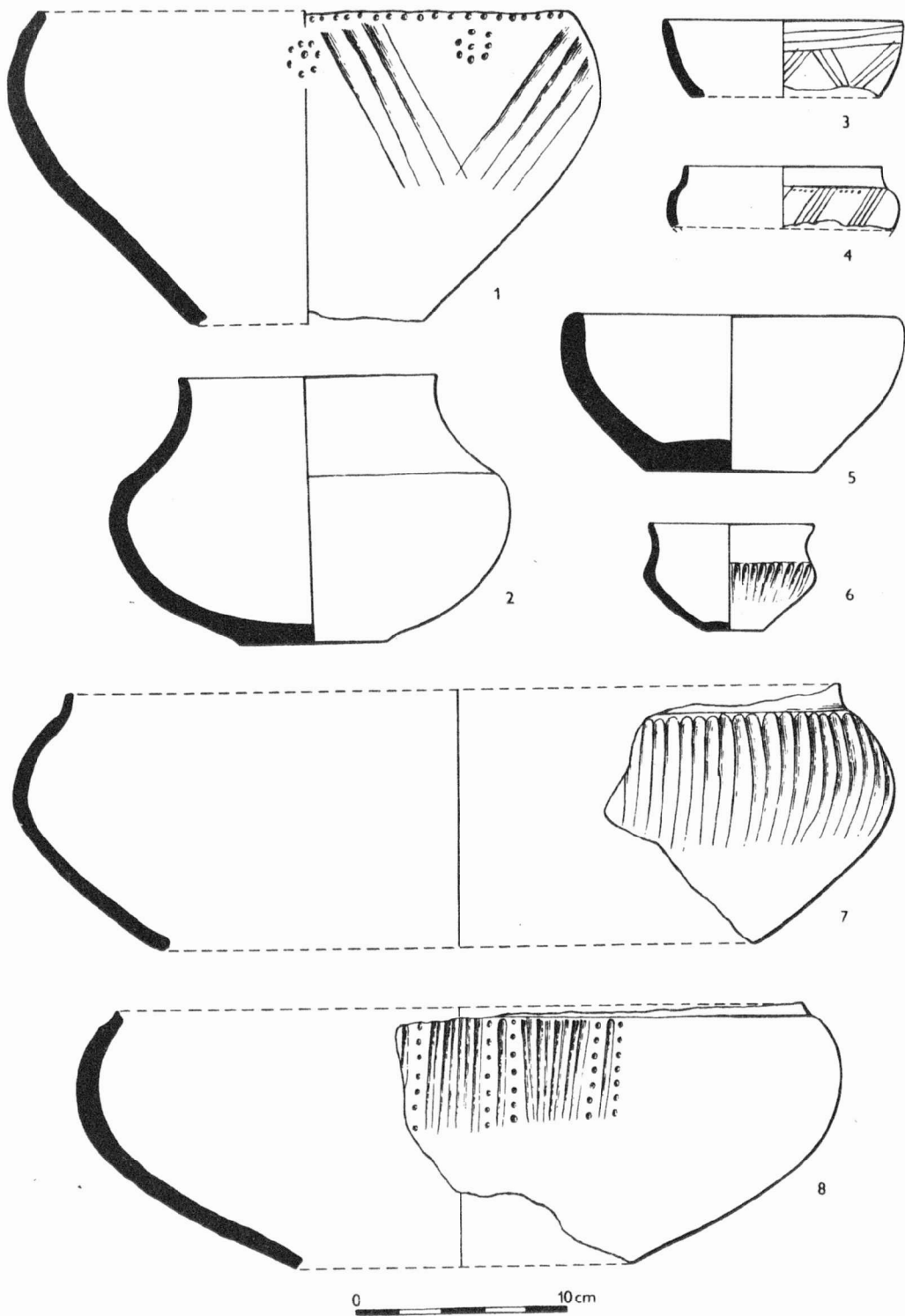

Obr. 6
 Moravský Žižkov /okr. Břeclav/. Výběr nálezů ze sídliště mohylové a velatické kultury a z doby laténské /1/. - Auswahl von Funden aus der Hügelgräber- und Velaticersiedlung und aus der Latènezeit.

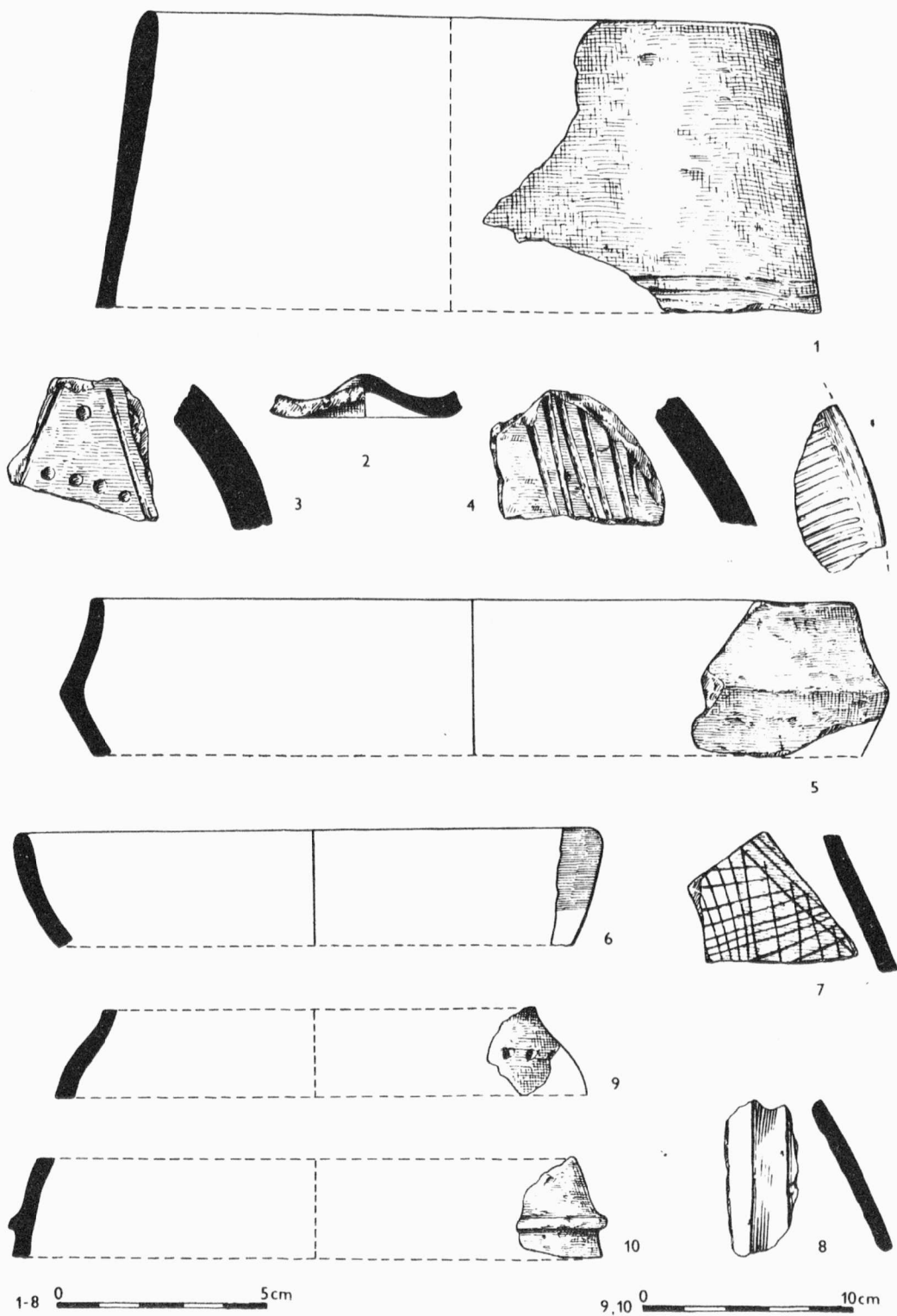
Obr. 7

1 Kurovice /okr. Kroměříž/, Dýka z mladší doby bronzové, - Dolch aus der jüngeren Bronzezeit; 2-6 Moravský Žižkov /okr. Břeclav/. Výběr nálezů ze sídliště mohylové a velatické kultury. - Fundauswahl aus der Siedlung der Hügelgräber- und Velaticerkultur.

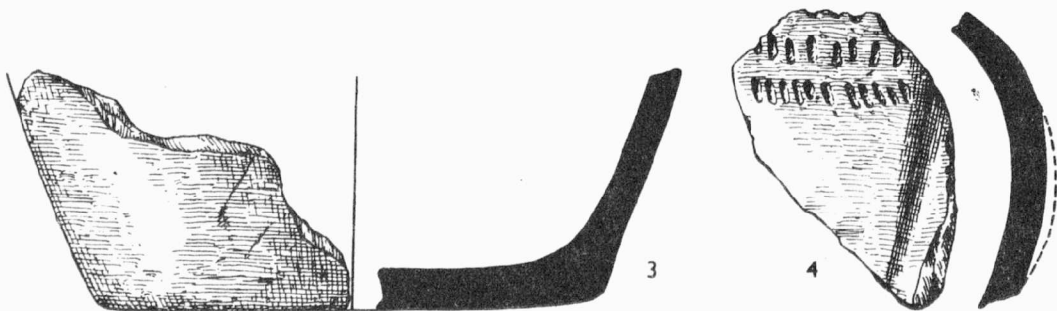
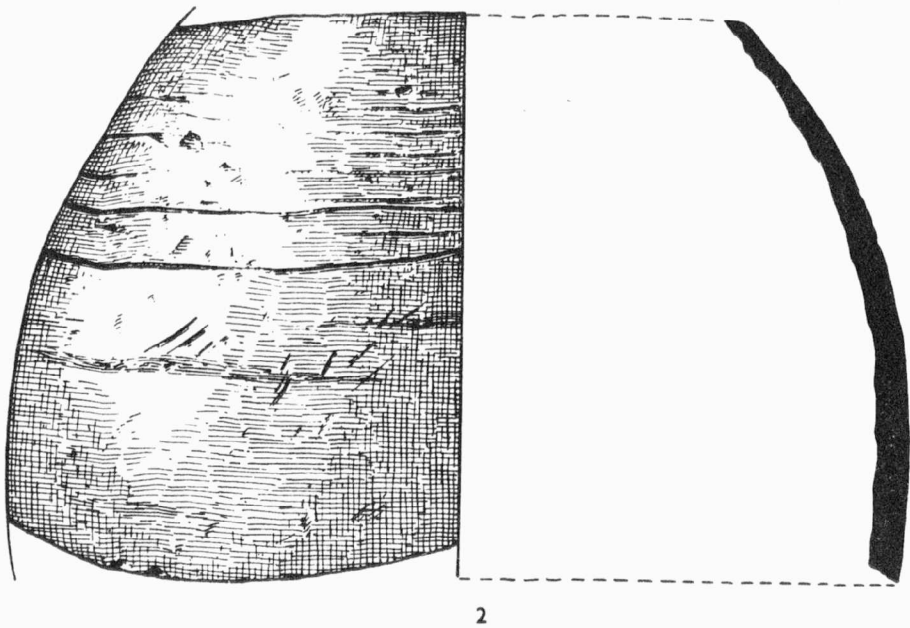
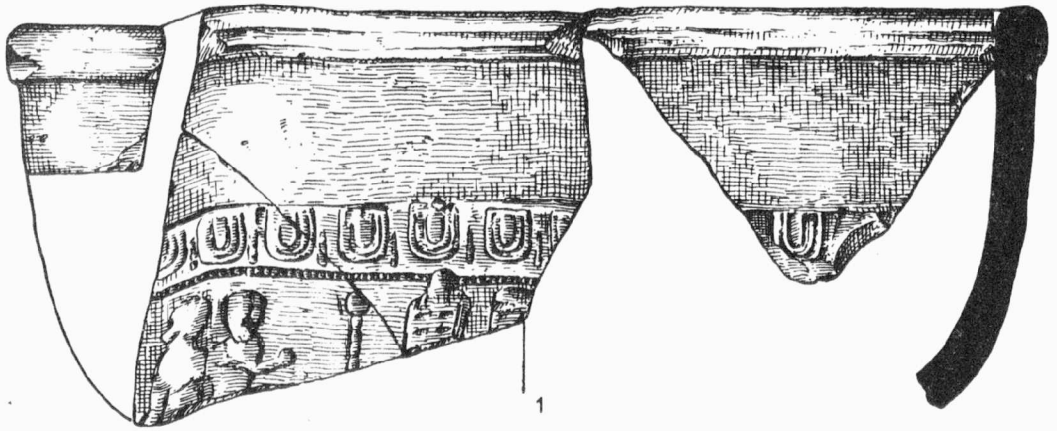

Obr. 8

Pustiměř /okr. Vyškov/, Pohřebiště lužické kultury. Nálezy z hrobů z roku 1961. - Gräberfeld der Lausitzkultur. Funde aus Gräbern vom Jahre 1961

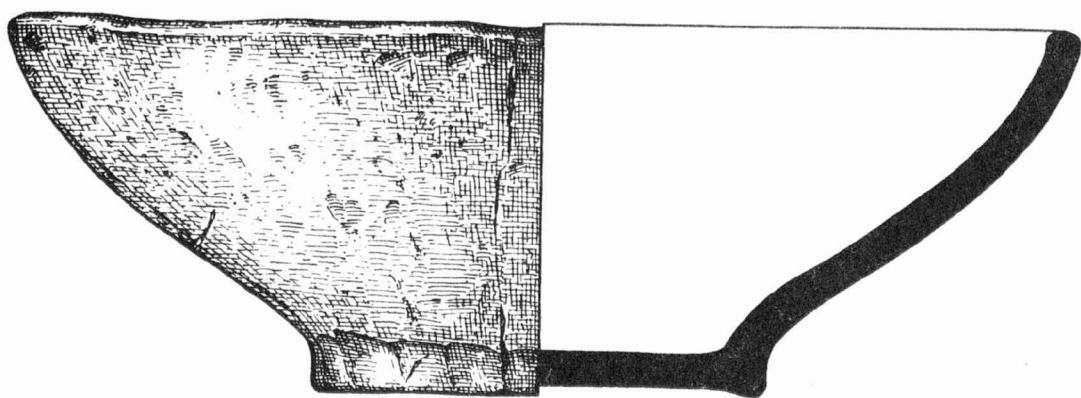

Obr. 9
 Velké Opatovice /okr. Blansko/. Hradisko lužické kultury. Povrchový sběr. - Burgwall der Lausitzer -
 kultur. Lesefunde.

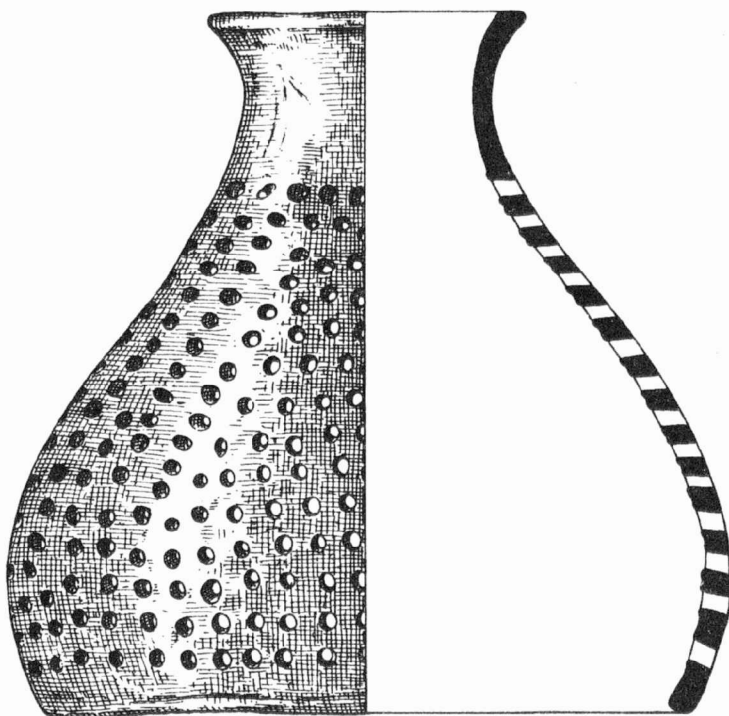

0 5cm

Obr. 10
 Mušov /okr. Břeclav/, Svah "Hradiště", keramika z objektu 2. - Hang von "Hradiště", Keramik aus Objekt 2.

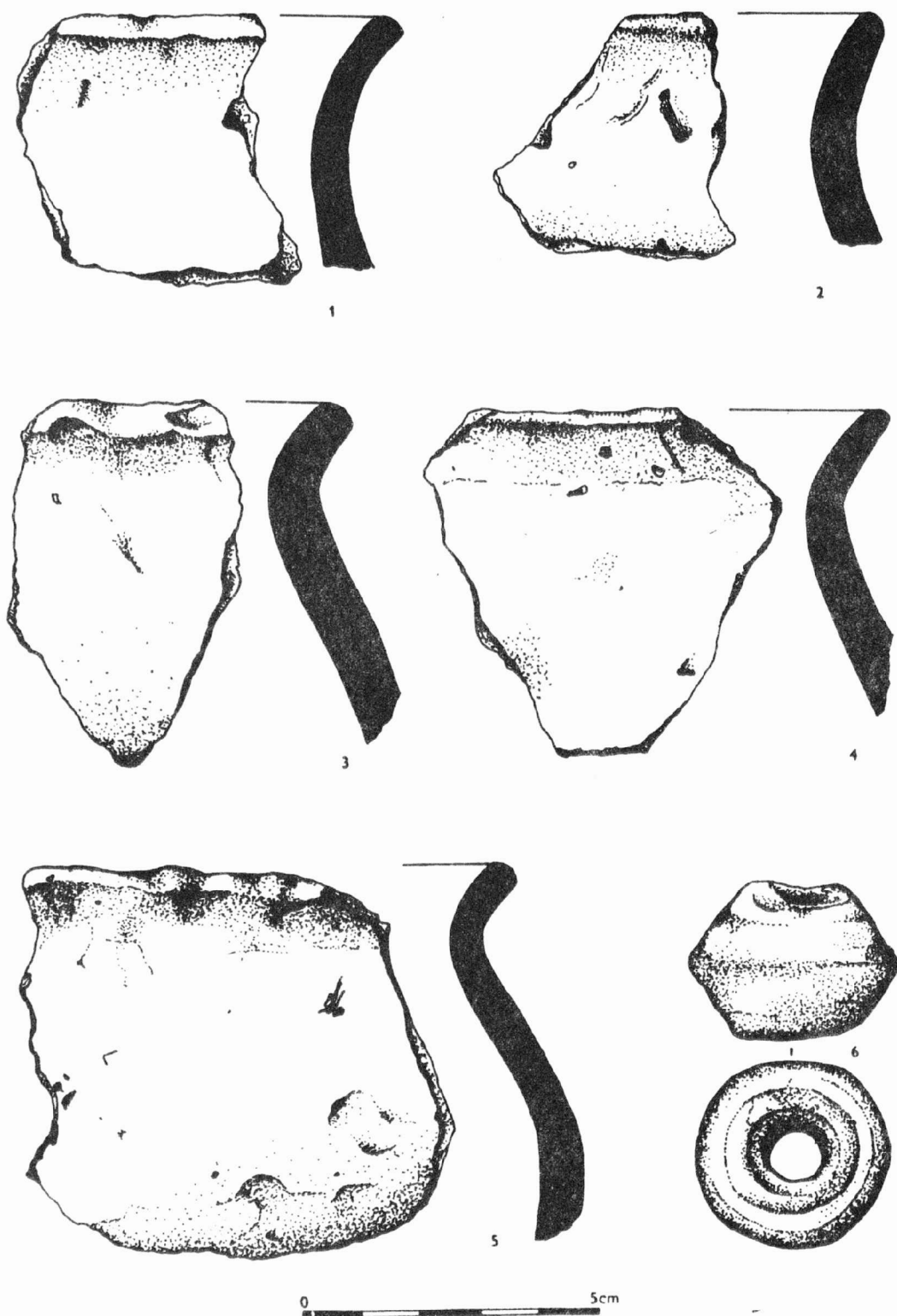
1

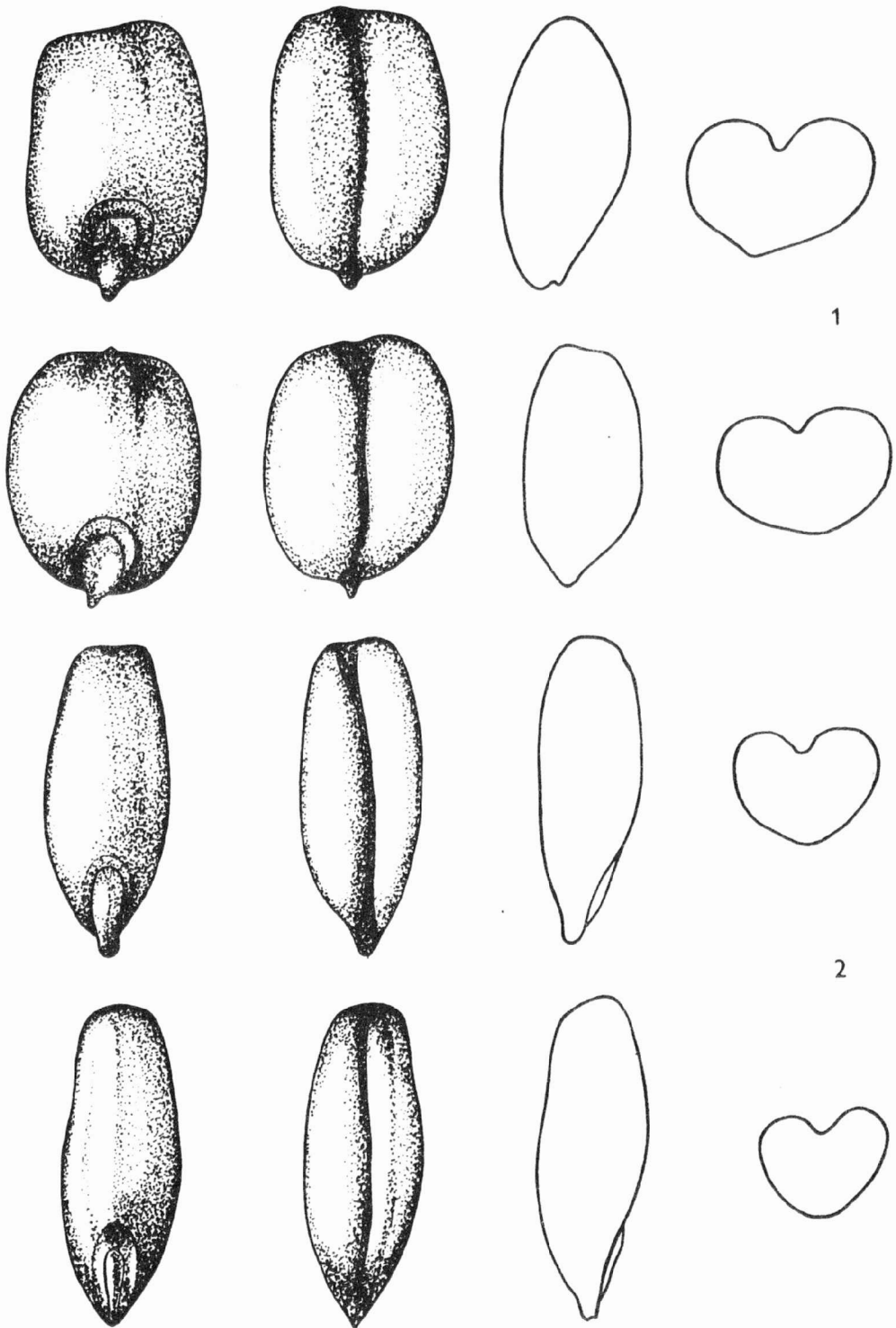
2

Obr. 11
Mušov /okr. Břeclav/. Štěrkovna státního statku, Keramika z mladší doby římské. - Schottergrube des Staatsgutes. Keramik aus der jüngeren Kaiserzeit.

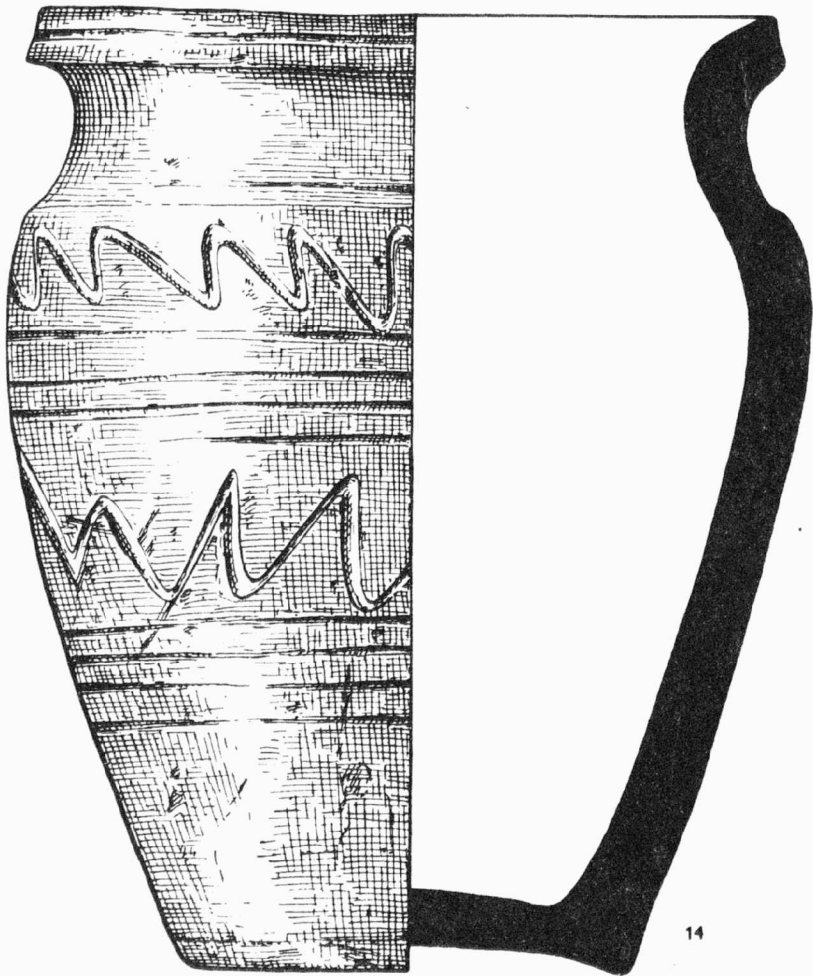
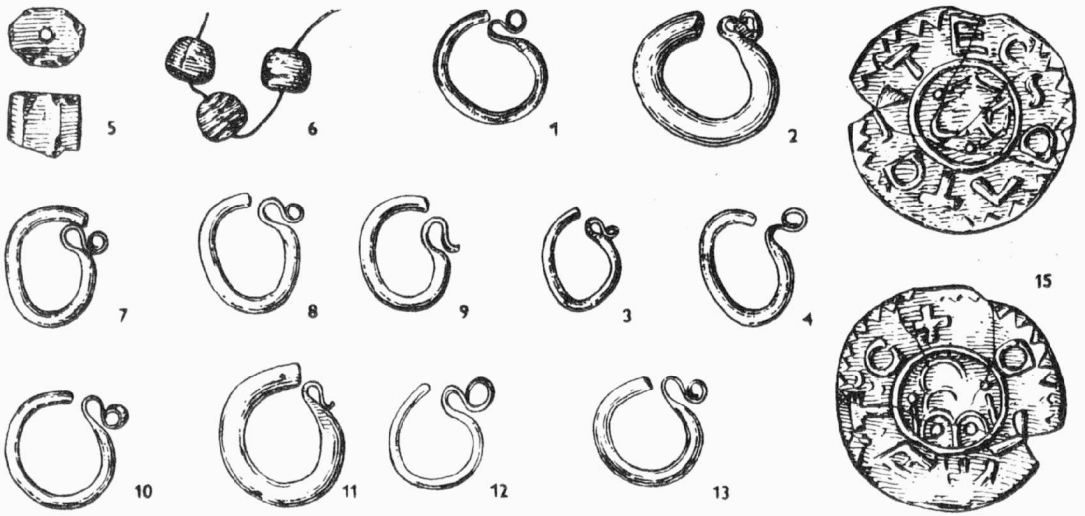

Obr. 12
 Lehotice /okr. Kroměříž/. Nálezy z časně slovanského sídlištního objektu. - Funde aus einem frühslawischen Siedlungsobjekt.

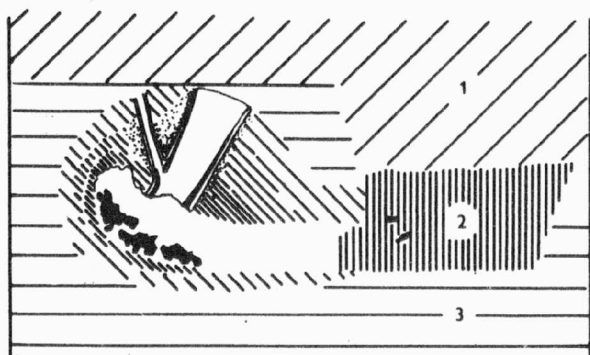
Obr. 13

Lehotice /okr. Kroměříž/. Zuhelnatělé obilky z doby hradištní. 1 *Triticum aestivum*; 2 *Secale cereale*.
 - Verkohlte Getreidekörner aus der Burgwallzeit. 1 *Triticum aestivum*; 2 *Secale cereale*.

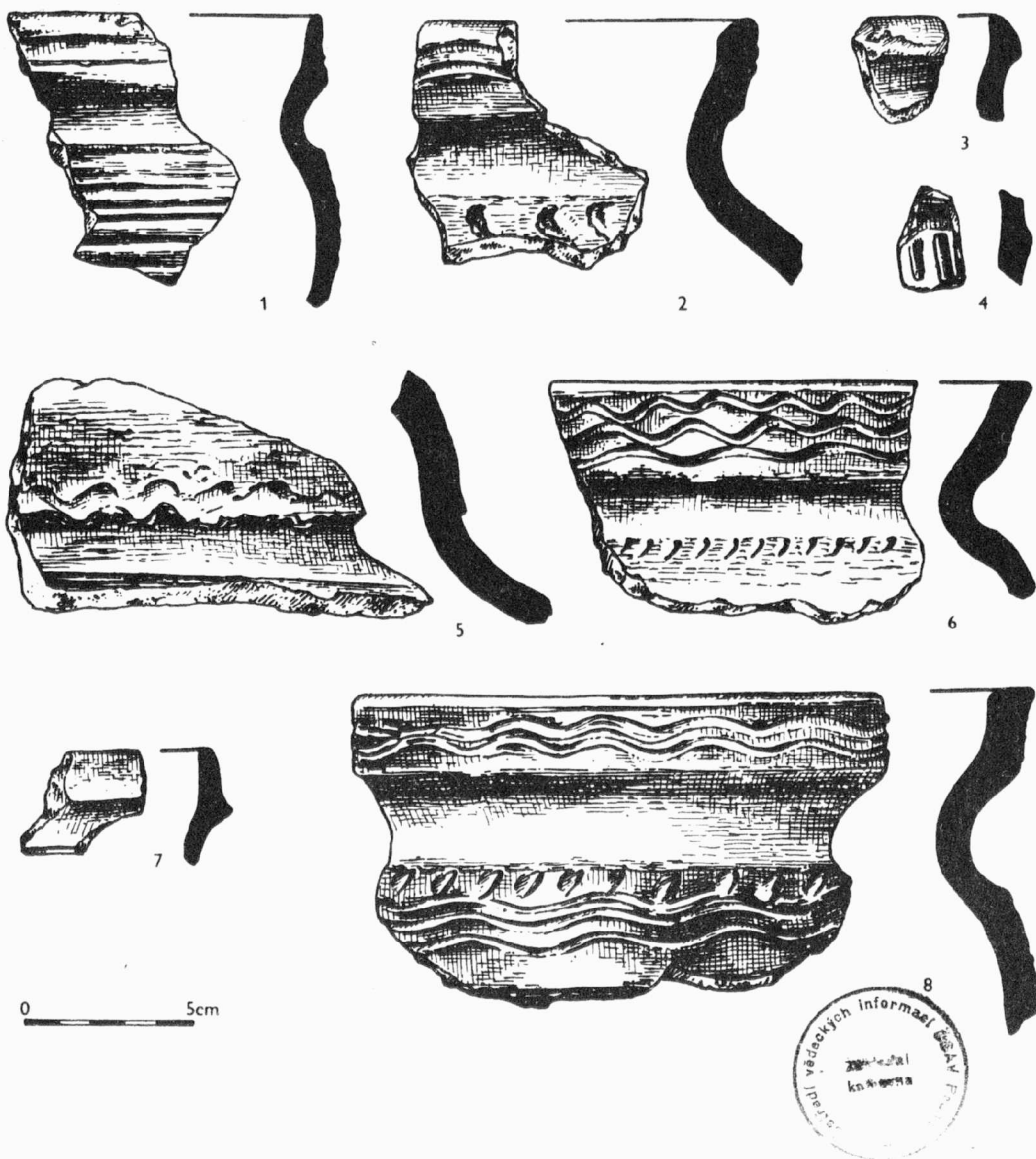

Obr. 14

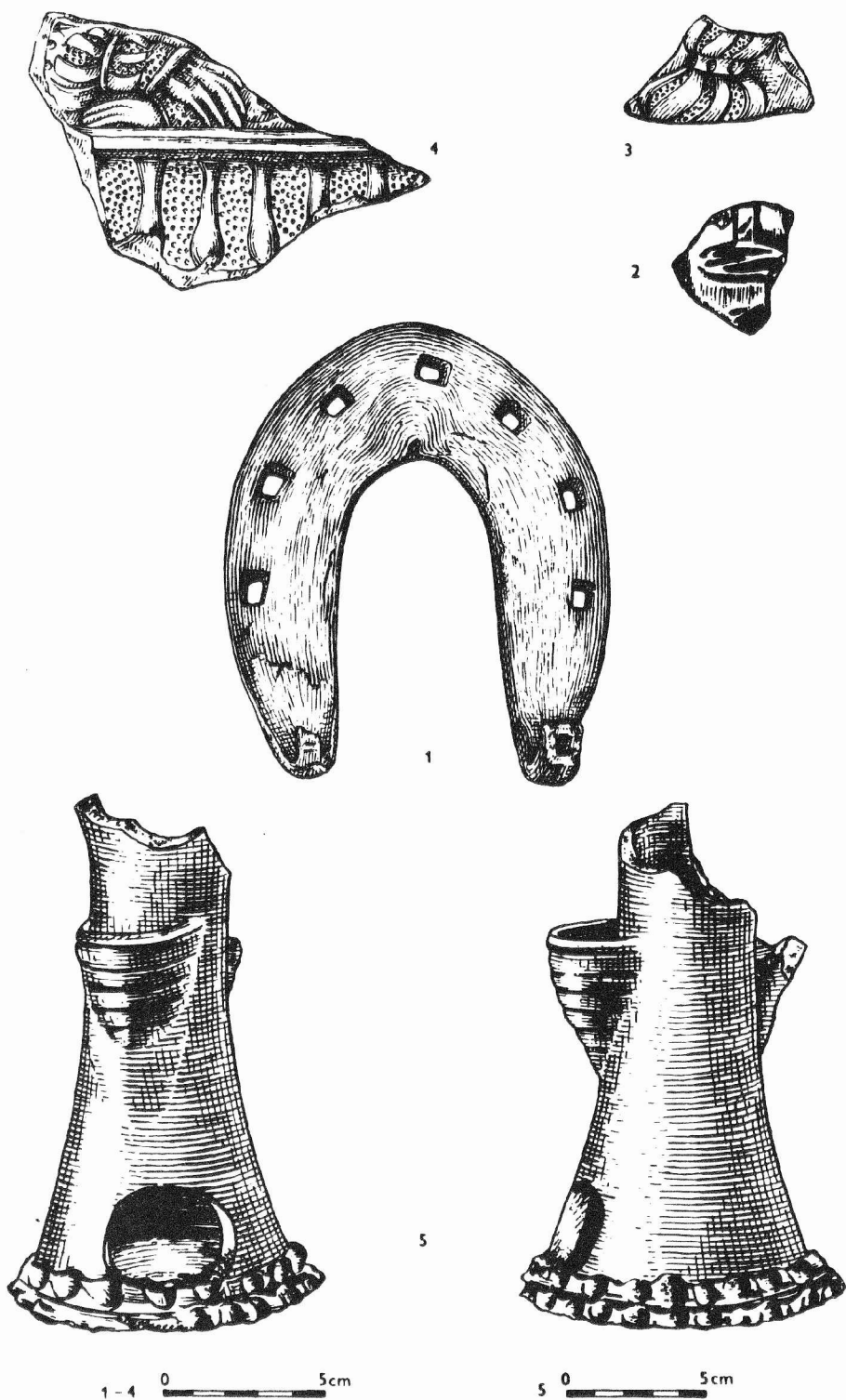
Mušov /okr. Břeclav/. Slovanské pohřebiště, Nálezy ze střední a mladší doby hradištní. - Slawisches Gräberfeld, Funde aus der mittleren und jüngeren Burgwallzeit.

1 - HNĚDÁ NADLOŽNÍ HLÍNA
 2 - VÝPLŇ PŘEDPECNÍHO
 PROSTORU
 3 - SPRAŠ

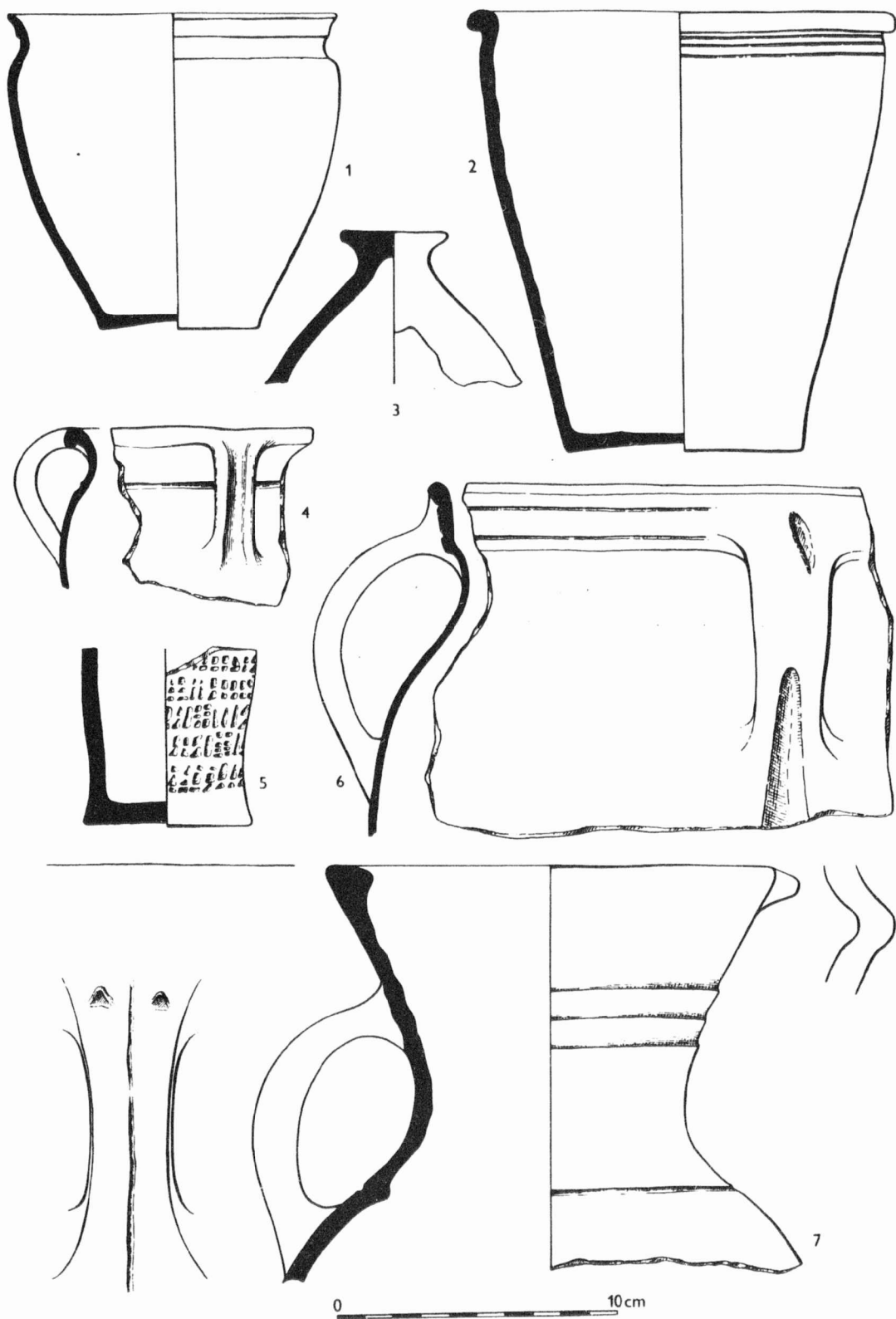

Obr. 15
 Senička /okr. Olomouc/. Řez tavící železářskou pecí /nahore/; střeby od železářských pecí /1, 2, 5 -
 - 8/ a z výplně jámy /4/. - Querschnitt durch einen Eisenverhüttungs-ofen /oben/; Scherben von Eisen-
 verhüttungs-ofen /1, 3, 5-8/ und aus der Grubenausfüllung /4/.

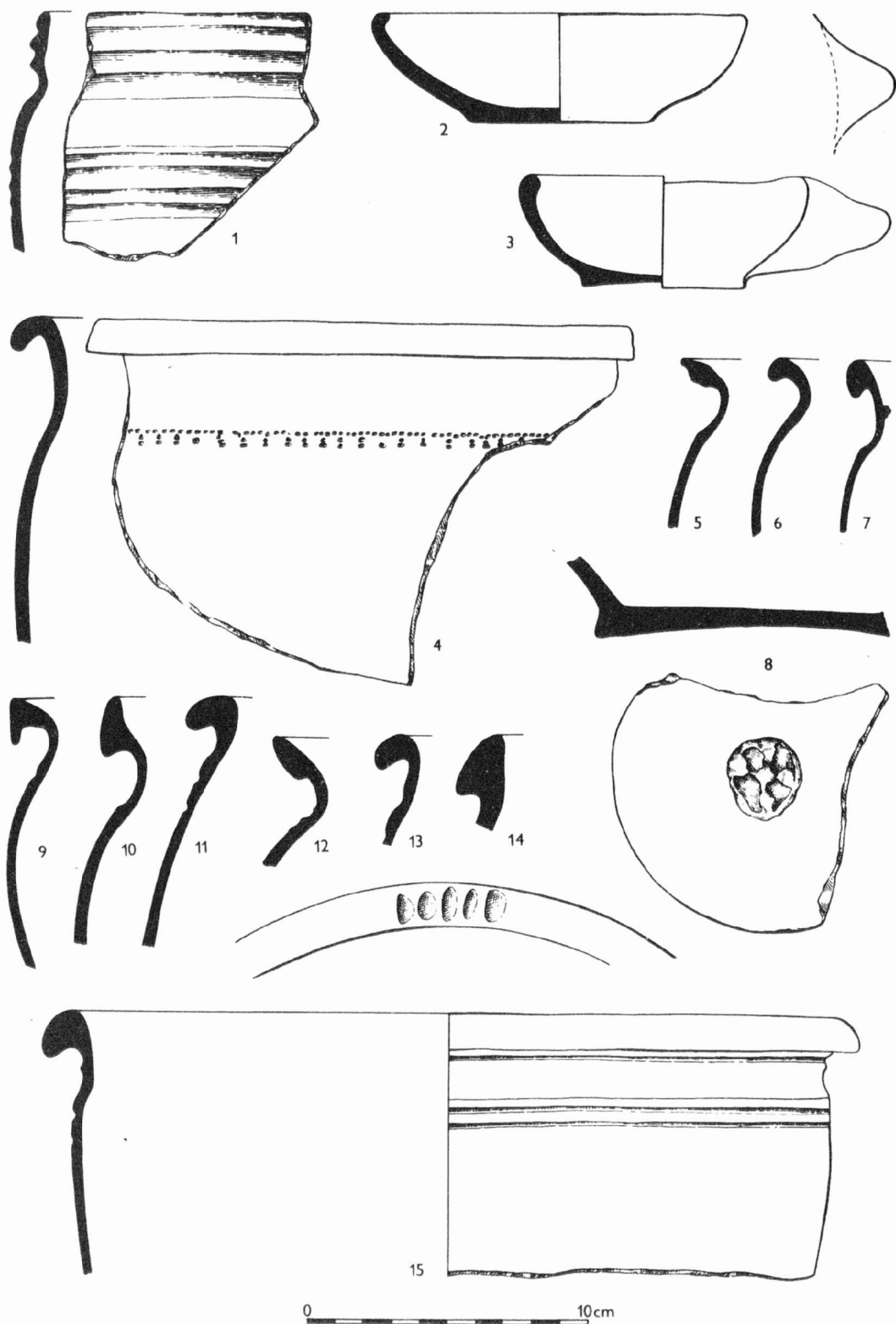
Obr. 16

Olomouc /okr. Olomouc/, Restaurace "Bristol", Nálezy z hlinité navážky. - Restaurant "Bristol". Funde aus der erdigen Aufschüttung.

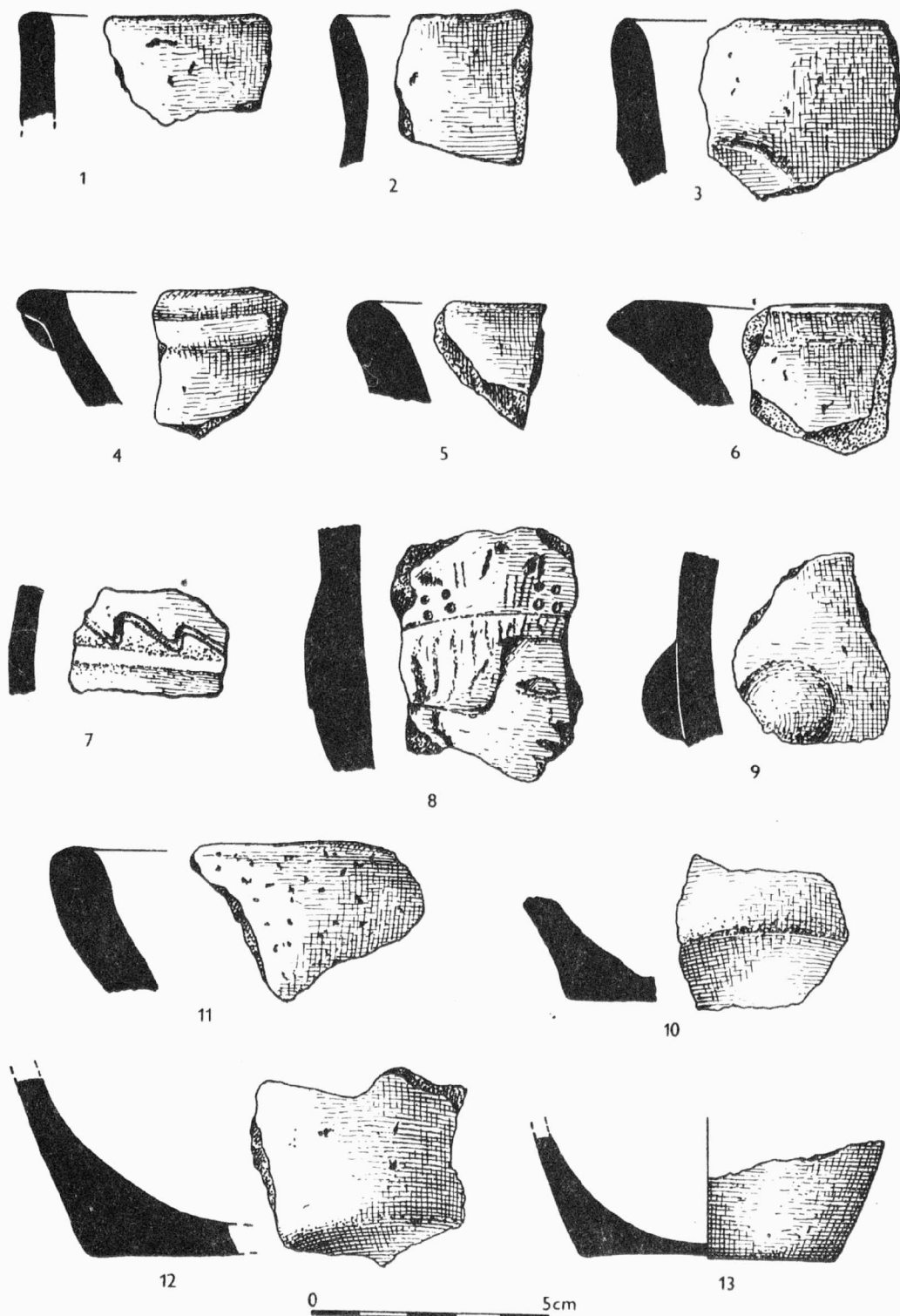

Obr. 17

Milovice /okr. Břeclav/. Výběr středověkého materiálu. - Auswahl an mittelalterlichem Material.

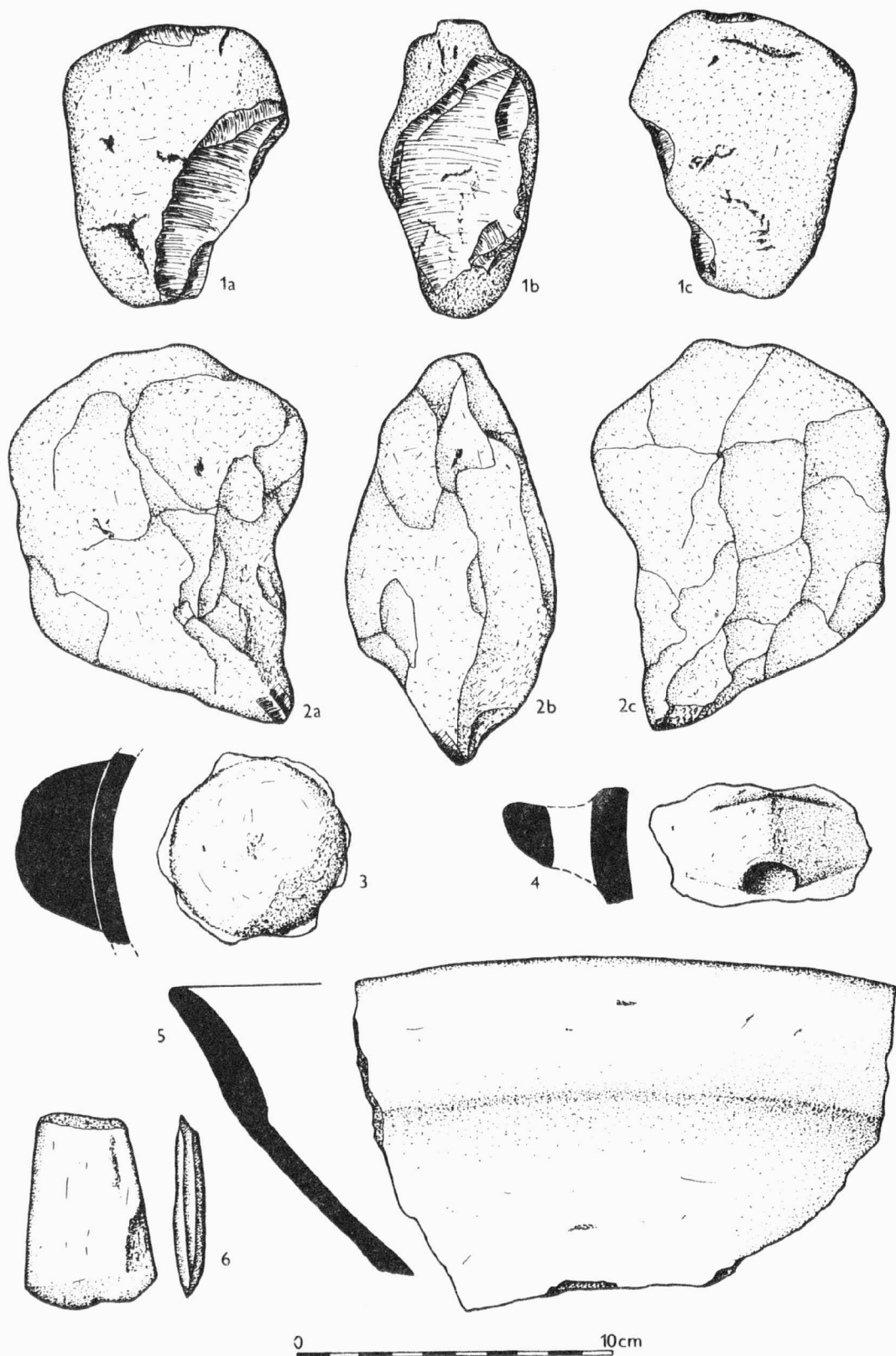

Obr. 18
 Milovice /okr. Břeclav/. Výběr středověkého materiálu. - Auswahl an mittelalterlichem Material.

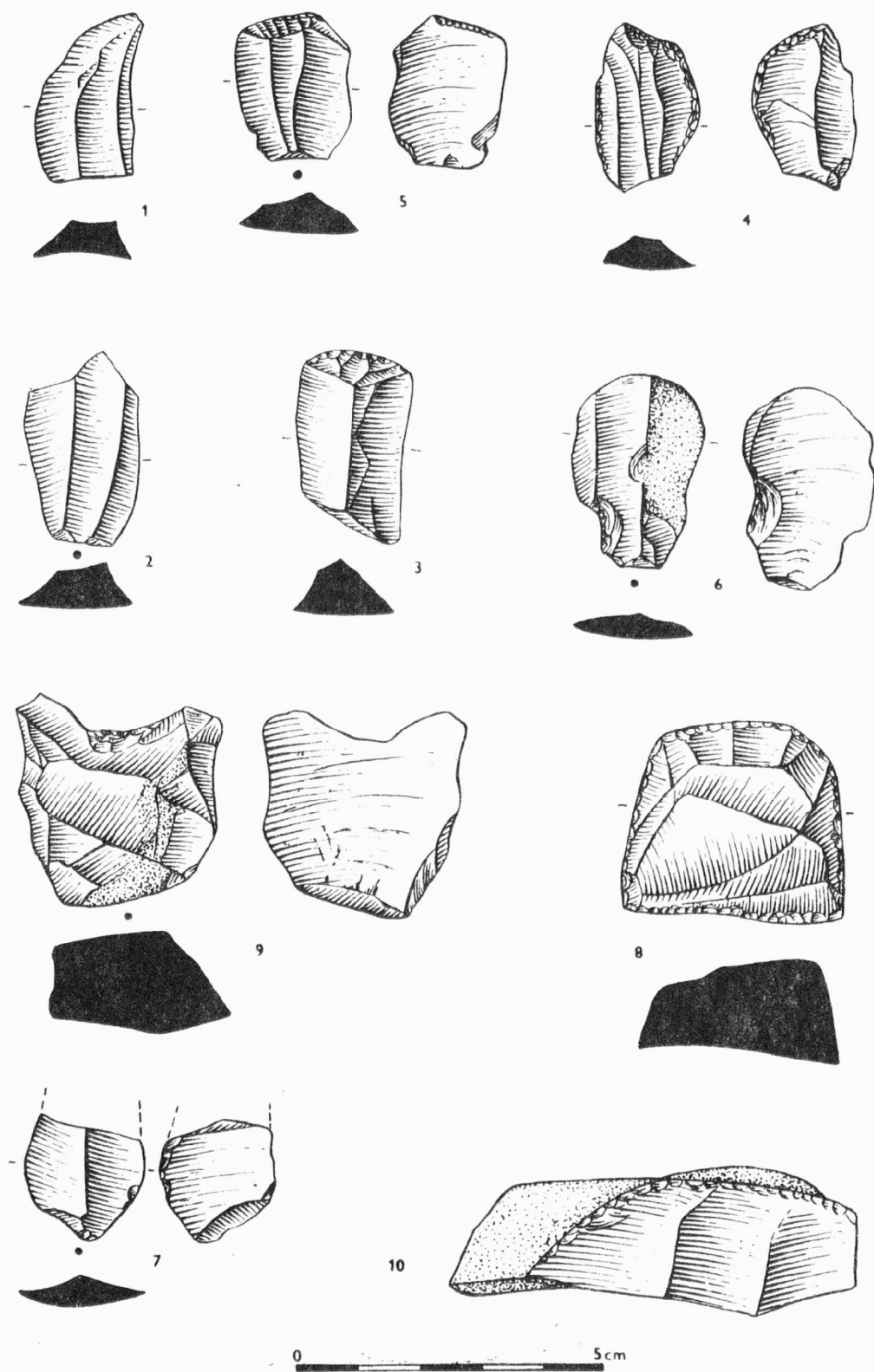
Obr. 19

Fragmenty pravěké keramiky. - Fragmente prähistorischer Keramik; 2 Bačice II /okr. Třebíč/; 4, 6, 10 Blatnice IV /okr. Třebíč/; 5, 11, 12 Blatnice /okr. Třebíč/; 1, 3, 13 Jaroměřice n. R. /okr. Třebíč/; 9 Moravské Budějovice III /okr. Třebíč/. - Nálezy slovanské a středověké keramiky. - Funde slawischer und mittelalterlicher Keramik; 7 Litohoř /okr. Třebíč/; 8 Lukov /okr. Znojmo/.

Obr. 20

Sídelištní nálezy kultury s moravskou malovanou keramikou. - Siedlungsfunde der Kultur mit mährischer bemalter Keramik; 3,5 Horní Dunajovice /okr. Znojmo/; 4,6 Jaroměřice n.R. XII /okr. Třebíč/. - Paleolitické nástroje. - Paläolithisches Werkzeug; 1,2 Jaroměřice n. R. XI /okr. Třebíč/.

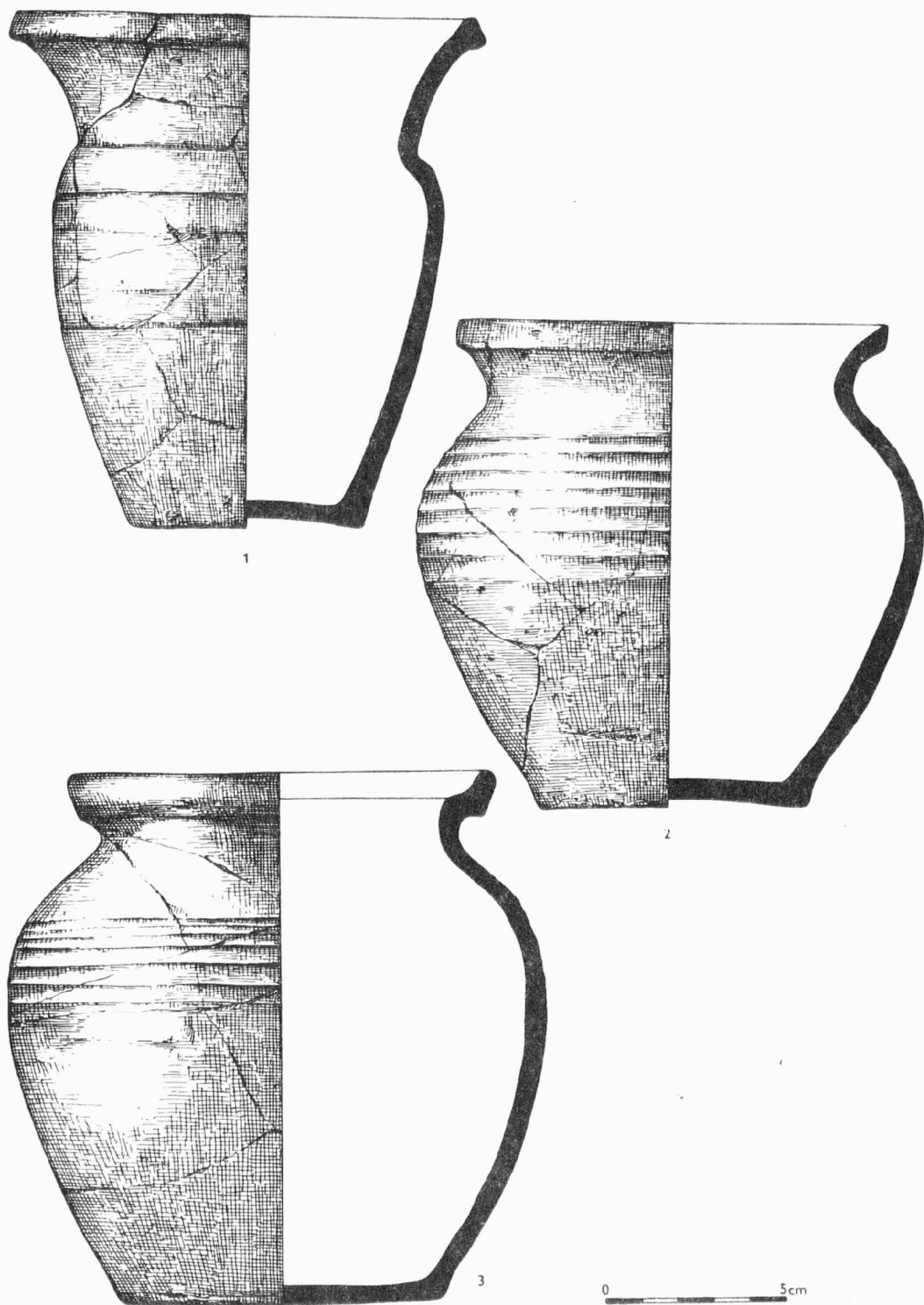
Obr. 21

Nálezy štípané industrie. - Funde an Spaltindustrie: 4,8 Bačice I /okr. Třebíč/; 1,7,9 Biskupice III /okr. Třebíč/; 5 Blatnice V /okr. Třebíč/; 10 Dukovany /okr. Třebíč/; 3 Jaroměřice n. R. XII /okr. Třebíč/; 6 Litoň /okr. Třebíč/; 2 Moravské Budějovice /okr. Třebíč/.

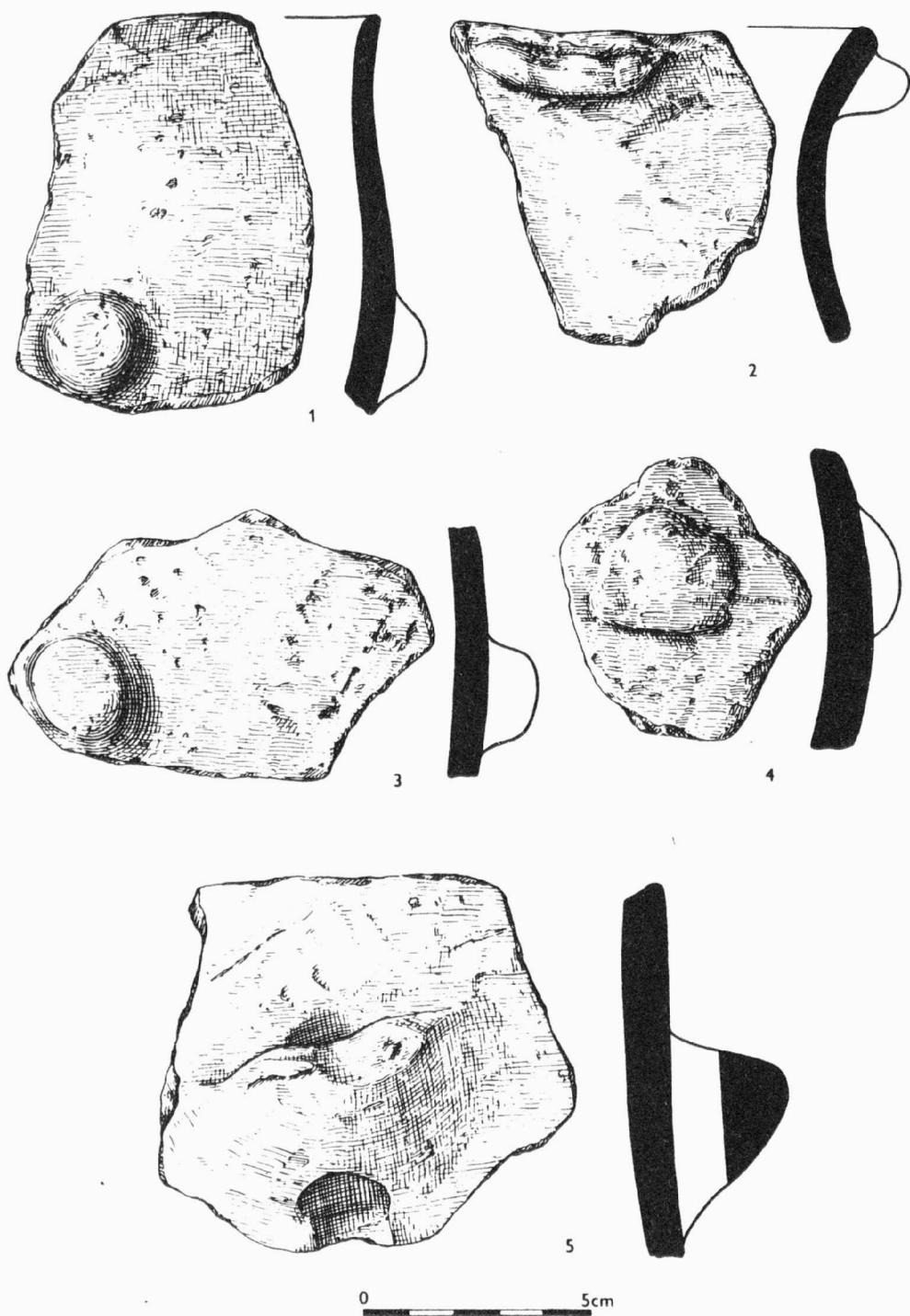
Obr. 22

Uherské Hradiště / okr. Uherské Hradiště/, Otakarova ulice, parcela č. 130. 1-10 horizont III; 9 profil zlomku tegule; 11-26 horizont II. - Otakar-Gasse, Parzelle Nr. 130. 1-10 Horizont III; 9 Profil eines Taegulafragmentes; 11-26 Horizont II.

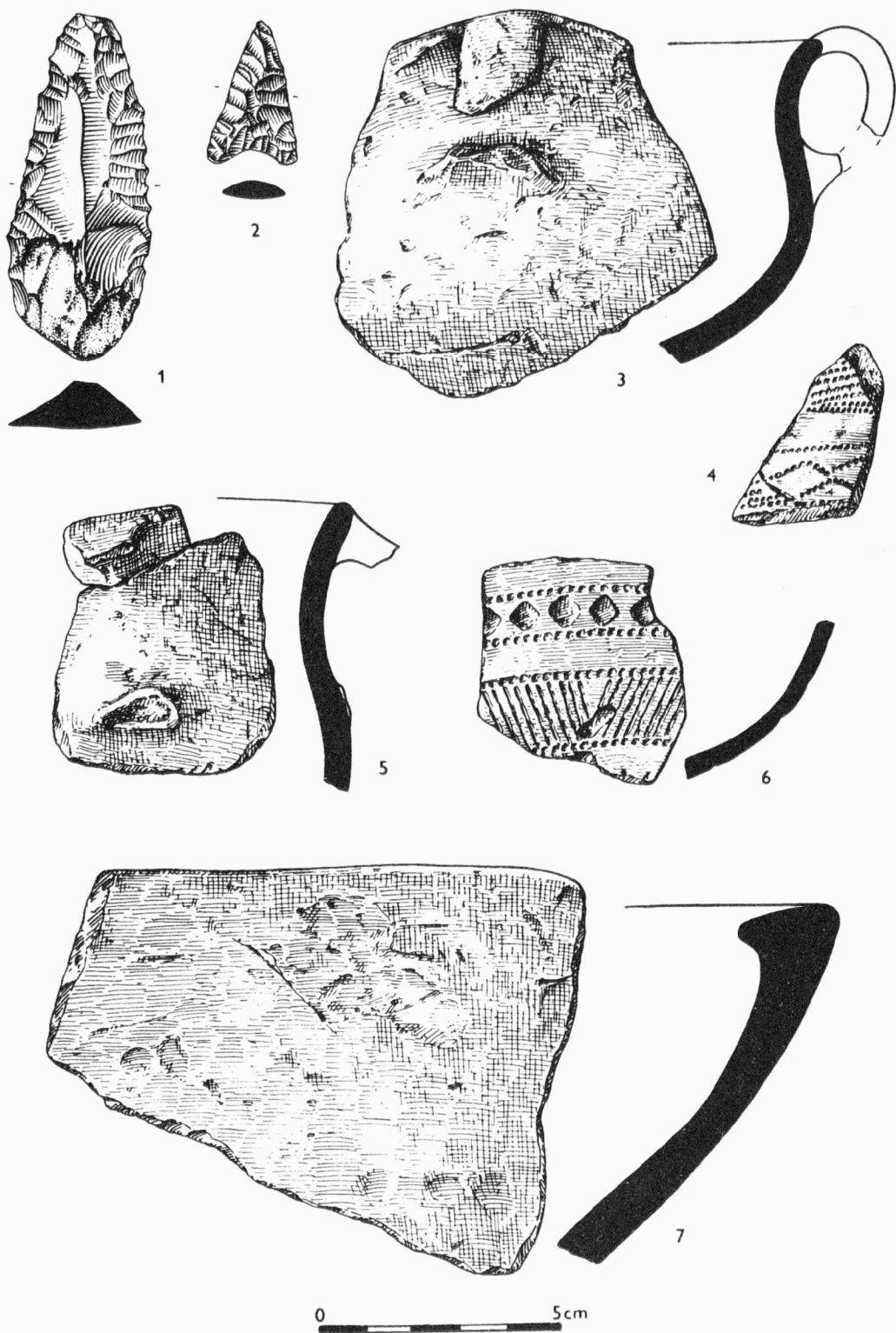
Obr. 23

Drnholec /okr. Břeclav/. Trať "Holenická pole". Ukázky středověké keramiky. - Flur "Holenická pole".
Auswahl an mittelalterlicher Keramik.

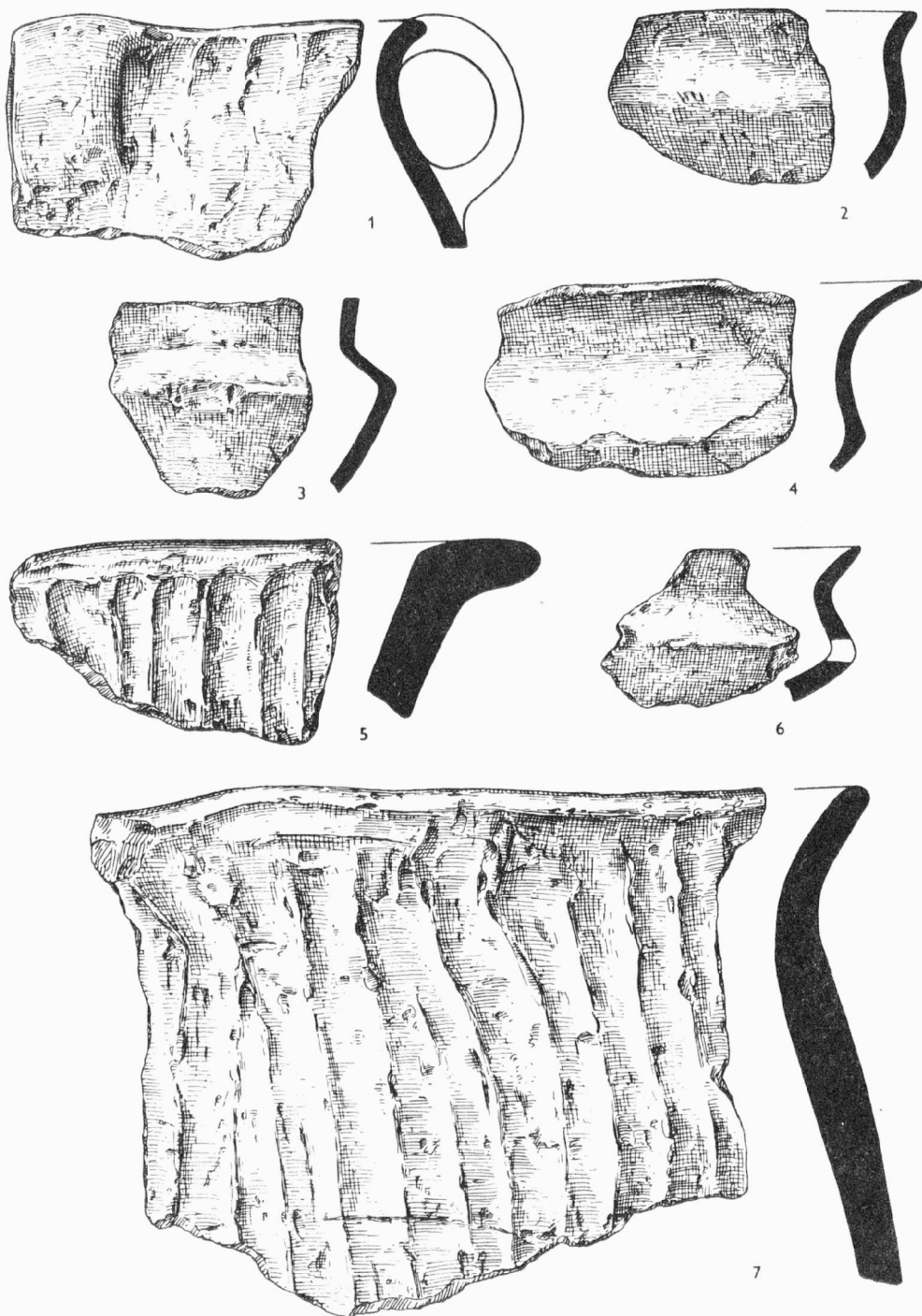

Obr. 24

Milovice /okr. Břeclav/, Trať "Písky". Výběr materiálu kultury s moravskou malovanou keramikou a kultury zvoncovitých pohárů. - Flur "Písky". Materialauswahl der Kultur mit mährischer bemalter Keramik und der Glockenbecherkultur.

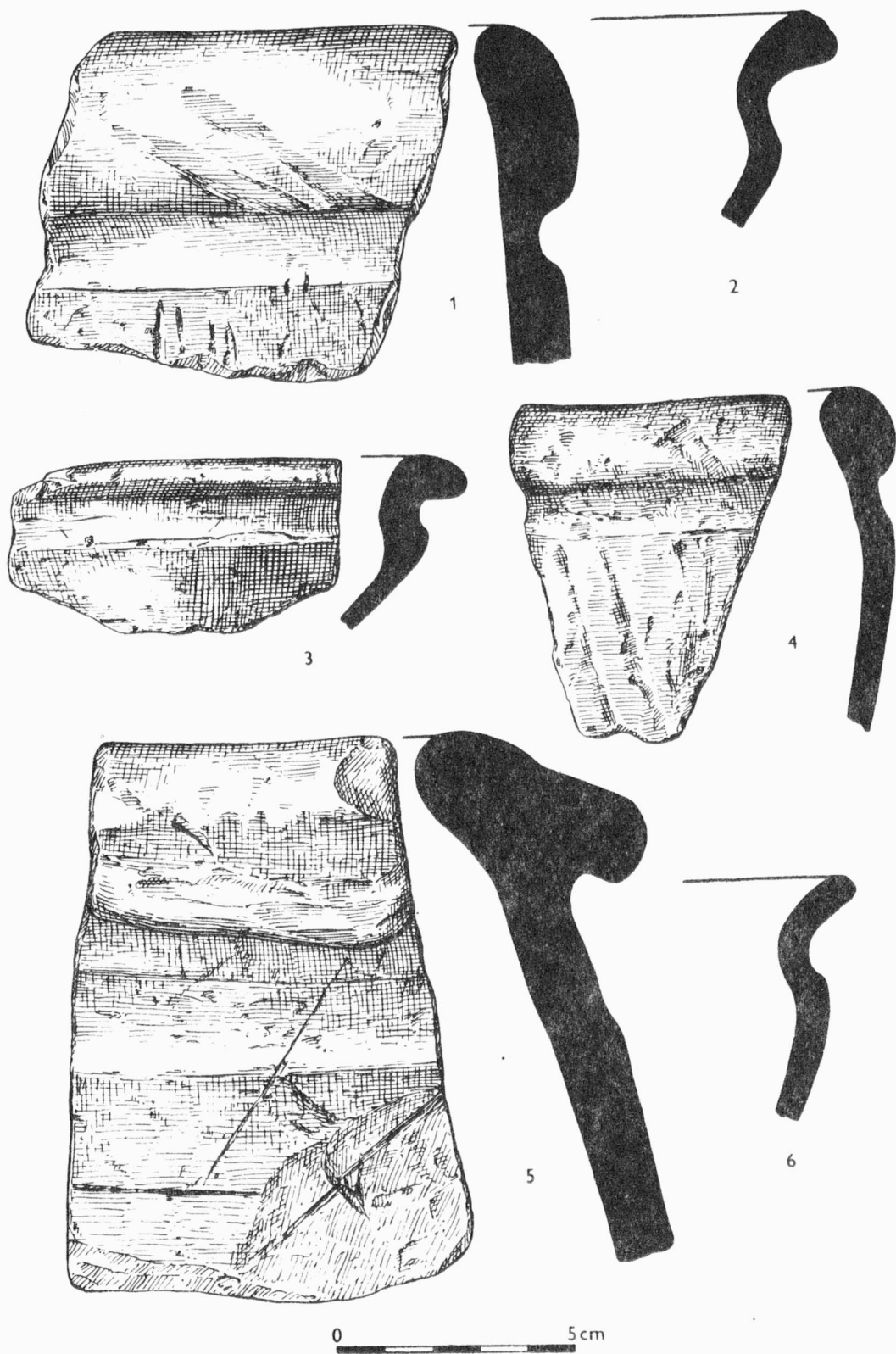

Obr. 25
 Milovice /okr. Břeclav/. Trať "Písky". Výběr materiálu kultury zvoncovitých pohárů. - Flur "Písky".
 Materialauswahl der Glockenbecherkultur.

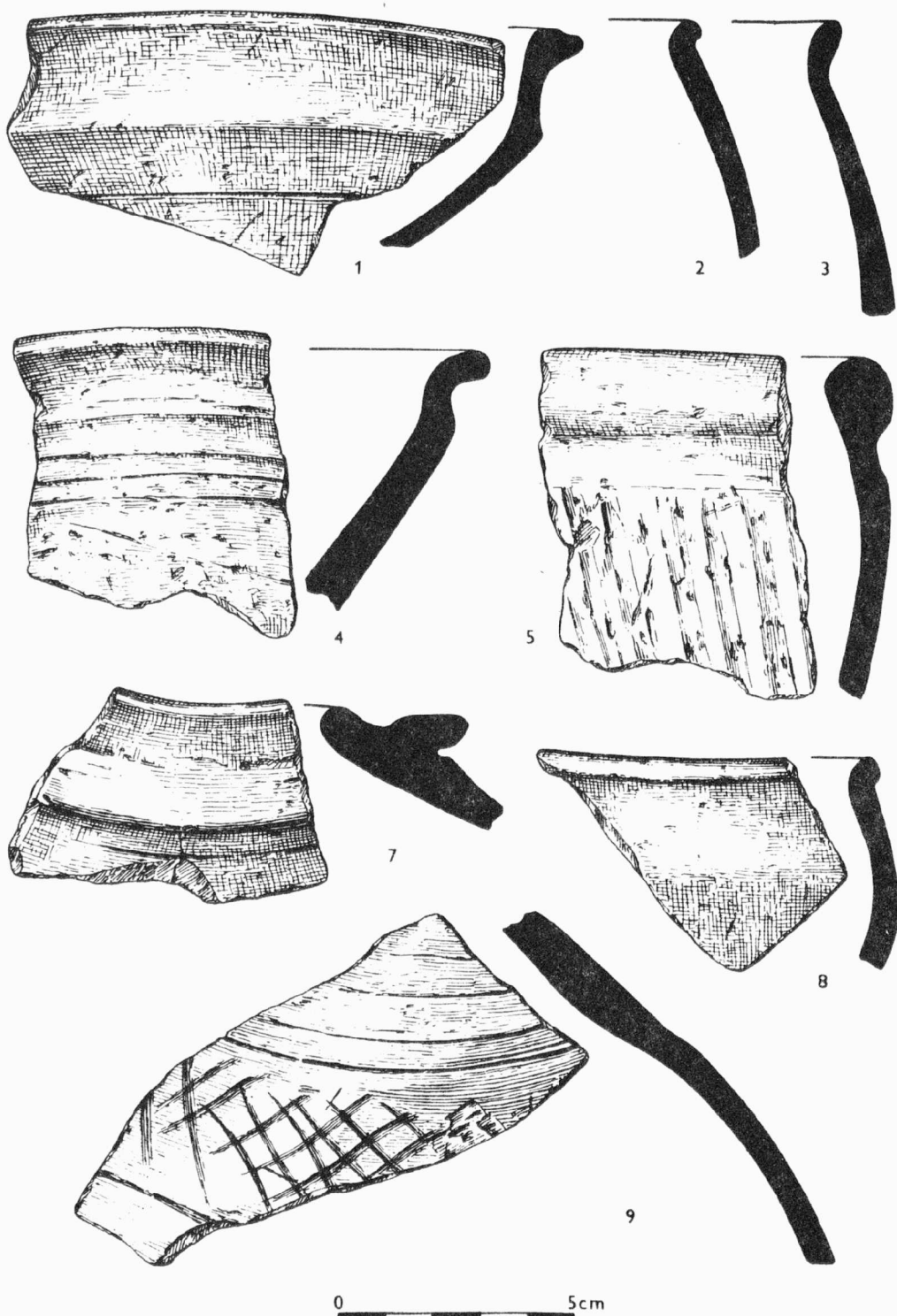
Obr. 26

Milovice /okr. Břeclav/. Trať "Písky". Výběr materiálu z mladší doby bronzové. - Flur "Písky". Materialauswahl aus der jüngeren Bronzezeit.

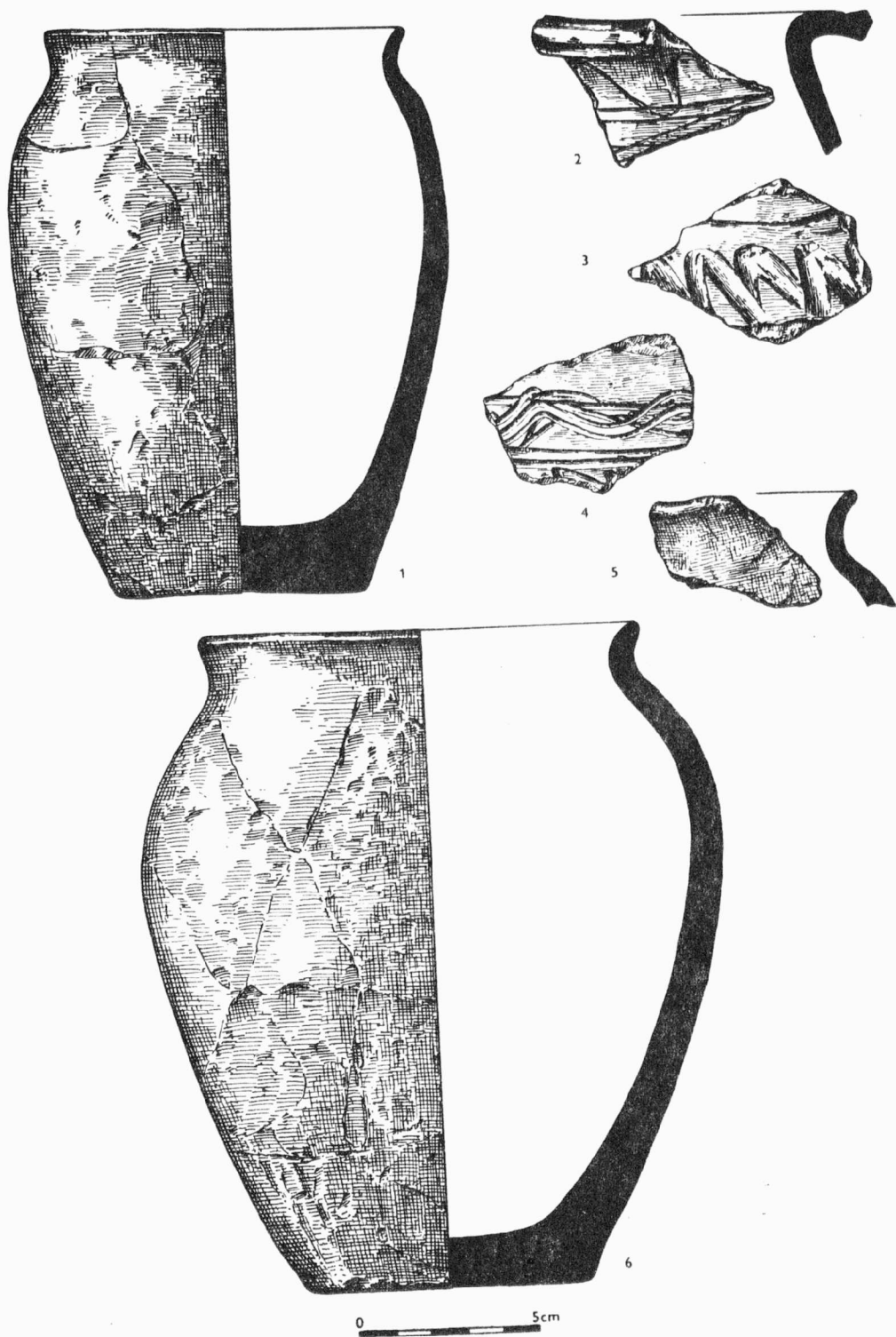
Obr. 27

Milovice /okr. Břeclav/. Trat "Písky". Výběr materiálu z pozdní doby laténské. - Flur "Písky".
 Materialauswahl aus der späten Latènezeit.

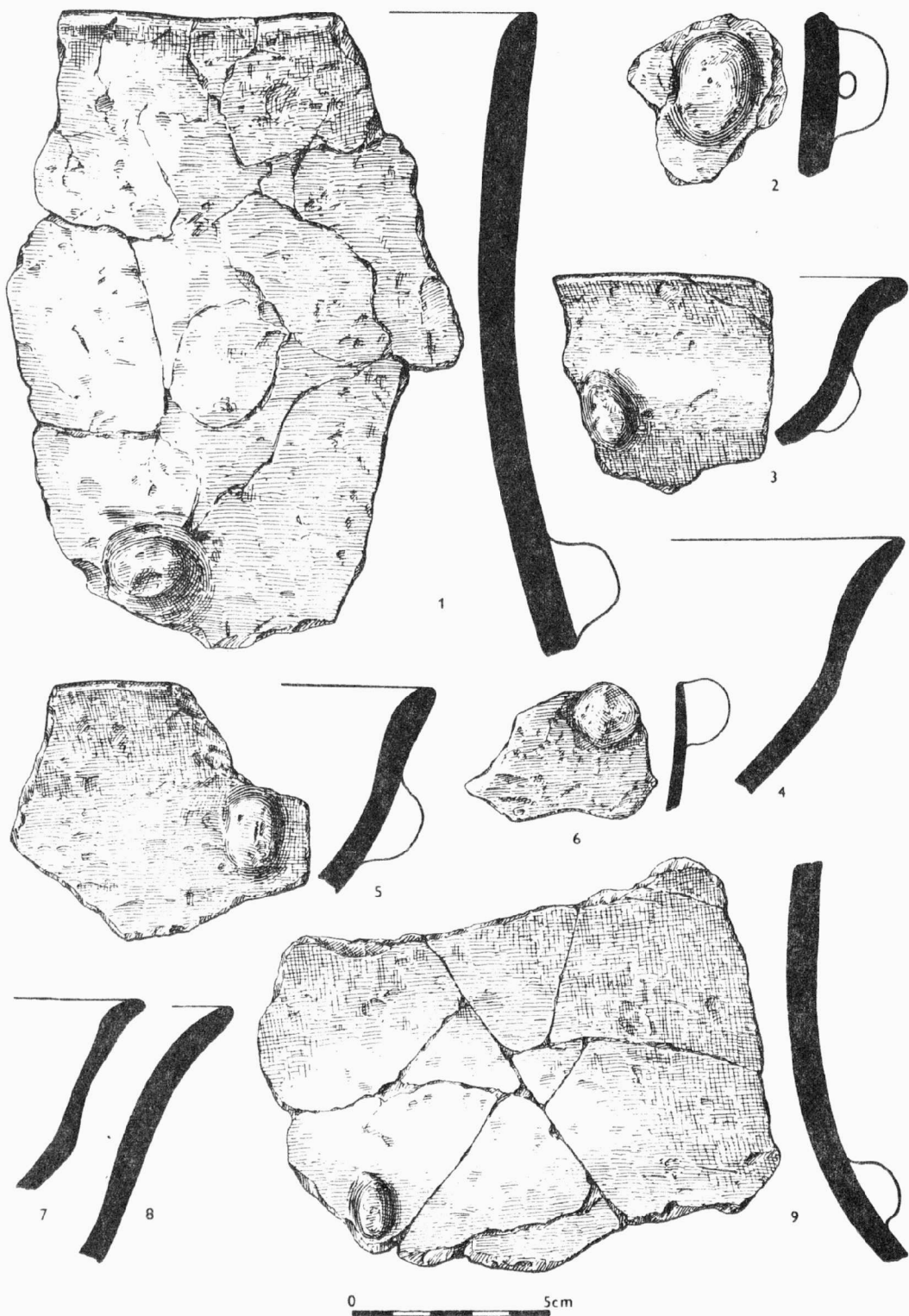
Obr. 28

Milovice /okr. Břeclav/. Trať "Písky". Výběr materiálu z pozdní doby laténské. - Flur "Písky". - Materialauswahl aus der späten Latènezeit.

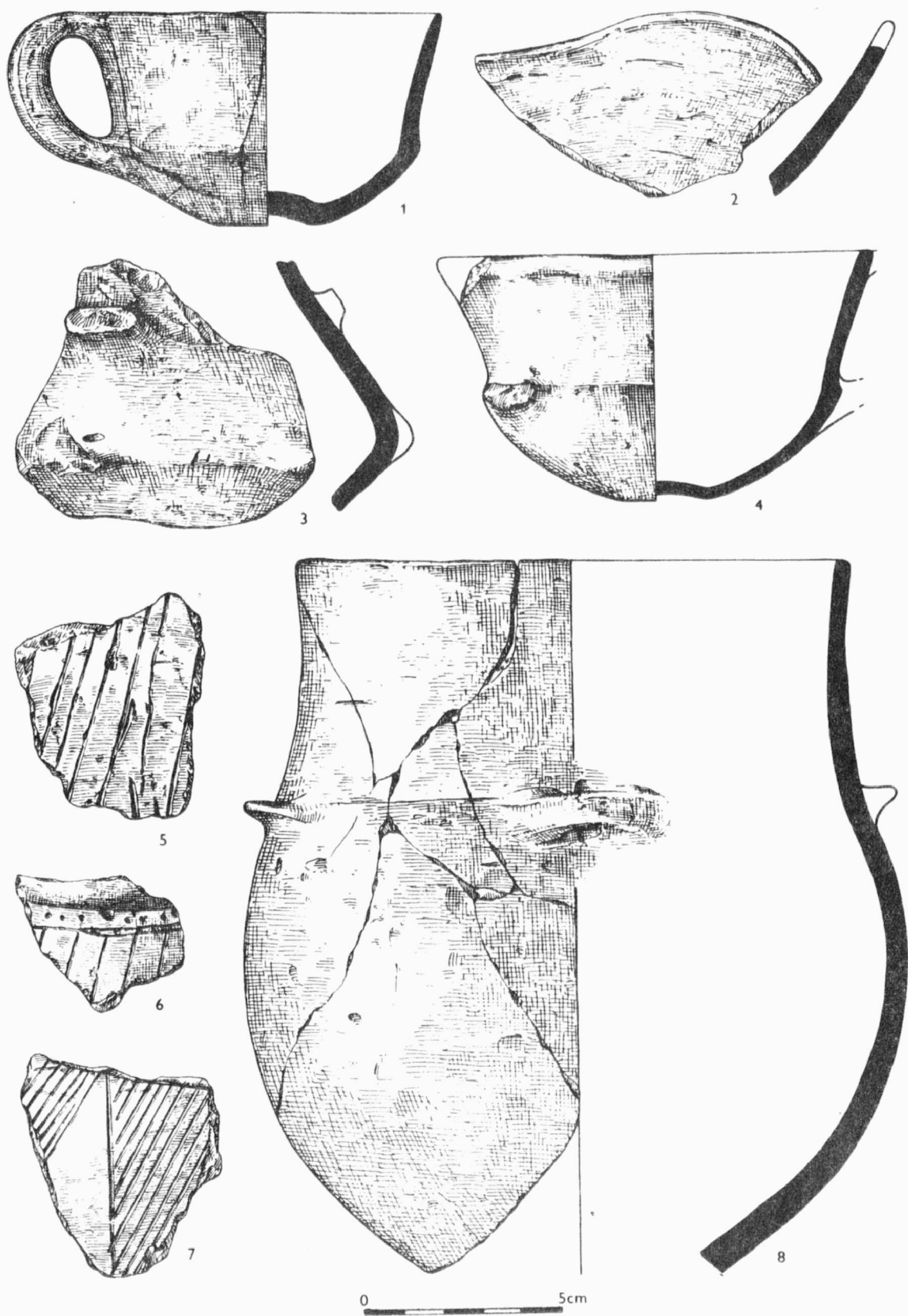
Obr. 29

Milovice /okr. Břeclav/. Výběr materiálu pražského typu a ze střední doby hradištní. - Materialauswahl des Prager Typus und aus der mittleren Burgwallzeit.

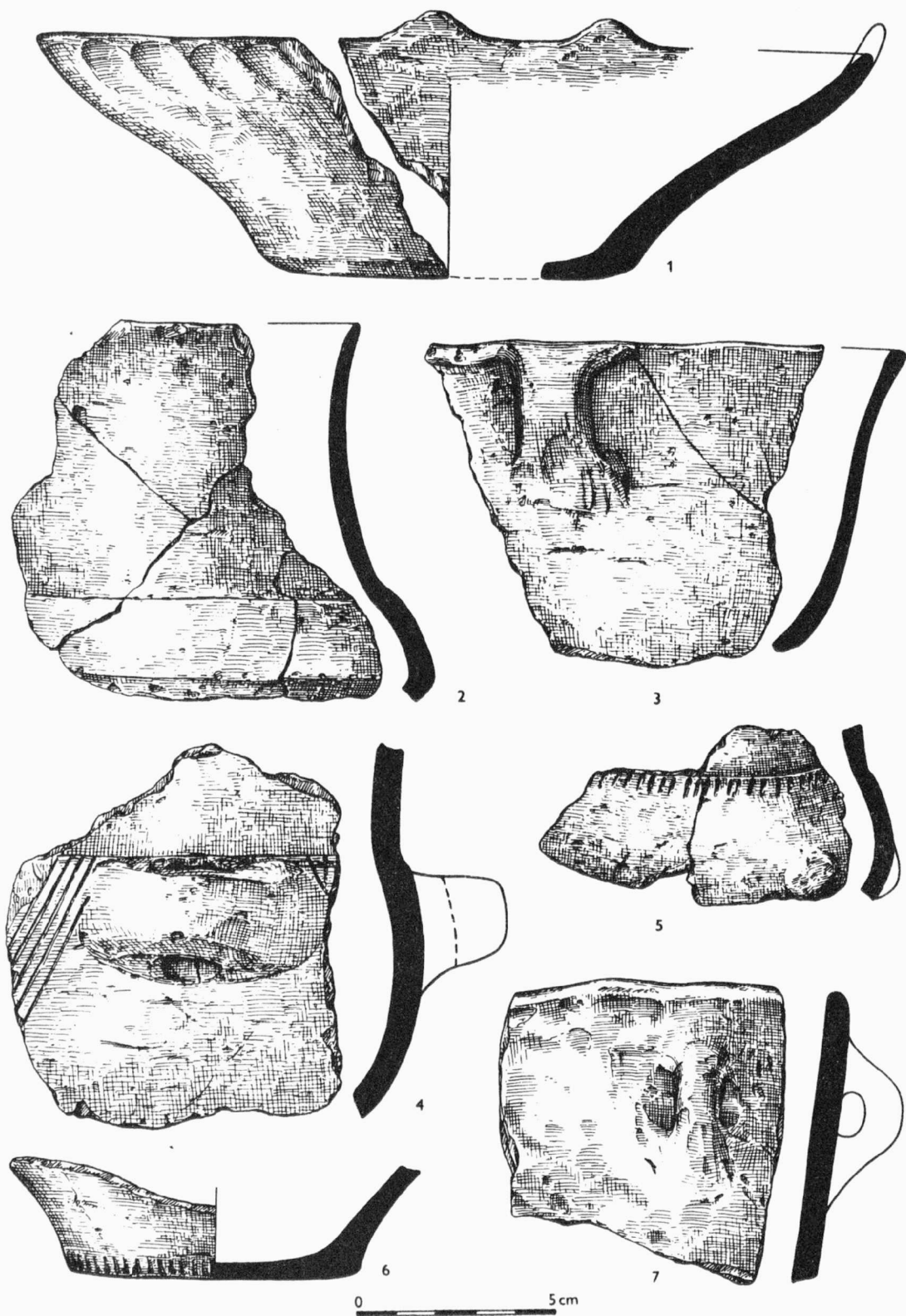
Obr. 30

Holubice /okr. Břeclav/. Výběr materiálu kultury s moravskou malovanou keramikou. - Materialauswahl der Kultur mit mährischer bemalter Keramik.

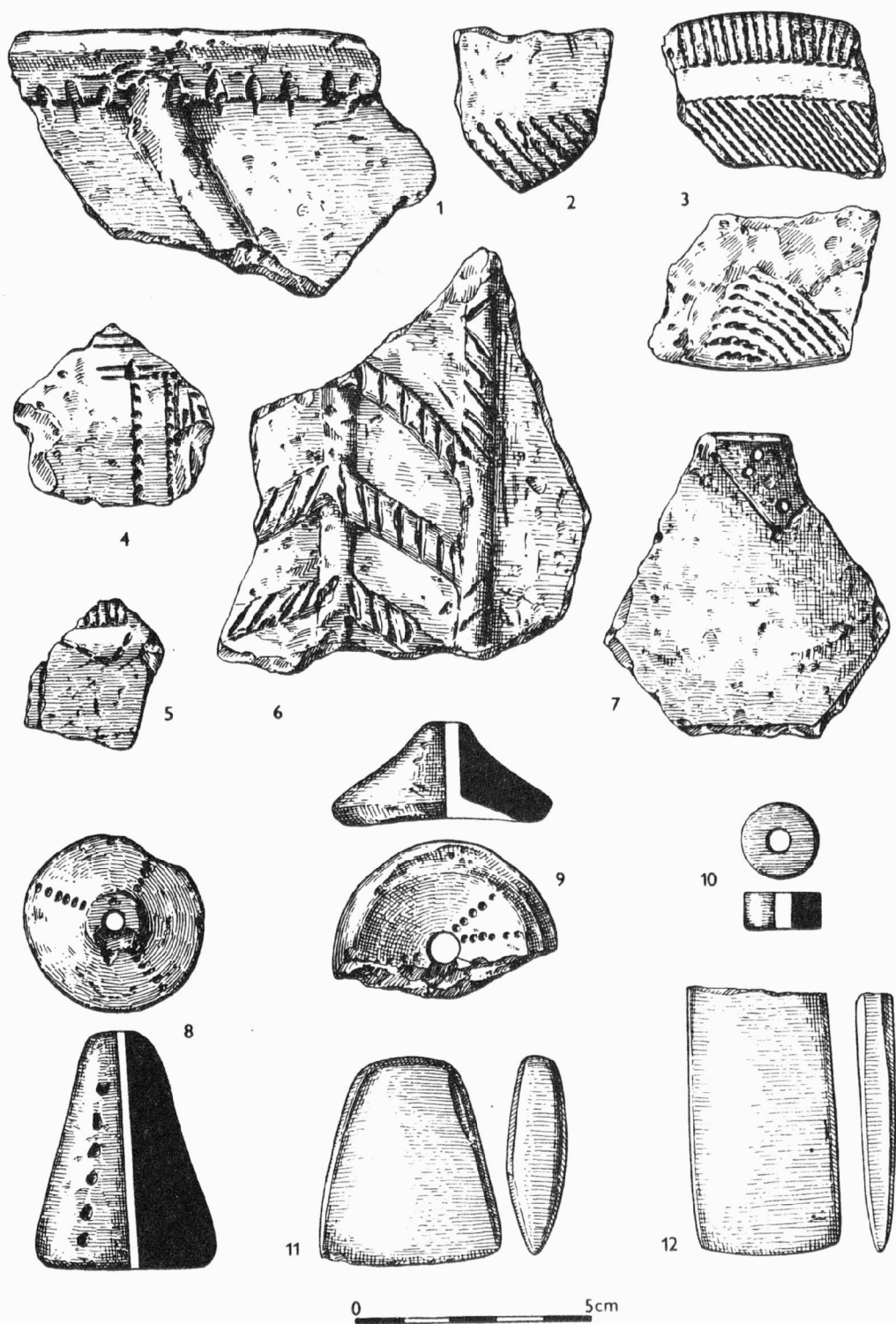

Obr. 31

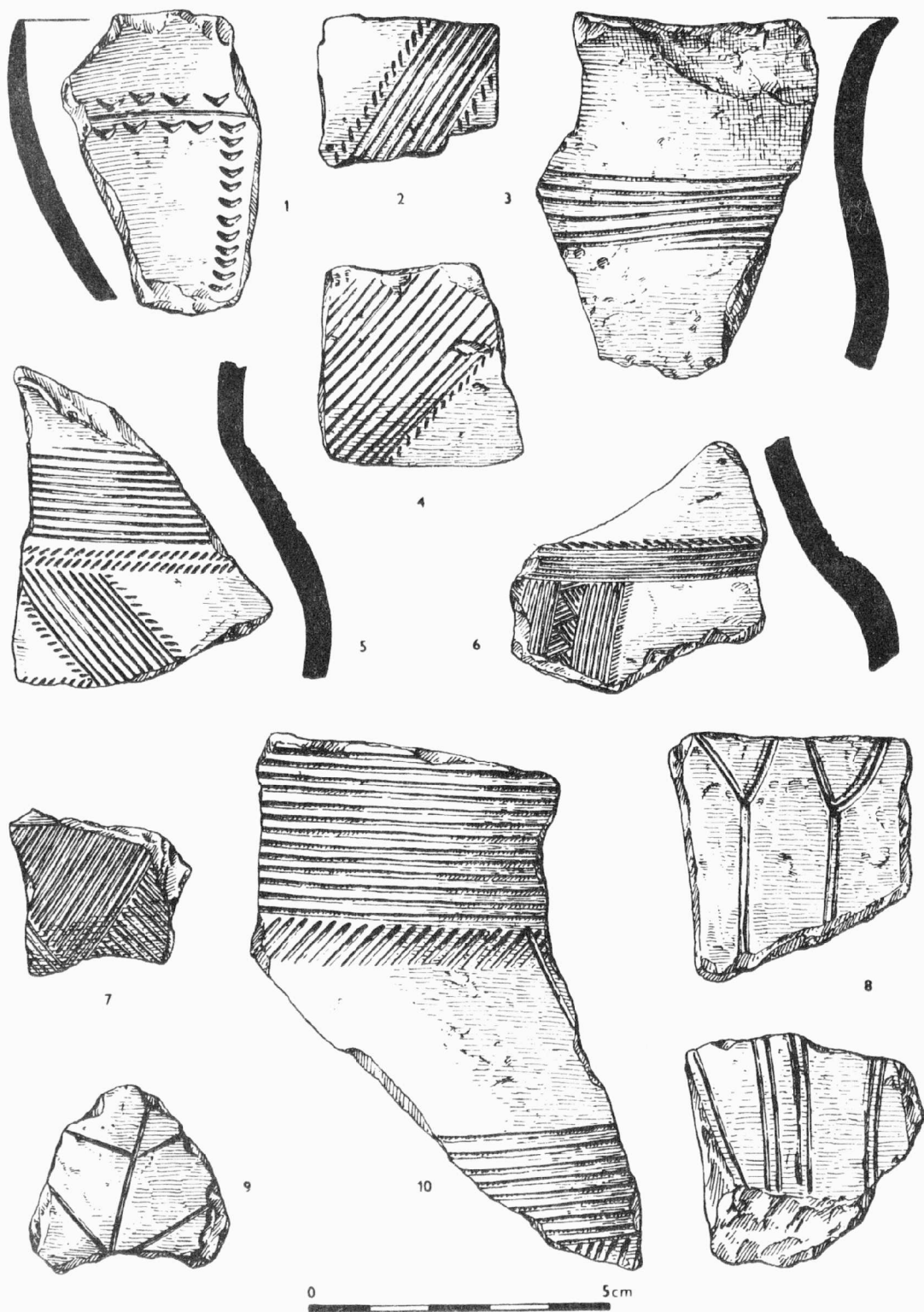
Podolí /okr. Brno-venkov/, Materiál mohylové kultury. - Material der Hügelgräberkultur.

Obr. 32
 Podolí /okr. Brno-venkov/, Materiál mohylové kultury. - Material der Hügelgräberkultur.

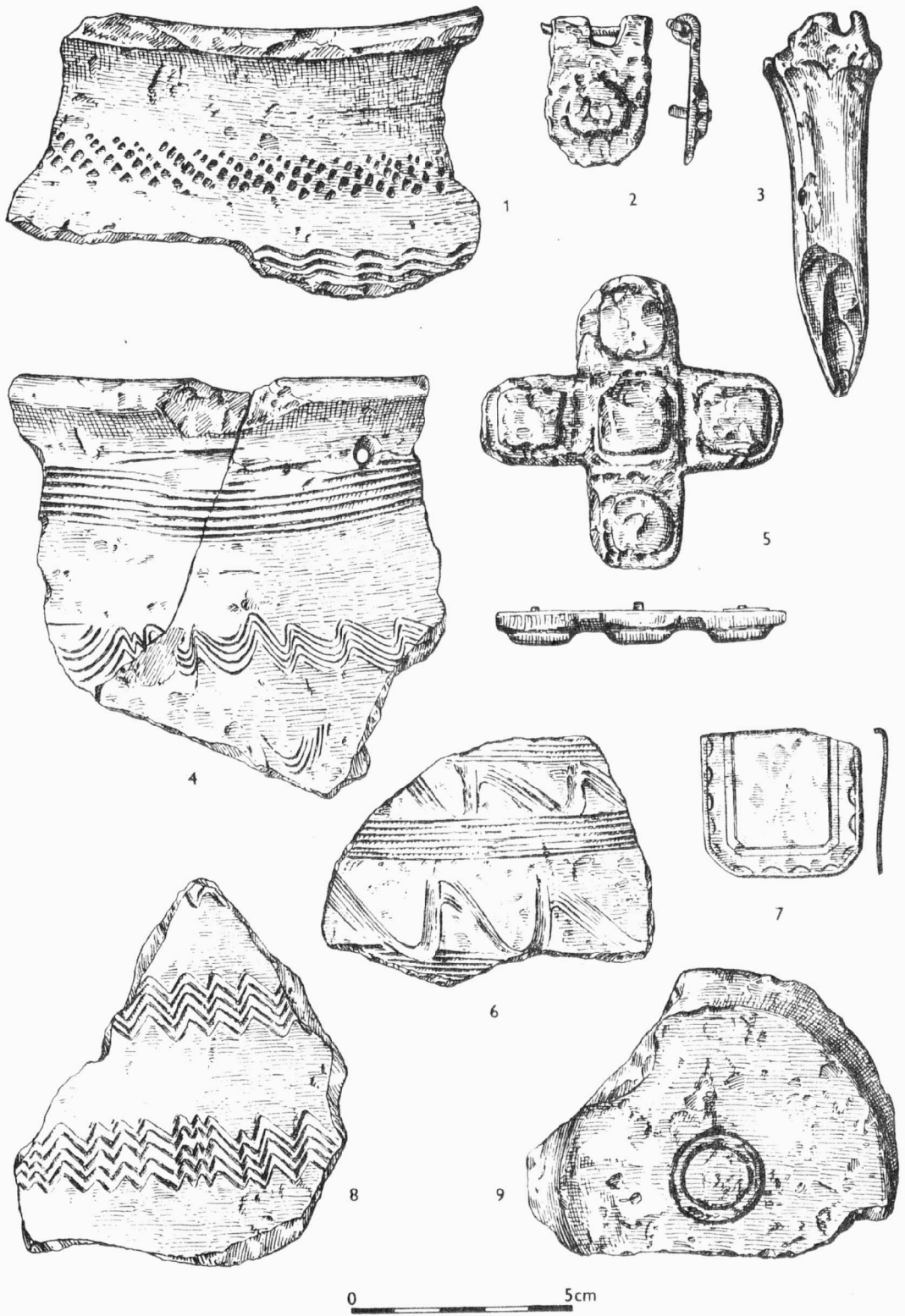

Obr. 33
 Brno-Líšeň /okr. Brno-město/ - "Staré Zámky". Výběr materiálu z povrchových sběrů. - Materialauswahl aus Lesebefunden.

Obr. 34

Brno-Líšeň /okr. Brno-město/ - "Staré Zámky". Výběr materiálu z povrchových sběrů. - Materialauswahl aus Lesefunden.

Obr. 35
 Brno-Líšeň /okr. Brno-město/ - "Staré Zámky". Výběr materiálu z povrchových sběrů. - Materialauswahl aus Lesebefunden.

o
PŘEHLED VÝZKUMŮ 1980

Vydává: Archeologický ústav ČSAV v Brně, sady Osvobození 17/19
Odpovědný redaktor: akademik Josef Poulík
Redaktoři: Dr. A. Medunová, Dr. J. Meduna, Dr. J. Říhovský
Překlady: Dr. R. Tichý, E. Tichá
Kresby: A. Malinková
Na titulním listě: stříbrná mince z mladohradištního hrobu v Mušově
Tisk: Moravské tiskařské závody, n.p. Olomouc, závod Gottwaldov, provoz 34 - Kyjov
Evidenční číslo: ÚVTEI - 73332
Vydáno jako rukopis: 450 kusů - neprodejné

PD 1520
1980. / 1982.